JÖRGEN LYKKE —
JUMALAN UHMAAJA

THIT JENSEN

JÖRGEN LYKKE – JUMALAN UHMAAJA

OY SUOMEN KIRJA

HELSINKI

Alkuteoksen nimi

JØRGEN LYKKE

Suomentanut

Arvi Nuormaa

Suomalainen Copyright by Oy Suomen Kirja

Helsinki 1944. Nelopaino Oy

ENSIMMÄINEN KIRJA

Hyvä, paha ammoin syntyi,
Elämähän hyvä kyltyi.
Vuosisatain hautuumailla
Sieluaan on puisto vailla.

Sillä itsestämme emme voi tehdä mitään.

Meidän on otettava kaikki armosta.

Jörgen Lykke:

Miksi et antanut jokaiselle lapsistasi armoa tulla hyväksi ihmiseksi?

Miksi annoit heidän etsiä, mutta ei löytää?

Miksi annoit heidän rukoilla etkä kuullut heitä?

Miksi annoit heidän langeta etkä tukenut heitä isänkädelläsi?

Miksi annoit heille käskyn „sinun tulee rakastaa”, mutta et rakastanut itse?

Jumala, tuomion päivänä sinun on vastattava teoistasi.

JÖRGEN LYKKE

PETO

Viidakko — yksivärisen taivaan holvikupu.

Hiipii ikiuumenista eläin, iso, sysimusta, käyräkyntisin käpälin saalistaan väijyen. Iljettävä se on nähdä. Häijysti kouristuu sen häntä, liukkaana kuin ankerias se puikkii pensaiden kapeiden runkojen välissä. Nyt työntyy esiin pää, jonka pystyissä korvissa on tupsut. Kammottavimmat ovat kita ja silmäpari.

Julmat ovat silmät, keltaista ja vihreää ne leiskuvat. Kaikkitietävät ne ovat, auliisti ne ovat antautuneet pahan valtaan. Kita on ammottava, punainen kuilu, huulet ovat irvissä, paljastaen hampaat. Terävät ja valkoiset ovat nuo molempien leukojen vahvat, verenhimoiset pedonhampaat.

Peto, joka piileksii tiheissä pensaissa, on vaarallinen, murhanhimoinen eläin. Voi sitä, joka joutuu sen saaliiksi.

RITARI

Kas, kaunis hevonen, joka astuu tyyneen turnajaistapaan, uhkeasti koristettuna, hännästä punaisiin kultakuolaimiin, silkkisuitsien kilisevistä kultakulkusista jokaisen kavion punaisiin kultakenkiin asti. Rintasuojuksessa hohtavat kalliit kivet, ja heliotroopinvärisessä silkkiloimessa on kullalla kirjailtu vaakuna.

Mutta jos hevonen on ihana ja täydellisen kaunis, niin onpa ritarikin. Nuoret ja raikkaat ovat hänen kasvonsa avatun visiirin alla, jalosukuiset jokaiselta piirteeltään. Itse taivas näyttää suosivan häntä, silkki ja jalokivet väikkyvät armaan auringon alla! Hänen aseasunsa on kevyt ja sirokoristeinen, viisin notkuvin rivein peittävät paksut kultaketjut hänen rintaansa, ja hänen polvikilvissään on kultasiivet, aivan kuin häntä kantaisivat kultaiset sudenkorennot. Kaikki, hänen miekkansa kallisarvoista kultakahvaa myöten, vetää puoleensa auringon kultaisia liekkejä.

Oikeassa kädessään hän pitää silkkisuitsia, ojennetussa vasemmassa kädessään hänellä on kultadukaatteja, jotka ehtymättömänä kultavirtana valuvat hänen jälkeensä.

Kuin Kultakartanon junkkeri hän on, kuin kuninkaiden ja keisarien keihäskisoihin kutsuttuna hän ratsastaa. Huomattavan komea hän on, ja huomattavan pitkät ovat hänen jalkansa.

Mutta ah, peloittavat ovat nähdä ne kuolleiden ihmisten monet pääkallot, joiden ylitse hän ratsastaa. Paljon niitä viruu kuin haalistuneita näkinkenkiä rannan ruskoleville siroteltuina, noita hampaattomia pääkallonsuita, joita kultaratsun kaviot välinpitämättömästi polkevat.

Eikä hän ratsasta yksinään — eräs toinen ratsastaa hänen rinnallaan, eräs, joka on loistossa hänen kaltaisensa ja jonka erottavat hänestä vain visiirin alla olevat kasvot, sillä ne ovat pelkkää pensasta ja kantoa, ja niissä ovat kaikki pahat eläinten merkit, sarvet, kärsä ja torahammas, joka työntyy esiin kidasta kuin valkoinen kiila.

Vieri vieressä nuo kaksi ratsastavat, sama vartalo, sama aseasu, sama paksu kulta, aivan kuin toinen olisi ratsastanut esiin toisesta — nyt näkyy vain toinen, nyt taas toinen, nyt näkyvät molemmat, nyt he sulautuvat yhdeksi.

Voi kaikkia noita kuolleita — ja kaikkia noita kultarahoja, jotka lähteen kumpuavana kultavirtana helisevät hänen kädestään.

Pitkä, keltainen kukonlaulu linkoaa päivän esiin idästä.

Sitten tulee sarastus soitteloineen.

Aurinko ylenee taivaanrannan metsien ylle, ojentaa ensimmäiset sädesormensa ja alkaa leikitellä aaltojen näppäimistöllä kirkkotörmän alapuolella. Järvi punertuu, ja Biörnegårdin valkoiset posket saavat ruusuisen hohteen.

Farsön kirkko, joka juuri on putkahtanut alastomana näkyviin yön patjoista, seisoo palellen, kunnes aurinko verhoaa sen lämmöllään.

Ja raikuvana ylenee lintujen kuoro ottamaan päivää vastaan järven ympärillä olevista lehtevistä omenapuutarhoista. — — —

Rouva Jörgeni Lange, Iver Lykken puoliso, herää myös.

Makuukomeron ilma on sellainen, että hänen sisälmyksiään pyrkii kääntämään kuin kovassa aallokossa,

mutta hän ei uskalla nousta työntämään vuodeverhoa sivuun. Aivan hänessä kiinni nukkuu hänen miehensä, joka täyttää ahtaan vuoteen kuin tammenterho pikarinsa.

Iver Lykken ruumis uhoo eritteittensä hajuja. Jörgeni nielee aamukuvotuksensa. Hän on raskaana, ja hänen on vaikea sietää paksua ja lämmintä löyhkää. Itse hän on kapea kuin oljenkorsi ja pitkä — hän on nimensä veroinen[1]. Mitään lihaa hänellä ei ole ruumiissaan, sillä hän ei ole vielä täyttänyt viittätoista kesää. Hänessä ei vaadi tilaa mikään muu kuin se iso sikiö, joka painaa häntä. Kenties pahat unet tulevat siitä, että hän makaa niin pahasti likistyksissä tuossa umpinaisessa kaappisängyssä.

Pahat unet!

Nyt ne palautuvat hänen mieleensä, peto, ritari, pääkallot ja kultadukaatit — ynnä se toinen, se karvainen, joka oli täynnä eläintenmerkkejä.

Hänen täytyy kohottautua ja työntää sivuun vuodeverhon reuna — vielä palaa seinän pieni kynttilä, joka pitää perkeleen poissa... Puoliksi istualtaan hän katsahtaa arasti Iveriä, Biörnegårdin herraa. Kuin hyvinsyötetty karju tämä makaa siinä nahkalakanalla, puhisten raskaiden jäsentensä lepoa. Hänen olkapäänsä törröttää kuin tasangolta ylenevä vuorenharja, hänen paljas käsivartensa on kova ja paksu kuin hevosen lautanen, ja hänen kalju päälakensa, joka on kääntynyt Jörgeniin päin, on paahtunut punaiseksi. Jörgeniä värisyttää. Neljänkymmenenkuuden on hänen nuorten vuottensa puoliso. Biörnegårdin herra syö aina ja paljon, ja viinissä ui kaikki, minkä hän syö.

Yht'äkkiä Iver Lykke herää ja kääntää vaimoaan

---

[1] Lange = pitkä. — Suom.

kohden oikean poskensa, joka muistuttaa lämmintä ihrapielusta.

Hän on kärtyinen.

— Mikä sinua vaivaa, Jörgeni?

— Näin niin ilkeää unta.

— Saisit olla näkemättä, kun olet tuossa tilassa.

— Niin, Jörgeni sanoo paneutuen tottelevaisesti pitkäkseen ja antaen verhon pudota aloilleen, niin että ilma ja valo taas katoavat — mutta ennen nukahtamistaan hän kokoaa kaiken rohkeutensa ja kuiskaa:

— Rakkahin isäntäni, tahdotteko kuulla rukoukseni — jos tapahtuisi, että minä menen pois ja lapsi saa jäädä elämään, niin tahdotteko silloin antaa sen luostariin? Uneni sanovat minulle, että vain Herran kaikkein hellimmän avun turvin tämä lapsi voi voittaa sielussaan piilevät pimeyden pedot.

Herra Iver Lykke röhisee, huokaa kuin kokonainen seurakunta ja puhaltaa uudestaan hengityksensä ulos tiheäkarvaisista sieraimistaan.

Jörgeniä pitää vallassaan vain se yksi ainoa ajatus, että hän tulee kuolemaan ensimmäiseen lapsivuoteeseensa. Tämä ajatus ei peloita häntä, sillä hänen äitivainajansa on löytänyt tien hänen luokseen ja kuiskannut hänen korvaansa lempeästi ja rohkaisevasti: „Tule minun luokseni, pikku tyttäreni, täällä on varallesi lumivalkeaa puuta, jota saat vuolla, kuten opit Preetzin luostarissa Holsteinissa. Kaiken, mitä kaunista olet nähnyt maan päällä ja muovannut puuleikkauksiksi, sen saat nähdä tuhatkertaisena täällä. Tule iloisena takaisin Jumalasi luokse."

Jörgeni-rouva tietää, että nyt hänen äitinsä taas seisoo vuodekomeron luona valkoisissa vaatteissaan ja valkosulkaisine siipineen, jotka ulottuvat aina lattiaan asti. Hän ojentaa kätensä, ja Jörgenin sormet kietou

tuvat lujasti ja kiitollisina puristamaan kuolleen äidin kättä. Hän hymyilee urheasti, sillä hän tietää, että lyhyen ajan kuluttua, sen jälkeen, kun hänen sielunsa on puhdistunut kärsimysten kylvyssä, hän saa kirkastuneena nousta äitinsä luokse paratiisiin.

Ja hän nukahtaa, pitäen kiinni äitivainajansa kädestä.

Biörnegård on täynnä naisia, jotka ovat tulleet auttamaan ja hoivaamaan Jörgeniä synnytyshetkellä. Siellä ovat molemmat sisarukset, Anne ja Gjörvel, joista toinen on naitu Kockholmiin ja toinen Bunderupiin. Heistä Gjörvel on niin taitava selittämään unia, ja nyt hän selittää Jörgenille.

Niin, se hänen näkemänsä peto on oikea Herran ilma, niin ainakin hän sen tulkitsee, ja kultapukuinen ritari on nuori poika, jonka Jörgeni synnyttää, eikä hän tietenkään ole turhan takia Lykkein sukua, koska hän sirottelee ympärilleen kultadukaatteja. Sen, että hän ratsastaa kuolleiden ylitse, joku huono unien selittäjä kai tulkitsisi siten, että hän tulee paljon oleskelemaan taistelukentillä, mutta niin ei sano hän, Gjörvel-rouva, jolle on suotu todelliset selittämislahjat — ei, Jörgenin poika tulee elämään hyvin kauan, sillä monet tulevat kuolemaan hänen elämänsä ratsastuksen aikana. Turnajaishevonen osoittaa, että hän tulee olemaan suuressa suosiossa hoveissa, ja kullan paljous kielii, että hän tulee omistamaan laajoja maatiloja ja sitten Gjörvel epäröi, sillä hän ei pääse kyllin nopeasti kiinni eläintenmerkkeihin. Nuorelle äidille, joka jo osoittaa alkavien synnytystuskien oireita, ei käy päinsä sanoa totuutta.

Joutuin hän tarrautuu erääseen seikkaan, josta parhaillaan puhutaan ja juorutaan — siihen pahaan,

uuteen sairauteen, joka on iskeytynyt kuningas Hansiin, pilkkutautiin, joka tekee tuloaan maahan ja tuo turmiota mukanaan, sillä kuninkaalla ei ole ollut onnea yrityksessään saada Ruotsi valtaansa, ja hän on niin huonolla tuulella, kuin hän olisi saanut ruumiiseensa eläintenmerkit. —

Jörgeni älyää selityksen ontuvan, mutta synnytystuskat ovat alkaneet, eikä hän halua sitä huomattavan. Hän tietää, että siitä hetkestä lähtien, jolloin naiset panevat hänet synnytystuoliin, hän on heidän käsissään kuin kuolemaantuomittu kyyhkynen.

Urheasti hän tukahduttaa ensimmäiset alkavat tuskat ja hiipii ylisluhdin poikki morsiuskamariin, jonne kukaan ei tule. Täällä hänellä ovat kaikki kuvanleikkaustarvikkeensa, jotka hän sai mukaansa luostarista, ja tänne hän kätkeytyy kaiverrustalttoineen ja lyijykynineen, koska on jumalatonta, että nainen leikkaa puuhun. Sen on Farsön pappi, herra Per Bangh, itse sanonut.

Mutta hän piirtää salaa ja hymyilee piirtäessään, käyttelee käyrärautojaan ja leikkaa taitavin käsin ei enkeleitä ja rukousnauhoja niinkuin luostarissa, ei, hän jäljentää unensa valkeaan puuhun, viidakon pedon, korean ritarin ja hänen kammottavan kaksoisolentonsa... ja siinä työskennellessään ja tukiessaan puulevyä vatsaansa vasten hän ajattelee, mahtaako hän kerran seisoa taivaallisissa vaatteissa katselemassa alas lapsensa puoleen tämän eksyttyä väärille teille ja yrittämässä lohdutuksen sanoin ohjata sen askelia kotiin Jumalan luokse. — Mutta hän ei pysty näkemään itseään äitinä, koska kuoleman varjo jo on erottanut hänet hänen kohtunsa hedelmästä.

Kenties olisi ollut toisin, ellei häntä olisi annettu Iver Lykkelle, jota hän — Jumala antakoon hänelle

sen synnin anteeksi — on ikänsä kaiken pelännyt pahemmin kuin peikkoa, kammonut niin hirveästi, että hän on purrut huulensa verille joka kerran, kun Iver-herra on käyttänyt isännänoikeuttaan hänen nuoruuttaan ja heikkouttaan vastaan. Onko häntä noina kauhun öinä syleillyt ihmissusi vai ihminen, sitä hän ei tiedä. Mutta joku on kertonut hänelle, että Iver Lykke oli melkeinpä poikavuosinaan annettu Biörnegårdin leskelle, koska hänet siten oli saatu rikkaisiin naimisiin, ja että hän oli ollut siitä niin vimmoissaan, että hänen rakastelunsa oli ollut ruoskintaa ja pahoinpitelyä, kunnes leski oli kuollut.

Sitä rakastelutapaa hän harjoittaa yhä vielä — saakoon kolmas vaimo tuta sen häpeän, jos Herra niin tahtoo, mutta hän, Jörgeni, siitä pääsee.

Hän pääsee kuoleman armonportista kotiin äitinsä ja Jumalan luokse.

Gjörvel-rouva on kiiruhtanut sisarensa Annen luokse, sillä hän ei saa rauhaa, ennen kuin hän on selittänyt unen oikein jonkun toisen kuullen...

— Ja tiedätkö sisko, hän näki pedon, jolla oli punainen kita ja ahnaat hampaat, ja varmaa on, että lapseen on pesiytynyt peto, joka tulee aiheuttamaan turmion monelle, niin että veri ryöppyää heidän ympärillään.

— Siinä tapauksessa täytyy toivoa, että lapsi saisi kuolla äitinsä kohtuun, Anne sanoo masentuneena.

— Mutta kasteen pyhällä vedellä se poloinen on joka tapauksessa kastettava, Gjörvel-rouva sanoo topakasti. Herra yksin päättää, onko sekä äidin että lapsen kuoltava, mutta minä itse toimitan ajoissa sanan herra Per Banghille.

Anne, joka on sisartaan nuorempi, on yhä alaku-

loinen, ja sanoo toivovansa, että joku toinen olisi kuollut äitinsä kohtuun, sillä hänen miehensä Christoffer on — kuten kaikki Tornekrandsit — Anne painaa päänsä ja nyyhkyttää, väännellen märkää nenäliinaa sormiensa välissä — häntä hävettää sanoa jutusta sanaakaan, mutta kenenkään ei tarvitse toivottaa hänen puolisolleen monta hyvää yötä, sillä ne hän ottaa toivottamattakin, niin totta kuin hän makaa Kockholmin piikojen luona jok'ikisenä Jumalan luomana yönä, makaa niiden keskellä ja pelehtii ja halaa joka toisella kerralla toiselle ja joka toisella toiselle taholle, siten kiehäten ja piehtaroiden hamaan aamuvarhaiseen asti.

Gjörvel nyökkää, hän kyllä tietää. Christoffer Tornekrands ei suinkaan salaile hurjasteluaan. Hän sanoo itseään Kockholmin kukoksi.

— Se on niin hävettävää ja nöyryyttävää, Anne nyyhkyttää ja hieroo kiivaasti silmiään nenäliinalla.

— Niin no, Gjörvel sanoo lohduttaen, mutta sellainen riehuntahan on nyt muodissa. Kuningas makaa kuningattarensa ja neitsyt Edele Järnskäggin välissä — niin, nyt kai Edele-neitsyt on annettu Torben Billelle — ja kuningatar Kristine olisi varmasti mieluimmin pysynyt ruotsalaisten vankeudessa, jossa hän oli... Ja kuivalla ja käreällä äänellä Gjörvel lopettaa lohdutuspuheensa sisarelleen:

— Sinulla on kaksi kaunista poikaa, kiitä Jumalaa niistä — ja kun kerran isäntäsi käy muualla, niin oletpahan itse vapaa.

Anne nostaa märät kasvonsa, ja nyt ne ovat vihaiset:

— Ovatko sanasi, sisko, mielestäsi sopusoinnussa sen kanssa, mitä Per-herra kristillisesti julistaa pyhästä aviosäädystä?

— Kauniita sanoja — jotka kyllä sopivat kirkkoon, mutta emmehän me voi siellä aina istua.

Gjörvelin ääni on kova ja itsetietoinen, ja hän näyttää tuimalta puhuessaan.

— Per-herra ei tiedä mitään siitä, mitä hän julistaa, mutta minä tiedän. Sillä minä olin mukana pukemassa äitiämme hänen käärinliinoihinsa — ja jos Jumalan tahto on, että minut taas liitetään johonkuhun mieheen, niin silloin Herran tahtoa ei tulkitse Per-herra, vaan sen tulkitsen minä, kun on kysymys siitä, kuinka usein isäntäni tulee maata luonani.

— Riitainen sinä olet ollut kaiken ikäsi, eikä ketään ihmetyttäisi, vaikka riitelisit myös Herran, sinun Jumalasi kanssa, Anne sanoo, ja nyt hänen silmänsä leiskuvat.

— Sinua riitaisempi ei sentään taida olla kukaan. Gjörvel vastaa vimmastuneena. Ja jos miehesi etsii hellempiä käsivarsia kuin sinun, niin eipä kukaan voi sen seikan takia hänen mainettaan kolhaista.

Nyt Bunderup ja Kockholm taas riitelevät, naiset kuiskaavat synnytystuvassa, jota pidetään joka hetki valmiina talon nuoren emännän varalta — ja he sanovat toinen toiselleen, että tällaista se on ollut niin kauan, kun voidaan muistaa ja että on ihmisiä, jotka ovat vakuuttuneita siitä, että eräs peikko siirtelee rajapyykkejä jok'ikinen yö ja kätkeytyy aina päiviksi molempien talojen välisen sillan alle iloitsemaan tihutyöstään. Ja on ennustettu, ettei seudulle saada mitään rauhaa, ennen kun nuo rajakivet on hävitetty ja talot lyöty yhteen...

Mutta sitten eräs rouvista sekautuu keskusteluun, sillä nyt synnyttäjä on koht'sillään kypsä, ja sisään on tuotava olkikupo ja pantava sängyn alle — ja sitten

se on taas otettava pois, ennen kun synnyttäjä nousee. Ja jos joku on valaissut pahalla valolla äitiä ja lasta, niin paha kätkeytyy olkiin, ja kun kupo poltetaan, niin myös paha palaa eikä saa mitään valtaa.

On naisia, jotka tietävät tämän varokeinon unohtamisen saattaneen matkaan mitä kamalimpia asioita. Vähän suitsuketta sirotellaan lämpöastialle. Gjörvelrouva pitää valmiina rahaa, jonka keskellä on kruunattu risti ja joka sidotaan vastasyntyneen kaulaan. Se suojaa pahoilta hengiltä.

Meilgårdissa, joka myös on järven rannalla, niin että sen humalisto on kasvanut kiinni Biörnegårdin humalistoon, ovat koolla miehet. He tuntevat olonsa hankalaksi, kuten aina synnytystilaisuuksissa, koska silloin määräävät naiset, kun taas miesten polvia heikottaa. Sillä totisesti Herra näyttää kaikkivaltiuttaan joka kerta, kun hän ottaa synnytystuskissa olevan aviovaimon luokseen.

Mutta tästä he eivät puhu. He huuhtovat huolensa menemään hyvin hörppäyksin. Mitä useampia hörppäyksiä he ottavat, sitä kevyemmäksi muuttuu paino, ja mitä enemmän paino kevenee, sitä enemmän he kaatavat sisäänsä juomia, ja pian he ovat juoneet itsensä vakuuttuneiksi siitä, että he ovat suuria ja oivallisia valtiomiehiä.

He pohtivat kuningas Hansin sotaa Ruotsia vastaan, ja se vasta on miehevä sota. Viime jouluna, niin, itse joulupäivänä, Otto Rud valtasi ja poltti Olavinlinnan ja nitisti hengiltä kaiken, mikä osui hänen tielleen, ja Niels Gedde ryösti Kalmarin ympärillä olevat tienoot — Jens Holgerinpoika Ulfstand pesii Gotlannissa, tehden ryöstöretkiä sieltä käsin, niin, kyllä kuninkaalla on miehiä, ja unionin hän saa varmasti aikaan, ja

Ruotsi saa kamman tukkaansa, ja kuningas Hans on hyvä kuningas.

Enimmän on äänessä Iver Lykke, mutta samalla hän kuulostaa talonsa taholle, sillä vaikka hän olikin ollut unenpöpperössä sinä aamuna, jolloin Jörgeni oli nähnyt niin pahaa unta, hän kuitenkin muistaa vaimonsa sanat: ,,Rakkahin isäntäni, jos minä menen pois...''

Mutta Vitskölin lääniherra Niels Rosenkrands ei kannata kuningas Hansia. Hän ravistaa tuoppiaan huomauttaen toisille, että kuningas Hans kavalsi oman veljensä Fredrikin lyypekkiläisille. Ja se, joka kavaltaa veljensä, saa huonon jälkeläisen.

Näin on tullut puheeksi nuori herttua Christiern, jonka niskasta saadaan jäykkä taivutettava, ja jos hänestä tulee kuningas isänsä jälkeen...

— Silloin hänet sidotaan kuin porsas kuninkaan valalla, niinkuin sidottiin isänsäkin, remuaa Örumin lääniherra Ebbe Strangenpoika. Ja Stenaltin herra Biörn Andersinpoika kolahduttaa tuoppinsa hänen tuoppiinsa, sillä niinkuin he ennen olivat yksimielisesti murhanneet Poul Laxmandin[1] keskellä Kööpenhaminan katua, niin he ovat yksimielisiä nytkin. Minkään uuden kuninkaan ei pidä saaman linnoja käsiinsä, ennen kuin aateli on sitonut nuo kädet.

— Se merkitsee, että Hänen Armonsa on aatelin käskynhaltija ja leikkikuningas, Iver Lykke sanoo omanarvontuntoisesti.

Se on kaikista miehistä hyvä sutkaus, joka vaatii ryypyn. Ebbe Strangenpoika paukuttaa pöytää ja sanoo, että kuninkaat kautta maailman muuttavat par-

---

[1] Murha tapahtui 1502, ja Laxmandin omaisuus takavarikoitiin valtiolle. Häntä oli aiheettomasti epäilty maankavaltajaksi — Suom.

aikaa maitaan perintövaltakunniksi, sillä silloin on kuninkaalla valta. Mutta aateli pitää kiinni vaalivaltakunnasta, sillä silloin valta on sen, jolle se kuuluu, toisin sanoen valtakunnan aatelin.

Myös tämän puheen vahvistukseksi he kallistavat yksimielisesti ryypyn.

Ja valtaneuvos Niels Rosenkrands kumartuu salaperäisen näköisenä eteenpäin ja kysyy kuiskaten, ovatko he kuulleet kuningas Christiern-vainajan sanoneen kuolinhetkellään viimeisinä sanoinaan pojalleen Hansille: „Kurita Ruotsia verellä ja tulella!"

Raikuva nauru ammottavista kurkuista, ja sitten miesten päät painuvat yhteen.

— Sen kai Hänen Armonsa suorittaa yhtä hyvin kuin ken tahansa toinen, Iver Lykke huutaa, eikä kukaan kuule Biörn Andersinpojan syvää ääntä:

— Mokomaa syntistä puhetta, kun makaa kuolinvuoteellaan!

Sillä nyt miehet auttavat toisiaan murhattujen luettelemisessa — niihin kuuluu Hikebiergin herra Niels Hack Skoonessa, jonka turvalupa rikottiin, ja sitä seisoivat katselemassa sekä kuningas että piispa Jens Beldenak ... ja niihin kuuluu Knud Alfinpoika Norjassa — ja edelleen Sten Sture ...

Taaskin valtaneuvos Niels Rosenkrands tietää, kuinka asia on:

— Sten Stureen Hänen Armollaan ei ole mitään osuutta. Sen sai aikaan Knud Alfinpojan leski Metta Dyre, joka sai Svante Niilonpojan ja tahtoi tehdä hänestä Ruotsin valtionhoitajan.

— Joka hänestä myös tuli, Iver Lykke nyökkää — niin, ne naiset — hän kuulostaa jälleen talonsa taholle; kunpa se olisi pian ohitse, sillä hänen on nälkä.

Mutta hänen täytyy kuunnella, kun pappi Per Bangh

kehittelee ajatuksiaan Margrethe-rouvan rakentamasta unionista, ja parempi olisi ollut, jossei sitä koskaan olisi saatu aikaan, sillä se on juonut Pohjolan verta niinkuin janoiset hevoset juovat vettä altaasta, ja se tulee juomaan sitä vielä niin monen vuosisadan ajan kuin tämä veriperintö kuninkaille kelpaa.

Tähän Biörn Andersinpoika vastaa luottavaisesti suuren Kristoffer Kolumbuksen hiljan laskeneen, että maailma tulee enää säilymään vain sata ja viisikymmentäviisi ajastaikaa, niin että elleivät unionisodat ole siihen mennessä päättyneet, ne joka tapauksessa loppuvat silloin, kun tuomiopasuunan ääni kaikuu ja järjestää syntisille muuta puuhaa.

Kalpeana ja puristaen yhteenliitettyjä käsiään rintaansa vasten Jörgeni-rouva menee synnytystuoliin. Niin kovat ovat tuskat nyt, että hän istuutuu tuoliin vapaasta tahdostaan, ja naiset keräytyvät hänen ympärilleen kuin mustat varikset pienen, pelästyneen peltohiiren ympärille. Nuori Jörgeni ojentautuu pitkäkseen tuolissa, hän nostaa käsivartensa, ja hänen katseestaan kuvastuu hätä ja kauhu ja voimattomuus, ihmetys siitä, että sietämätön tuska voi tulla niin äkkiarvaamatta, niin kaiken ymmärryksen ylittäen, niin että se koettelemus, joka hänen on kestettävä ennen armon portille pääsemistään, kohoaa hänen edessään mittaamattoman kammottavana: hän tarrautuu naisten käsivarsiin ja päästää kirkunan, samanlaisen kuin isosika jouluteurastuksen aikana.

Meilgårdissa Iver Lykke kohottaa valtavaa ruhoaan pöydästä — hän kuulee kirkunasta, että päivällisateria tulee vielä viipymään.

Siispä hänen on syötävä Meilgårdissa — vuorokausi — kaksi, kolme — sillä vielä kolmantenakin vuoro-

kautena Jörgeni makaa tuskien raadeltavana. Tosin ne eivät ole paljonkaan arvoiset enää, sillä koska hän on liian nuori ja liian laiha, niin hänen voimansa ovat lopussa. Tuskat myllertävät hänen kimpussaan kuin myrsky laivanhylyn ympärillä. Hän herää tainnostilasta vain vaipuakseen toiseen tainnostilaan, ja sillä välin naiset voitelevat hänen repaleisia huuliaan paksulla kermalla. Niinä lyhyinä hetkinä, jolloin hän on tajuissaan, hän rukoilee Jumalaa avaamaan armonsa portin, sillä nyt hän ei jaksa enää. Koettelemus on tavoittanut hänen kestämiskykynsä viho viimeisen rajan.

Naiset kantavat hänet sänkyyn, sillä nyt ei enää kukaan usko hänen suoriutuvan, ja he itkevät hänen ympärillään. Anne tuskailee, että Viborgiin on niin pitkä matka. Ihmiset väittävät, että siellä on eräs Jumalan äidille kuulunut pyhä vyö, ja sen jos minkään pitäisi olla ihmeitätekevän vaikeassa synnytyksessä. Mutta Lisbeth Bielke tietää, että paras apu synnyttävälle naiselle hänen kivuissaan ja vaivoissaan on Mariagerin luostarinkirkon pyhäinjäännöslipas, jossa on kaksi pyhästä Neitsyestä lähtenyttä maitopisaraa...

Mutta äkkiä heidän puheensa katkeaa, sillä Jörgeni alkaa osoittaa kuolonmerkkejä.Naiset kiidättävät kyntteIinpäiväkynttilät hänen käsiinsä ja kiiruhtavat kuivaamaan hikeä hänen kylmältä otsaltaan, ääneensä vaikeroiden poloisen syntymättömän lapsen takia, jonka täytyy seurata äitiänsä hautaan.

Yksinään, vain tervasoihtu tiennäyttäjänä kädessään, Gjörvel-rouva menee Meilgårdiin hakemaan pappia, herra Per Banghia. Sillä ei saa tapahtua, että lapsi kuolee syntymättömänä ja että sen sielu joutuu kastamattomana ja lunastamattomana helvetin ikuiseen piinaan.

Pikiastia, joka on kiinnitetty rautaketjulla seinään, loistaa häntä vastaan oven luota. Per Bangh istuu suolaruokakulhon ääressä muiden seurassa, mutta Gjörvel-rouva saa hänet heti mukaansa. Astellessaan papin rinnalla takaisin Biörnegårdia kohden hän ajattelee, että nyt Iver Lykke jää toistamiseen leskeksi ja että olisi hänelle, Gjörvelille, kuin myös hänen sukulaisilleen hyvin mieleen, jos hänestä tulisi Jörgenin jälkeen Biörnegårdin emäntä.

Se, että Iver Lykke on niin julmetun pahasisuinen rakastelussaan, ei huoleta häntä hituistakaan. Onhan hänellä toki ennenkin ollut sylissään mies, jota hän on puserrellut, kunnes tämän selkä on ollut katketa! Hänestä Iver on saava sopivan, sen hän lupaa.

Mutta sittenkin hän on tukehtua siihen suitsutukseen ja veren ja hien hajuun, mikä tulvahtaa häntä vastaan matalassa, sumuisen hämärässä synnytyskamarissa, jota valaisevat häränsarvijaloissa törröttävät talikynttilät ja naisten käsissä lepattavat kyykäärmeenkierteiset, ohuet vahakynttilät. Pitkällä pöydällä on vielä ruokapata jäljellä, ja lautasilta on tipahtanut kaluttuja lampaanluita, jotka likoavat pöydälle läikkyneissä olutlaimiskoissa. Pelästyksissään joku on kaatanut korvaruukun, ja mustanruskea, katkeranhajuinen suomyrttijuoma vuotaa virtanaan pitkin savipermantoa. Lattialla on läikkä läikän vieressä kynttilöistä valunutta valkeahkoa talia, jota jalat ovat kuljettaneet joka taholle ja jota olutlaimiskot karttavat.

Seinän vierellä törröttävät korkeat ja kyhmyiset, tammesta tehdyt kangaspuut; karkeaa kudetta pitävät tiukkana siihen sidotut isot vierinkivet, joissa on reikä ja jotka on satuttu löytämään rannasta. Vihreä rukki on työnnetty pois tieltä erääseen nurkkaan; kehinpuu

on kaatunut ainoalle jalalleen, ja sen puikot ovat hajallaan siellä täällä.

Huone on matala, ja ruumiikkaat rouvat liikkuvat sen puolihämyssä hiljaisina kuin aaveet. Pitkin heidän selkäänsä heilahtelevat hilkan nipukat, ja runsashameisia he ovat kaikki, sillä se on vaurauden tunnusmerkki. Lisbeth Bielke on jopa niin rikas, että hänellä on yllään seitsemäntoista hametta; mutta on helppo huomata niiden vaivaavan häntä — ja hän on toisten tiellä.

Synnytystuoli on nyt tyhjänä. Sen alla väikkyy kiiltävä olutlätäkkö, ja lapsivesi, joka on mennyt jo kauan sitten, on vuotanut yhteen sen kanssa. Eräs karkeakarvainen koira, joka pyrkii sitä latkimaan, saa potkun ja murisee.

Rouvat ovat peittäneet kuolevan äidin. Sitä ennen Per-herra ei voi tulla synnytystupaan, sillä se ei ole sellainen paikka, jonne miehen sopii saapua. Hän luokin katseensa maahan, jottei se näkisi pienintäkään vilahdusta sängystä, minkä ympärille naiset ovat muodostaneet hamemuurin. Per-herra nipistää huulensa yhteen, sillä hän huomaa, että häntä oksennuttaa. Sillä välin hän purkaa pehmeiden kangastilkkujen joukosta esiin ruiskun, jossa on pitkä ja käyrä, pieneen pyöreään nuppiin päättyvä kärki. Eräästä vihkivesimaljasta hän imee ruiskun täyteen, ja sitten Gjörvel-rouva sijoittaa peitteen ja omien hameittensa suojassa tuon pienen pyöreän nupin siten, että se koskettaa äidinkohdun puoleksi auenneesta kätköstä pilkistävää lapsen päälakea . . . Ja hänen puristaessaan vihkivettä tuohon pieneen päähän Per-herra lukee kasterukoukset ja kastaa pienokaisen Jörgen Lykke, jos se on poikalapsi, tai Jörgeni Lykke, jos se on tyttölapsi, kastaa tuon syntymättömän Isän, Pojan ja Pyhän Hengen nimeen.

Amen.

Rouvat tekevät ristinmerkin katkerasti itkien — mutta kuitenkin huomattavasti helpottuneina, sillä onhan pienokaisen sielu nyt pelastettu ikuisesta tulesta ja liitetty kristilliseen yhteisöön. Ja on lohdullista olla siitä tietoinen; he hyväilevät kuolevan poskea ja kertovat siitä hyvästä työstä, joka on täytetty: hän saa pienen enkelinsä kanssaan taivaan valtakuntaan.

Johtuneeko sitten siitä, että äiti on saanut varmuuden lapsensa lunastuksesta, vai lieneekö häneen vaikuttanut kylmä vesi, mutta synnytystyö alkaa jälleen kirkunan säestämänä, joka tekee kaikki kasvot harsonvaaleiksi, ja tuskien runtelevan hyökyaallon käydessä hänen kimppuunsa Jörgeni työntää ulos sikiönsä — pieni, kiiltävä ja tumma pää vapautuu, monet auttavat kädet tarttuvat isoon, kummallisen pitkäjalkaiseen pojanruumiiseen, ja naisia elähdyttää uusi toivo, että nuori äiti ehkä saa armon suoriutua hengissä koettelemuksestaan.

Mutta yhtä nopeasti tuo toivo taas häipyy. Jörgenin pää hervahtaa sivuun, repaleiset huulet raottuvat hiukan hänen vetäessään huohottaen henkeään —, niin, näyttää siltä, kuin hän hymyilisi. Silmät avautuvat suurina ja lempeinä, katsoen luottavaisesti kohti jotakuta, jonka hän näkee, ja hänen kätensä ojentuu hapuillen tarttumaan johonkin toiseen, näkymättömään käteen, josta kiinnipitäen hän menee kuolemaan.

— Jeesus Maria, nyt hän meni pois! Anne huutaa. Hän painaa kätensä sydäntään vasten, kauhu tukkeaa hänen kurkkunsa, hän vaipuu lattialle, ja hänen monet hameensa romahtavat hänen ympärilleen kuin teltta katkenneen telttapuun ympärille. Naisten poimiessa häntä pystyyn Gjörvel-rouva ripustaa joutuin ja velvollisuudentuntoisesti ristillä merkityn rahan pienokaisen kaulaan pitääkseen pahat henget loitolla, panee

joakimintaalerin[1] vainajan silmäluomille ja painaa kiinni hänen lapsekkaan suunsa. Viimeksi hän tarttuu käteen, joka itsepintaisesti tahtoo pitää kiinni siitä, mihin se on turvautunut... Mutta Gjörvel on järkähtämätön; hän tietää, minkä näköinen ruumiin tulee olla, ja hän vääntää auki sormet ja panee molemmat kädet ristiin rinnalle, sekä postillan niiden väliin.

Ja vahankalpeana, hiljaisena ja juhlallisena lepää rouva Jörgeni Jacobintytär Lange, Iver Lykken puoliso, kaikkien katseltavana vihrein lehdin koristetussa ladossa.

Hän oli hädin tuskin ennättänyt elää viisitoista kesää.

Osa rouvista keräytyy panimotupaan, jossa piiat huuhtovat verisiä vaatekappaleita isoissa sammioissa ja ripustavat ne sitten valumaan kolmijalkaisille telineille. Gjörvel-rouva on määrännyt tämän tehtäväksi ennen veren kuivumista, koska niitä muussa tapauksessa ei käy karttuaminen puhtaiksi.

Naiset ovat vielä kalpeita, levottomuus ei ota heistä hellitäkseen. He ovat kuin varpusparvi, jonka keskeltä haukka juuri on siepannut yhden kumppaneista. He ovat kuolemanvakavia, verinen huuhteluvesi on mykkänä todistuksena vaarasta, naistentupien surmanhaukasta, ja naisten tapaan he kertovat kaikista niistä, joiden he muistavat nyt lepäävän kirkkomaan mullissa. Siellä ovat Trude Krummedige esikoisineen, hänen sisarensa Birthe, niin ikään esikoisineen, Karin Gråe ja hänen yhdeksäntensä, Mette Tornekrands, Pålsgårdin Anne...

Mutta toisten seuraan liittyvät uudet naiset puhuvat

---

[1] Saksalainen hopearaha, jota 1500-luvun alussa alettiin leimata Joachimsthalin kaupungissa Böömissä. — Suom.

harmistuneina Jörgeni-vainajan isästä, Hverringen ja Nakke Huvudgårdin herrasta Jacob Langesta . . he puhuvat kuiskaten, sillä se ei saa joutua miesten korviin, totuudessa on aina jotakin jumalatonta. Mutta varmaa on, että Jörgeni olisi vielä ollut elossa, ellei häntä olisi annettu Lykkein sukuun, joka on niin isokasvuista ja turvonnutta väkeä. Ei vaadittu kovinkaan suurta taitoa sen seikan ennustamiseen, että Jörgeni tulisi lepäämään kuoleman sylissä yhdeksän kuukautta sen jälkeen, kun hän oli ensimmäisen kerran levännyt Iver Lykken sylissä.

Niinkuin myös oli tapahtunut.

Mutta mitä välittää Jacob ainoasta tyttärestään, mitä hän ylimalkaan välittää muusta kuin siitä koreasta naisesta, jalkavaimostaan, joka on kuningas Hansin ja erään rahvaannaisen avioton tytär. Tämän naisen kanssa — Urenemetteksi he nimittävät häntä — Jacob juopottelee ja metsästelee ja hurjastelee ja pelailee, unohtaen hänen takiaan kaiken. Ei olisi ollenkaan liikaa, jos syyttäisi noituudesta heitä molempia, sekä äitiä että tytärtä, ja polttaisi heidät yhdessä, mutta sitä ei kukaan uskalla tehdä, niin kauan kun kuningas Hans elää. Jacob Langella lienee Urenemetten kanssa poika ja sanotaan hänen salaa lähettäneen tuon jalkavaimonpoikansa erääseen luostariin ja lahjoittaneen suuria rikkauksia hänen kasvatustaan varten, koska hän kerran on itsensä kuninkaan tyttärenpoika.

— Ja täällä viruu hänen ainoa aviolapsensa oljilla, sähähtää Else Pors Byrialintytär, ja Anne, joka on taas tointunut, sanoo poistuvansa koko talosta, jos Jacob Lange tulee jalkavaimoineen hautajaisiin.

Niin lupaavat kaikki toisetkin naiset tehdä — elleivät muut rohjenneet, niin täytyihän ainakin kunniallisten rouvien osoittaa, että siveyttä ja säädyllisyyttä vielä

on olemassa. Rouva Lisbeth Bielke hankaa tarmokkaasti vastakkain käsiensä kovia sisäkänsiä — niin, kai he tietävät, että Börglumin piispa Niels Stygge on tuonut kotiinsa Joachim Lykken nuoren aviovaimon, ja jotkut sanovat äidinkin olevan mukana, niin että voiko enää muuta uskoa kuin, että maailma on kipin kapin luisumassa häviötään kohden. Vanha Litzele, Olle Ollenpoika Kröten vaimo, huojuttaa murheellisesti ruumistaan ja lepuuttaa pieniä ihrankiiltäviä käsiään vatsansa päällä, jonka kumpu on aina tarjolla, kun ne ovat levon tarpeessa.

Voi, voi sentään, jokaisella miehellä oma jalkavaimonsa ja piispoilla samoin — sellaista ei ollut ikinä ennen, niin että voiko enää muuta uskoa, kuin että maailma on kipin kapin luisumassa häviötään kohden.

Ja onpa totisesti riittämiin tiedossa merkkejä sekä idästä että lännestä, sillä Lim-vuonosta on luikertanut maihin silmätön käärme, ja Vitskölin luostarista katosi erään ukkosenjyrähdyksen aikana nuori mies, joka oli perkele itse — ja jossakin muualla joku on nähnyt taivaalla ison ohdakemetsän, jossa marssi kokonainen kulkue yksisarvisia[1] pitkin maata kohden johtavaa polkua, ja ellei se ennusta.

Samassa Gjörvel-rouva ilmestyy heidän keskelleen. Hän on rivakka ja käskevä, sillä onhan toki ennen suuria hautajaisia muutakin tekemistä kuin istua pakarien ja panimotupien kolmijalkaisilla jakkaroilla turhia loruilemassa . . .

— Hän on täällä jo emäntänä, naiset kuiskaavat toinen toiselleen, ja sitten he hajautuvat, sillä ylisluhti on verhottava mustiin ja jokaisen oltava apuna.

---

[1] Yksisarvinen oli tarueläin, jolla oli otsassaan yksi suora sarvi. — Suom.

MOITTEETON JUNKKERI LYKKE

Kestää kauan, ennen kuin Jörgen Lykke oppii kävelemään, sillä hänellä on Langein pitkät jalat, ja ne taipuvat hänen allaan kuin maitovasikan koivet.

Mutta tuskin hän on päässyt kapaloistaan, ennen kuin hän jo osaa tehdä eron hienon ja karkean välillä! Jos jokin on hienoa, hän sanoo ooh ja töyssyy lapsenpiian käsivarrella, aivan kuin hänellä olisi hauskaa, ja hänen silmänsä loistavat.

Ja jos naisten käsivarret ojentuvat häntä kohden: — tuletko minulle? — vai tuletko minulle? niin hän heittäytyy niihin käsivarsiin, jotka ovat kaikkein purppuraisimmat, eikä vilkaisekaan ruskeita! Niinkuin salavanvesa kurkottautuu veden puoleen, niin kurkottautuu Jörgen Lykke tavoittamaan äitipuolensa Gjörvelrouvan kultasolkia, tempoen käsin ja jaloin ja huutaen riemuiten: ooh!

He hymyilevät hänelle, kaikki naiset, sillä koska hän on äiditön, he hemmottelevat hänet piloille, avaavat hänelle sylinsä, ojentavat häntä kohden käsivartensa kaikkialla, missä hänet vain näkevät... ja sen ilmeisen mieltymyksen takia, jota hän osoittaa kaikkea kallis-

arvoista ja kiiltävää kohtaan, he ovat leikillään antaneet hänelle nimen, joka kuuluu:

Moitteeton junkkeri Lykke.[1]

Mutta hänen mieleensä ei ole luottamista, sillä juuri kun hän hymyilee ja on hyvällä tuulella, häneen meneekin piru, ja silloin hän lyö ja huitoo ja tahtoo purrakin, ja hänen silmänvalkuaisensa pyörähtävät näkyviin, ja hän huutaa kuin hullu.

Gjörvel-rouva pistää sormensa hänen hampaittensa väliin ja kehoittaa häntä purkamaan kiukkunsa siihen — hänen ei tule mieleensäkään, että poika uskaltaisi — mutta tämäpä uskaltaa, iskee sormeen kaikki terveet, voimakkaat hampaansa ja puree kuin henkensä edestä. Gjörvel kirkaisee, ja Iver Lykken täytyy väkisin vääntää leuat auki, ennen kuin hampaat hellittävät otteensa ja Gjörvel-rouva saa sormensa irti, ja silloin siinä on syvä ja verinen haava.

— Siinä sontiaisessa on myrkkyä, hän sanoo vihoissaan ja kastaa sormensa suomyrttiolueen, jott'ei se ajettuisi. Ja Iver Lykke käy itse kurittamaan jälkeläistään.

Mutta hän huomaa pian — ja Gjörvel-rouva myöntää hänen olevan oikeassa — että pienokaisessa piilee peto. Monet tunti- ja päiväkaudet hän saattaa olla maailman siivoin ja paras poika, jota ei tarvitse muistuttaa mistään. Mutta kesken kaiken hän kiukustuu ja sipaisee vasenta poskeaan pitkällä, hienolla kädellään, jonka pikkusormi on omituisen epämuodostunut — ja sitten alkaa huuto! Rangaistukset tekevät hänet vain entistä pahemmaksi, ja jos hänellä on kissa käsivarrellaan, hän iskee hampaansa sen selkään.

---

[1] „Kostelig" merkitsee myös kallisarvoista. Junkkeri = nuori aatelismies. — Suom.

Iver Lykke näkee parhaaksi panna poikansa Limvuonon luona olevaan Vitskölin luostarikouluun. Sopiihan toivoa, että Vitae Scholassa, elämän koulussa, joka on luostarin varsinainen nimi, keksitään keinot pojan ruumiissa alinomaa myllertävän pedon karkoittamiseksi.

Veli Vilhjalmur, „hyvä veli”, joksi munkit häntä nimittävät, hän se keksii nuo keinot. Hän huomaa, että poika aina kiukunpuuskan lähestyessä alkaa hangata korvaansa, ja silloin hän kantaa hänet sänkyyn. Jos lapsi iskee öylättimaljan hänen kädestään, hän noutaa kärsivällisesti uuden, tai sitten hän tarttuu lempeän päättäväisesti pojan nenään ja pakottaa hänet nielaisemaan yrttikeitoksen, joka saa aikaan, että hän nukkuu unohduksiin puuskansa.

Erästä ikkunankamanaa Vitskölin luostarin refektoriossa somistaa kauniisti kuvioitu tammipaneli. Ikkunan pienten, kahdeksankulmaisten ruutujen lävitse näkyy Lim-vuono. Se väikkyy sinisenä kuin Välimeri, ja sen aallot viilettävät kiireissään eteenpäin hypähdellen yli toinen toisensa selän.

Kumpikin penkillään ja kumpikin omalla puolellaan pientä hollantilaista kirjoituspöytää, istuvat veli Vilhjalmur ja vanha veli Henrik, ja kumpaisenkin käsivarret lepäävät ristissä pöydänlevyä vasten.

Priori Jyngfarnais istuu nojatuolissa takan edessä. Hänen vaaleanpunaiset, hohtavanpuhtaat kasvonsa ovat kumartuneet erään mystikkö Taulerin kirjan puoleen, josta hän lukee ääneen... Hurskas Tauler selittelee, mikä merkitys on taivasaiheisilla maalauksilla, joilla on kirkon siunaus, koska ne kannustavat ihmisiä ottamaan oppia Kristuksen elämästä ja pyhimysten Jumalalle otollisista teoista

Priori keskeyttää heittääkseen tuleen kuusipölkyn, sillä vaikka tämä helmikuun päivä onkin sangen lämmin, niin paikallaanistumisesta saa särkyä ... Hän vaipuu ajatuksiinsa ja tuijottaa tuleen, sillä hän on huolissaan kirkon ja sen palvelijain tulevaisuudesta — ja varsinkin se huolettaa häntä hänen lukiessaan Tauleria.

Sillä missään ei näe ihmisten noudattavan Kristuksen elämää tai pyhimysten hurskaita tekoja. Hän on kuullut puhuttavan kuningas Hansin miehistä, kuinka he prameilevat merirosvouksella hankituissa kärpännahkaviitoissa. Ja kuningas Hans vaatii itselleen kolmannen osan rauhallisista kauppalaivoista ryöstetyistä tavaroista. Lyypekkiläiset tekevät tuhojaan Loolannissa, Jens Holgerinpoika Ulfstand riehuu Pohjois-Saksassa, Otto Rud hävittää Suomea — niin, hän ryösti jopa Turun kirkonkin, mutta sitä hänen omatuntonsa ei sulattanut, ja nyt hän on matkustanut katumusretkelle Pyhään maahan.

Enimmän Jyngfarnais kuitenkin pelkää herttua Christierniä, joka on julmempi kuin kukaan edeltäjänsä ja joka määrätietoisesti vainoaa papistoa. Hän on karkoittanut Hammarin piispan Kaarlen ja sanonut: „Jos tänne vielä tulee joku piispa, niin asukoon navetassa, mutta linnoihin ja muuritaloihin piispojen ei pidä pesiytymän."

Priori huokaisee ja ristii kätensä rukoukseen kuningas Hansin puolesta! Niin kauan kun Hänen Armonsa elää, pysyy se, mihin hänen hirmuinen poikansa uskaltaa ryhtyä, sittenkin kohtuuden rajoissa ... Hänen pahat tekonsa Norjassa ovat yleisesti tunnetut. Hän voitti talonpojat Akershusin luona ja panetutti kaikkien teloitettujen päät seipäänneniin linnansa edustalle, todella korea näky, jota hänen sopi ihailla aamuisin

heti herättyään, niin — ja Ruotsissa hän on ryöstänyt Kalmarin, ja hänen tihutöistään värittyvät lähdetkin punaisiksi, niinkuin on punaista veriprinssin jok'ikisessä jalanjäljessä.

Priori nostaa uudelleen Taulerin kirjan. Mutta hän ei lue. Hänellä on raskas päivänsä, jolloin hän ei tiedä, laskeneeko Herra hurskaat sanat ja pahat teot, ja jos niitä on yhtä monta, niin eiköhän Herra silloin mahda vihoissaan kysyä: „Mikä askarruttaa palvelijoitani, koska he lyövät laimin valtakuntani?"

Onko herttua Christiern Herran lähettämä vitsaus? Jumala suokoon kuningas Hansille monta elinvuotta. Hän on Aalborgissa nyt, ja hänen sanotaan olevan terveenä.

Jyngfarnais istuu rukoukseen vaipuneena. Rukousnauha liukuu hänen pehmeiden sormiensa välissä. Veli Vilhjalmur torkkuu. Veli Henrik katselee vuonon laineita, jotka alituisena virtana kiitävät peräkkäin kuin sukupolvet toinen toisensa jäljessä. Pian on hänen oma sukupolvensa huuhtoutunut pois, virrannut olemattomiin, ja hän itse myös — ja elämä, jota hän rakastaa, on ohitse, ja uusi pulppuaa esiin pyhimysten parissa Vapahtajan edessä. Hän on valmis, ja hän kiittää Jumalaa kaikesta . . .

Hetkistä myöhemmin kaikki kolme huomaavat, että heidän rauhaansa häiritsee koira, joka haukkuu taukoamatta, ja vihdoin he vilkaisevat ulos nähdäkseen, mitä on tekeillä.

Siellä seisoo puuhun sidottuna ajokoira. Sitä härnää eräs pieni poika, jota eräs isompi poika yllyttää jatkamaan. Koira seisoo ketju kireänä ja haukkuu; se tietää huvittavansa poikaa haukunnallaan.

Nyt alkaa sataa. Pieni poika löytää kangaspalan,

joka ei ole lautasta suurempi, ja levittää sen koiran pään ylle suojaksi. Sitten hän seisoo sateessa kärsivällisenä ja paljain päin ja pitää kangaspalaa paikoillaan.

Isompi poika lähestyy väijyen, iskee takaa päin koiraa savituopilla ja juoksee sivuun koiran kääntyessä. Pieni poika nostaa tuopin maasta, ja hänkin lyö sillä koiraa.

Jyngfarnais rypistää kulmakarvojaan.

Isompi poika uskaltautuu sidotun eläimen luokse ja sylkee sitä; silloin myös pienempi poika sylkee — mutta se on liikaa koiran jalolle verelle: se pakenee loukkautuneena puun taakse. Pienempi poika tuo sille vettä juotavaksi, laskien vesivadin sen eteen.

Veli Vilhjalmur nyökkää priorille.

— Jaloa verta noissa molemmissa — sekä koirassa että pikku Jörgen Lykkessä!

— Mutta portonverta tuossa toisessa, Jyngfarnais sanoo ja huokaisee, aivan kuin surkutellen asiantilaa, jolle ei voi mitään. Ja hän lisää: Olen kirjoittanut veljillemme Ranskaan. Me lähetämme sinne Urenemetten pojan mahdollisimman pian. Täällä hän turmelee sen hyvän, jonka olemme saaneet nousemaan oraalle Jörgenissä.

Urenemette toki sai ansaitsemansa kuoleman, sanoo vanha, hurskas veli Henrik. Hän paloi Jacob Langen syliin, kun Nakke Huvudgård äkkiä leimahti liekkiin ja paloi perustuksiaan myöten.

Kaikki nyökkäävät sen asian vahvistukseksi, ja sitten he taas istahtavat. Priori ei enää ota esiin Tauleria lukeakseen ääneen. Pilvet tekevät vuonon sinisen veden mustaksi, ja Jyngfarnais, alankomaalainen, jonka kohtalo on paiskannut Tanskan rannoille, puhuu filosofisesti.

— Muistan kuulleeni kerrottavan kuninkaankartanosta, jossa kävi suuri tappelun melske. Silloin menivät linnanpäällikkö sekä hänen nuori sisarensa ja tämän puoliso, joka oli erään päällikön poika, ulos parvelle ja katsoivat alas pihaan... ja siellä tappeli kaksi nuorta orjanaista eräästä nuoresta orjasta. Linnanpäällikkö antoi tuon nuoren orjan noista naisista rumemmalle. Yön tultua orja makasi orjanaisensa luona ja nuori päällikönpoika puolisonsa luona, joka oli erään päällikön tytär. Mutta talon herra otti nuoren orjanaisen ja tämä makasi hänen luonaan.

Kaikki saivat jälkeläisen.

Päällikönpojan vaimo synnytti puhdasverisen pojan, orjanainen, joka oli maannut orjan kanssa, uuden orjan. Mutta linnanpäällikön vuodekumppani synnytti pojan, josta maailman kaikki rauhattomuus on lähtöisin. Sillä ne, joilla on sekoittamatonta orjanverta suonissaan, eivät pyydä muuta kuin saada syödä tarpeekseen ja nukkua tarpeekseen lieden tuhkasotkussa, kun taas päällikköparin puhdas jälkeläinen vain pyrkii siihen, mikä on päällikön arvoista. Mutta päällikön ja orjanaisen jälkeläinen pyrkii kahdelle taholle — hän pyrkii päällikönpaikalle, mutta koska hänellä hänen sille päästyään yhä on orjanmielensä, niin tämä pyrkii vetämään häntä takaisin sinne, mistä hän on lähtöisin.

Puhtaan ja epäpuhtaan yhdyttäminen merkitsee aina puhtaan häviötä, hän lopettaa filosofisen katselmuksensa.

Priori ja veljet istuvat hetken vaiti — vain kerran keskeyttävät priorin syvämietteiset sanat äänettömyyden, jotka hän lisää äskeiseen puheeseensa vain sen pyöristämiseksi:

— Maailman suurin arvoitus on ja tulee aina ole-

maan, että paha alati on hyvää voimakkaampi, epäpuhdas aina puhdasta väkevämpi. Mitä Herra meidän Jumalamme tällä tarkoittaa, se valkenee hänen lapsilleen vasta tuomiopäivän koittaessa.

Läpi harmaan, sateisen ilman kirkon vihreä kuparikatto erottuu kuin harmaan harson lävitse. Italialaisista veljesluostareista tuodut kauniit pinjat seisovat, vihreät latvat kosteutta kiiltäen, ja auringonvalo katoaa taivaalta. Vuonon yllä riippuu pilvi, joka on musta kuin paiserutto ja jolla on möliseväa vasikkaa muistuttava pää.

— Se tietää huonoja aikoja, veli Vilhjalmur sanoo ja hän on oikeassa, sillä luostarin ovelle ratasti sanansaattaja, joka ilmoitti kuningas Hansin kuolleen.

Vitskölin kirkko, joka on Pohjoismaiden suurin ja komein, ja Vitskölin luostari sijaitsevat Viborgin ja Lögstedören lauttapaikan välisen valtatien varrella. Jonkin matkan päässä sieltä on Nibe, joka harjoittaa suurta sillinpyyntiä, ja Niben kautta valtatie jatkuu Aalborgiin, jossa kuningas Hans makaa ruumiina.

Senpä vuoksi Vitskölin munkit aina tietävät kaiken, sillä monet korkeat kirkonmiehet ja monet aateliset ratsastajapolvet poikkeavat mielellään rukoilemaan heidän rikkaaseen luostariinsa.

Lähinnä seuraavina päivinä luostariin saapuu toinen suuri seurue toisensa jälkeen. Niinpä saapuu Börglumin piispa Niels Stygge Krumpen, jolla on saattueessaan yli sata miestä, kaikki uljasasuisia kuten hän itsekin. Hänellä on mukanaan Riben piispa Iver Munk — sitten tulee Stenaltin herra Biörn Andersinpoika, jolla on seurassaan poikansa Biörn, ja heidän jälkeensä saapuu Eskierin herra Niels Hög. Niin pian

kun he ovat saaneet tiedon kuninkaan kuolemasta, he kiiruhtavat Aalborgiin. Herttua Christiern on valittava kuninkaaksi, eikä se miellytä heistä ketään. Ja ihmeellistä on, kuinka sopuisasti preelaatit ja aateliset voivat neuvotella keskenään, koska kummatkin pelkäävät häntä. Tosin kirkko alituiseen tavoittelee aateliston tiluksia, ja aatelisto väijyy papiston kartanoita, niin että tulossa kyllä on kiista siitä, kumpaisestako tulee vaikutusvaltaisempi. — Mutta yhteinen vaara yhdistää heidät. He ovat lähettäneet viestin herttua Fredrikille Holsteiniin, kuningasvainajan veljelle, mutta tämä ei halua tulla valituksi. — Niinpä heidän on yritettävä leikata siivet herttua Christierniltä, tuolta nuorelta kotkalta.

— Se on kyllä tarpeen, kun ottaa huomioon hänen omavaltaisuutensa ja pöyhkeytensä ja hänen intonsa myydä aateliskirjoja halpasäätyisille.

— Kaikki nuo mielettömyydet on häneen istuttanut Sigbrit-muori[1], huomauttaa Börglumin piispa. Tietääkö muuten kukaan, kuinka Hänen Armonsa kuoli? Ennättikö *hän* kuiskata isänsä viimeiset sanat *oman* poikansa korvaan: „Kurita Ruotsia verellä ja tulella!"

Kuuluu ennättäneen, Biörn Andersinpoika tietää. Mutta samalla Biörn Andersinpoika arvelee, että jos isä, kuningas Hans, sai nähdä hautansa ennen unionin palauttamista, niin samoin tulee käymään myös Christiernin. Sillä veljiä ja vielä vähemmän veljeskansoja ei sulateta yhteen verellä ja tulella.

Tähän puheeseen kukaan ei kiinnitä huomiota, sillä kaikki tietävät Biörn Andersinpojan muuttuneen kokonaan toiseksi ihmiseksi Poul Laxmandin murhan jäl-

---

[1] Sigbrit Willums, Kristian II:n rakastajattaren Dyveken äiti. — Suom.

keen. Biörnien suku on hyvää väkeä; he ovat vain niin hehkuvan tulisia, vaikka taistelevatkin tätä ominaisuuttaan vastaan.

Sitten vilkaisee Niels Hög ovelta ovelle ja kuuntelee, onko joku ehkä väijymässä heitä, minkä jälkeen hän kuiskaa eteenpäin kumartuneena.

— Kuulin tiellä huhua, että kuningas olisi surmattu — mutta se on pidettävä salassa. Hän makaa nyt kaikkien nähtävänä kruunu päässä, sillä hän sai kuoliniskun päähänsä.

Kaikki alkavat kuiskutella — ja vilkuilla ovia kohden.

Kuka sen teki?

Kukaan ei tiedä ... mutta väitetään Kaikkien katseet kohdistuvat tuijottavina puhujan huuliin...

— Torben Bille, Hög melkein hengähtää kuuluville.

Mitä — Vordingborgin lääniherra?

Joka sai Edele Järnshäggin, niin ... Kerrotaan Hänen Armonsa antaneen hänelle kuninkaansanansa siitä, ettei neidolla ja hänellä ollut mitään lemmensuhdetta, ja siinä uskossa Torben Bille meni tytön kanssa naimisiin. Ja sitten hän kuitenkin yllätti heidät yhdessä ... ja kun kuningas yritti paeta, hän lävisti hänen päänsä heinähangolla.

— Se voi olla pelkkää keksintöä kaikki tyynni, Biörn sanoo vastahakoisesti — huhujahan syntyy aina vaikka minkälaisia, jos jokin kuolemantapaus tulee odottamatta.

— Niin, mutta hänen päässään olevat haavat.

— Oletko nähnyt ne?

— En ...

— No, ratsastetaan katsomaan!

Seuraavana päivänä Jyngfarnais ratsastaa piispan seurueen mukana.

Jörgen Lykke on tarkoin, pikkupiirteitä myöten, tutkinut Börglumin piispaa, ja koska hän aina on valmis vallattomuuteen ja pelehtimiseen, hän ehättää matkimaan piispaa, niin pian kuin tämä on seurueineen päässyt ulos luostarin portista. Samettia ja verkaa hän löytää räätälintuvasta, jossa valmistetaan kokonaisia piispanasuja. Hän panee mitran päähänsä, ja kun hän sitten johtaa koulupoikia kulkueessaan, hän on ilmetty Niels Stygge jokaisessa liikkeessään, vieläpä ylpeissä ilmeissäänkin!

Munkkiveljet nauravat niin, että heitä alkaa yskittää. Syistä, joista he eivät puhu, he eivät juuri rakasta Börglumin piispaa, ja Jörgen on heidän suosikkinsa, hän saa tehdä, mitä haluaa. Hän on kuin pieni herranenkeli, tuo poika, niin viisas, niin aulis ja ystävällinen. Ikäisekseen hän on ihmeen riuskakielinen. Hän on munkkien rakkain lelu heidän vapaahetkinään, ja hän puhuu latinaa ja ranskaa paremmin kuin kukaan aikuinen.

Hän on jo kauan sitten valinnut elämäntehtäväkseen papinkutsumuksen, koska vain se kyllin arvokkaasti vastaa hänen suuria lahjojaan.

Niin hän kasvaa luostarissa, niin hän varttuu tiedoissa ja hyvissä tavoissa päivä päivältä ja vuosi vuodelta. Hänen sydämensä anteliaisuus ja hänen puhdas uskonsa ovat aitoja kuin täysipitoinen kulta. Hänen viehtymistään koruihin ja kalliisiin vaatteisiin veljet nauravat, sillä sellainenhan on aika. Eikö piispa Erik Valkendorfilla ollut lähes kaksisataa miestä saattueessaan, kun hän ratsasti kuningas Christiern toisen kruunajaisiin Kööpenhaminaan? Puhumattakaan paavin lähettiläästä Arcimbalduksesta, jonka väitetään viettävän suorastaan ruhtinaallista elämää, hänen väkensä kaupitellessa anekirjoja kautta koko maan!

Sellainen kirja kädessä ei ole synti syödä lihaa läpi koko paaston ajan.

Jyngfarnais on ostanut anekirjoja Himmersysselin köyhille, joilla ei itsellään ole varaa niiden ostamiseen. Hekin siis uskaltavat syödä lihaa paaston aikana. Jyngfarnais pitää menettelyään velvollisuutenaan Rooman Pyhän Pietarin kirkkoa kohtaan, jolle rahat menevät. Mutta oman luostarinsa sääntöjä hän ei salli rikottavan.

Pimeiden talvien aikana vallitsee suuri ahkeruus Vitskölin koulussa, räätälintuvissa, hopeapajassa, jossa mitä taidokkaimmin valmistetaan alttarikynttilänjalkoja, pyhäinjäännöslippaita, pyhiä ristejä ja astioita ja raskaita monstransseja, piirustus- ja kuvanveistosaleissa, joissa kirkolliset koriste-esineet ja hautataulujen kehykset varustetaan puuleikkauksin. Kesäisin aika kuluu yhtä nopeasti luostarin kauniissa puutarhassa, jossa kasvaa hienolaatuisia omenapuita. Hedelmät pakataan tynnyreihin ja myydään kuninkaan pöytään tai piispa Jens Beldenakin hyvinvarustettuihin kellareihin. Sitä paitsi lähetetään Vitskölin tiiliuuneista isoa munkinkiveä niihin moniin linnoihin, joiden muurit ylenevät kaikkialla. Jyngfarnaisin johdossa munkit ovat ahkeria kuin mehiläiset.

Nyt alkaa maanantaiaamu, joka tervehtii päivää auringonpaisteella ja linnunliverryksellä. Koivut ovat vielä vailla lehtiä, niiden valkoiset rungot ja hiljaa huojuvat oksat väikkyvät päivänpaisteessa; ne ottavat auringon vastaan aivan kuin ojennetuin käsivarsin. Tammi seisoo vieressä, se on musta ja muistuttaa enkelien vierusmieheksi asettunutta peikkoa.

Kevät kirmaa kerkein jaloin, se on punaposkinen ja kiharakutrinen poika, joka juoksee lantioliina heiluen. Hänellä on kantapäissään siivet, sillä hän kiitää tuu-

len mukana... Kastanja avaa pienet vihreät nyrkkinsä, viisisormiset kuin ihmiskäsi ovat sen lehdet, koristepensaiden kukat puhkeavat keltaisiksi ja ruusunpunaisiksi hunnuiksi, ja metsissä ja vesakoissa yhtyvät latvojen lehdet muodostamaan ensimmäisen vaaleanvihreän, hennon holvin.

Sitten on tullut Vitskölin puutarhan pitkien, kuulujen kirsikkapuurivien vuoro... Eräänä aamuna ne ottavat sarastuksen vastaan heleimmässä valkoasussaan, jokaisen pienen kukkasteriön äärimmäisen kärjen suloisesti punertuessa ja puoliavoimien kukkakupujen tervehtiessä ihmetellen ensimmäistä mehiläistä, joka saapuu juomaan niiden ensimmäistä viatonta hunajaa. Kesän kylläinen lämpö, ukkossateen aulis lahja janoiselle maalle, uroslinnun onnellinen liverrys pesän reunalla, jossa sen puoliso lepää.

Kaikesta tästä, Jumalan rauhaisesta kädestä, joka lepää maailman yllä, priori Jyngfarnais puhelee opettaen rakkaalle oppilaalleen Jörgen Lykkelle käyskennellessään hänen rinnallaan.

Hiljaisena ja lempeänä hän astelee pitäen poikaa kädestä, sillä Jörgenin levoton aika on koittanut, ja tuo kapea pojankäsi vavahtelee ja polttaa hänen kädessään.

— En tahdo sanoa, että sinun täytyy rakastaa Jumalaa, poikani, sillä sinun on vaikea totella sanaa *täytyy*. Mutta sinä voit rakastaa Jumalaa kaikessa siinä, mitä hän on luonut ja tehnyt, ja silloin saavutat armon tulla hyväksi ihmiseksi. Ja hyvä ihminen on Jumalan valtakunnan kalleus. Jos elämäsi voi tehdä Jumalan luomista olennoista ne, jotka osuvat tiellesi, puhtaiksi ja hyviksi, silloin autat taivaallisen aarrekammion täyttymistä ja olet Vapahtajallesi kunniaksi.

Niin pehmeinä ja lempeinä putoilevat priorin sa-

nat, ja Jörgen astelee pää painuksissa, katsellen puutarhakäytävän kalkinvalkeaa polkua, jota peittävät rannan hienokierteiset näkinkengät.

— Mitä mietit, poikani?

Priorin käden kätkemät kuumat sormet koukistuvat levottomasti, ja Jörgen vastaa epäröiden:

— Olen kuullut Torben Oxesta, joka surmattiin Kööpenhaminassa kuninkaan käskystä ... Kuningatar Elisabeth ja kaikki rouvat ja lapset ja neidot rukoilivat hänen henkensä puolesta, mutta sittenkin kuningas Christiern salli talonpoikiensa tuomita hänet ja antoi hänen kuolla. Kuinka uskaltaa voideltu kuningas olla niin kova?

Jyngfarnais valitsee tarkoin vastauksensa sanat.

— Herran tiet eivät ole meidän teitämme, poikani. Torben Oxe oli surmannut erään nuoren neidon.

Poika katsahtaa ylös, ja hänen silmissään leimahtaa viha.

Priori jatkaa tuumivaisesti:

— Mitäpä me ihmiset tiedämme? Kenties Herra halusi neidon kotiin luokseen, jotta kuningas voisi olla uskollinen nuorelle puolisolleen, Elisabeth-kuningattarelle. Silloin hän valitsi välikappaleekseen Torben Oxen, joka oli huono ihminen ja toisten tavaraa himoitseva. Eikä maailma kadottanut mitään, kun se kadotti hänet.

Pojan sormet lepäävät nyt tyynempinä priorin kädessä.

— Niinkö? Jörgen nyökkää, ja hänen silmänsä tähyävät näkinkenkäsoraa.

— Kuninkaamme puoliso on keisari Maximilianin lapsenlapsi, niin että maallemme on hyödyksi, jos se pitää kuningattarensa kunniassa.

Poika nyökkää.

On lämmin. Priori istahtaa eräälle kivipenkille pinjan katveeseen. Poika jää seisomaan hänen eteensä.

— Pysytkö yhä päätöksessäsi, että sinusta tulee kirkon palvelija?

Jörgen nyökkää, hänen katseensa on luja.

— Olet Biörnegårdin perijä. Jos sinusta tulee luostariveli, niin toivomme tilustesi joutuvan Herran omiksi.

Jörgen nyökkää, ja priori vangitsee hänen katseensa.

— Älä harhaudu luuloon, poikani, että *sinä* omistat — päinvastoin maallinen omaisuutesi omistaa sinut. Sen tähden on niin, että jos annat omaisuutesi kirkolle, niin et omista sitä, mutta kuitenkin se on omasi iankaikkisuudessa, sillä kirkko on Jumalan huone, ja Jumalan huone on ikuisesti kotisi. Onko tämä tahtosi?

— On!

Priori ottaa pojan kapeat kasvot käsiensä väliin. Noiden lempeiden käsien lämmössä on aivan kuin lääkettä. Jörgen tuntee päätään huimaavan ja luo katseensa maahan kuin salaman sokaisemana.

— Sinun ei pidä enää nukkuman Veli Vilhjalmurin kammiossa, tuo lempeä ääni sanoo kuin jostakin etäältä kuuluen. Olet jo niin iso, että sinun tulee nukkua omassa kammiossasi. Maailman ihmiset nukkuvat samassa huoneessa yhdessä toisten kanssa, sillä he eivät paremmasta tiedä, mutta luostariveljet saavat kukin oman huoneensa, koska vain yksinäisyys takaa sielulle kasvuvoiman.

Yhä lujemmin puristavat lämpimät kädet Jörgenin poskia, yhä lujemmin katsovat palavat silmät Jörgenin silmiin:

— Mene nyt, poikani — osoita suuri hurskautesi,

joka uskoo rakkaudessa, rukoilee vähäisten puolesta hengessä, toimii oikeudenmukaisesti ja tukee niitä, jotka ovat sydämissään siveitä..

Priori katselee pojan jälkeen tämän poistuessa totlelevaisesti hänen luotaan. Jörgen on jalomuotoinen, kapeajäseninen poika, vaikkakaan ei täysin virheetön, koska hänen jalkansa ovat liian pitkät — mutta hänessä on arvokkuutta, joka on paljon hänen iästään edellä.

Tulisiko hänestä kirkolle uusi tukipylväs?

Sillä kirkko tarvitsee kipeästi uutta malmia. Siitä Jyngfarnais on kirjeenvaihdossa myös espanjalaisen ystävänsä kardinaali Jiménezin kanssa. On parempi, että haureellinen papisto pitää käräjät omassa keskuudessaan, kuin että tuomio tulee ulkoa päin.

Se on jo tulossa... luopiomunkki Martti Luther, Saksassa, edustaa palvelijainsäädyn syntistä kapinaa valtiastaan, kirkkoa vastaan.

Priori ei toivota hänelle menestystä, sillä itse hän on uskollinen pyhälle emäkirkolleen... mutta tämän saarnaajan aiheuttama pelkkä levottomuuskin on vaara, sillä kuninkaat ja herttuat — ja aatelisto myös, jos sille myönnetään lupa — kätkeytyvät uuden uskon suojaan ja tavoittelevat ahnain sormin kirkon tiluksia ja rikkauksia.

Niin, niin, Herra on säilyttävä totiset palvelijansa.

Jörgen juoksee pitkin, kevyin jaloin ylös kapeita tikkaita, jotka johtavat kyyhkyslakkaan. Hän tuijottaa sinne kauan eräästä luukusta. Hän on pitkän ajan pitänyt silmällä erästä naaraskyyhkystä, joka käyttäytyy kovin haureellisesti. Se tepsuttaa ja kujertaa ja nyppii höyheniään, ja koiraat ahdistavat sitä. Se ei ole nuhteettomasti ja kunniallisesti parittunut

minkään tietyn koiraan kanssa niinkuin toiset, ja juuri se seikka ihmetyttää Jörgeniä. Tuntuu siltä, kuin tuo naaras yksinään levittäisi uskottomuutta kaikkien koirasten keskuuteen. Juuri nyt se keimailee vimmatusti; näyttää siltä, kuin se kujertaisi jok'ikisellä höyhenellään. Se pullistuu ja tepsuttaa ja paneutuu maata erään koiraan juostessa sitä kohden.

Jörgenillä on rukousnauhansa kädessään. Hän on tullut rukoilemaan kyyhkysten puolesta, jotka ovat pyhimmät kaikista taivaan linnuista. Mutta vasta nyt hänelle valkenee, että ne myös ovat haureellisimmat. Tämä havainto häiritsee hänen rukouksiaan, se täyttää hänet epäoikeudenmukaisella harmilla, sillä hänen tietääkseen ei ennen häntä vielä kukaan ole rukoillut kyyhkysten pelastuksen puolesta.

Hän rukoilee ylimääräisen rukouksen tuon valkoisen, tuon häpeämättömän kyyhkysen puolesta, sillä sehän se on eniten rukousten tarpeessa, ja sitten hän laskeutuu alas pihaan.

Sisällä koulusalissa tuntuvat koulupojat tappelevan. Jörgen miettii, mennäkö sisään kehoittamaan heitä olemaan hiljaa, sillä nyt on munkkien nukkumisaika. Mutta aurinko kulkee kuin kylvömies yli vuonon, kylväen kimmeltäviä timantteja sen aaltoileviin syvyyksiin, ja kirkon vihreä katto vangitsee hänen katseensa, sillä niin heleä vihreä on kaunis näky; tuntuu melkein siltä, kuin tuo katto suorastaan höyryäisi vihreyttä kirkkaassa päivänpaisteessa.

Lehdet riippuvat oksista, aivan kuin olisivat lepakkoja, jotka nukkuvat riippuen; niin hervottomiksi on lämpö ne tehnyt. Kanat makaavat pölyyn raaputtamissaan syvissä kuopissa, ja pienet kukkopojat kiekuvat kimeästi suoraan ylös ilmaan; niiden käheissä äänissä on vielä jäljellä hiven untuvapoikasten piipi-

tystä. Ne koettavat kosiskella vanhoja kanaemoja, mutta nämä kotkottavat harmissaan: kot, kot, oletko hullu, poika! Mutta eräässä vanhahkossa kanassa syttyy halu, ja se paneutuu kukkopojan eteen, joka käy yrittämään parhaan taitonsa mukaan. Mutta ilmeisesti se ei vielä pysty moiseen puuhaan, ja iso kana menee motkottaen matkoihinsa.

Jörgen seisoo siinä rukousnauhoineen, kun veli Vilhjalmur laskee takaa päin kätensä hänen olkapäälleen.

— Mitä ajattelet niin hartaasti, poikani?

Jörgen katsoo kanoja ja vastaa vakavasti, häilyen epäilyksen ja uskon välimailla:

— Te olette kertonut minulle Assisin Franciscuksesta, siitä hurskaasta pyhimyksestä, joka saarnasi linnuille... Mutta ajatteliko meidän Herramme ja Vapahtajamme myös kanoja kuollessaan ristillä syntiemme takia? Vai ovatko kanat niin tyhmiä ja syntisiä, etteivät mitään pelastusta tarvitse?

Veli Vilhjalmur vilkaisee pihassa tepastelevia kukkopoikia ja vanhoja kanoja ja tarkkaa sivulta oppilastaan nähdäkseen, onko tällä salavihkaa mielessään jokin julkeus; onhan Jörgen pian aikamies Mutta pojan ilme ei kuvasta muuta kuin hurskasta totisuutta, ja tunteehan veli Vilhjalmur sitä paitsi hyvin hänen inhonsa kaikkeen kevytmieliseen puheeseen.

Ja niin veli Vilhjalmur vastaa:

— Poikani, mikään luotu olento ei ole niin vähäpätöinen, ettei se olisi rukouksen arvoinen ja pidä mielessäsi, että ihmiset tietävät tekevänsä syntiä, mutta kanat eivät tiedä.

Samassa Jörgen osoittaa kirkon vihreää kattoa:

Katsokaa, hän huutaa, se musta lintu, joka tuli etelästä päin eilen, on taaskin tuolla!

Veli Vilhjalmur on pitkänäköinen, eikä hän kuitenkaan voi erottaa mitään lintua, mutta pojan silmistä hän huomaa tämän näkevän. Jörgen näkee mustan linnun siinä, missä ei mitään lintua ole.

Veli Vilhjalmur sanoo:

— Tulin tapaamaan sinua, sillä nyt minulla on aikaa lävistää korvasi sitä korvarengasta varten, jonka olet takonut itsellesi koristuspajassa...

Mahtaa olla mahtava herra tulossa ratsain Vitskölin luostariin! Valtavat toitotukset tiedoittavat hänen tulonsa. Pihamaa muuttuu sotaisen näköiseksi, kun sen täyttävät keihäsmiehet, välkkyvät partuskat ja ratsuväenpäälliköt, joiden etunenässä on upeapukuinen urho.

Tulija on itse valtaneuvos Peder Lykke, Varbergin maaherra, joka omistaa tusinan verran isoja kartanoita. Viimeksi hän on ostanut Nörlundin, joka sijaitsee Himmersysselissä.

Hän on saapunut tiedoittamaan, että Iver Lykke, Jörgenin isä, on hiljan kaatunut Brännkyrkan verisessä taistelussa kuninkaan piirittäessä Tukholmaa. Hän on luvannut kuolevalle sukulaiselleen ryhtyä tämän ainoan pojan holhoojaksi. Ja nyt, kun Ruotsin kanssa on solmittu aselepo, hän on saapunut katsomaan nuorta orpoa ja kuulemaan, kuinka hän on edistynyt.

Jörgen Lykken todistus on pelkkää ylistysvirttä.

Eniten kiitetään hänen hurskauttaan ja ylitse kaiken hänen ymmärrystään, hänen nopeaa käsityskykyään ja kekseliäisyyttään, hänen synnynnäistä anteliaisuuttaan. Hänen taitonsa ovat mitä suurimman lahjakkuuden ilmaus. Hän pystyy erottamaan oikeat metallit epäaidoista, jalot kivet vääristä. Hän hoitaa

kukkastarhan värikasvit ja älyää, mitkä värit sopivat yhteen. Lisäksi hän piirtää pyhäinjäännöslippaiden mallit, ja hänen tehtäväkseen on uskottu kalkkimaalausten kasvojen maalaaminen, sillä sellaisessa hän on mestari. Hän puhuu latinaa yhtä hyvin kuin tanskaa, ja ranskaa hän puhuu vielä paremmin. Hän on oikea ihme pitämään oppineita puheita vierailla kielillä...

Ja sitten kutsutaan Jörgen Lykke sisään. Priori ohjaa hänet kädestä pitäen hänen sukulaisensa ja mahtavan holhoojansa eteen.

He mittaavat katseillaan toinen toistaan.

Valtaneuvos on rotevakasvuinen, pitkäjalkainen mies, jonka katseessa on jotakin punnitsevaa, aivan kuin hän aina laskelmoisi itsekseen. Jörgen Lykke näkee edessään titaanin, joka suuresti muistuttaa hänen isäänsä, sillä kaikki Lykket tulevat saman näköisiksi päästyään keski-ikään. Valtaneuvos ei ole yksinomaan ihraa; myös hänen luunsa ja päänsä ja käsivartensa ja reitensä näyttävät siltä, kuin ne olisivat halkeamaisillaan alati kasvavasta hyvinvoinnista. Mutta ennen kaikkea Jörgenin katse havaitsee valtaneuvoksen olemuksen ylhäisyyden, vaikka hänen ruumiinsa paino paneekin penkin notkumaan. Polvet harottavat levällään, sillä reidet riistävät tilan toinen toiseltaan. Valtava vasen käsivarsi tekee kulman ulospäin, ja sormuksia hohtava käsi lepää reidellä sormet hajallaan. Myös toinen käsivarsi tekee kulman; näyttää siltä, kuin Peder Lykkestä versoisi syrjävesoja.

Jörgenin valtaa ihailu. Hän ei tiedä, mikä sen lähinnä aiheuttaa, mutta hän ihailee viitan kallisarvoista, flanderilaista verkaa, jossa on helakanpunainen vuori ja kärpännahkakaulus, raskasta kultaket-

jua, jossa on monta taidokkaasti tehtyä rengasta ja josta riippuu kalkkunanmunan kokoinen kultakoristus, ja raudoitettuja suippokenkiä, jotka muistuttavat gondoleja.

— Isäsi on kuollut, Peder Lykke sanoo.

Poika liittää kätensä yhteen, taivuttaa päänsä ja seisoo masentuneen näköisenä.

— Suokoon Jumala hänen sielulleen ilon taivaassa, hän sanoo.

Mitään surua ei näy, mutta hän on saanut hyvän kasvatuksen ja tietää, minkä näköinen on sopivinta olla, kun saa kuulla isänsä kuolleen.

Peder Lykke katselee häntä; nuori junkkeri seisoo etukumarassa, mutta pää pystyssä. Painuneiden silmäluomien yläpuolella kaartuvat kapeat, mustat kulmakarvat. Ohuet huulet ovat puristuneet tiukasti yhteen.

Hieno ja jalosyntyinen, ei juuri maidosta ja hunajasta tehty, valtaneuvos ajattelee, ja hän tuntee, että pojassa on luonnetta, vaikk'ei suinkaan sellaista luonnetta, josta kuka tahansa voisi ottaa selon... Sanomatta jääköön, onko se altis hyvälle vai pahalle, koska se voi kääntyä mille taholle tahansa, riippuen siitä, mitä kohtaloita poika tulee kokemaan.

— Isävainajasi on valinnut minut holhoojaksesi.

Poika kumartaa laskeutuen lattialle toisen polvensa varaan.

— Ei nimeni turhan takia ole Lykke, hän sanoo, samalla kun hän taas heti nousee ja suuntaa katseensa sukulaiseensa.

— Hyvin vastattu — priori on ylpeä kasvatuksensa tuloksista.

Valtaneuvos osoittaa ovea sormuksia välkkyvällä

goljatinkämmenellään, ja Jörgen menee tottelevaisesti ulos.

— Mihin pojalla on halua?

— Hengelliselle alalle, priori vastaa epäröimättä, ja samaa vastausta kuvastavat kaikkien veljien huulet.

— Hän tulee päättämään päivänsä piispana, jos Jumala suo hänelle elinikää ja terveyttä, priori lisää.

— Sukulaiseni Iver Lykke on kuollut, valtaneuvos sanoo viileällä äänellä, ja hänen perintölinnansa Biörnegård on jo takavarikoitu veloista. Hänen leskelleen Gjörvelille ei jää mitään, ja vielä vähemmän jää hänen pojalleen.

Seuraa äänettömyys, lempeä äänettömyys.

Valtaneuvos tietää, että vaikka Biörnegård onkin vanha talo, sillä kuitenkin on laajat tilukset ja hyvät maat, joiden ainoa perijä on Jörgen. Ja hän on täysin selvillä siitä, että kirkko jo on ojentanut pitkän saalistuskäsivartensa Farsötä kohden. Mitä ihanin luostari voitaisiin pystyttää vanhan kirkon viereen ja kaunis omenapuutarha istuttaa järven ympärille. Jo nyt omistaa katolinen kirkko kolmannen osan valtakunnan kaikesta maasta, ja ellei tälle toiminnalle panna sulkua tavalla tai toisella, niin se päivä on koittava, jolloin ainoakaan tanskalainen mies ei omista valtakunnan maata ja jolloin Tanskan osana on olla Rooman vasallivaltio.

Myös priori ajattelee Biörnegårdia, jonka hänen nyt täytyy nähdä häipyvän haaveistaan. Hänhän oli toivonut voivansa vetää sen luostarin huostaan, niinkuin hänen edeltäjänsä oli hankkinut luostarille Fovlumin kirkon luona olevan kauniin Favourskoggårdin. Vanhemmat kuolivat, ja jäi perillinen, samanlainen kuin nyt Jörgen, mutta hän ei saanut koskaan kartanoaan omakseen... Hän oli Kaarlein sukua, ja ne ovat ri-

tarillisempaa väkeä kuin heidän käräjäkiistoistaan voisi päätellä. Nyt tuon talon nimi on Fovlumskloster, ja siihen kuuluu laajoja metsiä, joissa on tammenterhoja monille tuhansille sioille, jota paitsi siellä on paja, kalalammikoita, mylly ja puutarhasaarella omenatarha.

Niin olisi myös Biörnegårdin voinut käydä.

Priori huokaisee ja antaa tuon haaveen häipyä. Hän miettii, mahtaako rikas Peder Lykke suoda holhokilleen jotakin. Mutta tuo uhkuva suu, tuo kallisarvoinen puku osoittaa, että valtaneuvos kokoaa itse, mutta ei hävitä kokoamaansa. Niinpä priori tekee välttämättömyydestä hyveen. Tosin kaiken takana on se, että hän on kiintynyt Jörgeniin ja että luostarilla on aihetta odottaa saavansa hänestä kunniaa.

Hänen ristityissä käsissään pyörivät peukalot ympäri, ympäri, aivan kuin keriten kokoon lankaa penikulmakaupalla.

— Luostari on kodittomien koti, hän sanoo sävyisästi. Jörgen toivoo saavansa antautua hengelliseen elämään. Teidän luvallanne, herra valtaneuvos, hän jää tänne.

— Silloin Lykken nimi sammuu, tuo valtava mies vastaa, ja vaakunamme saa seurata minua hautaan; minulla ei ole poikaa, kuten tiedätte. Sukujuuremme ulottuvat aina kuningas Valdemar ensimmäiseen asti; yli kolmensadan vuoden ajan se on ollut valtakunnan ytimenä. Oluf Lykke oli mukana morsiussaattueessa, joka nouti kuningatar Dagmarin Böömistä, Johan Lykke oli Etelä-Jyllannin herttuan Erikin puhemiehenä, Peder Lykke painoi sinettinsä kuningas Valdemar Atterdagin Lundin tuomiokirkolle antamaan luovutuskirjaan. Iver Lykke oli kuningatar Margrethen ensimmäinen neuvonantaja ja Peder Lykke Riben piis-

pa ja Lundin arkkipiispa. Hän oli myös Tanskan lähettiläänä Konstanzin kirkolliskokouksessa, jolloin kerettiläinen Johannes Hus poltettiin... Paha olisi, jos sellainen suku kuolisi luostarikuoleman...

Valtaneuvos kumartaa priorille syvään. Peder Lykke on tottunut hovitapoihin ja kohteliaisuuteen, ja laskien goljatinkätensä levälleen rintaansa vasten hän sanoo juhlallisesti:

— Jos hänestä tulee kirkon poika, hän varmasti kohoaa kaikkeen siihen kunniaan, jota hänen nimensä tai kenen muun nimi tahansa voi edellyttää, siitä ei kukaan voi olla vakuuttuneempi kuin minä. Mutta siinä tapauksessa hän ei saa mitään henkiperillisiä... eikä kirkko enää milloinkaan mitään Lykkejä. Mutta jos hänestä tulee minun poikani ja perilliseni, niin silloin...

Hän vaikenee... priori kumartuu eteenpäin.

— Tarkoitatteko... tarkoitatteko täydellä todella että tahdotte ottaa hänet... omaksi pojaksenne?

— Tarkoitan.

Kaikki saapuvilla olevat veljet hervahtavat taaksepäin seinäpenkeillä ja haukkovat henkeään. Veli Vilhjalmur hieroo levottomana käsiään. Huokaisten hän iloitsee Jörgenin puolesta tämän näin päästessä nauttimaan maailman ihanuuksista. Mutta samalla hän, veli Vilhjalmur, menettää lemmikkinsä. Ja hänet valtaa huoli. Kuka nyt pitää aisoissa pedon, joka jo on niin onnellisesti saatu taltutettua?

Sillä välin Jörgen kutsutaan sisään.

Priori asettaa hänet polviensa väliin ja laskee kätensä hänen olkapäilleen.

— Jörgen, korkea sukulaisesi ja holhoojasi aikoo tehdä sinusta poikansa ja perillisensä. Mitä sanot siitä?

Pojan valtaa hämmennys, lamauttava tuska. Hänen katseensa kiertää kysyvänä toisesta toiseen.

— Isä, hän sanoo ahdistuneesti ja katsoo Jyngfarnaisiin.

— Häntä sinun on sanottava isäksesi, priori virkkaa osoittaen Peder Lykkeä. Voitko niin tehdä?

He katsovat toinen toiseensa, nuo molemmat Heidän välillään ei ole muuta kuin jotakin outoa ja vierasta huokuva jäinen tunne. Poika vaistoaa, ettei tarjous pohjaudu mihinkään isällisyyteen, ja hänen järkensä alkaa työskennellä. Sen Peder Lykke huomaa. Valtaneuvos on perin kylmä ja viisas, ja pojan ominaisuuksista hänessä on omansa herättämään iloa vain sama viileys ja viisaus, sillä juuri sen turvin Lykkein nimi on nouseva korkeimpaan kunniaansa.

— Sinä olet sukumme viimeinen miehispuolella, hän sanoo. Ne, jotka ovat jäljellä, eivät kelpaa. Mutta minusta tuntuu, että sinä . kelpaat. Odotan uusien, ylväiden vesojen versovan sinusta kalliiseen sukupuuhumme.

Valtaneuvos on noussut ja seisoo tiukassa ratsastuspuvussaan rintahaarniskoineen ja polvikilpineen. Hänen kallisarvoinen viittansa viistää maata, hänen toinen kätensä lepää miekankahvalla, toinen penkin käsinojalla. Puoleksi ummistuneiden silmäluomiensa alta hän tähyää solakkaa ja pitkäjäsenistä junkkeria.

— Tehkäämme sopimus, hän sanoo omituisen tunteettomasti. Sinä saat perintöoikeuden Fannerupiin, Demstrupiin, Klärbygårdiin, Hverringeen, Barsebäckiin ja Nörlundiin. Tämän maksat lupaamalla kunnian miehen sanalla — ja sinä olet jo tarpeeksi vanha käydäksesi miehestä, jonka sanaan voi luottaa — että elämässäsi ja teoissasi, sodassa ja rauhassa, itsesi puolesta, kuninkaasi ja maasi puolesta, vilpittömästi, jalo-

syntyisesti ja rohkeasti pidät vaakunakilpesi tahrattomana ja jätät sen puhtaana pojillesi ja poikiesi pojille. Suostutko tähän sopimukseen?

Jörgen Lykkestä tuntuu, kuin kymmenen, kaksikymmentä vuotta vaipuisi maan uumeniin. Hänen lapsuutensa lukitaan lippaaseen, ja hän tuntee itsensä isoksi ja vanhaksi.

— Suostun, hän sanoo, sillä tuosta helakanpunaisesta titaanista huokuu häntä kohden jotakin lumoavan suurta, johon kentie. liittyy myös sukulaisveren tuntua Mutta hän vitkastelee, sillä häntä kauhistuttaa nimittää tuota suurenmoista miestä isäkseen. Mutta sitten hän kokoaa kaiken tahdonvoimansa ja tekee päätöksensä. Hän laskeutuu polvilleen Peder Lykken eteen ja taivuttaa päänsä.

— Isä! Jos tahdotte siunata minut poikananne, niin tahdon kunnioittaa teitä isänäni.

Tämä vaikuttaa taaskin melkeinpä liian täysikasvuiselta. Valtaneuvos hätkähtää . Junkkerissa ovat hieno käytös ja pitkä, solakka vartalo Langein suvun perintöä, ja juuri se tietysti synnytti hänessä mielijohteen laskeutua polvilleen! Tätä Langein soreutta Lykket nykyisin tarvitsevat. Lykkein suvussa vartalot ovat kehittyneet niin valtaviksi ja raskastekoisiksi, että tuntuu aivan siltä, kuin suvun elinkelpoisuus olisi ehtymässä. Mutta tämä nuorukainen on solakka ja notkea, hän on sellainen kuin Lykket olivat sukunsa alkuaikoina kolmesataa vuotta sitten. Kenties hän voi pelastaa suvun tuleviksi kolmeksisadaksi vuodeksi.

Se varhaiskypsä taitavuus, jota poika on osoittanut suoriutuessaan niin varmasti odottamattomasta ja harvinaisesta tilanteesta, on Peder Lykkelle ilmestys ja ilo. Ei epäilystäkään, hän on valinnut oikean.

Jos veljet ovat odottaneet uutta piispaa, kenties paa-

vinalkua tästä selkeästä päästä, niin hän puolestaan odottaa uutta valtaneuvosta ja kokonaista uutta loistavien nimien sarjaa Lykkein historiaan.

Siunaten hän laskee kätensä polvistuneen poikansa päälaelle.

— — —

On sovittu, että Jörgen jää vielä kahdeksi vuodeksi luostariin ja että valtaneuvos lähettää hänelle miekkailunopettajan, jonka on opetettava hänelle miekkailua ja kaikenlaisia muita maallisia urheilutaitoja, ennen kuin hänet lähetetään Pragin yliopistoon. Wittenbergiin tai Leipzigiin häntä totisesti ei lähetetä, ne kun ovat muuttuneet täydellisiksi kerettiläispesiksi.

Pitkälle yöhön valtaneuvos istuu kapitulisalissa priorin ja veljien seurassa. He peittoavat Martti Lutheria, tuota perkeleen valittua välikappaletta, joka nyt alkaa saastuttaa myös Pohjoismaita luopumuksensa rutolla. Peder Lykke tuijottaa lattiaan ja arvelee, että Hänen Kirkkautensa Leo kymmenes on hyvin huonosti valittuna ajankohtana lähettänyt maahan aneita kaupittelevan Arcimbalduksensa, sillä mokomaa kaupantekoa yhteinen kansa nauraa kuin ainakin markkinailveilyä, ja on vaarallista, jos rahvas nauraa sitä, mitä sen tulisi kunnioittaa ja pitää arvossa. Kun kamasaksa Tetzel kerskailee sillä, että hän on pelastanut anekaupallaan useampia sieluja kuin Pietari evankeliumillaan ja että hän on myynyt ennakkoanteeksiantoja „menneisyydessä tehdyistä ja tulevaisuudessa tehtävistä kaduttuista ja katumatta olevista synneistä", niin silloinhan jok'ikisellä anekirjan omistajalla on lupa luopua vaikkapa itse emäkirkosta.

Tähän Jyngfarnais ei vastaa mitään, sillä juuri tästä hän on kirjeenvaihdossa Toledon arkkipiispan Jiménezin kanssa. Eikä ole sekään Rooman Pyhän Pietarin

istuimen arvon mukaista, että paavi Leo harjoittaa virkojen myyntiä innokkaammin kuin saksalaisen kerettiläisen suun tukkimista. Mutta sitä, mitä kirkkoveljet salavihkaa uskovat toinen toiselleen, he eivät suinkaan ilmaise maailmalle. Kirkon rikkaudessa piilee vaara. Kirkon omistuksessa ovat laajat alueet valtakunnan maasta, ja niitä on liiankin monta, jotka synninpäästökirja toisessa kädessään tavoittelevat toisella kirkon aarteita.

Peder Lykke on jälleen ottanut puheeksi kuningas Christiernin, jota hän vihaa. Ja hänen kerallaan kuningasta vihaa Tanskan aateliston valtaosa.

— Me sidoimme hänet kuninkaanvakuutuksella, jonka veroisella ei aikaisemmin ole ketään muuta sidottu, ja hän sitoutui allekirjoituksellaan olemaan enää koskaan myymättä aateliskirjoja halpasäätyisille sekä luopumaan niistä hankkeista, jotka tarkoittavat maan tekemistä perintövaltakunnaksi.

Katkeroituneena valtaneuvos läimäyttää reittään valtavalla kädellään.

— Mutta hän ei pidä mitään lupaamastaan, eikä sellainen ole koskaan aikaisemmin kuulunut kunnon miesten tapoihin!

Vanha veli Henrik, jota väliin vähän lapsettaa, arvelee kaiken olevan kuningatar Sigbritin syytä. Sanotaanhan hänen osaavan valmistaa salajuomia, jotka turmelevat kuninkaan arvostelukyvyn.

— Hän on pystyvä nainen, vaikkei olekaan kuningatar, sanoo valtaneuvos, joka haluaa olla oikeudenmukainen. Sigbrit-rouva on apuna valtakunnanhovimestarille, sillä hän osaa pitää puhtaina kuninkaan kaupungin kadut, jotka ennen olivat täynnä sontaa ja muuta saastaa aina ovenkahvoja myöten. Mutta totta on, että hänen neuvonsa tulevat tuottamaan turmion

kuninkaalle, sillä onhan perää vanhassa sananlaskussa: „Kovat herrat hallitsevat harvoin kauan.” Kuningas sotii Ruotsissa, niin että veri roiskuu ylös maasta, joka on juonut sitä enemmän kuin jaksaa omanaan pitää. Hänellä on unioninhimo neliskulmaisessa päässään, ja niin kauan kun tämä pää on kiinni hänen hartioissaan, aatelisto ei saa rauhassa hoitaa tiluksiaan.

— Hänen Armonsa on erottanut piispa Jens Beldenakin, ja Ruotsissa Sten Sture on erottanut piispa Trollen, priori sanoo. Totisesti tämä aika koettelee myös kirkkoa.

— Ja kuningas Christiern suosii Wittenbergin kerettiläistä!

— Niin suosii, valtaneuvos sanoo inhoten, sillä Peder Lykke on hyvä katolilainen. Mutta hän käy tyytymättömäksi, kun Jyngfarnais johdattaa puheen erääseen uuteen Dyvekeen.

— Älkäämme kiinnittäkö huomiota kuninkaallisiin rakastajattariin, arvattavasti ne ovat tarpeen. Onhan niitä myös kirkon piispallisilla ruhtinashuoneilla epälukuiset määrät! Muuten tämä kerettiläinen sekasorto tuskin olisi mennyt kansaan niinkuin se nyt on mennyt.

Jyngfarnais luo säveästi katseensa permantoon. Hän tietää, että hän itse ja Vitskölin veljet elävät puhtaasti ja että jos kaikki olisivat heidän kaltaisiaan, niin ainoan oikean uskon kannattajat voisivat ukkossään tavoin puhdistaa ilman, ja salama löisi maahan ja murskaisi lutherilaisuuden. Mutta hän tietää, ketä valtaneuvos tarkoittaa: Niels Styggeä, Börglumin piispaa, jolla on koko talonsa täynnä irstaita naisia ja joka vuodekumppanikseen mieluimmin valitsee jonkun kaikkein pahimmista, sellaisen, jolla ei ole hävyn tyn-

kääkään ruumiissaan! Ellei piispojen ja prelaattien elämä olisi sellaista kuin se on, niin...

Peder Lykke istuu käsi leuan alla. Hän on vaipunut syviin mietteisiin.

— Me elämme kummallista aikaa, hän sanoo. Maata voisi verrata puuhun, johon liian nopeasti on kasvanut liian monta uutta oksaa... Ei ole vielä kauan siitä, kun saimme tuliaseet ja painetut postillakirjat. Kristoffer Kolumbus löysi aivan uuden maailman.

— Niinkuin tämän meidän Himmersysselimme Fredbergit löysivät kymmenen vuotta aikaisemmin, vanha Henrik sanoo. Kuulin itse heidän puhuvan löytämästään uudesta maasta, ja Kristoffer Kolumbus oli eräässä heidän laivastaan. Mutta Fredbergit ovat jo monen sukupolven ajan olleet maailman höpsähtäneintä väkeä, ja meistä heidän puheensa tuntui pelkältä kerskailulta ja hullutelulta. Heillä ei totisesti ole turhan takia rynnäkkötikkaiden kuvaa vaakunassaan, sillä he harjoittavat merirosvousta kaikkialla, missä se suinkin käy päinsä.

Valtaneuvos odottaa kärsivällisesti, kunnes vanha munkki on lopettanut, ja sitten hän nyökkää myöntävästi. — Niin, niin, paljon uutta on tullut tänä aikana. Kompassi, joka myös on hiljattain keksitty, on mullistanut merenkulun kautta koko maailman — ja turkkilaiset ovat ottaneet Konstantinopolin, ja etelä komeilee suurilla taiteilijoilla, ja äskettäin näin, hän kertoo, litteän, pyöreän levyn, joka ei ollut kämmentä isompi ja joka oli tarkoitettu kannettavaksi nutun sisäpuolella. Sen omistaja sanoi, että se oli kello, ja se näytti päivän tuntien lisäksi myös yön tunnit osoittimilla, jotka kiersivät tuota levyä. Tuo mies tuli Saksasta, ja hän kertoi eräästä hengenmiehestä, joka

saarnaa, että aurinko ja tähdet liikkuvat ja että myös maa liikkuu. Kopernikukseksi hän nimitti tuota miestä. Kummallinen aika — tuskinpa tällaista on ennen koettu.

— Kaikki tyynni on perkeleen juonia täällä maan päällä, jotta ihmiset unohtaisivat uskon, vanha Henrik sanoo.

Peder Lykke huokaisee — eikä hän huokaise vain hiljaa itsekseen.

— Kunpa olisivatkin asiat niin hyvällä tolalla, että he sen hetkeksi unohtaisivat — hän tekee hurskaasti ristinmerkin — sillä minusta tuntuu, kuin usko iskisi hengiltä enemmän ihmisiä kuin ruuti ja sytyttäisi enemmän polttorovioita, kuin mihin koko maailman metsät riittävät.

Valtaneuvos nukkuu pari tuntia, saa suupalan varhaisaamiaisekseen ja on sitten valmis lähtemään. Mutta hän haluaa kuitenkin uhrata puolituntisen saadakseen nähdä Vitskölin kirkon, joka on Pohjoismaiden kaunein ja runsaimmin koristeltu rakennusluoma, siellä on ornamentteja ja pyhäinjäännöslippaita kahdellatoista alttarilla. Sen kallisarvoisimpia aarteita ovat kultakupolilipas, jossa on Johannes Kastajan pää, ja eräs nuoren Rafaelin maalaama madonnankuva, jonka kardinaali Jiménez on lahjoittanut Vitskölin kuululle kirkolle.

Peder Lykke, tuo valtava titaani, seisoo keskellä kirkkoa ja tuntee vihdoinkin olevansa pieni. Jyngfarnaisin suureksi iloksi valtaneuvos on lopultakin voitettu, ja priori kertoo niistä sadoista vuosista, jotka ovat kuluneet Vitskölin kirkon rakentamiseksi Rooman pyöreän Mariankirkon kaltaiseksi. Valdemar ensimmäinen perusti sen kiitokseksi siitä, että hän

pelastui Roskilden suuresta verilöylystä, ja se oli aina kuninkaan silmäteränä. Siinä ovat käyneet kuningas Christoffer, kuningatar Margrethe ja kuningas Erik — ja Christoffer toinen määräsi itse sen rajapyykkien paikat.

Peder Lykke ymmärtää antaa täyden arvon kastemaljalle, jona on iso, ihanin veistoksin koristettu marmorikivi, hohtavan valkoinen ja kirkas. Hän kääntää isoa ruhoaan ja näkee, kuinka aamuaurinko sytyttää maalattuihin ikkunaruutuihin tulenliekkien hohteen. Hän näkee mahtavat pilarit, kapiteelien kivifiligranit ja kauniit urut, joiden koskettimilla veli Henrikin sormet leikkivät niin hartaasti! Hän huohottaa — ja täällä totisesti on tilaa huohotukselle! Todella jumalallinen ihmiskäsien luomus on tämä kirkko, ja sitäkö kohtaisi se vääryys, että kerettiläiset saisivat sen huostaansa veisatakseen siellä epäjumalansa kunniaksi? Ei ikinä!

Priori ja Peder Lykke nyökkäävät yksimielisesti tämän vahvistukseksi.

Jörgen aikoo juuri osoittaa heille sitä mustaa lintua, joka tuli etelästä päin, mutta jokin pidättää häntä ajoissa. Hän pitää sitä kuitenkin salavihkaa silmällä. Se istuu nokkimassa erään tuolin selkänojaa, ja se ihme tapahtuu että Peder Lykke laskee ohitse mennessään ison kätensä suoraan linnun päälle, ja kuitenkin se istuu yhä alallaan... Silloin Jörgen älyää, että on asioita, joista tulee vaieta ja joiden suhteen on tarkattava, mitä ne ehkä tietävät tulevaisuudesta.

Onko kirkossa ehkä tapahtuva jotakin?

Hevosten kaviot polkevat ja kopisuttavat pihaa. Ilmassa hulmuaa juhlallisesti, kun keihäsmiesten höyhentöyhdöt liehuvat kypärien ja sukkanauhojen ruusukkeet pursuvan avarien polvihousujen ympä-

rillä. Keihäät ja piikit seisovat pystyssä kuin metsä lääniherran näyttäytyessä. Nuori aatelinen aseenkantaja pitää hevosta valmiina, ja istuessaan valtavan papurikkotammansa selässä Peder Lykke muistuttaa normannipäällikköä.

Jyngfarnais ottaa lopulliset jäähyväiset luostarin edustalla.

Valtaneuvos on vieras seudulla, mutta hän on hiljan ostanut Nörlundin, ja hänen valpas katseensa tarkkaa kaikkea.

Aurinko lyö tulikuteita veden siniseen loimeen, Pohjois-Jyllannin leveän Lim-vuonon ulappa väikkyy ja säteilee, Livö vihertää, Fuurön muurit hohtavat valkoisina keskellä maisemaa.

— Onko tuossa saaressa kirkko?

Priori varjostaa kädellään silmiään kaikkea tuota häikäisevän valkoista kohden. — Se on Dotterhuus, hän sanoo, Kaarlein luostari.

— Mitä väkeä ne ovat?

— Ne olivat suuri suku täällä Himmersysselissä, ja heitä oli tapana nimittää „ruhtinaallisiksi Kaarleiksi", koska heidän kantaisänsä oli englantilainen prinssi. Hän valloitti väkirynnäköllä ja poltti Elkierin, joka sijaitsi siihen aikaan vedessä. Hän lienee rakennuttanut Fovlumin kirkon, ja hänen väitetään olevan haudattuna kirkkomaan koilliskulmaan.

Priori on mielissään saadessaan puhua, koska hänen suuri vieraansa on seuranpidon arvoinen, ja hän osoittaa noita valkoisia muureja.

— Fuurön luostarin he ovat rakennuttaneet suvun tyttäriä varten, koska ainoaakaan Kaarlentytärtä ei naiteta. Se nimittäin ei ole suvun kunnian mukaista: Kaarlentyttären voi naida vain se, joka on kuninkaallista syntyperää. Onhan tosin niitäkin, jotka

arvelevat perintöasiain olevan vaikuttimena. Kaarlenpoikien tulee saada pitää paloittelemattomina huostassaan isot kartanonsa, joita ovat Skalshuus, Elkier, Engelsborg, Rikkersborg. Niin, Rikkersborghan paloi hiljan. Kaikki Kaarlein talot palavat, se on suvun fylgia, väitetään, ja sitä sanotaan „kaarlentuleksi”.

Valtaneuvos kuuntelee vain puolittain. Hänen ajatuksiaan askarruttaa tuolla kaukana oleva Dotterhuusin ylväs, valkoinen luostari.

— Puhdas elämä naimattomana on hurskasta, sanovat kirkkoisät, hän nyökkää, mutta ei ole tanskalaisen tavan mukaista kieltää tyttäriltään avioliitto.

Priori jättää sanomatta, että se kohtalo on tullut monen aatelisneidon osaksi — talo myönnytyksenä luostarille ja varsinainen maatila pojalle.

Valtaneuvos vainuaa omavaltaisuutta äsken kuulemassaan, ja se kiihdyttää häntä. Kuka on antanut noille Kaarleille luvan ja oikeuden täten toimia oman mielensä mukaan?

— Kukaan ei ole antanut heille sitä oikeutta, he ottavat sen, priori sanoo tyynesti, ja hän selittää, että suku omistaa tuon saaren, jonne sen tyttölapset viedään jo kaksivuotiaina. Väitetään sen olevan uiva paratiisi, ja varsinkin ylistetään sen eteläisintä puolta, sillä vuono halkaisee saaren kolmeen osaan. Kaarlenpojat, jotka sotivat kaikissa maissa ja aina Englannin puolella Ranskaa vastaan, tuovat mukanaan Dotterhuusiin kaiken uusimman ja kauneimman, minkä he maailmalta löytävät.

— Heidän naapuruudessaan on rauhallista asua, priori lopettaa. Vain harvoin kukaan joutuu käräjäkiistaan heidän kanssaan. Mutta he ovat ylpeitä, ja

sotilasveri heidän suonissaan hohtaa yhtä punaisena kuin tukka heidän päässään ja se tuli, joka tuhoaa heidän kartanoitaan.

Priorin tekisi mieli lisätä: — Tyttäret kuuluvat olevan yhtä punaisia kuin pojatkin, ja osaavat tehdä taikoja, kuten yleensä kaikki Kaarlet. Mutta hän ei sano sitä, sillä hän, vanha Jyngfarnais, on viisas mies. Hän aikoo pysyä täällä Himmersysselissä eikä halua joutua riitaan sen monien sotaisten sukujen kanssa.

Valtaneuvos vilkaisee ympärilleen.

— Keitä muita täällä asuu?

— Täällä asuu useita Munkien ja useita Hvidien suvun jäseniä, samoin Juuleja ja Stenaltin Biörnejä. Ja täällä asuvat knaapit.

Priori sanoo sen, aivan kuin hän tarkoittaisi: „Täällä asuu rauhattomuus", ja hän alentaa ääntään selittäessään: — Ne ovat väkeä, joiden tieltä on parasta väistyä. Heissä on Hovmandinpoikien verta, ja he tarttuvat riemuiten aseisiin ja taistelevat halusta. Eivätkä he odota, että saisivat taistella kotona, vaan he ratsastavat ulos ja iskevät hengiltä tai ottavat itse vastaan kuoliniskun. Heistä on yhdentekevää, kuka isketään hengiltä — kunhan vain joku surmataan.

Priori on tehnyt velvollisuutensa ja varoittanut tätä uutta miestä, mutta silti hän surkutellen lisää, että eipä ole Himmerland läheskään yhtä lainkuuliainen ja kurissa pidetty oleskelupaikka kuin saaret, joissa aatelisto ja kuningas huolehtivat oikeudesta ja järjestyksestä. Himmersyssel on vielä kesytöntä seutua, jossa laki on voimassa vain niin kauan, kun aurinko paistaa. Täällä järjestetään väijytyksiä vaivaisen aurtuan[1] takia sekä katkotaan käsiä ja päitä, jos joku

---

[1] Aurtua (örtug) oli 1500-luvulla käytännössä ollut pieni raha. — Suom.

on mielestään kärsinyt vääryyttä. Väliin tapellaan jopa kirkossakin.

Valtaneuvos kysyy, miltä kohden on helpointa päästä vuonon poikki. Priori vastaa, että helpoin pääsy on Hvalpsundin luona, ja sieltä on vain runsaan tunnin ratsastusmatka Östergårdiin, jossa asuu Tyge Krabbe.

— Tyge Krabbe?

Priori katsoo valtaneuvosta silmiin. Jäähyväishetkellä Peder Lykken katse muuttuu avomieliseksi, ja Jyngfarnais ymmärtää.

— Tuleeko muita?

— Knud Gyldenstiern Örumista, joka on kuninkaan vihamies, piispa Stygge Börglumista, Biörn Andersinpoika Stenaltista, Hanyngh Bunderupista, Tornekrands Kyöstä, Niels Hög Eskieristä.

Valtavana ryhdistäytyy Peder Lykke satulassaan ja täyttää keuhkonsa ilmalla aina raskaita hartioitaan myöten. Sitten hän tarttuu ohjaksiin ja nyökkää hyvästiksi.

— Pitäisi toki aateliston ja papiston yhdessä pystyä sitomaan verisen hirmuvaltiaan raajat ja hankkimaan rauha kansalle ja uskolle. Jos hän haluaa luoda pohjoismaisen unionin, niin hän saa verta nenäliinaansa.

Pois mennä jytistää uljas lääniherransaattue. Pölypilvet kohoavat ilmaan ja jäävät leijailemaan pitkäksi aikaa; näyttää siltä, kuin ne olisivat niin pahoin pelästyneet, etteivät enää rohkene painua takaisin maan kamaralle.

Priori rukoilee kirkossa kaikkien veljien ja koulupoikien kanssa, että kuningas oppisi sen, mikä on ainoa tarpeellinen — että hän oppisi puolustamaan Jumalan sanaa, joka on hänen sydämensä lippaan kallein aarre.

VAUHKO NUORUUS

Jörgen Lykken on vallannut palava rakkaus Vitsköliä kohtaan, nyt kun hän tietää joutuvansa sieltä pois. Tuskissaan ja nyyhkyttäen hän heittäytyy polvilleen Jyngfarnaisin eteen ja tunnustaa katuvansa luopumustaan. Vain kirkkoon kohdistuu hänen intonsa; maailman ihanuudessa häntä ei viehätä mikään, ei niin mikään.

Alakuloisena priori katselee alas nuoren oppilaansa puoleen. Läpikuultavan puhtaat, aina pään takaseinää myöten, ovat hänen kyynelkimmelteiset, ylöspäin tähyävät silmänsä. Ah, kunpa maailma ymmärtäisi tuota niin siveää sydäntä, tuota niin palavaa ja viatonta uskoa! Hetken priori on kahden vaiheilla, ja häntä hipaisee ajatus, että hänen lemmikkinsä ehkä voitaisiin lähettää Thomas Torquemadan Espanjaan, inkvisition kotimaahan.

Mutta Jyngfarnais ei tahdo yllyttää petokseen.

Sopimuksesi ei voi peruutua, hän sanoo, sillä olet antanut sanasi kunnian miehenä.

— — —

Eräänä päivänä saapuu muukalainen miekkailunopettaja Le Roche, jolla on mukanaan Peder Lykkeltä saadut kirjaimelliset ohjeet. Vuorokauden tunnit on tarkoin jaettu kaikenlaisten ruumiinharjoitusten kesken. Jörgenillä ei enää ole aikaa lukea Baldassare Castiglionen kuvauksia Ranskan hovista ja oppia häneltä ruhtinaanpojille ja korkeille prelaateille soveltuvaa hienostunutta käytöstä. Hänellä ei enää ole aikaa tutkia Robinet Testard'in iloista ja hienoa miniatyyritaidetta, ja vielä vähemmän häneltä riittää aikaa munkkiveljien ja koulupoikien hahmottelemiseen kevyin ja vallattomin kynänpiirroin, mikä aina ennen on ollut hänen mielityötään. Ja mikä pahinta, hänen aikansa ei enää riitä katumusharjoituksiin, monituntisiin rukouksiin Johannes Kastajan alttarin edessä.

Le Roche on pieni, hienojäseninen ja teräksinen mies, puolittain puolalainen, puolittain ranskalainen. Hänen silmänsä ovat eloisat ja liekehtivät, ja hänen huulilleen väipähtää julma ja julkea hymy, kun hän tapaa oppilaansa tutkimassa Castiglionen kirjaa hyvistä tavoista tai yllättää hänet piirtämässä hienolle liinapaperille epäkunnioittavaa irvikuvaa Le Rochesta itsestään, joka tässä kuvassa esiintyy kulkusin koristettuna narrina!

Miekkailunopettaja nimittää kaikkia taideteoksia „typerien kieleksi" ja väittää, ettei jalosukuisen miehen sovi puuhailla sellaisten parissa. Oppi ei ole mitään muuta kuin painoa ja ajanhukkaa. Syödä hyvin, nukkua hyvin, olla hauskan näköinen ja tapella lujasti, siinä ylimyksen elämänpäämäärä, eikä hänen pidä jäämän kenestäkään jälkeen ainoassakaan ritarileikissä, jousikisassa tai kilpajuomingissa.

Jörgen vihaa miekkailunopettajaansa.

Mutta hänellä ei ole paljoakaan aikaa vihansa hautomiseen. Yön hiljaisina hetkinä hän rukoilee kirkossa, kuljeskellen rauhattomana parvella ja holvikäytävissä käyden marttyyrintaisteluaan antamansa sanan takia.

Minkä tähden hänen täytyy tuhlata aikaansa miekkailemiseen, uimiseen ja juoksemiseen, kun munkki veljet jok'ikinen päivä puhuvat kerettiläisyyden suuresta ja kauheasta levenemisestä Saksassa? Sinne hänen mielensä palaa! Hän tahtoo päästä taistelemaan sanan- ja ajatuksenasein oikean uskon puolesta!

Mitä hän miekalla tekee, kun hänellä kerran ei ole siihen halua?

Joka päivä hän näkee etelästä tulleen vieraan linnun. Se istuu kauniin luostarinkirkon korkean holvin alla ja naputtaa terävällä nokallaan pyhimystenkuvia ja Marian-kruunuja! Hän tietää nyt, ettei se ole mikään lintu, vaan ainoastaan enne siitä, että kerettiläisopin tulo saattaisi rappiolle ja turmelisi pohjolan kauneimman kirkon.

Ja häneltäkö evättäisiin oikeus tämän kirkon puolesta taistelemiseen?

Vaikeroiden hän huutaa julki hätänsä Vilhjalmurin kammiossa, ja ystävällinen veli vaientaa hänet ja sanoo:

— Rakas poika, rakas pikku poika, tiedäthän, ettet saa noin kiihtyä! Rauhoitu! Hänen Pyhyytensä lähettää kyllä Roomasta nuhteensa tuolle kerettiläiselle, ja jos Jumala suo, niin hänen kapinallinen sydämensä sulaa. Ja sinä vartut mieheksi ja istut valtakunnan neuvosmiesten pöydässä! Oletko ajatellut, kuinka suuren vallan tulet saamaan pitääksesi kirkkomme kavaltajat kurissa? Vanha keisari Maximilian on hiljan kuollut, nuori Kaarle viides on tullut keisariksi,

ja hänen kerrotaan päättäneen suurella ankaruudella ja valtakuntansa kaikella mahdilla ja voimalla lyödä murskaksi harhaoppiset! Jumala on ottanut hänet välikappaleekseen, luota siihen!

Mutta tämä suo Jörgenin ajatuksille rauhan vain muutamiksi lyhyiksi tuokioiksi. Näyissään hän haaveilee kohtaavansa Martti Lutherin, linkoavansa hehkuvan uskonsa koko armoitetun voiman tuota luopiota vastaan, valloittavansa väkirynnäköllä hänen kapinallisuutensa linnoituksen ja palauttavansa hänet katuvaisena syntisenä takaisin Pietarin pyhän istuimen juureen! Tai hän näkee vaihtuvissa näyissään, kuinka kerettiläisruhtinaat vangitsevat hänet itsensä, kuinka he tuomitsevat hänet kuolemaan polttoroviolla ja kuinka hän tuskissaan autuaasti ojentaa käsivartensa taivaan Vapahtajapoikaa kohden, ääneensä kiittäen häntä armosta saada kuolla siten.

Näin hän yön hiljaisuudessa viruu polvillaan Johannes Kastajan alttarin edessä, ja hänen uskonsa into huumaa hänet hurmostilaan. Pyhimyksen kallis pää lepää kultaisen pyhäinjäännöslippaan kätkössä. Jörgen koskettaa käsillään tuota kultalipasta, joka väikkyy niin hiljaa alttarivalon hohteessa, ja hän tuntee pyhäinjäännöksen huokuvan jotakin, mikä vahvistaa häntä ja lääkitsee hänen sielunsa voimia.

Hän antaa katseensa kiertää kirkon hämäriä soppia, joissa kahdentoista alttarin kynttilät palavat ja joista erottuu hiljaisten askelten kopinaa jonkun munkkiveljen tehdessä ääneti kierrostaan. Pyhä, hiljainen henki valvoo vaiti Jumalan huoneessa kuin korkeuksista alas laskeutunut elollinen olento!

Ja sadannen kerran Jörgeniä inhottaa ajatus, että hän on myynyt itsensä antamaan siementä uusille sukupolville, myynyt henkensä ja puhtaan ruumiinsa

lihan himolle. Sellaista ei mikään pyhimys olisi koskaan tehnyt! Eikö itse kirkkoisä Hieronymus ollut tuominnut avioliittoa likaiseksi kiimaksi!

Ken tietää, kuinka sellainen tapahtuu — mutta niin vain tapahtuu, että miekkamestari Le Roche keksii oppilaansa inhon kaikkea loukkaavaa puhetta kohtaan! Ja jos hänellä on ollut vastahakoinen oppilas ennen, niin nyt hän saa tarkoin varoa itseään kiusoitellessaan Jörgeniä puhumalla hänelle suloisista öistä, kauniista vaimosta, jota sopii syleillä niin, että sekä tämä että vuodekomero kilvan voihkivat — ja jalkavaimosta, sillä mikä onkaan hekumallisempaa, junkkeri Jörgen, kuin veren kilparatsastus kahden naisen välissä!

Jörgen miekkailee kuin espanjalainen, sillä hän tahtoo tehdä jollekulle pahaa!

Le Roche tietää, mikä työ hänellä on vastuullaan: hänen on kasvatettava Peder Lykken poika ja perillinen aatelismieheksi. Se merkitsee, että Jörgenin on oltava miekkailutaidossaan liukas kuin ankerias, että hänen on osattava uida kuin vesirotta, juosta kuin ajokoira, ratsastaa, niin että hän halkaisee ilman kuin salama taivaan! Hänen on oltava voimakas kuin yksisarvinen ja notkea kuin miekan terä. Hänen on oltava vartalonsa ja jäsentensä puolesta taitavampi kuin päänsä puolesta, sillä hänen päänsä kyllä huolehtii itse itsestään, sikäli kuin hänellä päätä on.

— En avant — puolustautukaa, junkkeri — jos makaatte neidon, niin joudutte oikeuteen! Tuomari kutsuu kahdeksan lautamiestä — ja he vääntelevät ja kääntelevät asiaa — he kuulustelevat teitä — kuinka se tapahtui — päivällä vai yöllä — onko sitä pidettävä impeyden ryöstönä vai varkautena — tai ehkä pää-

sette irti koko jutusta, jos voitte näyttää toteen, että saitte neidon impeyden vapaaehtoisena lahjana.

Jörgen Lykke haavoittuu käsivarteen. Hän on ollut varomaton, koska hän vähitellen alkoi nähdä vastustajansa veripunaisen usvan lävitse.

Mestari Le Roche lähtee tutkimusretkelle Himmersysseliin, ja oppilaan on seurattava häntä. Jörgenin tulee saada kuulla knaappien kuolemanhalveksunnasta, ja hän saakin siitä kuulla. Mutta hän halveksuu sellaista. Hänen mielestään ei ole järjen kipinääkään ihmisessä, joka on saanut elämänsä lahjaksi ja kuitenkin heittää sen turhan takia ikkunasta pellolle. Ja hän halveksuu myös Hanyngheja, jotka ovat yli sadan vuoden ajan riidelleet Kockholmista ja Bunderupista. Hänestä elämä voidaan käyttää parempaankin.

RUHTINAALLISET KAARLET

Niukkasanaisena ja vastahakoisena Jörgen ratsastaa miekkailunopettajansa rinnalla kohti Österbölleä. Mestari Le Roche on ylen onnellinen: hänet on kutsuttu itse Engelsborgiin näyttämään oppilaansa miekkailutaitoa, ja se jos mikään on suuri kunnia — kerrotaanhan Kaarleista, että he ottelevat liekehtivin säilin kuin itse arkkienkelit.

Lokakuun runsashohtoisten lehtien lomitse Jörgen näkee yhä uusia kyliä, ja tiheissä metsissä vilahtelee sikoja ja lehmiä ja pajupillejä soittelevia paimenia. Se tekee hänet sovinnollisemmaksi tätä ratsasmatkaa kohtaan, sillä syksy on kaunis katseltava.

Engelsborgin muurit torneineen ylenevät vihreiden ja punaisten lehtien lomitse. Muurien harjaa kiertää vartiomiesten katettu sola, ja niiden juurella on syvä vallihauta, jota reunustavat hakatut harmaakivijärkäleet. Tornin seinä kohoaa kohtisuoraan vedestä.

Le Roche puhaltaa, ja nostosilta laskeutuu. Heitä odotetaan ja heidät on nähty. Portin yläpuolella Jörgen näkee laskuristikon terävät ja uhkaavat rautapiikit ja taas niiden yläpuolella luukut, joista voidaan

heittää kiehuvaa vettä tai pikeä. Sitä sisäänkäytävää ei mahda olla helppo vallata. Yhdessä he ratsastavat pitkän ja ahtaan porttikäytävän lävitse ja sitten yli toisen sillan, joka johtaa uudelle, avoimelle portille, ja tämänkin portin yläpuolella on laskuristikko kalttausvesiluukkuineen.

Niin he saapuvat linnan sisäpihaan — ja Jörgenin silmien eteen avautuu lumoavan kaunis näky. Korkealta tornin kulmauksesta valuu ripsuista uudinta muistuttava värikäs viiniköynnös kohti ovea, jolta pihan kiveykselle laskeutuvat leveät kiviportaat. Näky on niin valloittava, että Jörgenin rinta paisuu, ja hänet valtaa outo halu puhjeta itkuun.

Portaiden ylimmällä askelmalla seisoo Engelsborgin herra Richard Kaarlenpoika ja pitkin portaita hänen molemmille puolilleen ovat asettuneet ikänsä ja pituutensa mukaiseen järjestykseen nuoret Kaarlejunkkerit. Kaikilla heillä on huulillaan se ihmeellinen hymy, joka kuvastaa mielevää, jalosyntyistä sydäntä, ja kaikilla heillä on päänsä ympärillä paksun, punaisen tukan sädekehä.

Jörgenin tullessa näkyviin kaikki kiiltävät säilät kohoavat kohtisuoraan ilmaan liekehtiväksi tervetuliaistoivotukseksi.

Tämä näky on niin viehättävä, ettei Jörgen muista nostaa omaa säiläänsä vastatervehdykseen, ennenkuin Le Roche huomauttaa hänelle siitä kuiskaten. Portaiden juurella seisovat molemmat nuorimmat pojat, joilla on ikää vasta kymmenisen vuotta, ja toiset seisovat heistä ylöspäin ikäjärjestyksessä, kaikki hohtavan vaaleahipiäisinä ja punaisen hiusseppeleen kruunaamina.

Portaiden edustalle on levitetty taivaansininen vaate, johon on kudottu Kaarlein vaakuna: kruunu-

päinen aarnikotka, sen alapuolella on kaksi ristikkäin olevaa valtaushakaa.

Jörgen huomaa sieraimiensa värisevän, sillä tämä on ruhtinaiden ruhtinaalle suoma tervehdys, ja hän tuntee auvoisen riemun aallon tulvahtavan läpi sisimpänsä. Hetken hän iloitsee myös siitä, että hän on käyttänyt hovijunkkarin pukua aina siitä pitäen, jolloin hänen osakseen tuli maailmallinen elämä.

Kuinka mielellään hän pyytäisikään heitä kaikkia seisomaan aloillaan hetken, niin että hän ennättäisi piirtää heistä pyhäinjäännöslippaan luonnoksen: oven hän sommittelisi kullasta, viiniköynnösmaton hopeasta ja talon herra ja junkkerit saisivat olla enkeleitä ja arkkienkeleitä!

Ei, sotilas hän ei ole eikä sotilaaksi koskaan tule.

Kuinka sorjia he ovat — sekä isä että pojat — ja kuinka hyvämuotoisia! Hänen katseensa nauttii heistä kaikista, kun hän laskeutuu satulastaan portaille; vartalo, jäsenet, pää, yhtä sopusuhtaista kaikki tyynni . . .

Yläkerran salissa kaikki on pantu kuntoon miekkailua varten.

Engelsborgin herra miekkailee itse Le Rochin kanssa, sillä hän haluaa tietää, olisiko tältä opittavissa uusia temppuja.

Niin, he miekkailevat! He väistelevät toisiaan kuin leikkivät kalat, tuijottaen sokaistuneina toinen toisensa kättä ja miekkaa. Ja syöksyissään he hymyilevät.

Jörgen ei ole voinut edes unissaan aavistaa, että liikkuva ihmisruumis voisi olla niin kaunis, vaikuttaa yhtä kauniilta kuin gigan[1] soitto, sillä hänestä

---

[1] Giga oli viulun edeltäjä. — Suom.

tuntuu, kuin tämä perhe huokuisi musiikkia, tämä punainen suku, jota hän ei ole milloinkaan aikaisemmin tavannut, mutta josta hän on kuullut niin paljon.

Hänelle on kuin ilmestys, että aseidenkin käyttöön voi liittyä kauneutta... Elämänsä varrelta hän muistaa vain raskaita munkkiveljiä ja kömpelöitä koulupoikia ja heidän parissaan hän on oppinut vähäksymään aseita ja pitämään sanaa ajatuksen parhaimpana tukena ja tulkkina.

Vielä vähemmän hän on tutustunut nauruun — hän muistaa vain veljien mörinän ja koulupoikien karkean hoilotuksen, jota hän on halveksinut ja johon hän ei milloinkaan ole ottanut osaa... Mutta täällä, täällä osataan nauraa, ja tämä nauru on lumoavaa kuin laululintujen liverrys — se on ihmeen iloista ja harmitonta nuorten ihmisten naurua. Jörgenille avautuu uusi maailma. Vai uneksiiko hän? Onko hän kuninkaanlinnassa jossakin muussa maassa? Onko maailmallisuus tällaista?

Lumoutuneena hän katselee, kuinka he miekkailevat, nämä sorjat, punatukkaiset nuoret mestarit. Kaikkine aisteineen hän hengittää tätä liikunnan ja viivojen kauneutta, tätä kauneuden kilpajuoksua, tätä notkean voiman ottelua — katso käsivartta, katso kättä, joka heilahtaa ranne koukistuneena — oh, sitä kaarta! — nyt kohoaa olkapää, nyt taipuu polvi, nyt pyöristyy poski uuden hyökkäyksen hymyyn, ja posken ja leuan syvät kuopat valavat väriä hymyn lämpöön — nyt loistavat kullanruskeat silmät.

Engelsborgissa on koolla junkkereita myös Skalshuusista, Hazelista ja Elkieristä. He parveilevat nuoren vieraansa ympärillä ihaillen hänen miekkaansa, joka on isältä saatu ensimmäinen lahja. Ja he osaavat sanoa paljon hymyileviä ja mairittelevia sanoja

hänestä itsestään, hänen isästään, hänen nopeista ja sattuvista vastaiskuistaan. He nauravat hänen jalkojaan, jotka ovat liian pitkät, ja tuovat mittapuun ja kiistelevät siitä, pitäisikö niitä käydä lyhentämään ylä- vai alapäästä.

Hänen täytyy miekkailla heidän kaikkien kanssa, kaikki he tahtovat koetella voimiaan häntä vastaan. Ensimmäisen kerran Jörgen on ylpeä miekkamestariltaan saamastaan opista. Hän ottelee yhtä joustavan varmasti kuin hekin, eikä hänen ole vaikea mukautua heidän ystävälliseen sävyynsä. Hänen imartelunsa on hienoa ja valikoitua, sillä sanojen käyttelyyn hän on perehtynyt.

He kertovat hänelle olevansa kotosalla siksi — ja se seikka naurattaa heitä kaikkia —, ettei missään ole sotaa. Ei niin missään. Englannin Henrik kahdeksas, jonka palveluksessa heidän muuten on tapanaan sotia, on masennuksissaan siitä, että kardinaali Wolsey havittelee paavinistuinta ja on siis rauhaasuosiva joka taholle. Ranskan nuori ja mainio kuningas Frans on vielä mykkä kuin kala pelkästä pettymyksestä, koska häntä ei valittu keisariksi. Ja Kaarle viidennellä on riittämiin miettimistä hänen koettaessaan tajuta, ettei hänen valtakunnassaan aurinko milloinkaan laske. Hän on vain kahdenkymmenen vuoden vanha ja pitää hyvästä ruoasta, mutta vatsan ilot eivät ole taltuttaneet hänen mieltään. Hänen isänsä oli Filip Kaunis, mutta sille seikalle hänen narrinsa virnistelee avoimesti. Hänen äitinsä oli Johanna Mieletön, mutta Kaarle itse on kaikkea muuta kuin mieletön; hän on myrkkypesäke, joka tahtoo nyhtää hiuksia kaljupäiseltä. Ja kun mukana ovat Englannin Henrik, Ranskan Frans ja Saksan Kaarle, niin silloinpa ei tulekaan kysymykseen mikään nun-

nan giga, vaan sotatorvi, joka lähimmän puolen vuosisadan ajan pitää huolen maailman musiikista. Mutta vuosi 1520 on merkkivuosi. Pohjoismaissakin on pian rauha, sillä Tukholma on hiljan antautunut, ja kuningas Christiern on luvannut täydellisen anteeksiannon. Unioni on melkein varma, ja siitä tulee vaaliunioni.

Kevyin ja iloisin mielin he juovat tinapikareista jäähyväismaljat ja toivovat taas pian tapaavansa. Tinaiset viinikannut ovat sorjat ja solakat, aivan kuin itse junkkerit olisivat olleet malleina niitä valettaessa, ja onnesta huumautuneena Jörgen lähtee ratsastamaan kotia kohden läpi lokakuun yön.

Ilma on kolakka, ja sekä hän, että hänen miekkailunopettajansa ovat ääneti. Sillä hän on tehnyt Le Rochille tiettäväksi, että jos hän haluaa olla vaiti, niin silloin hän haluaa olla vaiti kuin hauta. Sanat ovat välineitä, joita käytetään jonkin päämäärän saavuttamiseksi, ja sitä tarkoitusta varten niille on annettu valta ihmisten suussa. Mutta kenenkään ei tule leikkiä aseillaan, niin että ne kenties ovat tylsät silloin, kun niiden pitäisi olla tavallista terävämmät.

Yön hiljaisuudessa hänen mieleensä palautuu kaikki se, mitä Kaarle-junkkerit olivat niin hauskasti viserrellen kertoneet ja mille hän itse oli nauranut. Mutta yksin jäätyään hän ei naura enää.

Kuningas Cristierniä juhlitaan Ruotsissa!

Unioni on toteutettu!

Christiern toinen siis on mahtava kuningas. Hän on sukua keisari Kaarlelle, kuningatar Marialle, Unkarin kuninkaalle Ludvigille, kuningatar Eleonoralle, Portugalin suurelle pippurikuninkaalle Emanuelille, vieläpä Englannissakin hoville, sillä kuningatar Katariina on kuningatar Elisabethin serkku.

Ja kuningas Christiern on kirkon vihollinen!

Hän on enemmänkin! Hän on kyllin tyhmänrohkea pyrkiäkseen pohjolan kirkon päämieheksi!

Hän tahtoo karkottaa Hänen Pyhyytensä Rooman paavin hänen jumalalliselta valtaistuimeltaan!

Saatana hän on, saatana itse!

Antikristus!

Jörgenin sydäntä alkaa äkkiä ahdistaa. Jos Jyngfarnais tietää tämän, niin hän suree ja murehtii!

Ja se musta lintu naputtaa kirkossa!

Jörgen painaa kannuksensa ratsun kylkiin, ja eläin kiitää eteenpäin pitkin polkua. Yksi ainoa tuskallinen ajatus pitää vallassaan Jörgen Lykkeä: hänen Jumalansa, hänen kirkkonsa ja Jyngfarnais ovat vaarassa!

Saapuessaan ratsastaen luostariin ja pysähtyessään sen eteen hänestä tuntuu, kuin hänen niin kevyesti hartioilleen heittämänsä maailmallisuuden viitta putoaisi vielä kevyemmin maahan hänen yltään ja kuin hänen oikea henkinen minänsä taas palaisi takaisin kirkon äidinsydämen huomaan.

Aivan oikein, uutiset tiedetään jo luostarissa! Ja pian he tietävät sen kaikkein kauheimmankin; siitä käy kertomassa Stenaltin herra Biörn Andersinpoika. Huhuissa on perää: kuningas lupasi kaikille täydellisen anteeksiannon ja järjesti sen jälkeen verilöylyn, jonka uhreiksi nuo pahaa aavistamattomat joutuivat. Mitään kauheampaa ei ikinä ole kuultu: kaksi piispaa ja monta aatelista armotta ja laittomasti teloitettu!

Kaksi piispaa! Priori on kalpea vihasta, sillä se on synti kirkkoa kohtaan!

Silloin Biörn Andersinpoika tulistuu. Hän on aatelismies, ja häntä kuohuttaa havainto, että priori ajattelee vain noita kahta piispaa ja sitä kohtaloa, joka voi odottaa muita heidän jälkeensä, mutta ei välitä

lainkaan siitä, että joukko aatelisia viruu ruumiina, päätä vailla, ja että sama kohtalo on odottamassa myös jalosukuisia Tanskan miehiä! Maata tulee hallitsemaan tyrannikuningas, jonka kättä ohjaa Sigbrit ja jolla on neuvostossaan halpasäätyistä väkeä.

Katkerasti hän sanoo priorille ratsastaessaan taas tiehensä:

— Tämä Tukholman verilöyly, jota ei koskaan voida unohtaa, lankeaa kuitenkin vain puoliksi kuninkaan syyksi, sillä ellei Ruotsin piispa Trolle olisi yllyttänyt kerettiläismurhiin, tätä verilöylyä luultavasti ei olisi koskaan tapahtunut. Kerettiläisveri vuoti Ruotsin piispojen vaatimuksesta, ja piispat murhauttivat piispoja. Suku on suvun pahin vihollinen, muistakaa se!

Biörn Andersinpoika on niin vimmoissaan, että hänen täytyy ratsastaa matkoihinsa täyttä laukkaa. Häntä suututtaa tällainen papisto, joka ajattelee yksinomaan itseään, ja tästä hetkestä lähtien hän on vilpittömässä mielessään tietoinen siitä, että hän on rikkonut välinsä liittolaisiinsa. Christiern on hänelle vastenmielinen kuningas, mutta vielä vastenmielisempi hänelle on tämän setä, Holsteinin herttua Fredrik, jos tämä näet antaa Rooman siloa kätensä.

Mutta kohtapuoleen rauhallinen Biörn Andersinpoika ei enää tiedä kumpi on pahempi, ja samoin on monen muun laita. Sillä kuningas on nyt tulossa kotiin Tukholman verijuhlasta, ja myös Himmersysseliin saapuu huhuja tästä verisestä paluumatkasta. Hirsipuut ja teilauspyörät reunustavat hullun kuninkaan voittokulkua — mutta muuten tämän voittokulun laita on vähän niin ja näin, sillä Kustaa Vaasa on taalalaisineen hänen kintereillään vallaten häneltä Ruotsin takaisin kaistale kaistaleelta.

Ja Kustaa Vaasa on oivallinen kuninkaanalku, kuten väitetään.

Alastomana vyötäisiään myöten Jörgen seisoo kammionsa ison krusifiksin edessä heiluttaen ruoskaansa pyhän vimman vallassa. Hän on kieltäytynyt miekkailemasta, kieltäytynyt kaikista ruumiinharjoituksista. Monta päivää hän on virunut polvillaan ja rukoillut, paastonnut ja huutanut Ristiinnaulitun puoleen:

— Minä tulen, minä tulen!

Vain kirkon helmassa hän voi tulla halunsa ja pyrkimyksensä mukaiseksi hyväksi ihmiseksi. Vain taistellen Roomassa olevan isänsä, Jumalan maanpäällisen käskynhaltijan puolesta hän voi elää. Vain hartaasti uskomalla Jumalaansa ja Isäänsä hän voi pitää kurissa sisimmässään vaanivan pedon. Eikö Tauler ole kirjoittanut: Vain se parannus on oikea, joka alkaa rakkaudella Jumalaan!

Hän heittää ruoskan luotaan ja huutaa:

— Minä tulen!

Hän rientää ulos mennäkseen Jyngfarnaisin luokse ja sanoakseen hänelle, että nyt hänen päätöksensä on peruuttamaton: hän vaatii saada luopua sukulaisensa kanssa tekemästään sopimuksesta. Peder Lykke pitäköön yksinään maailman ja kaiken, mikä siihen kuuluu — pitäköön vaikka ikiaikoihin asti!

Rynnätessään kirkon ympäri hän on vähällä juosta nurin veli Vilhjalmurin, ja hänen täytyy suoda hyvälle veljelle nuorten käsivarsiensa tuki, kunnes tämä jälleen pääsee tasapainoon. Toisinaan veli Vilhjalmur kaataa itseensä vähän liian runsaasti Bordeaux'sta tuotua hienoa Claret'n viiniä, ja silloin hän mielellään puhuu paljon — puhuu mille ja kenelle vain sattuu.

Puolipiirissä luostarinkirkon pääalttaria kaartavan

pyörykön takana kasvaa oratuomipensaita, ja niille veli Vilhjalmur nyt seisoo puhelemassa suopeaan tapaansa:

— Hyi sinua, oratuomipensas... no, ole nyt vaikka kirkollinen oratuomipensas, jos se nimitys miellyttää sinua enemmän... mutta älä viitsi riidellä! Äsken pistit minua, tahdot kai päästä mukaan sinäkin, niin, niin.. Kyllä te pääsette mukaan kaikki tyyni. Teistä tulee jok'ikisestä Vapahtajan orjantappurakruunu, kunhan aika koittaa...

Veli Vilhjalmur horjahtaa ja ottaa kiinni Jörgenistä, jonka hän kumma kyllä tuntee, vaikka onkin pahasti päissään. Hän heiluttaa käsivarsiaan ilmassa ja vaihtaa tavan takaa jalkaa, sillä niin toinen kuin toinenkin jalka kieltäytyy kannattamasta häntä.

Mutta hän puhuu oratuomipensaista.

— Kaikki ne tahtovat päästä orjantappurakruunuun, hän sanoo lempeän soimaavasti, sillä hän on edelleenkin hyvällä tuulella. Niin, siihen ne kaikki tahtovat päästä, ja minähän tässä juuri lupaankin niille, että kyllä pääsevät, kunhan vain odottavat. Mutta kaikki yht'aikaa ne eivät voi siihen päästä, ja siksi ne harmissaan pistävät minua... niin että oikein veri vuotaa... Mutta vähät siitä, veli oka, pistä sinä vain.

Vihdoin hyvällä veljellä on kädessään katkaistu oratuomenoksa, jonka piikit ovat tukevat ja käyrät kuin linnunnokat. Yhdessä okaista on verta.

— Me annamme sen olla, hän puhelee, me annamme sen olla. Se kelpaa Vapahtajan siunatun otsan vereksi, ja niin pyhästä lippaasta tulee kaksin verroin arvokas.

Heittäkää se pois, isä Vilhjalmur! Jörgen kuiskaa. Hän on aina murheissaan, kun hyvä veli Vilhjalmur on sattunut ottamaan liian pitkän ryypyn. Mutta

samalla nuori junkkeri on lempeä ja tahtoisi innokkaasti salata tämän vahingon toisilta. Hän koettaa ottaa oratuomenoksan veli Vilhjalmurilta, mutta tämä pitää siitä kiinni ja suojelee vapaalla kädellään sen okaita, aivan kuin varjellen kynttilänliekkiä tuulenpuuskalta.

— Mitä te sillä teette, isä? Se vain pistää teitä!

— Eikö orjantappuraseppel pistänyt kallista Vapahtajaamme? Vilhjalmur lallattaa. Okaiden luontoon kuuluu, että ne pistävät, hän lisää filosofisesti Mutta tämä on tarkoitettu lippaaseen.

— Mihin lippaaseen, isä?

— Siihen hopealippaaseen, joka on tilattu San Sistoon, Piacenzan uuteen kirkkoon, veli Vilhjalmur kuiskaa salaperäisesti. Ja kun Jörgen ei näytä tajuavan, hän lisää selittävästi:

— Siihen timanttikoristeiseen kupolilippaaseen, jota itsekin olit viimeistelemässä. Me lähetämme sen Trondhjemin Olaus Engelbrechtinpojan mukana Roomaan. Sinne okaat ovat tulleet Pyhästä maasta, jossa joku on sattunut ne löytämään .. löytämään Vapahtajan orjantappurakruunuun Ja niin on Piancenzalla kirkossaan ihmeitätekevä lipas, jonka veroisia maailmassa ei ole monta, ja me saamme kaksituhatta joakimintaaleria, ja myös Olaus saa osansa.

Jörgen on mykistynyt. Hän kuulee, mutta ei tiedä, mitä hän kuulee. Hän vain tuijottaa oratuomenoksaa ja taas veli Vilhjalmuria, joka nyt alkaa kävellä — toisin sanoen: hän lähtee horjahdellen luovimaan eteenpäin Jörgenin tukiessa häntä. Jörgen tukee häntä vanhasta tottumuksesta, sillä hän ei tahdo kenenkään näkevän veli Vilhjalmuria moisessa tilassa. Pieni humala ei ole haitaksi kenellekään, sillä viini on luotu nautittavaksi, mutta näyttää pahalta, jos joku vel-

jistä ei pysy jaloillaan, jota paitsi priori käy silloin asiaan käsiksi kovin kourin.

Veli Vilhjalmur on hyvin perillä matkansa määrästä; Jörgenin tarvitsee vain pitää häntä pystyssä. Yhdessä he tulevat kirkkoon pienestä kapeasta ovesta, joka on matala kuin salaluukku. Mutta heidän onnistuu kömpiä siitä sisään, minkä jälkeen he alkavat kavuta pitkin ahtaita, syvällä paksun muurin uumenissa kulkevia kiviportaita. Siellä täällä on ainoana valonlähteenä jokin tirkistysreikä, muuten on sysipimeää. Jörgen ei ole koskaan ennen nähnyt näitä portaita eikä tiedä, minne ne johtavat, ennen kuin he saapuvat matalalle ovelle, joka on yhtä ahdas kuin ensimmäinenkin. Se on lukossa, ja Jörgenin täytyy ottaa avain hyvän veljen kädestä ja avata.

Oven takana on pieni valkoiseksi laastittu ja mitätön ristikkokammio, jonka korkealla olevaa omituista ikkunaa katonräystäs varjostaa pitkän silmäluomen kaltaisena.

Mutta veli Vilhjalmur menee eteenpäin. Hän avaa erään ristikkoseinässä olevan neliön. Siinä on hämärän kätkemä ovi ja kun he yhdessä tulevat seuraavaan huoneeseen, niin Jörgenille selviää, että se on sittenkin totta, se, mistä koulupojat ovat kuiskailleet. mutta mitä kukaan kuitenkaan ei ole uskonut!

Hän on salaisessa kapitulisalissa, jota reunustavat seiniin kiinnitetyt, käsinojin varustetut tuolit. Jokaisen tuolin edessä on kirjoituspulpetti, ja salin perällä oleva koroke, jolle johtavat portaat, muistuttaa alttaria. Mutta veli Vilhjalmur jatkaa yhä hoippuvaa matkaansa, ja uudesta, alttarin takana olevasta ovesta he saapuvat toiseen yhtä avaraan huoneeseen, jossa on pehmustettuja penkkejä ja pieniä kirjoituspöytiä sekä iso astiakaappi monine viinipulloineen ja ihanine

hopeapikareineen. Jota paitsi huoneessa on vielä yksi hyvin kätketty ovi.

Ja Jörgen oivaltaa veli Vilhjalmurin vihdoinkin saavuttaneen hoippuvan vaelluksensa päämäärän!

Kirjoituspöydiltä, hyllyiltä, kaapeista, kaikkialta häntä vastaan kimmeltävät lukemattomat kalleudet. Tämä iso huone on aarrekammio, joka on täpö täynnä valmiita ja puolivalmiita pyhäinjäännöslippaita, alttariastioita, korkeita, ihmeen hienotekoisia monstransseja, jotka ovat kultaa tai taottua hopeaa ja joita koristavat kaiken väriset jalokivet, mosaiikki- ja norsunluu-upotukset, helmiäiset, kultafiligranit, timantit... Jörgen tuntee niiden joukossa sellaisia, joita hän on itse ollut luonnostelemassa. Tänne ne siis tuodaan ja taas täältä viedään — minne?

Täällä on kallisarvoisia raamattujen ja postillojen solkia ja heloja, koukkusauvojen kahvoja, kultaketjuja ja krusifiksejä, kultaisia madonnankuvia, kokonaisia hopealta hohtavia ja värikäsasuisia juhlakulkueita, joihin kuuluu kenties yli sata mitä sirointa miehen-, naisen- ja lapsenkuvaa... ja niiden yläpuolella olevia hyllyjä kuormittavat valmiit mitrat, joista piispa jos toinenkin saa koristuksen pyhään päähänsä.

Seinään kiinnitetyllä pöydällä Jörgen näkee sen ihmeen ihanan kultakupolilippaan, jonka rubiinit, luvultaan kaksisataa, hän on itse upottanut paikoilleen. Täällä se on valmiina ottamaan vastaan pyhän ja kalliin sisällyksensä, Kristuksen orjantappurakruunun okaat.

Veli Vilhjalmurilla on ne kädessään: ne ovat oratuomenoksan okaita.

Jörgen Lykke tuntee, että jokin elollinen on saanut surmansa hänen sisimmässään. Se on sammunut äänettä, kyyneleettä, taistelutta kuin sikiö äidin koh-

dussa. Ja nyt hän on vain jääkylmä tarkkaaja, joka ovelasti urkkii tietoja juopuneelta munkilta.

Yhdessä he panevat okaat välkkyvän pyhäinjäännöslippaan vieressä olevaan silkkisisusteiseen kätköön, laskevat sen lippaan pohjalle ja sulkevat timanttikehyksiset kultaovet. Veli Vilhjalmur huokaisee.

— Nyt priori siunaa tämän lippaan, ja sitten se tekee ihmeitä Piacenzassa.

Näyttää siltä, kuin hyvää veljeä hipaisisi jokin epäluulo, kuin häntä koskettaisi jokin Jörgenin ajatus.. Hän seisoo Jörgenin vieressä karkeassa munkinkaavussaan, jonka hytyrä pullistelee hänen niskassaan isoihin, paksuihin laskoksiin lysähtäneenä. Hänen kasvonsa ovat iän pienentämät, ja hänen hyvin iso nenänsä näyttää olevan melkein irtaantumaisillaan noista hupenevista kasvoista. Hänen alaleukansa riippuu, ja epäluulo kaivaa syviä vakoja hänen matalaan otsaansa. Hänen tonsuurinsa on sen näköinen, kuin joku olisi pannut valkoisen kilpikonnan hänen päälaelleen. Hänen heikot, vuotavat, sumentuneet silmänsä tarkastelevat Jörgeniä sivulta, hyvin tutkivasti ja punnitsevasti.

Mutta Jörgen sulkee varovasti kupolilippaan ja katsahtaa ympärilleen.

Savikulhoissa on väriensä mukaan lajiteltuina amuletteja ja kalliita kiviä. Veli Vilhjalmur on unohtanut epäluulonsa. Iloisesti hän availee kätköjä, joissa on rubiineja, kultatopaaseja ja taivaansinisiä safiireja. Ylpeillen hän näyttelee kultaisia ja hopeisia mestariteoksia. Ne ovat valmiita myytäviksi rikkaille uskovaisille, jotka sitten lahjoittelevat niitä uusien ja vanhojen kirkkojen alttarien koristuksiksi.

— Onko Vitsköl aina — Jörgen aikoo sanoa: „käynyt kauppaa väärennetyillä pyhäinjäännöksillä”, mutta hän malttaa mielensä ja sanoo hurskaas-

li: lähettänyt kristikunnalle näin ihania taideaarteita?

— Onpa niinkin, hyvä veli nyökkää, — niin, aina siitä pitäen, jolloin piispa Henrik saapui Clairvaux'sta. Vitsköl on niitä luostareita, joilla on salainen lupa valmistaa pyhäinjäännöksiä sisältäviä kirkkolippaita. Vain siitä johtuu, että tämä meidän kirkkomme on vaurastunut pohjoismaiden rikkaimmaksi ja kauneimmaksi.

Veli Vilhjalmur avaa erään seinäkaapin, ottaa sieltä paksun kirjan ja alkaa lukea ääneen sen sisältämää latinalaista luetteloa.

— Ensimmäisiä ja kaikkein isoimpia lippaita oli Sunnivan-lipas, joka tuli Bergenin Kristuksenkirkkoon. Se oli muovailtu hopeiseksi luolaksi, koska pyhä Sunniva sai surmansa luolassa, ja siinä olevien jätteiden sanottiin olevan peräisin tästä luolasta. Mutta lippaassa olikin vain vuohenluita. Se oli hyvin kallisarvoinen lipas, ja sen ovet olivat helmin koristeltua kultaa. Se tekee ihmeitä ja parantaa tauteja ja sammuttaa tulipaloja, jos se viedään liki valkeaa.

Veli Vilhjalmur lukee edelleen:

— Kööpenhaminan Pyhän Pietarin kirkko on saanut täältä sydämen muotoisen pyhäinjäännöslippaan, jossa oli ja on yhä vieläkin Johannes Kastajan pää.

Mutta Jörgen on liian innokas. Hän ei ennätä malttaa mieltään, vaan huudahtaa:

— Mutta Johannes Kastajan pää on täällä meidän kirkossamme, Johanneksen-lippaassa! Onko tällä pyhimyksellä voinut olla kaksi päätä?

— Kymmenen, poikani, kymmenen — ja yksitoista etusormea.

Hyvä veli on huomaavinaan epäilevän välähdyksen

oppilaansa katseessa, ja niinpä hän virkkaa hurskaasti:

— Onko Herralle mikään mahdotonta?

Jörgen tekee ristinmerkin ja taivuttaa päänsä uskon käskylle kuuliaisena. Ja veli Vilhjalmur jatkaa lukemistaan:

— Pragin Loretonkirkolle on myyty kultalipas, jossa on pyhän Sebastianin käsivarsi.

— Montako käsivartta sillä pyhimyksellä mahtaa olla? Jörgen kysyy, ja nyt hän ymmärtää, että ellei munkki olisi niin humalassa, niin ainakin tämän kysymyksen pitäisi hänet havahduttaa.

— En tiedä sitä itsekään ihan tarkkaan, mutta muistaakseni niitä on kolmetoista! Yksi niistä on monstranssissa, jota koristaa kuusituhatta timanttia. Totisesti kirkolla on maailman suurimmat aarteet! Pisa on saanut täältä hopeasarkofagin, joka sisältää pyhän Ignatiuksen luut. Ne ovat ihmeitätekevät noituutta vastaan. Tämä pyhimys kärsi marttyyrikuoleman Roomassa, jonka syntisessä sirkuksessa leijonat söivät hänet.

Jörgen panee kätensä ristiin.

— Hyvä, etteivät syöneet luitakin, hän sanoo lohduttautuen.

Ja hyvä veli nyökkää.

— Blois'n luona olevaan Courchivernyhin on lähetetty kultalipas, joka sisältää pyhän Joosefin päästämän huokauksen.

Jörgenin täytyy tukkia kädellään suunsa, sillä nyt hänet valtaa halu keikauttaa päänsä taaksepäin ja puhjeta karkeaan ja rajuun nauruun kohti parrukattoa. Mutta hän on tottunut itsehillintään, ja niinpä hän on vain tukahduttavinaan haukotuksen.

— Huokaako se huokaus vielä? hän kysyy nöyrästi, ja veli Vilhjalmur panee kirjan takaisin kaappiin ja vastaa, että sitä hän ei tiedä, sillä hän ei ole milloinkaan ollut Ranskassa.

Iso avainnippu kädessään hän seisoo ja katselee ympärilleen. Kulta- ja hopea-astiat, kaappien ja hyllyjen jalokivet hohtavat ja kimmeltävät läpi hämärän, aivan kuin kaikkialta olisi tuijottamassa mykkiä, välkkyväsilmäisiä eläimiä.

Erikseen eräässä maljakossa on viisi tai kuusi erikokoista, omituisen harmahtavaa kiveä tai luuta, joista useimmat ovat pyöreitä.

— Tiedätkö, mitä nämä ovat? veli Vilhjalmur kysyy salaperäisesti.

Ja itse hän nyökkää viehtyneen näköisenä.

— Ne ovat bezoarikiviä [1], hän selittää. Niiden salaisuuden tuntevat arabialaiset, ja ne tulevat tuollaisista viisaista maista. Kuninkaat maksavat jopa satatuhatta frangia yhdestä ainoasta tällaisesta kivestä. Ne ovat ihmeitätekeviä raskasmielisyyttä ja myrkytettyä ruokaa vastaan. Varsinkin niitä mahdetaan tarvita Italiassa, siellä kun eletään niikuin eletään. Jos kuningas Christoffer-vainajalla olisi ollut tällainen kivi vaatteissaan, hän olisi suoriutunut hengissä, kun Ryn luostarin apotti Arnfast antoi hänelle myrkkyä alttarin sakramentin mukana. Toisia lääkeaineita taas tehdään kauhean yksisarvisen sarvesta.

Taaskin hyvä veli vilkaisee Jörgeniä. Hänen päänsä on vajonnut syvälle karkean kaavunkyttyrän kankeihin laskoksiin, hänen pienet silmänsä vuotavat, ja hänen alahuulensa riippuu lerpallaan kuin puoleksi auki vedetty laatikko. Hänen epäluulonsa Jörgeniä kohtaan

---

[1] Eräiden märehtijäin vatsassa tavattava kivimuodostuma, jota ennen muinoin pidettiin ihmeitätekevänä. — Suom.

saa virikettä sitä mukaa kuin hänen humalansa haihtuu.

— Tiedätkö, kuinka yksisarvisia pyydystetään?

Jörgen ei tiedä.

— Yksisarvinen, poikani, on hirmuisen iso eläin, jonka otsassa oleva keihäsmäinen sarvi väliin ulottuu aina pilviin asti. Se on niin kammottava peto, ettei ihmisten ole mahdollista sitä lähestyä. Mutta yöksi se asettuu nojalleen puunrunkoa vasten saadakseen nukkua, sillä sen pitkissä jaloissa ei ole niveliä, eikä se siis voi paneutua pitkäkseen maahan. Sen nukkuessa ihmiset hiipivät sen luokse ja sahaavat puunrungon poikki. Silloin puu kaatuu ja yksisarvinen sen mukana. Eikä se pysty nousemaan sitten enää.

Hän katselee noita pieniä omituisia luujätteitä. Ne vaikuttavat kellastuneilta, haurailta, häviäviltä.

— Mutta nämä me otamme vuohensarvista, hän sanoo.

Ja aivan kuin omantuntonsa rauhoittamiseksi hän lisää:

— Vuohesta saadut luut kelpaavat yhtä hyvin.

Heidän poistuessaan veli Vilhjalmur ei suostu sivuuttamaan kapitulisalia ja sen pullokaappia. Hän löytää tinatuoppinsa, joka on iso kuin haarikka, ja laskee siihen viiniä suoraan kaapin alla olevasta tynnyristä. Nojaten tynnyriin hän puhelee:

— Trondhjemin Olaus Engelbrechtinpoika, jonka on määrä tulla piispaksi Erik Vilkendorfin jälkeen, toimii välikätenämme Roomassa. Hän sopii hyvin tähän tehtävään, mutta hänen suhteensa täytyy olla varuillaan, sillä hän on pitkäkyntinen. Useimmat pyhäinjäännökset tulevat Bysantiumista tai Palestiinasta . . . Kööpenhaminan Pyhän Pietarin kirkossa oleva

lipas oli Roomassa ensin ja tuli sieltä takaisin tämän pitkän matkan, sillä muuten se ei olisi kelvannut mihinkään.

Kunnon veli juo nyt niin ahnaasti, että hän läikyttää ylleen ja alkaa nikottaa.

— Bergenin Apostolienkirkossa, hik, on erittäin, hik, kallisarvoinen pyhäinjäännös ja Ranskan kuningas Filip, hik, antoi Maunu Lainparantajalle hyvin kauniin ja ihmeellisen lahjan, okaan Jeesuksen, hik, orjantappurakruunusta .

Halliten häntä hänen kaapunsa köydestä Jörgenin onnistuu laahata hänet portaisiin, mutta veli Vilhjalmurilla on mukanaan viinipullo ja tuoppinsa, ja hän kaataa itselleen ryypyn toisensa jälkeen ja soittaa suutaan koko ajan.

— Hik, kuningas Filip, hik, oli ostanut sen okaan keisari Balduinilta Konstantinopolista, ja arkkipiispa Jonilla oli tämä pyhä aarre, hik mukanaan, hik, kun hän tuli kotiin, hik, Roomasta

Jörgen ohjaa veli Vilhjalmurin portaiden kapeille kiviaskelmille, mutta humalaisten tapaan hyvä veli tahtoo puhua, ja hapuillessaan käsilleen tukea seinistä hän kompastuu ensimmäisen askelman kohdalla. Taivaalle kiitos, Jörgen ajattelee, että portaat kiertävät ja kaartavat tornia, sillä jos ne olisivat suorat, niin hyvä veli voisi helposti taittaa niskansa.

— Hik, se aarre ei ollut kotoisin täältä, hik. Mistä se oli poimittu, sitä ei tiedä kukaan, hik, mutta kuningas Filipillä, hik, oli itselläänkin, hik, piikki — orjantappuranpiikki, hik. Ja sen kunniaksi, hik, hän rakennutti Pariisiin, hik, marmorikirkon, Sainte Chapellen, hik, ja hik, näetkös, se orjantappuranpiikki ja se pyhäinjäännöslipas, hik, joka oli kullattua, hik,

hopeaa ja jota koristivat kaikki, hik, kaksitoista apost... hik...

Kiertoportaat ovat lopussa, ja pimeys on sysimusta. Hyvä veli Vilhjalmur huitoo tukea tavoitellen ympärilleen. Viinipullo kolahtelee seinää vasten, ja veli kompastuu toinen käsi ojossa, jolloin tinatuoppi iskee muuriin. Hän menettää tasapainonsa ja vierii portaita alas, niin että mäiskinä käy. Jörgen kompastuu häneen, tekee kuperkeikan ja putoaa hänen eteensä.

Siinä hän istuu mustanharmaalla porrasaskelmalla muurissa olevan pienen tirkistysreiän edessä. Lähinnä ylemmällä askelmalla hän erottaa hämärästi sekavan vyyhden käsivarsia ja jalkoja, munkinkaavun ja pienen, vuotavan, tuhruisen ja pelästyneen silmäparin. Ja hyvä veli puhkeaa itkuun: hän ei pääse ikinä alas, hik, ei ikinä, hik .

— Nouskaa, Jörgen houkuttelee, nouskaa, isä, meidän täytyy päästä alas...

Ja veli Vilhjalmur yrittää nousta, mutta romahtaa hervottomana Jörgenin päälle, minkä jälkeen he istuvat kapeassa portaikossa toinen toisensa viereen likistyneinä, ja molemmat valtaa pyörrytys ja kauhu. Sitten Jörgenin onnistuu vapautua. Hän tarttuu pimeässä hyvän veljen jalkoihin ja alkaa kiskoa häntä alaspäin. Kuuluu mäiskähdys toisensa jälkeen veljen raskaan takapuolen pudotessa askelmalta toiselle. Veli Vilhjalmur itkee ääneen. Hän pyristelee vastaan, hän tahtoo jäädä paikoilleen — mäiskis, hik — hän tahtoo, hik, mäiskis, hik, kuolla, kuolla, kuolla, hik, hik, kuolla tähän, siihen, hik, missä hän on. Hän tahtoo kuolla, hik, ja hän nyyhkyttää raskaasti.

Mutta vähitellen hän pääsee jaloilleen. Nyt hän on vimmoissaan ja heittää kiukkuisesti viinipullon

Jörgeniä kohden. Se lentää Jörgenin pään ylitse ja särkyy säpäleiksi muuria vasten.

Jörgen alkaa taas vetää ja kiskoa hyvän veljen jaloista, mutta veli Vilhjalmurin sisälmykset eivät ole sietäneet kiukun ja heiton aiheuttamaa ponnistusta. Viini pyrkii ulos! Sen mielestä veljen vatsa on perin levoton olopaikka, johon se ei halua jäädä. Ja pahaa ääntä pitäen se raivaa itselleen ulospääsyn hyvän veljen kumpaisestakin päästä.

Jörgenin täytyy vähän levähtää, vetää ilmaa keuhkoihinsa. Hän säihkyy, pelkää ympärillään olevaa ahdasta ja ummehtunutta tilaa, joka pyörryttää hänen päätään, ja hän ymmärtää, että joku voi kauhusta menettää vaikkapa näkönsä. Nämä kapeat portaat ovat kuin kuoleman ikuinen salakäytävä, joka askelma askelmalta viettää alaspäin paksujen, sysimustien muurien välissä.

Veli Vilhjalmur oksentaa, niin että kapea portaikko kajahtelee. Tuntuu siltä, kuin pimeys ja muurit myös vaikeroisivat, voihkisivat ja oksentaisivat, tuntuu siltä, kuin yhden munkkiveljen asemesta kokonainen munkkikuoro valittaisi, nikottaisi ja rukoilisi. Veli Vilhjalmur päästelee pieraisuja ja aina väliin pieniä äkillisiä parahduksia, sillä savipullon sirpaleet pistelevät häntä takapuoleen Jörgenin laahatessa häntä alaspäin, mäiskis, mäiskis, askelma askelmalta! Ei ole mitään muuta tietä tai tapaa saada häntä ulos. Ja tämä alasmeno on pelkkää itkua ja voivotusta ja mäiskyntää ja mekastusta, jonka välinpitämättömät, mustat muurit saartavat sisäänsä ja jonka pimeys muuntaa ikuisuudeksi.

Vihdoin he pääsevät päivänvaloon portaiden juurella olevasta ovesta. Silloin käy selville, että hyvällä veli Vilhjalmurilla on litistynyt tinatuoppinsa kädes-

sään, mutta että hän on kadottanut avainnippunsa. Ja kätkemällä sen ensin jalkansa alle Jörgen saa sen haltuunsa...

Onko siitä kulunut vuosia?

Onko siitä kulunut päiviä? Vaiko vain tunteja? Jörgenistä tuntuu, kuin hän olisi ollut tuhat vuotta peikon luona vuoressa. Ja nyt hän on päässyt sieltä pois — avainnippu kädessään.

Onko totta, että luostarin pihamaa on tuossa talvi-illan lempeän auringon valaisemana, täynnä käsikkäin astelevia koulupoikia ja rauhallisesti juoksentelevia koiria? Onko totta, että vuono on yhtä sininen ja kimmeltävä kuin kerran ikiajat sitten, jolloin hän tuli kammiostaan rinta uskoa hehkuen — niin, ikiajat sitten, joiden huomaan on häipynyt kaikki, minkä hän omisti? Onko se totta?

Onko hän Jörgen Lykke? Onko Vilhjalmur Vilhjalmur? Onko kukaan enää oma itsensä?

Mikä on olemassa? Mikä elää? Mikä on jotakin muuta kuin huijausta?

Hän sipaisee kädellään korvaansa ja vääntää päätään edestakaisin, ja hänestä tuntuu, kuin hän kuulisi niskanikamiensa natisevan ja naksahtelevan. Hänellä ei ole kipuja; hän on vain niin sietämättömän kiihkon vallassa, että hänen täytyy sivellä kädellään poskeaan, korvaansa. Hän kuulee sen kuivan äänen, jonka käsi aiheuttaa liukuessaan korvareiän ylitse, ja hän tempoo kultaista korvarengastaan.

Äkkiä hän älyää seisovansa oratuomipensaiden luona yön viileydessä. Silloin hän tulee pahoinvoivaksi, aivan kuin hän näkisi ruumiin, ja niin hän oksentaa pensaikkoon. Hän oksentaa, kunnes sappi

työntyy ulos hänen kurkustaan. Ja hän tuntee olevansa sietämättömän sairas.

Hän on melkein tunnottomaksi kohmettunut, kun keskiyön messu havahduttaa hänet. Hän on kuin voimaton ukko. Käsiinsä turvautuen hän alkaa ryömiä ja pääsee niin kammioonsa, jossa hän hervahtaa tiedottomana vuoteensa nahkalakanoille... Sitten hän herää ja tempoo korvarengastaan. Hän huomaa kuolan valuvan suupielestään, mutta hänen päänsä on niin raskas, ettei hän jaksa sitä nostaa, ja sitten hän tuntee taas liukuvansa tiedottomuuden usviin

Seuraavana aamuna hän huomaa seisovansa kyyhkyslakassa. Hän on yhä samassa sumuisessa tilassa, aivan kuin hänen elinnesteensä olisivat tyrehtyneet, mutta silti hän tietää, mitä hän tahtoo. Hän pyydystää pirullisen viekkaasti ja nopeasti kyyhkysen toisensa jälkeen, vääntää siltä niskat nurin ja paiskaa sen sitten menemään linnun siipien vielä tuskaisesti lopettaessa. Viimeisen niskaan hän iskee hampaansa ja ravistaa sitä, kunnes hän itsekin on veressä. Sitten hän heittää senkin menemään.

Hän peseytyy saman mykän kiireen vallassa ja herättää sen jälkeen Le Rochen, sillä nyt hän tahtoo miekkailla. Miekkailunopettaja saapuu, räpyttäen pahantuulisena ja unisena silmiään valoa vastaan. Mutta hän herää hyvin joutuin, sillä hän huomaa, että hänen oppilaansa on lujasti päättänyt antaa hänelle piston, joka voi kylmentää hänet ainiaaksi. Hänen sappensa kuohahtaa: hänpä löylyttäisi tuon tenavan, hänpä .

Mutta hän joutuukin itse löylytettäväksi tavalla, jollaista hän ei muista kokeneensa sitten oppivuosiensa. Hän ei uskalla edes paeta, sillä silloin tuo hullu peto työntäisi miekkansa hänen selkäänsä, siitä

hän on varma. Mikä hänen oppilaaseensa on mennyt, sitä hän ei tiedä, eikä hänellä ole aikaa sitä miettiä. Ja levähdysmääräyskin olisi hyödytön, sillä hän ei taistele minkään ihmisen kanssa, vaan pedon, riivatun kanssa, joka tahtoo tuntea veren hajun!

He miekkailevat ääneti, huohottaen, hypähdellen, ja hiljalleen valkeneva päivä tirkistää ihmeissään sisään pienten ikkunaruutujen lävitse. Koira haukkuu ulkona, pihan monet eri äänet ylenevät kuuluviin tiheässä tahdissa heidän yhä miekkaillessaan. Le Roche on heistä vanhempi, voimakkaampi, kokeneempi, oikea mestarimiekkailija. Ja sitkeästi temmeltäessään tässä merkillisessä elämän ja kuoleman leikissä hän lupaa itselleen, että jos hän suoriutuu siitä hengissä ja ehein nahoin, hän luopuu siitä paikalla, sillä miekkailu on miekkailua, mutta pirullisuus pirullisuutta.

Löylytyksestä tekee lopun hyvä veli Vilhjalmur. Hän ilmestyy ovelle ja kutsuu aamiaiselle... Hänen tullessaan näkyviin Jörgenin raivo tuntuu kuohahtavan kaikkien inhimillisten rajojen ylitse. Hän ponnahtaa suoraan ylös ilmaan, ja hänen miekkansa lävistää ylhäältä päin Le Rochen sydämen.

Jörgen Lykke nukkuu. Puolittain hän herää tietoisuuteen, että on pimeää ja että hänen unensa on kuin pimeys. Unen mustassa pimeydessä hän tietää, että hän makaa raskaasti nukkuen, kuolemanraskaasti, ja läpi pimeyden hänet tavoittaa ääni, joka sanoo:

— Olet liki kuolemaa! Ellet koeta herätä, olet kuoleman oma!

Hän tekee parhaansa herätäkseen. Se on hirvittävän vaikeaa, mutta hän pakottautuu irti raskaasta

unestaan. Hänestä tuntuu, kuin hän istuisi vuoteensa reunalla jalat riippuen — ja hän tietää, että hänen ruumiinsa lepää vuoteessa pitkin pituuttaan... Istualtaan hän alkaa heittää yltään pitkiä valkoisia siteitä. Hän kiertää niitä auki otsaltaan, kiertää kiertämistään auki noita valkoisia siteitä, ja vähitellen hänen olonsa alkaa tuntua kevyemmältä. Hän heittää pois loputkin noista loppumattomista sidepenikulmista ja näkee vihdoin niiden viimeisen kaistaleen katoavan päänsä ympäriltä... Vasta silloin hän toden teolla herää.

Hän makaa kapealla nahkalakanallaan; hänen sydämensä on väsynyt ja heikko, aivan kuin raskaan taakan painama.. Hän vaipuisi mielellään takaisin uneen, mutta hän tietää, että silloin hän ei enää koskaan heräisi.

Ja hän ponnistautuu pystyyn kurjana ja heikkona. Hän tietää tästä lähtien elävänsä ilman Jumalaa. Voiko ihminen sen tehdä?

NUORI VERI

Aamuisen tihutyön oli kyyhkyslakassa tehnyt näätä, ja johtui tapaturmasta, että Jörgen tuli pistäneeksi miekkailunopettajansa hengiltä. Valtaneuvos Peder Lykkelle ilmoitetaan asiasta kirjeellä, ja hän sanoo vastauskirjeessään, että kyllä miekkailunopettajia silti on riittämiin. Tapahtumasta hän päättelee, että hänen pojallaan on ollut saamastaan opetuksesta paljon hyötyä ja että jos hän joutuu sotaan isänmaansa puolesta, hän tulee puolustamaan sitä kunnialla. Mutta kuningas istuu kaikessa rauhassa Kööpenhaminassa säätäen lakeja yhdessä Sigbrit-muorin kanssa ja lahjoitellen virkoja halpasäätyisille. Myös kaikissa kirkollisissa asioissa hän on omavaltainen, eikä tiloja saa enää lahjoitella luostareille, jota paitsi aatelinen tilanomistaja ei saa lahjoittaa tai myydä toisille edes talonpoikiaankaan. Kapina raivoaa Ruotsissa Kustaa Vaansan johtamana, mutta niin kauan, kun kuningas odottaa, antaen miestensä taistella ruotsalaisia kostajia ja vapaudensankareita vastaan ja saada surmansa heidän aseistaan, niin kauan hän, Peder Lykke, aikoo säästää ainoan poikansa moiselta sodankäynniltä.

Junkkeri Jörgen voi ottaa huostaansa hänen kartanonsa Nörlundin ja viipyä siellä siksi, kunnes hän itse palaa kotiin.

Mutta koska hän on valtaneuvos, hänen täytyy pysyä Kööpenhaminassa, sillä kuningas näyttää nyt unohtaneen sekä unionin että kapinan. Hän on, mukanaan kuningatar Elisabeth ja koko hovinsa, sonnustautunut vierailulle Saksaan, jossa häntä, puolen Euroopan sukulaista, kaikin tavoin juhlitaan ja liehitellään ja ylistellään.

Tällä välin kapina Ruotsissa leviää yhtä ripeästi kuin laittomuus hänen omassa maassaan. Siveettömyys, väkivalta, kaikenlainen konnuus, imee ytimen valtakunnasta kuin sienikasvain puusta. Mitään ei pidetä pyhänä, kerjäläismunkkeja häväistään, ja kauhean polttoroviokuoleman uhkaan suhtaudutaan ivallisesti nauraen. Kerettiläispappi Hans Tausen saarnaa Viborgissa, ja kansa seuraa häntä. Luostarit enempää kuin kirkotkaan eivät ole turvassa ilkitöiltä ja ryöstöiltä.

Leviää huhu, että rosvot ovat käyneet tihutöissä itse Vitskölinkin luostarissa ja kirkossa. Kirkon holvin yläpuolella oleviin salaisiin kammioihin johtavat salaovet on keinoteltu auki, ja ilkityöntekijät ovat vieneet mukanaan suuren saaliin kallisarvoisia pyhäinjäännöslippaita, jalokiviä, helmiä; lyhyesti: koko kirkko on lakaistu tyhjäksi monstransseista, alttarikalkeista ja kokonaisista piispanasuista. Onpa ryöstetty se ihana lipaskin, jossa säilytetään Johannes Kastajan päätä, ynnä saman alttarin kalkki ja monstranssi.

Ja jos tämä on suurtakin suurempi menetys, niin samalla se on isku, josta luostari ei voi toipua enää

koskaan, ja priorin sanotaan olevan henkihieverissä surusta.

Miehestä mieheen käy kuiske, että Pohjois-Jyllannin aateli on liittoutunut kuningasta vastaan. Peder Lykke on saanut Gislumin kihlakunnan pysyäkseen kuninkaalle uskollisena. Läänityksen hän kyllä on ottanut mielellään vastaan, mutta uskollisuuden laita on vähän niin ja näin. Kuningas Christiern ratsastaa valtaistuintaan vain toinen jalka jalustimessa, ja herttua Fredrik nukkuu levottomasti, sillä koiranunessaan hän havittelee veljenpoikansa kruunua.

Peder Lykken luokse Kööpenhaminaan kantautuu huhuja, että hänen poikansa viettää Himmersysselissä hurjaa elämää. Mutta hän ei välitä suuriakaan noista jutuista. Hyvä vain, että poika tuulettaa luostarin pölyjä yltään! Hän tietää, ettei hän ole arvioinut valitsemaansa perillistä väärin. Junkkeri tuhlaa suunnattomasti rahoja kultaketjuihin ja brabantilaiseen samettiin. Mikään sika hän siis ei ole.

On parasta, että hän saa puskea sarvet päästään.

Jörgen oleilee enimmäkseen Bunderupissa. Siellä juodaan.

Pöydän toisella puolella rähmästelee Man Hanyngh, toisella taas Olle Ollenpoika Kröte, Kockholmin herra. Hän on manalle menneen Viffert Kröten ja Hovmandsgårdin Margrethe Byrialintyttären poika, siis Himmersysselin uljaimman naimakaupan hedelmä, vaikk'ei sitä hänestä juuri huomaa, sillä hän uhoaa viininhöyryjä pahemmin kuin jokin vanha viinitynnyri.

Hän nostaa tuoppinsa junkkeria kohden:

— Sinä juot kuin neitsykäinen, vaikka olet juovinasi tynnyrikaupalla! Tahdot vain saattaa toiset hu-

malaan, pahuksen lurjus, päästäksesi sitten pilkkaamaan heitä...

Man Hanyngh tyhjentää tuoppinsa sen seikan vakuudeksi, että Olle on aivan oikeassa: Jörgenille kelpaa kyllä ruoka, mutta viiniä hän ei juo.

Suurtuvassa on valoa niukalti. Bunderup on vanha ja rappeutunut talo, jolla on vain vähän maata, sillä Kockholm on siepannut sen alueesta palasen toisensa jälkeen. Piru siirtelee rajapyykkejä jok'ainoa yö.

Hanyngh ja Olle Kröte kiistelevät nyt tästä hetken, kunnes tuoppi taas sovittaa heidät, ja Jörgen alkaa laulaa pojattomien laulua:

Pojattoman suku on
surullinen, mahdoton.
Kukaan siit' ei lähde sotiin
eikä sodist' aarteita tuo kotiin,
oi ja voi, ei kukaan, oi,
oi ja voi, ei kukaan, oi!

Kaikki yhdessä hoilaavat kertosäkeen mäiskyttäen tuoppejaan pöydän olutlaimiskoihin.

Junkkeri Jörgen ponnahtaa pystyyn penkiltä ja asettuu silmät ovelasti välkkyen ovenkamanan eteen selkä seinää vasten. Hän ryhdistäytyy ja puhkeaa nauramaan suun täydeltä. Hän on nuori ja nulikkamainen ja ärsyttävä.

— Kai teille olisi kelvannut tällainen poika?

Tosi sana, kieltämättä.

Molemmat pojattomat viiniveikot tuijottavat häntä ja huomaavat hänen totisesti kelpaavan minkä tahansa isän silmäin iloksi.

Hän seisoo siinä pitkänä, notkeana ja solakkana toinen kaulussaappaassa oleva jalka seuraavalla porras-

askelmalla. Sukkahousut ympäröivät sileästi kuin ankeriaannahka hänen reisiään ja sääriään, ja hänen rintaansa kaartaa silkkivyöhikkö, joka on vetosolmulla kiinnitetty miekantuppeen. Hänen paitansa on hienointa valkoista silkkiä. Vinoon asetetun vaaleanruskean huopabaretin etureuna on koholla, ja takareunaa koristavat tuuheat sulkatöyhdöt. Musta tukka laskeutuu otsalle, kulmakarvat kaartuvat sysimustina ja kapeina, ja niiden alla väikkyvät eloisat, puoleksi ummistuneet silmät, joita kehystävät niin ikään sysimustat silmäripset. Suu on korskea, ja kapeiden huulien kaari hohtaa punaisena hentojen viiksien alla. Mutta hymy, silmäin pilke on viisas, vallattoman ylimielinen, pirullisen ilkamoiva.

Hänellä on yhä käsiensä suojana miekkailuhansikkaansa, joiden rannekäänteet ovat avarat ja kallisarvoiset. Hänen melkein naisellinen siroudenhalunsa ei sulata ajatusta, että hänen valkeat, sormuksin koristetut kätensä voisivat tahriutua viiniin tai joutua kosketuksiin jonkin epäpuhtaan kanssa.

Äkkiä hänen miekkansa lentää viuhahtaen tupestaan, ja hän seisoo pidellen sitä toisella kädellään kahvasta ja toisella kärjestä ja taivutellen sitä edessään kuin pajunoksaa.

Totisesti hän on houkutteleva poikalapsen mallikappale niiden katseltavaksi, joilla ei mitään poikia ole... Ja aivan kuin hän yksinään ei riittäisi luonnolle, tämä piirtää hänen varjonsa takana olevaan seinäpintaan, koukistuneen polven, miekankahvaa pitelevän käden, vinossa olevan baretin, ja tämän varjokuvan muodot ovat merkillisen oudot ja väärät. Näyttää siltä, kuin hän seisoisi oman itsensä takana jonkin pedon hahmossa.

Pojattoman suku on
surullinen, mahdoton.
Oi ja voi...

Niin laulavat hänen julmat, nuoret huulensa. Hanyngheja ja Krötejä ei enää milloinkaan mainittaisi ritarien seuroissa, ja heidän vaakunakilpensä joutuisivat hautaan yhdessä näiden kahden viimeisen kanssa, jotka istuvat tässä.

Hän liikahtaa heitä kohden, ja hänen kapeat, valoisat silmänsä väikkyvät pirullisesti:

— Oletteko viettäneet Tobiaksen-öitä aina häistänne lähtien, koska yhä vieläkin istutte pöydässänne öljypuunoksia vailla?

Mutta silloin Hanyngh hypähtää vihoissaan pystyyn — hypähtää niin reippaasti kuin osaa.

— Mi-mitä sinä oikein pälpätät, Lykken kukkopoika? Tobiaksen-öitä! Huuti, mies! Ainakin minun Birthe-rouvani on siveä nainen, mutta silti sängyssä mukautuvainen vaimo, ettäs sen tiedät!

Ja paukuttaen tuopillaan pöytää, sillä niin hänen on aina säestettävä kaikkea sanottavaansa, Olle Kröte puolestaan pauhaa, etteivät ainakaan hän ja Ide ole jättäneet mitään koettamatta.

Junkkeri Jörgen tempaa käteensä tuopin ja laulaa täyttä kurkkua:

Väljähtymään oluttasi älä päästä,
Heililtäsi syliäsi älä säästä,
hän herätessään silloin hellä on!

Hän keikauttaa päänsä taaksepäin ja nauraa. Olutlaimiskoja varoen hän sitten tavoittaa käteensä olutkannun ja täyttää molempien juomaveikkojen

tuopit, mutta antaa oman annoksensa valua tuoppinsa viereen.

— Tämä tällainen ei käy päinsä! hän sanoo. Mitä järkeä siinä on, että kaksi tuollaista jaloa sukua kuolee sukupuuttoon? Sinä, Kröte, olet vanha kana, ja sinä Man Hanyngh, sovellut huonosti nimesi kantajaksi!

Hän iskee yhteen molempien aatelismiesten päät, niin että kallot kajahtavat, ja kumartuu kuiskaamaan salaperäisesti:

— Mutta minäpä tiedän keinon!

Hän on sen näköinen, kuin hänellä olisi keinoja koko maailman varalle, ja molemmat toiset kallistavat partaiset päänsä liki hänen huuliaan. He odottavat saavansa kuulla pöyristyttäviä noitakeinoja, sellaisia kuin esimerkiksi tämä: mennään kirkkomaalle tai hirttomäelle marraskuussa, joka on kuolleiden kuukausi, huudetaan seitsemästi julki perkeleen nimi, kaivetaan sitten maasta joku vainaja, pannaan hänen kämmeniensä känsät heramaitoon, joka lopuksi kaadetaan nukkuvan vaimon päälle.

— No, moitteeton junkkeri, tiedätkö keinon, joka auttaa saamaan poikalapsen?

He unohtavat juomisen, he tuijottavat Jörgen Lykken hirtehisen iloisiin silmiin — ja seinässä liikahtelee iso varjokuva, josta voisi päätellä, että joukko salaliittolaisia on kokoutunut neuvottelemaan, vähintään kuninkaan murhaamisesta.

— Tiedän! Kuunnelkaa! Jörgen kuiskaa siirtäen läpitunkevan katseensa toisesta vetisestä silmäparista toiseen. Sitten hän kohottaa etusormensa ja jatkaa:

— Kuunnelkaa molemmat, sekä sinä, Kröte, että sinä, Man Hanyngh! Teidän on sekoitettava verenne hiukan toisin, se ehkä auttaa — niin ainakin neuvot-

tiin luostarissa. Sinä, Kröte, menet yön pimeydessä Birthe-rouvan viereen. Silloinhan hän jo nukkuu eikä huomaa mitään eroa. Ja sinä, Hanyngh, kömmit Ollen tapaan hoiperrellen Iden vuodekomeroon. Ties' mitä hyvää kumpainenkin teistä silloin saa aikaan! Ja nyt ryyppy sen asian menestykseksi!

Mutta Olle Ollenpoika hoippuu pystyyn tuoppi koholla:

— Oletko järjiltäsi, senkin helvetin heisimato! Tarkoitatko, että minun Ideni suostuisi kunniattomaan vuodeyhteyteen?

Hän aikoo kolahduttaa kivituoppinsa Jörgenin ohimoon, joka tuskin olisi kestänyt moisella aseella annettua iskua. Mutta Jörgenin viisaasti väistyessä hän horjahtaa pöytää vasten ja paukauttaa tuoppinsa penkkiin. Kova kolina on seurauksena, kun hän lopuksi romahtaa lattialle ja kaataa samassa rytäkässä myös penkin.

— Hiljaa! Jörgen kuiskaa. Älä herätä nukkuvia rouvia, sillä silloin juoni ei onnistu!

Hän heilauttaa miekkaansa. Se välähtää terävästi valossa, yhtä terävästi kuin hänen hymynsä.

Ollen onnistuu kömpiä pystyyn. Hänellä on kädessään tuopin kahva, ja savipermannolla huuhtelee olutlaimisko tuopin sirpaleita. Siitä Olle ei kuitenkaan välitä. Hän tuijottaa asemies[1] Hanynghia silmiin, ja asemies Hanyngh vastaa hänen tuijotukseensa. Heidän näin mulkoiltuaan toisiaan hetken, Jörgen kohottaa heitä kohden tuoppinsa ja sanoo:

— Tämä ei ole mitään höyväilyä tai siivotonta puhetta. Tässä on tiukasti kysymyksessä kahden suvun elämä ja tulevaisuus!

---

[1] Ritariajalta periytynyt alhainen aatelisarvo. — Suom.

Ja sitten hän poistuu.

Molemmat asemiehet ovat lopettaneet tuijotuksensa. Olle ottaa olutkannusta vielä viimeisen kulauksen ja hiipii ulos. Myös Hanyngh siemaisee kohennuksekseen tukevan kulauksen. Sitten hänkin menee.

Junkkeri Jörgen ja hänen asepalvelijansa ratsastavat yön kuutamossa Nörlundia kohden.

Ja asepalvelijat tietävät jonkun taas joutuneen heidän kujeilevan herransa kepposen uhriksi, sillä junkkeri pysyy töin tuskin satulassaan naurunhalunsa takia. Mutta palvelijoilleen hän on antelias ja reilu nuori isäntä. Silti häntä ei sovi suututtaa, sillä voi sitä, joka sen tekee.

Kotiin tultuaan Jörgen menee tapaamaan Iver Lykken leskeä, Gjörvel-rouvaa, joka hänen puolestaan hoitaa taloa ja heidän kuullaan pitkän aikaa nauravan yhdessä.

INSULA VIRGINIA

Häxdalin huonomaineinen majatalo Lim-vuonon rannalla on Jörgenin ja hänen kumppaniensa yhtymäpaikka, kun he ovat olleet metsällä.

Metsästetty ei ole, mutta juotu on.

Rähjäinen tyttö seisoo tarjoilupöydän takana.

He ovat uljaita metsämiehiä, ja niinkuin muinaisaikain urhot antoivat lupauksensa pitosalissa, niin antaa nyt jokainen heistä lupauksensa käsi ojossa ja kädessä ryvettynyt tuoppi, joka on täynnä juomaa.

Olle Ollenpoika lupaa tehdä matkan Espanjaan ostaakseen sieltä pojalleen ja perilliselleen hienoimman saatavissa olevan Toledon säilän! Ide, hänen puolisonsa, on näet raskaana. Tämä ja Man Hanynghin Birthe ovat nyt yhdessä sonnustautuneet Viborgin luostarinkirkkoon rukoillakseen sen pyhäinjäännöslippaan ääressä, jossa on kaksi pyhän Neitsyen maitopisaraa, ja anoakseen Jumalan äidiltä suotuisan synnytyksen armoa.

Man Hanyngh lupaa matkustaa Roomaan... mutta sille aikomukselle toiset virnistelevät, sillä eihän hän

kuitenkaan pääse Mariageria kauemmas, siellä kun on kapakka jok'ainoassa kujassa.

Junkkeri Jörgen pyyhkäisee tuoppiaan hienolla palttinatilkulla, ennen kuin juo.

Hän lupaa mennä Insula Virginiaan, nähdä Dotterhuusin, Kaarlein Fuurössä olevan luostarin, ja kertoa siitä...

Hänet keskeyttää kaikuva nauru. Tyttökin tirskahtaa pöytänsä takana, ja krouvari kääntyy poispäin salatakseen virnistyksensä.

Mennä Fuuröhön! Niinpä niin, voihan moitteeton junkkeri olla hyväkin mies omassa lajissaan, mutta eipä kukaan voi väittää hänen olevan terve järkensä puolesta.

Ärtyneenä hän laskee kätensä miekkansa kahvalle tehdäkseen valan, mutta Olle ehkäisee hänen aikomuksensa:

— Älä mene vannomaan sellaista, mitä et voi toteuttaa!

Junkkeri Jörgen nipistää yhteen ohuet huulensa. Nyt hän vasta tahtookin! Hän tahtoo nähdä sen saaren, jossa Kaarlein tyttäret ovat kantaa retuuttaneet surkean nuoruutensa iestä niin monen sukupolven ajan!

— Heitä hiiteen moinen yritys! myös Man Hanyngh sanoo nyt painokkaasti, sillä hänen tietämänsä mukaan Fuurön luostarin koirat ovat kuin leijonia — ne ovat jopa pahempia kuin näillä soilla elelevä Jöwwe.

Jörgen ei ole kuullut Jöwwestä, ja hän unohtaa päähänpistonsa toisten alkaessa perusteellisesti kuvailla hänelle tätä petoa. Jöwwe on kauhea lohikäärme, joka käy tihutöissä öisin ja aivastelee tulta sieraimistaan — ja ken sen näkee, on kuoleman oma.

Jörgen nauraa heidän puheilleen ja lupaa haastaa Jöwwen kaksintaisteluun.

Hän huutaa julki haasteensa keskiyön aikaan samana yönä. Jöwwen ja hänen on kohdattava toisensa kahdeksan päivän kuluttua tällä samalla keskiyön hetkellä.

Sovittuun aikaan hän saapuu saattueineen Svingelbjergin suolle. Kröte ja Hanungh ja krouvari ovat myös tulleet paikalle. He kätkeytyvät vieri viereen mättäiden ja leppäpensaiden väliin, ja heidän sydämensä läpättävät, sillä tämä on silkkaa uhkarohkeutta. Tähän mennessä kukaan ei ole uskaltanut haastaa otteluun esiaikojen lohikäärmettä, eikä tämäkään yritys voi päättyä hyvin.

Täysikuu kumottaa metsänreunan yllä, ja maisema on oudon näköinen sen kalpeassa valossa. Pyöreät mättäät ylenevät maasta kun tontuntupien katot, suolammikot hohtavat kuin käärinliinat, ja kuolleiden koivujen oksistot, joiden lävitse öinen taivas pilkistelee, muistuttavat luurankoja.

Ja hiiskumaton hiljaisuus vallitsee.

Junkkeri Jörgen nousee lähellä olevista mättäistä korkeimmalle ja heittää viitan hartioiltaan siltä varalta, että hänen täytyisi turvautua miekkaansa. Kapeana ja mustana hän piirtyy lännestä kumottavaa heikkoa valoa vasten. Nyt hän kohottaa korkealle kädessään olevan pertuskan ja huutaa:

— Ritari Jöwwe!

Hän huutaa kovemmin:

— Ritari Jöwwe, taidat nukkua! Olen antanut sinulle sääntöjen mukaisen haasteen! Tule taistelemaan kanssani, jos olet olemassa!

Pitkin katselijain selkäpiitä kiitää hirmuinen väristys. He odottavat saavansa nähdä kammottavan

lohikäärmeen, joka tulisi heitä kohden vatsallaan ryömien ja sieraimistaan tulta tuhistaen. He odottavat tämän pedon matelevan esiin sellaisen ryskeen ja pauhun saattamana, että taivas vavahtelee ja kuu pudota mätkähtää maahan — niin, he odottavat pahinta.

Mutta mitään ei tapahdu.

Ei yhtään mitään.

Kaikkein vähimmin he ovat odottaneet tällaista.

He kuulevat junkkerin kovalla äänellä huutavan yli lampien käärinliinojen ja kuolleiden koivujen, yli mättäiden monien tontuntupien, ja nyt hänen äänessään on ivaa:

— Jöwwe Jöwwenpoika! Minä julistan sinut täten voitetuksi ja tyystin olemattomaksi! Olet helvetin valtaneuvos, mikäli yleensä jotakin olet! Olet huijausta, pelkkää huijausta, lasten ja hullujen lorua!

He odottavat niin jännittyneinä, että tuskin pystyvät hengittämään.

Ei mitään.

Silloin junkkeri astuu alas mättäältä ja ojentaa pertuskan ylimielisesti asepalvelijoilleen, jotka nyt rohkenevat kömpiä esiin.

— Ottakaa pertuskanne! hän sanoo. Jöwwe on kuollut. Eikä kukaan ole niin kuollut kuin se, jota ei ole koskaan ollut.

Hän nauraa. Kumppanit tulevat hänen luokseen. Hekin nauravat, mutta samalla he salaa värisevät sisimmässään. Sillä nythän nähdään selvästi, että junkkeri on hullu tai että hänestä joskus tulee suuri pahantekijä. He ovat pitäneet häntä uskottomana ja nuorekkaan ajattelemattomana rienaajana, mutta hän on pahempi kuin sellainen. Hän on pilkannut yksisarvista ja sanonut sen olevan pelkkää huijausta! Hän

ei usko mihinkään, ei mihinkään taivaassa eikä mihinkään maan päällä.

Ja äkkiä he alkavat pelätä häntä niinkuin pelätään jotakin epävarmaa ja vieroksuttavaa, josta ei tiedetä mitään, ja mieluimmin he kääntyisivät hänestä pois, aivan kuin hän olisi heille uppo outo. Hän ei enää kuulu heihin.

Mutta kun hän tulee kotiin Gjörvel-rouvan luokse ja tämä kysyy, eikö häntä sentään peloittanut, hän vastaa väsyneesti:

— Mitäpä minun olisi tarvinnut pelätä! Kaikki on mätää.

Kahtena hiljaisena kesäyönä junkkeri Jörgen on pyrkinyt Fuuröhön asepalvelijainsa soutamana, mutta raivoavat koirat ovat käännyttäneet heidät takaisin. Ne ovat isoja eläimiä, joilla on rotannahkaa muistuttava, omituisen sileä karvapeite, ja ne uivat suoraan venettä päin. Rannalla ne haukkuvat, mutta vedessä ne ovat pahaenteisen äänettömiä ja vain välkyttävät silmiään, jotka kiiluvat punaisten silmäluomien alla.

Fuuröhön ei pääse susikaan, kertovat miehet.

Mutta Jörgen Lykken on sinne päästävä.

Ja hän sanoo Gjörvel-rouvalle, että hänen täytyy aina voittaa. Sinä päivänä, jolloin hän tuntee olevansa voitettu, hän kuolee tai menettää järkensä.

Ja niin Jörgen uhraa untuvaisen junkkerinpartansa.

Sillä hänen on päästävä Fuuröhön.

Joukko rahvaannaisia soutaa poikki vuonon. He ovat matkalla Fuuröhön kirsikankorjuuseen, johon työhön heidät palkataan joka vuosi. He soutavat sydänsuven ilman kirkkaudessa, ylläään taivaan syvänsininen katto ja tulisena paahtava aurinko. Heillä

on kaikilla samanlaiset sarkahameet ja hartialiinat, ja huivinsa he ovat työntäneet pois otsaltaan.

Kaikkien katseet ovat painuksissa. Heidän ilmeistään kuvastuu levottomuus, kun he alkavat lähestyä saarta, ja kaikki he vilkuilevat yhtä pelokkaasti erästä veneessä seisovaa yksinäistä henkilöä.

Jörgen Lykke on päivettyneenä ja hameisiin pukeutuneena mukana naisten parvessa. Hän on vetänyt päähuivin parrattomien kasvojensa eteen, ja jalassaan hänellä on samanlaiset raskaasti raudoitetut puukengät kuin naisillakin. Hän on uhkausten ja rahan voimalla pakottanut nuo köyhät naiset ottamaan hänet mukaansa.

Pian hänen edessään olisi toteutuneena se unikuva, jonka hän oli nähnyt häämöttävän toisena niistä kuutamoöistä, jolloin hän oli asepalvelijoineen päässyt lähemmäksi saarta: hämärä lehto ja neljän erillisen kellotornin välissä maidonvalkea luostarirakennus keskuskupoleineen ja kaksine pienempine sivukupoleineen. Hän saisi nähdä ne punaiset koirapaholaiset, joista Man Hanyngh oli kertonut. Koirien vimmaisen haukunnan hän jo kuulee, ja vene pysähtyy, sillä soutavat naiset odottavat suojaväkeä, ennen kun rohkenevat lähestyä saarta.

Lahdesta, jonka pohjukka häipyy saareen tunkeuduttaessa alaspäin kaartuvien lehvistöjen peittoon, lipuu naisparvea kohden kookkaiden, punapukuisten nunnien meloma vene. Sen perässä talonpoikaisnaiset sitten soutavat lahteen.

Suojaavan päähuivinsa alta Jörgen Lykke katselee ympärilleen — katselee niin ahnaasti, kuin hänen olisi katseltava koko loppuikänsä edestä.

Tähän mennessä hän on aina luullut, ettei mitään kauniimpaa ja huolellisemmin hoidettua voi olla kuin

Vitskölin puisto forellilammikkoineen, luumulehtoineen ja omenatarhoineen, mutta nyt hän huomaa, ettei siitä olekaan mihinkään.

Rannat ovat tiheäkasvuiset. Lahden vihreässä peilinlasissa puut näyttävät kasvavan alaspäin, ja vesi päilyy niin kirkkaana ja tyvenenä, että on mahdotonta erottaa, missä maa päättyy ja vesikuvastin alkaa. Rehevinä, runsaina ja tiheinä taipuvat latvat ja pensaat vettä kohden, ja maata peittävät loputtomat vihreät ruohomättäät, joiden joukkoon korkeat sananjalat ja makeahkosti tuoksuvat kuusamat tuovat vaihtelua.

Lahti tekee mutkan, ja nyt hän näkee Dotterhuusin luostarin, joka hohtaa maidonvalkeana päivänpaisteessa — vielä valkeampana nyt kuin kuutamossa. Sen edustalla on uljas puoliympyrän muotoinen laituri, joka on rakennettu valkoisesta marmorista. Puoliympyrästä erkanee leveä, hohtavan valkoinen marmoritie, jota reunustavat šakkiaiheiset mustat ja valkoiset marmorineliöt ja jonka molemmin puolin on kunniavartiossa sorjia, vihreitä kypressejä aina pääovelle johtavia portaita myöten. Kuten hän yöllä oli nähnyt, valkoisen luostarirakennuksen keskellä on kupoli ja sivuilla kaksi pienempää kupolia. Näkemänsä neljän kellotornin hän huomaa kunkin kulmallaan tukevan teräviä paaluja, joiden maahan pönkitetyt rivit ovat mahdollisen vihollisen uhkana. Dotterhuus näyttää pystyvän suojelemaan itseään muillakin keinoin kuin vain koiravartionsa avulla. Kauniimpana kuin mikään kuningattaren kartano se lepää taidokkaasti hoidetussa, korkearunkoisessa lehdossaan.

Taaskin lahti tekee mutkan. Jörgenin näkyviin ilmestyy valkea terassi, jonka viimeinen leveä porras-

askelma laskeutuu veteen. Lahti poimuilee nyt läpi luumulehdon, ja jos ken pystyisi kuvittelemaan, minkälainen paratiisi on, niin tässä hän sen näkisi. Dotterhuus ilmeisesti suosii kaikkea korkeavartista ja tahtoo pitää metsänpohjan puhtaana, sillä tuolla ylenee ruusupuun runsaskukkainen latva hoikan pilarirunkonsa varassa, tuolla taas joukko pitkävartisia maljakoita, jotka ovat täynnä alaspäin riippuvia, tulipyörää muistuttavia kukkia. Arvattavasti ne ovat niitä kasveja, jotka on tuotu hiljan löydetyistä uusista maanosista, sillä Jörgen ei ole nähnyt sellaisia koskaan ennen. Päivänpaisteen polttavassa hehkussa ne huokuvat värien leiskuvaa riemua, kuumien vyöhykkeiden kukkasloistoa, jonka on maljakossa toisensa jälkeen täytynyt mukautua pohjolan järjestävän käden kaavailuihin.

Jokaisen maljakon alla on kehä pieniä myrttipuita, jotka on leikattu kaikenlaisten lintujen ja nelijalkaisten eläimien muotoisiksi. Siinä on jäniksiä ja fasaaneja, siinä on apina, joka riippuu oksastaan. Nunnat näyttävät olevan taitavia puutarhureja. Ja Jörgen muistaa Jyngfarnaisin maininneen Peder Lykkelle, että Fuurön luostari on kuin paratiisi.

Heitä vastaan tulvahtaa sävelten ryöppy. Suvipäivän kirkkauden täyttävät eloisien soittimien säestämät naisäänet. Musiikki kantautuu kuuluviin marmoriterassilta, jonka viimeiset askelmat ulottuvat veteen. Siinä soivat harput, gigat, huilun syvät ja pehmeät huhuilut. Se on monen nuoren äänen yhteislaulua ja monen erilaisen soittimen yhteissoittoa.

Hiljaa vene lipuu terassin ohitse, ja siinä olevia kohtaava näky on sellainen, että rahvaannaiset tekevät ristinmerkin, aivan kuin olisivat joutuneet taivaan valtaistuimen eteen, jonka juurella valitut enkeliparvet laulavat Herran ylistystä.

Terassin jokaisella askelmalla ylimmältä alimmalle saakka, seisoo tai istuu nuoria naisia. Heillä on kaikilla valkoinen harsopuku, ja heidän kaulansa ja käsivartensa ovat paljaat.

Ja kautta kaikkien pyhimysten, kuinka kauniita he ovat!

Ei epäilystäkään, he ovat Kaarlentyttäriä! Punaisina kuin liekit hiukset laskeutuvat heidän valkoisille hartioilleen, keräytyvät kiehkuroihin heidän otsalleen ja aaltoilevat heidän nuorten, pyöreiden poskiensa ympärillä. Heidän hipiänsä maidonvalkeus tuo mieleen Engelsborgin junkkerit, ja heidän kasvoissaan on neilikanlehtien ruusuinen hohde.

Ryhmä neitoja seisoo käsi toinen toisensa kainalossa muista vähän erillään. He laulavat, ja heidän kurkustaan soljuviin säveliin yhdyttää helinänsä kaksi helmiäisupotteista soitinta, joista toinen on trubaduurinharppu, toinen taas avainviulu. Heidän edessään olevalla nuottitelineellä on koraalinuotteja. Toisilla on muita soittimia: yhdellä paninhuilu, toisella oboe, muutamilla pienet savikukot, ja eräs puhaltaa vetopasunaa.

Mutta keskellä terassia seisoo pitkä, korkeavartinen neito, jolla on kultaupotteinen nunnangiga vasenta olkaansa vasten painettuna. Hän kohottaa korkealle kauniin, oikean käsivartensa, taivuttaa sen taaksepäin ja antaa käyränsä liukua pitkin gigan ainoaa kieltä, jonka sametinruskea, syvä ääni on yhtä jumalallisen lumoava kuin hänen tummien, loistavien, taivaita tähyävien silmiensä haltioitunut katse. Ja laulu, jota hän säestää, on tämä:

Nous' sama päivän koi,
mi enää kadota ei voi.

Se aina paistaa meille
ja meidät ohjaa teille
luo isän Jumalan,
luo Isän Jumalan.

Vene jättää terassin taakseen. Huivinsa alta Jörgen tuijottaa tuota taivahisten soittajien parvea, kunnes se häipyy hänen näkyvistään. Lahden poikki on rakennettu valkoisia, kaarevia siltoja, jotka liittävät toisiinsa luostariin kuuluvat kaksi saarta. Lahti avartuu, ja vesi näyttää syvemmältä.

On uintitunti rahvaannaisten veneen lähestyessä. Jörgen Lykke ei tiedä, onko hänen edessään avautuva näky unta vai todellisuutta. Kaikkialla hänen katseensa kohtaa uintipuuhissa olevia nuoria naisia, joista toiset pulikoivat vedessä, toiset taas lepäilevät ruohon vihreällä sametilla. Rantaäyräällä istuu aivan nuori neito, ainoana verhonaan valkoisia hartioita hyväilevä punaisten hiusten kuohu. Hän puhelee erään toisen kanssa, joka puolittain kelluu vedessä, puolittain lepää rannalla pitäen lummekukkaa kutrejaan vasten painettuna. Jörgen kuulee heidän nauravien ääntensä helinän. Hän katselee rannalla istuvaa neitoa. Milloinkaan hän ei ole nähnyt suurempaa ihmettä. Rinta pienine nänneineen on kuin pyöreä omena kantoineen, jalka, jonka neito on taivuttanut taaksepäin... Ei, mitään luostarinunnia he eivät suinkaan ole, nämä kylpevät neidot, ja ikävystyneiltä he vaikuttavat kaikkein vähimmin. Kaikki heidän kasvoissaan kuvastaa Kaarlein iloisuutta: poskien ja leuan somat hymykuopat, avoin katse, jonka tekee onnelliseksi siveä elämä...

Vene vie häntä loitommas, hymnin säveleet häipyvät, kylpeviä neitoja on kaikkialla; he sukeltavat, kahlaa-

vat, uivat lahden haaleassa vedessä. Heidän takanaan on puiston lehtisali. Se on kuin avara katedraali pilareineen ja monine sivulaivoineen; kaikkialla, minne hän katsoo, on vihreitä sivuholveja, runkojen pylväsrivejä, pehmeästi kaartuvia, lehteviä oksia.

Taaskin valkoinen silta. Muita kypsyneempi neito, jolla on täyteläiset rinnat ja uhkuvat jäsenet, seisoo venettä katsellen aivan veden partaalla. Hänen päänsä yläpuolella tuoksuu kukkiva kuusamapensas; se on kuin huumaava pilvi ja sen kukat ovat niin tiheässä, että ne muodostavat yhden ainoan keltaisen kruunun... Hymy huulillaan hän liukuu veteen, ui veneen ohitse, tavoittaa toisen rannan ja alkaa siellä kuivata itseään... Vene jatkaa matkaansa . ohi vedessä molskivien ryhmien, ohi erään, joka nukkuu sinisessä kurjenmiekkalehdossa . ohi parven, joka lojuu rannalla vatsallaan ja jalat ristissä. Eräs aivan nuori, hentojäseninen tyttö seisoo veden puoleen kumartuneena soitellen kaloille pienellä lehmänsarvihuilulla suloisia, lempeitä, heikkoja säveliä, ja hänen punaiset kiharansa riippuvat hänen edessään kuin viiniköynnöksen lehvät. Hän soittaa vedessä olevaa ongensiimaa kohden, hän soittaa, jotta kala tulisi. Hänen nuoret sisarensa katselevat jännittyneinä, tuleeko se. Heidän valkeiden, puhtaiden jäsentensä takana seisoo metsän katedraali...

Vene lipuu eteenpäin, ohi humaliston ja valkaisupaikan, ja laskee omenatarhan rannassa olevan puulaiturin viereen.

Täällä Jörgen huomaa koirien olevan läheisyydessä, ja hän ymmärtää, miksi rahvaannaiset pysyttelevät pelokkaina liki toisiaan ja miksi nunnat seuraavat heitä askel askeleelta. Ne ovat isoja koiria, sileäkarvaisia ja ruskeanharmaita, mutta samalla punerta-

vaan vivahtavia, aivan kuin niiden nahan lävitse kuultaisi veri! Mutta ennen kaikkea ne vaikuttavat peloittavilta liikkeittensä takia, sillä näyttää siltä, kuin ne eivät etenisi kävellen, vaan käärmeiden tapaan kiemurrellen. Jota paitsi ne huohottavat kolkosti ja välkyttävät silmiään kovin ilkeästi.

Toinen toisensa jälkeen ne käyvät nuuskimassa Jörgeniä. Ne huomaavat, ettei hänen hajunsa ole samanlainen kuin muiden, ja talonpoikaisnaiset vetäytyvät kauhuissaan loitommalle. Mutta Jörgen pysyttelee liki saaren nunnia. Hän ymmärtää, että koirat repisivät hänet riekaleiksi, jos vain saisivat luvan.

Päivän kuumat tunnit kuluvat kirsikankeruuseen. Kukaan ei hiiskahda sanaakaan, ja vähitellen äänettömyyteen alkaa sekautua illan ääniä: lehmät ammuvat, lampaat määkivät, ja jossakin aitauksessa pauhaavat kalkkunat. Riikinkukon käheä kirkaisu panee naiset vapisemaan.

Saatuaan päivärahansa, joka ei ole mitään siihen verrattuna, mitä Jörgen on tästä heille luvannut, he astuvat jälleen veneeseen, ja kotimatka alkaa.

Hiljaa vene lipuu lahteen. Kylpevät neidot ovat poissa. Vesi on kuin peili. Sen syvässä taivaansinessä kuvastelevat puiden latvat ja tuoksuvat, kukkaiset pensaat.

Dotterhuusia lähestyessään he saavat jälleen nähdä Kaarlentyttäret. Yllään vaatimattomat harsokangaspukunsa he ovat matkalla Dotterhuusiin illaksi. Osa heistä saapuu pienissä ruuhissa meloen, osa käsi kädessä runkojen lomissa astellen, osa syvällä lehtisalin hämärissä ratsastaen.

He keinuvat pehmeästi satulassaan läpi uinuvan metsän, ja heidän parvensa muistuttaa leijailevia henkiolentoja.

Heillä ei ole minkäänlaisia koristuksia, ei kultavannetta otsallaan, niinkuin muilla neitseillä. Vain tavallinen nauha pitämässä koossa hiuksia, vain tavallinen nauha vyötäröllä, siinä kaikki. Viattomuus kuvastuu heidän jok'ainoasta piirteestään, jok'ainoasta katseestaan, hymyävä sulous heidän kaikista liikkeistään, heidän jokaisesta neitseellisestä askeleestaan.

Jörgen ummistaa hetkeksi silmänsä. Sen aiheuttaa se outo itkunhalu, joka hänet väliin valtaa...

Sitten hän näkee veneen jo ennättäneen Dotterhuusin ohitse. Pääovi on varjossa, mutta aurinko kultaa kypressien ylimpiä oksia. Jokin laulu, viimeinen, kantautuu kuuluviin... Sitten nunnat jättävät heidät, vene lipuu vuonoon, ja Jörgen katsoo taakseen. Viimeinen häivähdys suloutta ja kauneutta... viimeinen sävel.. Kuusien suipot latvat ojentuvat iltataivasta kohden, joka valaa täyteläisiä värejään saaren ylle, kunnes sen vehmaus vaipuu yön syliin.

Sitten kaikki on ohitse.

Jörgen Lykke maksaa ruhtinaallisesti. Mutta viitaten Fuurön saarten suunnalle hän samalla sanoo hyvin tiukasti:

— Minä en ole ollut tuolla — en ikinä! Te ette tiedä mistään mitään — ette ole koskaan soutaneet minua sinne!

Hän jää yksinään seisomaan aavemaisen valkoiselle rannalle, jonka ainoana kasvullisuutena ovat yötuulessa heiluvat, harvat mätäsruohot.

Hänkö oli sanonut noiden nuorten neitojen viettävän surkeata elämää?

Näyttikö joku heistä surkealta? Onnellisiahan he olivat kuin enkelit Eedenin yrttitarhassa, suloisia kuin kukat, joiden seassa he vaelsivat, puhtaita kuin

lehtiholvit lahden vesikuvastimessa, joka otti syliinsä heidän viattomat ruumiinsa.

Eräs muisto sukeltaa esiin. Hänen kreikankirjassaan kerrottiin Kastaliasta, virranjumala Acheloosin tyttärestä, joka pakeni Apollon rakkautta ja hukuttautui mieluummin lähteeseen kuin antautui vainoojansa haluille.

Hän ymmärsi Kastaliaa jo silloin ja uneksi hänen auttamisestaan.

Vielä paljon paremmin hän ymmärtää tätä tarujen neitoa nyt.

Insula Virginia.

Hän huokaisee tietämättä, johtuuko se tuskasta vai riemusta — sillä kaikki hänen äsken näkemänsä viattomuus tuntuu hänestä luonnon kallisarvoisen lippaan pyhältä aarteelta, ja hänen sisimmässään on väljää kuin metsän lehtisalissa.

Miksi hän on syntynyt mieheksi? Hän olisi mieluummin nainen saadakseen olla noiden viattomien parissa, saadakseen olla yksi heistä. Äkkiä hän tajuaa paratiisin arvoituksen. Siellä sielut liikkuvat toinen toisensa parissa halua tuntematta, ja hän tietää, että hänkin tahtoisi olla heidän tapaansa intohimoton, heidän tapaansa lempeä ja viaton kuin lapsi.

Huomaamattaan hän ristii kätensä ja lähettää huokauksen yli Lim-vuonon, joka liplattaa ja laulaa kivien välissä.

Kuinka ihana on puhtaus!

Hän toivoo, että hänkin voisi elää siveästi koko elämänsä.

Ja päättää päivänsä viattomien saaressa.

Häxdalin krouvituvassa Kröte ja Hanyngh ottavat hänet hälisten vastaan.

— No, näitkö neitsykäisiä?

— En, jäin veneeseen. Missä ovat mieheni? Tahdon heti hevoseni!

— Onko sinulla niin kiire?

Krouvin tyttö seisoo tarjoilupövdän takana päihtyneenä ja julkeana. Hänellä on olutkannu kädessään, hänen liivinsä on revitty auki, ja hänen rintansa ovat paljaat. Hän on olutmaha, jonka miehet voivat nostaa pöydänreunaa vasten.

Man Hanyngh virnailee kuolaa valuttaen, että tyttö juuri on ollut hänen ja sitten Ollen, ja nyt voi Jörgen . . .

Hän ei ennätä puhua loppuun. Jörgen Lykke ei tajua mitään, ennen kuin hän näkee tytön tuupertuvan selälleen, sillä hän, Jörgen, on iskenyt häntä nyrkillään vasten kasvoja. Vain ponnahdus, ja olutkannut kaatuvat, kun junkkeri heittäytyy pöydän ylitse. Hän hyppää tytön vatsalle, ja tyttö käpristyy kokoon ja kirkuu kuin emäsika ja roiskuttaa verta ympärilleen. Krouvari ja juomaveikot ja Jörgen ja tyttö Iiimeltävät yhtenä ainoana rykelmänä permannolla.

Jörgen heittäytyy ratsunsa selkään. Kuin usvan lävitse hän näkee, että hänen asepalvelijansa ovat valmiit seuraamaan häntä. Mutta hän kääntää korskuvan juoksijansa, pakottaa sen nousemaan takajaloilleen miesten keihäänkärkien edessä ja huutaa nuorella hennolla äänellään, että hän tahtoo ratsastaa yksinään — pysykää poissa kintereiltäni, pysykää poissa, ja hän heiluttaa miekkaansa aivan kuin otellen sinne tänne leiskuvan salaman kanssa.

Asepalvelijat väistyvät. He eivät tahdo antaa nuorelle herralleen aihetta mihinkään turmantekoihin. He tietävät, kuinka hillittömästi hän raivoaa joututtuaan tällaisen puuskan valtaan, niin säveä kuin hän

muuten onkin. Hän antaa ratsunsa hypätä sivuun tieltä, ja samassa hänet jo nielaisee Häxdalin sumumeri. Häxdal on korkeiden törmien reunustama notkelma, joka ulottuu vuonoon asti, ja se on saanut nimensä juuri tästä kammottavasta, kylmästä sumusta[1]. Jok'ikisenä yönä sen maaperästä nouse harmaanvalkoinen usvapilvi, joka pian tihenee seinän paksuiseksi ja leiriytyy tahmeana, liikkumattomana ja aavemaisena törmien väliin niiden ylimpiä pengermiä myöten. Öiseen aikaan rohkeinkin sissi karttaa Häxdalia, sillä se on täynnä upottavia heteikköjä. Ja sen, joka vajoaa heteikköön, maa on vetänyt imukärsällään uumeniinsa ennen päivän valkenemista.

Mutta Man Hanyngh mahtaa olla selvinnyt. Hän nyhtää hiuksiaan.

Se pirun junkkeri — varmasti hän vielä ratsastaa suoraan surman suuhun! Ja varokoon jokainen kallista henkeään, kun hän alkaa hieroa korvaansa kädellään kuin jänis käpälällään, sillä silloin hän potee murhanhimoa

Krouvari sonnustautuu Peder Lykken luokse, sillä valtaneuvos on saapunut kotiin Nörlundiin. Piika on kuollut, ja se on tappioksi krouvarin elinkeinolle. Tämän hän aikoo sanoa Peder Lykkelle. Koska kerran valtaneuvos nyt on Gislumin kihlakunnan lääniherra, hänen on myös tiedettävä, että rahvaskin vaatii oikeuttaan.

Ratsastaessaan Nörlundia kohden krouvari hautoo monen ujostelemattoman sanan sanomista Peder Lykkelle. Junkkerin on maksettava hengensakko tekemästään taposta. Sillä jos tämä rikos annetaan ilmi laillisessa järjestyksessä, niin hänen voi käydä pa-

[1] Häxdal = noidanlaakso. — Suom.

hemmin. Christiern toinen ei jätä aatelista päätä siihen, mihin Jumala on sen luonut, jos hänellä vain on mahdollisuus leikkauttaa se poikki.

Krouvari viedään talvitupaan.

Valtaneuvos ottaa hänet vastaan istuen polvet levällään ja kyynärpäät harottaen, niin että hän muistuttaa hautomaan hankkiutuvaa kalkkunaa. Hänellä on elävää painoa lähimain kaksi kertaa se kippuntamäärä[1], johon krouvari pääsee, vaikka tälläkin on kokoa riittämiin. Tärkeinä tekijöinä Peder Lykken painossa ovat lisäksi hänen kultainen kaulaketjunsa ja rintahaarniskansa.

Krouvarista alkaa tuntua, ettei hänellä enää olekaan kovin paljon kanneltavaa.

Valtaneuvoksen sanat painavat vähintään yhtä paljon kuin hän itsekin.

— En ole koskaan kuullut, että Häxdalin krouvi voisi kerskua neidoilla, jotka olisivat elämänsä puolesta siveitä ja nuhteettomia. Oliko tämä vainaja sellainen?

Sitä krouvari tuskin rohkenee mennä vannomaan.

— No! Oletko unohtanut isännänvelvollisuutesi, joka käskee sinua pitämään palvelijasi kurituksessa ja Herran nuhteessa?

Krouvari tuntee nyt painavansa vielä vähemmän.

Valtaneuvoksen paksu ruho kumartuu häntä kohden.

— Rohkenetko kieltää, että pidit sitä naista häntä kaupitellaksesi? Sellaisesta on kymmenen joakimintaaleria sakkoa — voit antaa sen summan piian isälle korvaukseksi taposta. Ja nyt saat mennä!

Valtaneuvos ei mainitse pojalleen mitään tästä

---

[1] Kippunta oli vanha painomitta. — Suom.

käynnistä, vaan Jörgen itse kysyy, mitä asiaa krouvarilla oli.

— Ei mitään.

Turpeana ja kylläisenä Peder Lykke katselee päivällisen kattamista. Ruhoonsa nähden hän syö sangen vähän, ja hänelle on arvoitus, kuinka hänen ruumiinsa voi olla sellainen, että se turpoaa itsestään. Kolmensadan vuoden takaa periytyvää paksuutta ei nähtävästi käy estäminen. Mutta suvussa ovat sydämet alkaneet käydä heikoiksi. Ihra estää niitä toimimasta niinkuin niiden pitäisi.

Vitkaan hän suuntaa katseensa junkkeriin.

— Jos muuten haluat saada jonkun hengiltä, poikani, niin toimita hänet syytteeseen noituudesta. Silloin toiset tekevät työn puolestasi. Se on halvempaa.

Hän haukottelee.

— Tiedätkö, että Kustaa Vaasa on valittu Ruotsin kuninkaaksi?

— Mitä Christiern siitä sanoo?

Ylpeydessään junkkeri Jörgen mainitsee Hänen Armoaan ristimänimeltä.

Tapansa mukaan Peder Lykke hieroo nenäänsä tuumivaisen näköisenä.

— Olen lähettänyt Kirsten Högin ja hänen tyttärensä Fyeniin. Siellä on turvallisempaa kuin Pohjois-Jyllannissa. Sinut lähettäisin mieluimmin ulkomaille — erinäisistä syistä.

— Ovatko näiden syiden nimet herttua Fredrik, Tyge Krabbe, piispa Niels Stygge, Mogens Gjöe ...

— Vaiti!

— ... jotka eivät enää tahdo olla Sigbrit-eukon ja muiden nautojen hallittavina?

— Vaiti! Sinä et tiedä ...

— Niin, minä en tiedä muuta, rakas isä, kuin että

on kysymys sekä teidän että monen muun päästä. Niinpä oma pääni on käytettävissänne.

— Mutta sitäpä juuri en tahdo! Koko valtaneuvosto on nyt kapinassa. Oma pääni menköön, jos on mennäkseen. Kuningas Christiernin verikeitto Tukholmassa on enteenä siitä, mikä meitä odottaa. Hän saattaa luvata anteksiannon tai olla lupaamatta, missään tapauksessa hänen sanaansa ei ole luottamista. Hän luovuttaa saarnastuolit kerettiläiselle Hans Tausenille, joka olisi pitänyt polttaa jo kauan sitten, ja tukee piispoja uhmaavaa rahvasta, joka on jopa niin jumalaton, että kieltäytyy suorittamasta kuningas Christofferin lain määräämiä kymmenyksiä.

Junkkeri Jörgen vääntää sinettisormustaan. Hän on tänään vastaanväittämistuulella ja huomauttaa rakkaalle isälleen, että kymmenykset oli alun perin tarkoitettu korvaamaan paavinvallan keksimiä jos jonkinlaisia pakollisia lahjoja. Mutta nyt piispat vaativat sekä edelliset, että jälkimmäiset ja lisäksi tulee vielä kuninkaankin vero, niin että päivätyöläisparka on pian jopa nahkaansakin vailla.

Peder Lykkeä harmittaa.

— Olet nurjamielinen pyhää katolista kirkkoamme kohtaan, poikani! Pidä varasi, ettei sinun käy niinkuin kävi Niels Brahen. Hänkin vihasi papistoa, eivätkä mitkään sanat riitä kuvailemaan niitä kidutuskeinoja, joita häntä vastaan käytettiin, ennen kun hän sai armon kuolla.

Junkkeri kohottaa silmäluomiaan, ja hänen valoisissa, sinisissä silmissään välähtää jäänvalkea hymy, josta paljastuu itse helvetti, koko maailman vihan tyyssija.

— Kun paavin papit ovat vannoneet elävänsä siveästi ja kuitenkin päästävät jalkavaimonsa Herran

huoneeseen synnytyksen jälkeen, silloin en todellakaan tiedä, voiko siveys siittää lapsia ja huoruus olla sopusoinnussa uskon kanssa.

He istuvat talvituvassa, ja palvelijat kantavat lautasia pöytään päivällistä varten. Junkkeri nousee, ottaa kaapistaan erään kirjan ja näyttää sitä isälleen.

— Ah, jos osaisitte latinaa, kallehin isä, niin teillä olisi ilo lukea, kuinka ulkonaista hurskautta pilkataan: *Enchiridion militis Christiani* — kirjoittanut Erasmus Rotterdamilainen.

— Eikö häntä ole poltettu vielä? valtaneuvos kysyy tuikeasti.

— Ei vielä! Jalo Torquemada, joka laahasi vähintään satatuhatta ihmistä kidutuspenkkiin ja polttoroviolle, on nyt kuollut, mutta muussa tapauksessa Erasmus varmasti olisi ollut seuraavan sadantuhannen alkupäässä.

Tähän valtaneuvos ei vastaa mitään, sillä hän tietää, että Espanjan manalle mennyt suurinkvisiittori kidutti myös jalosukuisia paternosterköysin ja niihin verrattavin laittein, ja se herättää hänessä inhoa. Laki, joka on sama aatelisille ja alhaissukuisille, sotii sekä luontoa että Jumalan käskyjä vastaan.

Jörgen kiusoittelee häntä keveään, ilvehtivään tapaansa ja tuo hänen nähtäväkseen erään toisenkin kirjan. Sekin on Erasmus Rotterdamilaisen kirjoittama, ja sen ihmeen ihanat piirrokset, jotka ovat Hans Holbeinin käsialaa, ovat hänen silmäinsä ilo.

— Tämä on *Encomium moriae,* „Hulluuden ylistys”, hän sanoo. Tahdotteko nähdä . .

Valtaneuvos pyyhkäisee kirjan pöydältä — hänen kätensä lakaisee kuin iso luuta, ja pöytäveitsen ja jonkin lautasen on seurattava mukana.

— Kiellän sinua häpäisemästä Nörlundia tuollai-

sella kerettiläislöyhkällä, muista se, poikani, äläkä unohda!

Junkkeri upottaa pitkän, kapean nenänsä ranteensa kallisarvoisiin vadstenanpitseihin ja sanoo valittavalla äänellä:

— Te sanotte löyhkäksi myös kallista hajuvettäni, rakas isä! Miksi mahdatte sanoa sitä hajua, joka lähtee piispa Stygge Krumpenin ja Elisabeth Gyldenstiernin yhteisestä sängystä Börglumin luostarissa? Miellyttääkö se nenäänne enemmän?

Jörgen on parantumaton. Peder Lykke tyytyy sanomaan:

— Joka tapauksessa olisi mieleeni, jos olisit maasta poissa tämän kaiken tapahtuessa. Kysymys on joko kuninkaasta tai meistä.

Junkkeri seuraa omien ajatustensa polkuja.

— Jos herttua Fredrik taas kertaalleen tekee sovinnon veljenpoikansa kanssa, niin jok'ainoa teistä menettää päänsä.

— Aivan oikein, valtaneuvos myöntää. Sama kohtalo on silloin meidän kaikkien osana. Mutta minä haluan säilyttää sinut hengissä suvun takia.

Puoleksi ummistuneiden silmäluomiensa alta hän tarkkaa, kumpaisenko vaihtoehdon poika valitsee.

Jörgen ei näytä kuulleen hänen sanojaan. Hän syö hopeavadilta hienoa leivosta ja vilkuilee töykein katsein kamiinaa, joka on kylmä, sillä nyt on kesä. Mutta ulkona rapisee jäätävä raekuuro, ja Jörgeniä alkaa paleltaa, niin pian kun taivas menee pilveen. Räppänä on auki, sillä valtaneuvos ei viihdy lämpimässä.

— Lähettäkää minut herttuan luokse! junkkeri sanoo vihdoin ja kohottaa katseensa.

— Sinut! Sinulle herttua ei sano mitään!

— Herttua ei sano mitään kenellekään!

Jörgen kääntää taas katseensa pöytään. Varjellen huolellisesti hihansa pitsiröyhelöä, jottei se hipaisisi leivosvatia, hän valitsee leivoksista makeimman.

— Lähettäkää minut herttuan luokse! Te tiedätte, että juon vain kohtuullisesti. Ellei herttua sanokaan mitään, niin onhan siellä toki nuoria, jotka kyllä lavertelevat sivu suunsa, kunhan vain joku, jolla on riittämiin taalereita, kustantaa heidän ilokseen kauniita tyttöjä ja täysinäisiä tynnyreitä.

— Jos lähdet herttuan luokse, niin kuulut meihin, valtaneuvos huomauttaa huolestuneena.

Mutta Jörgen ei huomaa isän äänen kuvastamaa huolta. Hän jatkaa oman ajatuksensa latua.

— Minulle kaikki lörpöttelisivät suunsa täydeltä, eikä kukaan pitäisi minua muuna kuin koreapukuisena kakarana. Mutta lähtiessäni sieltä tietäisin paljon ja monenmoista, sillä kuulossani ei ole mitään vikaa!

Ei, hänen kuulossaan ei ole mitään vikaa. Valtaneuvos katselee pitkää, solakkaa ottopoikaansa. Junkkeri huokuu ylhäistä hienoutta kallisarvoisine kultaketjuineen ja kapeaa, ylen puhdasta kättään koristavine sormuksineen. Myös hänen suunsa, johon hän juuri vie leivosta, on siro ja ylhäinen. Valtaneuvos on toivonut puuhunsa uudenlajista hedelmää, ja hänen toiveensa on täyttynyt. Mutta myöntäessään sen hän ei voi olla tuntematta pientä alakuloisuutta. Lykkein iloista verevyyttä junkkerissa ei ole. Hänen nuoressa, viileässä sydämessään ei tunnu olevan tilaa muulle kuin ajatukseen taotuilla mietteille.

Mutta isänsä asiaa hän ei ole pettänyt, päinvastoin! Tuhlaamatta pienintäkään ajatusta kuolemanvaa-

raan hän astuu täysikasvuisten riveihin. Jos hänet lähetetään matkalle, jonka vaiheissa ainoaksi aseeksi kelpaa äly, niin hän palaa takaisin voittajana. Siinä suhteessa hän joka tapauksessa on aito Lykke: he ovat kolmensadan vuoden ajan olleet kuninkaiden lähettiläitä, mutta sotajoukkoja he eivät ole koskaan johtaneet.

Ja koska hän on noin laiha ja solakka ja pitkäsäärinen, niin kestää uudet kolmesataa vuotta, ennen kuin suku taas alkaa turvota.

Ehkä hänestä todella tulee suvulle uusi kantaisä.

Jörgen hymyilee kevyttä, kovaa junkkerinhymyään:

— Jos ajatukseni on oikea, ja tietysti se on, niin Veri-Christiernin aika on lopussa. Veri tosin on tahmeaa, mutta se ei silti liimaa yhteen veljeskansoja eikä koskaan tyrannia valtaistuimelle kovin pitkäksi aikaa.

Valtaneuvoksesta tuntuu, kuin hän kuuntelisi pappien viisaita puheita jo kauan sitten kadonneilta ajoilta — niiltä ajoilta, jolloin heidän piispanistuimensa eivät vielä olleet yhtä täynnä huorausta kuin sontiaisen mahanalustat matoja.

Nuori Jörgen virkkaa miettiväisesti:

— Mitä hyödyttää valtakunnan aatelistoa, vaikka se saisi kuinka puhdastapaisen katolisen kuninkaan, jos kirkko yhä imee huostaansa aatelisten maaomaisuutta? Pelkästään Lykkein kartanoista on ties' kuinka monta yksinomaan Mariagerin luostarin hallussa!

— Me olemme liittolaisia — valtaneuvos aikoo lisätä: ja pidä mielessäsi *usko!*" Mutta hän häpeää uskon puolesta. Mieluummin hän tarjoaa hunajaleipiä helvetille, kuin puhuu jumalisia sanoja nuorelle miehelle, jonka silmissä kiiluu kettu.

Hän nousee mennäkseen kirjoittamaan suosituskirjettä herttualle. Myös Jörgen nousee. Hän on täynnä hymyilevää intoa päästä suorittamaan ensimmäistä luottamustointaan, ensimmäistä lähettiläántehtäväänsä. Ennen kuin hänen isänsä menee, hän sanoo:

— Eräiden toisten junkkerien seurassa — niitä ovat olleet Jungetin Skeel, Stenaltin Biörn, Villestrupin Axel Juul — olen aika paljon ratsastellut ja liikkunut rahvaan parissa. Tavallinen kansanmies herjaa kerjäläismunkkeja, ryyppää pannaan julistetun kanssa, ampuu pilkkaan anekirjoihin ja haukkuu prelaatteja Rooman häntyreiksi. Kaikesta tästä päättelen, kallehin isä, että paavinvallan aika on lopussa niinkuin kuningas Christierninkin aika. Mutta annettakoon vain kirkon tukea aatelistoa, kunnes valta jälleen on aateliston — sen jälkeen aatelisto kylläkään ei tue kirkkoa, koska jokaisen suvun on karhuttava siltä takaisin niin valtavat määrät vanhaa perintöomaisuutta...

Hymyillen hän avaa oven isälleen, ja Peder Lykke pysähtyy sanoakseen:

— Sinusta tulee nuorena valtaneuvos, poikani, jos vain pääsi säilyy — tässä jutussa. Mainitsit Villestrupin Axel Juulin. Hänen isänsä, maatuomari, tarjosi minulle avioliittoa sinun ja tyttärensä välillä, ja minä lupasin ajatella asiaa.

— Dorthe rakastaa Korsriisin Christoffer Tornekrandsia, junkkeri ehättää vastaamaan. On synti Jumalaa vastaan mennä erottamaan rakastavaisia.

— Olkoon vain, mutta maatuomari on mies, jolle ei vastata kieltävästi, kun hän tarjoaa. Niin että luullakseni sinun on suostuttava kauppaan.

Mennessään kirjekammioonsa valtaneuvos miettii, mitä hänen pitäisi kirjoittaa herttualle. Mutta muut

mietteet tunkee taka-alalle ajatus, että mahtaa olla helpompi taltuttaa nuori härkä kuin saada Jörgen menemään naimisiin vastoin tahtoaan. Ja tällä hetkellä sitä paitsi on tärkeämpääkin tehtävää kuin käydä puuhaamaan häitä. Onhan hänen ottopoikansa osoitettava, mihin hän pystyy.

Että hän pystyy, se selviää sanoittakin Peder Lykken kohdatessa liittolaisensa Viborgissa, jossa he peruuttavat kuninkaalle antamansa uskollisuuden- ja kuuliaisuudenlupauksen, sillä herttua Fredrik on nyt halukas ottamaan vastaan kuninkaanvaalin. Peder Lykke katselee poikaansa, jota kaikki nimittävät „moitteettomaksi junkkeri Lykkeksi", eikä kukaan voi nähdä junkkerista, että hän on ennustanut paavillisen pappisvallan pian olevan lopussa.

Hän seisoo siinä kasvoillaan vilpittömän tarkkaavainen ilme, seisoo aivan eturivissä — sillä Jörgen Lykke ei mielellään hankaa takamuksiaan ovenpieliin — ja kuuntelee kolmea innokasta piispaa, Börglumin Niels Styggeä, Riben Iver Munkia ja Viborgin nuorta ja kiihkeää piispaa Jörgen Friisiä. He rohkaisevat epäröiviä, tyynnyttävät pelkääviä, ylistävät järkevää Fredrikiä, joka voidaan edullisella kuninkaanvalalla sitoa kaikkeen, mitä aatelisto ja kirkko haluavat. Katolisen kuninkaan avulla kerettiläisyys voidaan saattaa vainon alaiseksi samaan tapaan kuin Böömissä, jossa roviot ja kidutusvälineet tosin ovat surmanneet puolet maan väestöstä, mutta jossa usko on perinyt voiton.

Valtaneuvos pitää häränpäätään painuksissa ja katselee salavihkaa junkkeri Jörgeniä, joka seisoo siinä kallisarvoisessa ylimyksenasussaan. Ja eikös vain junkkeri nyökkäile, että oikein, oikein, juuri herttua

Fredrik on se mies, jolle piispojen vaatimukset ovat ylimpänä johtotähtenä!

Niels Brahen kohtalo häntä ei odota, valtaneuvos ajattelee tyyntyneenä. Hän on liian viisas soittaakseen suutaan ajattomalla ajalla. Ja katsellessaan mietteissään poikaansa valtaneuvos huomaa jotakin kummallista. Junkkeri, hänen poikansa, on ypö yksin! Valtaneuvokselle ei selviä, mikä tämän yksinäisyyden aiheuttaa; hän vain näkee junkkerin pitkän hahmon, hänen pystyn päänsä, joka kääntyilee sinne tänne, aivan kuin hänen katseensa näkisi kaiken lävitse... ainoakaan sana, kiihkeinkään, lämpiminkään sana ei pääse tunkeutumaan junkkeri Jörgenin sydämeen sen syvemmälle kuin kalpea talvinen aurinko voi tunkeutua pohjaansa myöten jäätyneeseen järveen.

Kaikkein vähimmin kukaan voi huomata hänestä, että hän yllyttää rahvasta. Hän ja hänen kumppaninsa, Skeel, Juul ja Biörn, kiihottavat kansaa paavilaisuutta vastaan kaikkialla, missä se suinkin on mahdollista.

Jörgen tekee sen leikkisin, ilvehtivin sanoin ja naurahtaa sitten kevyesti, aivan kuin ei olisi mitään sanonutkaan.

Viborgin maakäräjillä, joilla juutit vannovat valansa kuningas Fredrikille, ei ole kirkkaammin säihkyvää säilää kuin se, jota käyttelee „moitteeton junkkeri Lykke". Ja vastavalittu kuningas tervehtii häntä kuin ainakin vanhaa holsteinilaista tuttavaa. Heillä on keskenään salainen sopimus. Niin pian kuin koko maa on valinnut kuningas Fredrikin, Peder Lykke nimitetään valtakunnanhovimestariksi, Tyge Krabbe valtakunnanmarskiksi laimean ja epäluotettavan Mogens Gjöen asemesta ja Jörgen Lykke uuden kuninkaan hovijunkkariksi.

Lähinnä seuraavina aikoina Peder Lykke ja Tyge Krabbe keräävät sotajoukon, jossa on kolmekymmentätuhatta miestä. Jörgen ja Skeel, Anders Biörn ja Axel Juul ratsastavat muita innokkaampina yötä päivää, kunnes Jyllannissa on koolla niin uhkaava armeija, että kuningas Christiern pakenee taistelutta omasta maastaan ja Fredrik ensimmäinen saa haltuunsa Tanskan valtakunnan kuninkaanvallan.

Tyrmistyttävä ja rajaton on sen jälkeen se loukkaus, joka kohtaa Peder Lykkeä. Uusi kuningas nimittää Mogens Gjöen valtakunnanhovimestariksi! Mogens Gjöen, joka on luterilainen!

Ääneti ja myrtyneenä Peder Lykke vetäytyy Nörlundiin, Himmersysselin sydämeen. Siellä hän istua jököttää uhkana kuningas Fredrikiä kohtaan, joka tietää, etteivät Lykket anna anteeksi koskaan. Tosin kuningas nimittää hänet lääniherraksi Nyborgin linnaan, mutta Peder Lykke lähettää sinne sijaisen. Hänen kauttaan sotakelpoisesta Pohjois-Jyllannista uhoava äänetön uhka on suureksi rasitukseksi Hänen Armolleen.

Ja kyllä hän vielä uudestaan nostaisikin juutit kapinaan, ellei hänellä olisi riittämiin sotimista oman sydämensä sopukoissa. Kuningas Fredrik on antanut aatelistolle ja papistolle kaiken heidän toivomansa, vieläpä vähän enemmänkin. Mutta mitä siitä on hyötyä? Jörgenin ennustus toteutuu kaikesta huolimatta: piispoilla ja prelaateilla ei enää ole mitään oikeuksia, vaikka kuningas on lahjoittanut niitä heille tukuttain. Kerettiläiset papit saarnaavat vapaasti Viborgissa, ja luterilaisuus leviää Peder Lykken omille maille. Jyllanti on sen ponnahduslauta, ja siellä se jo on vallassa. Kuningas Fredrik ja aatelisto ovat yksimieliset siitä, ettei kirkon enää pidä saaman ostaa maaomai-

suuksia eikä myöskään ottaa niitä vastaan perintönä tai lahjana. Meneepä kuningas niinkin pitkälle, ettei vahvistusta piispan- ja prelaatinnimityksille enää tule hakea Roomasta, vaan maan omalta arkkipiispalta. Ja maa on sellaista vailla! Jota paitsi paaville kuuluvia runsaita maksuja ei enää saisi lähettää pois maasta. Sen sijaan ne olisi suoritettava kruunulle ja käytettävä valtakunnan hyödyksi.

Peder Lykke on vanhalle kirkolleen uskollinen, ja häntä kalvaa voimaton viha sen puolesta. Hänet tavoittaa huhu, että kuninkaan nuori poika, herttua Christiern, on ystävänsä Johan Rantzaun avulla saattanut uskonpuhdistuksen voimaan herttuakunnissa, ja Peder Lykke kiroaa kiukuissaan, että hyi helvetti! Kaikki on liittoutunut häntä vastaan. Hänen puolisonsa Kirsten Hög oleilee hänen Fyenissä olevilla tiluksillaan kiusoitellen häntä siitä, ettei hänen ottopojastaan tullutkaan hovijunkkeria. Vastalahjaksi Peder Lykke ilmoittaa, ettei hän halua naittaa ainoaakaan Kirsten-rouvan kolmesta tyttärestä. He voivat saada jonkin kartanon ja mennä Maribon kuuluisaan luostariin Joachim Lykken monien tyttölasten esimerkkiä noudattaen, nämä puolestaan kun täyttivät Mariagerin luostarin. Mutta siihen tyttäret eivät halua suostua, ja Kirsten Hög soimaa häntä luonnottomaksi isäksi.

Titaani on yksinään!

Häntä kiusaa ihran rasittama sydän — ja yksinäisyys.

Sillä hän on lähettänyt ainoan poikansa Pragin yliopistoon. Ja „moitteeton junkkeri" on ihmeen uskollinen isälleen. Hän lähettää usein kotiin pitkiä kirjeitä, ja valtaneuvos lukee niitä ääneen Gjörvel Gjedille, Jörgenin äitipuolelle, joka on jäänyt hänen luokseen ja jolla on hoidossaan Nörlundin emännyys.

Väliin Peder Lykke tuntee masennusta ajatellessaan sisällissotaa, joka riehuu julmempana kuin mikään taistelu turkkilaisia koirankuonolaisia vastaan. Mitä hyödyttää, että kuningas Fredrik on järkevä ja että hänellä on hyviä miehiä ympärillään, kun hän ei kuitenkaan pysty estämään erotetun Christiernin miehiä ryöstämästä ja rosvoamasta pitkin valtakunnan rannikkoja ja nylkemästä Skoonea aina luita ja ytimiä myöten! Mitä hyödyttää, että Hänen Armonsa sanoo itseään katolilaiseksi, kun hän kuitenkin on lerppu ja kahtaalle suuntautuva ja käskee piispoja maksamaan veroa, vaikk'ei näiden ole koskaan ennen tarvinnut alistua moiseen rahvaalle kuuluvaan rasitukseen!

Kaikki Jyllannin kauppakaupungit ovat saaneet oikeuden sallia itse kunkin saarnata mielensä mukaan, kunhan asianomainen vain voi todistaa sanansa Pyhän raamatun nojalla! Aivan kuin sen nojalla ei voitaisi todistaa mitä tahansa, jos vain on riittävän nokkela!

Valtaneuvoksen mieluisinta puuhaa on neuvotella Gjörvel Gjedin kanssa siitä, kenelle he naittaisivat Jörgenin tämän palattua kotiin. Ei ole helppoa löytää kyllin hyvää puolisoa heidän yhteiselle lemmikilleen — joka ei ole enempää Peder Lykken kuin Gjörvel Gjedinkään poika, vaikka he häntä poikanaan rakastavatkin.

Jörgen kirjoittaa „kallehin isä" monta kertaa jokaisessa kirjeessään, ja se ilahduttaa titaania, ja hän lähettää kirjeet Kirsten Högille, joka sylkee takaisin myrkkyä ja sappea. Sillä Jörgen menestyy hyvin opintiellään. Toisin sanoen: hovithan ne vetävät häntä puoleensa kuin meret virtaavia puroja. Hän on kuningas Ferdinandin hovissa Unkarissa, jossa hänen

on opetettava tanskan kieltä kuninkaan sisarenlapsille, Tanskan prinsessoille Kristiinalle ja Dorothealle, jotka ovat maanpaossa olevan kuningas Christiernin tyttäriä. Sillä keisarin tahto on, että heidän on palattava isänsä mukana takaisin Tanskaan.

Junkkerin kirjeet ovat täynnä kokemuksia, joita hän kuvailee pilailevaan tapaansa. Mutta aina hän on jossakin uudessa paikassa, ja kaikkialla hän tekee tuttavuutta ajan merkkimiesten kanssa. Tuntuu siltä, kuin hänen kevyet junkkerinkenkänsä kiidättäisivät häntä yli koko maailman.

Hänen ensimmäistä Pariisista tullutta kirjettään Peder Lykke ei kuitenkaan lähetä Kirsten Högille, sillä Pariisissa Jörgen on tavannut erään „sukulaisen”, joka on hänen lapsuudentuttaviaan Vitskölin luostarista. — Ja arvaatteko, kallehin isä, kuka hän on? — Janus de L'Hong, koadjutori! Kuitenkin hänen tanskalainen nimensä on Hans Jacobinpoika, ja tämä samainen Hans on hyvin arvossapidetty luostariväen keskuudessa, sillä edesmenneen priori Jyngfarnaisin hänelle antamassa suosituskirjeessä sanotaan, että hän on kuninkaallista sukua! Ja tottapa asiassa on perää, sillä hän on oman äidinisäni Jacob Langen ja Urenemetten äpärä! Ja tiedättekö, kallehin isä, että kuningas Hansin jalkavaimo poltettiin Lyypekissä syytettynä siitä, että hän olisi noidantempuin surmannut kuningas Hansin tultuaan mustasukkaiseksi Edele Jernskäggin takia. Koska edesmenneellä kuningas Hansilla oli pääkallossaan kolme reikää, niin näytti ilmeiseltä, että Urenemette oli ratsastanut paikalle kolmella luudalla ja että vainaja oli saanut niiden kaikkien varret kalloonsa. Kuningas muuten ei milloinkaan ollut erikoisen hyväpäinen, niin ettei moisen pään puhkaiseminen mahtanut olla kovinkaan vaikea tehtävä.

Hauskasti ja iloisesti Jörgen kirjoittaa Janus de L'Hong'ista, joka on niin peräti lahjakas. Ihan uskomatonta on, kuinka lahjakas hän on valehtelemaan, imartelemaan, väärentämään asiakirjoja, ryyppäilemään ja elämään yhtä riettaasti kuin äitinsä Urenemette. Mutta hänellä on kepeä mieli, ja aina hän on iloinen ja täynnänsä hilpeitä päähänpistoja, eivätkä mitkään häpeämättömyydet ole hänelle vieraita. Hänen seurassaan Jörgen on viettänyt monta suurenmoista yötä Pariisin kaupungissa ja tällöin oppinut paljon. Ihmiset ovat sen taivaallisen työpajan hylkytuotteita, jossa Herra valmistaa enkeleitään: väärin muovaillut ja epäonnistuneet lakaistaan sieltä pois ja paiskataan tänne maan päälle...

Tätä kirjettä ei lähetetä Kirsten Högille. Mutta kylläkin seuraava, joka on kirjoitettu autuaassa huumauksessa, sillä Jörgen on nähnyt kasvoista kasvoihin maailman. Maailma on Ranskan hovi, ja sen jumalatar on Navarran Marguerite. Rabelais'n suopeuden avulla Janus de L'Hong on hankkinut hänelle pääsyn Madamen[1] luokse, ja minkälaisia ihmisiä hän siellä tapaakaan! He nauravat hänen nimeään, jota mikään ranskalainen kieli ei taivu lausumaan, ja Madame Marguerite on ristinyt hänet „Jääkarhunpennuksi", sillä hän tulee maasta, jossa jokainen ranskalainen mies ja nainen kuvittelee olevan vain jäävuoria ja valaanihraa! Mutta muuten he tietävät hyvin, että hän on „moitteettomien Lykkein" sukua, ja hänen nimenään on täällä kreivi Georges de Luque! Ja eikö ollutkin onni, että Madame mieltyi niin suuresti hänen pieniin pistopuheisiinsa, että otti hänet mukaansa itse Robinet Testard'in luokse, saman mesta-

---

[1] Madame, kirjoitettuna isolla alkukirjaimella, oli ennen muinoin kuningattaren tai prinsessan arvonimi. — Suom.

rin, jolta hän jo luostarissa oli oppinut niin paljon ja joka nyt Madamen käskystä opettaa hänelle vielä enemmän! Maailma on kultainen lintuhäkki, jossa kaikki linnut visertävät sulosoinnuin! Nyt hän tietää, mitä elämä on!

Kuninkaan äiti, Savoijan Louise, on hänelle vastenmielinen, mutta tämä olkoon sanottu vain meidän kesken, ja pienestä hennosta kuningatar Claudesta hän liittää mukaan kuvan, jota hän nimittää pilapiirrokseksi. Kuningatar on pieniin päin kuten aina, ja Gjörvel pitää piirrosta loukkaavana, sillä siinä on vain pystysuora viiva, jonka keskellä on leiviskäsäkki.

Ja hän on notkistanut polvensa itse Erasmus Rotterdamilaisen edessä! Ja kuinka mahtaakaan ilahduttaa hänen rakasta, oikeauskoista isäänsä, että sama Rotterdamus äskettäin on päästänyt raikuvan pasuunantörähdyksen Lutheria vastaan eräässä vapaata tahtoa käsittelevässä hyökkäyskirjassaan!

Tässä valtaneuvos keskeyttää lukemisensa ja hieraisee kädenselällä nenäänsä:

— Jos nuo molemmat kerettiläiset, sekä Wormsin että Rotterdamin, olisi köytetty yhteen moninkertaisin loimilangoin ja sitten yhdessä upotettu Itämeren pohjaan, niin mitään uskonpuhdistusta ei olisi tullut!

Gjörvel, joka kutoo käsineitä tervetuliaislahjaksi heidän rakkaalle pojalleen, myöntää hänen olevan oikeassa. Ja valtaneuvos lähettää kirjeen Kirsten Högille, sillä poika on merkinnyt sen allekirjoitukseksi: Georges de Luque, kreivi.

Mutta Jörgenin seuraava kirje puhuu kaikesta muusta kuin kotiintulosta. Se on vielä autuaampi kuin ensimmäinen, sillä „moitteeton junkkeri Lykke” on ollut eräässä juhlassa, jossa myös kuningas Frans oli läsnä! Kuningas Frans! Kun hänet näkee, tuntuu siltä,

kuin kuulisi sadan torven soivan. Hän saapuu kultakuteisessa, karmosiinivärisessä viitassa, jossa on valkoinen silkkivuori ja neljän jalan pituinen laahus — ja airueet toitottavat, ja ihmiset huutavat ihastuksesta, sillä itse isä Jumalakaan tuskin voi olla uljaampi taivaallisissa saleissaan...

Tässä Gjörvel-rouva keskeyttää kutomisensa ja kysyy valtaneuvokselta, muistaako tämä, minkälaista oli silloin, kun Jörgen oli vain vehnäpullan kokoinen ja istui imettäjänsä sylissä. Jos hän näki jotakin purppuranväristä tai jonkin kultasoljen, hän alkoi heti touhuta ja tempoa kurkotellen tuota koreutta kohden ja sanoen: ooh!

— Kyllä hän kuningas Fransinkin nähdessään mahtoi sanoa: ooh! valtaneuvos arvelee... Ja siltä melkein tuntuukin, sillä Jörgen tuhlaa Ranskan nuoren kuninkaan ylistelyyn monta sivua! Jalompaa, kauniimpaa, aidompaa ritaria ei ole ikinä ollut! Kahleetonta mieltä ja nuorta rohkeutta uhoten hän tekee pilaa paavin pannasta, ja hänen jumalallisen aurinkonsa loisteessa kaikki muuttuvat sukkelasanaisiksi ja iloisiksi ja henkeviksi. Hänen hovissaan Jörgen nyt aikoo viipyä, sillä siellä on oppimista enemmän kuin maailman kaikissa yliopistoissa yhteensä, Arabia mukaan luettuna, jossa hän muuten oli aikonut käydä. Onnekseen hänellä on ollut tilaisuus lahjoittaa kuninkaalle eräs harvinainen ja ylen kallisarvoinen esine, ja ottaessaan sen vastaan kuningas Frans on kiittänyt häntä melkein ylitsevuotavan sydämellisesti luvaten nyt ja alati pysyä hänelle suopeana ja sallien hänen päästä hovinsa sisäpiiriin, josta hän käyttää nimitystä *la petite bande.*

Tämä kirje menee oikopäätä Kirsten Högille. Mutta aina seuraavaan kirjeeseen saakka valtaneuvos ja

Gjörvel-rouva pohtivat ihmeissään, mikä se lahja on mahtanut olla, jonka Jörgen on voinut antaa niin suurivaltaiselle kuninkaalle ja josta hän on saanut osakseen niin runsaat kiitokset. Peder Lykke kirjoittaa asiasta Jörgenille ja saa vastaukseksi, että junkkerin oli jossakin yhteydessä onnistunut hankkia omakseen oikea bezoarikivi, eräs niitä arabialaisia ihmekiviä, jotka auttavat raskasmielisyyttä vastaan ja varjelevat myrkytetyltä ruoalta. Yksi ainoa sellainen kivi on kokonaisen omaisuuden arvoinen. Peder Lykke olisi utelias kuulemaan, millä keinoin Jörgen oli päässyt moisen aarteen omistajaksi, mutta tähän kysymykseen junkkeri unohtaa vastata.

Gjörvel Gjed käy puolustelemaan häntä sanoen, että helpostihan asiat unohtuvat nuorilta, jotka kokevat niin paljon... *La petite banden* piiriin kuuluu myös pieni prinsessa Renée, jota Jörgen seuraa metsästysretkille, ja lisäksi sen jäseniä on eräs hurmaavan kaunis ja häikäisevä Juno, joka Madame Margueriten tapaan nimittää häntä „Jääkarhunpennuksi". Tämä kaunotar on rouva Chateaubriand, kuningas Fransin *maîtresse en titre* — sillä sellainen on täällä tapa! Mies, jolla ei ole rakastajattaria, ja nainen, jolla ei ole rakastajia, lyövät ihmisten mielestä laimin ruumiillisen hyvinvointinsa! Kunniallisimmallakin naisella on vähintään kolme rakastajaa, yksi kunnian, yksi hyödyn ja yksi huvin vuoksi...

Tästä kirjeestä valtaneuvos ja Gjörvel-rouva joutuvat riitaan. Gjörvel on kunniallinen nainen, ja hän vaatii, että Jörgen on kutsuttava kotiin moisesta haureutta harjoittavasta kuninkaankartanosta. Mokomatkin naiset, jotka kaiken lisäksi kuuluvat puhuvan latinaakin! Sellaisten äly ja ymmärrys on peräisin isästä perkeleestä, sillä latinan puhuminen on naisille yhtä

sopimatonta kuin se syntinen pakanallisuus, johon miehet syyllistyvät opiskellessaan kreikkaa. Hyi sellaista turmelusta! Ja kun Jörgen kirjoittaa kuningatar Margueritesta, että tämä tahtoo miehille ja naisille samoja oikeuksia ja sanoo rakastelun ja avioliiton olevan kaksi eri asiaa, joilla ei ole mitään tekemistä toistensa kanssa, niin kyllä totisesti moinen saatanan pauloihin joutunut nainen pitäisi kivittää! Sanottakoon kerettiläismunkki Martti Lutherista mitä tahansa, mutta on hänessä sentään sen verran hyveellisyyttä, että hänenkin mielestään uskottomat aviopuolisot pitäisi kivittää, niin, ihan hengiltä ne pitäisi kivittää!

Silloin valtaneuvos paukauttaa nyrkkinsä pöytään! Ja koska se on skoonelainen kivipöytä, niin käteen tekee surkean kipeää, vaikka ihra ottaakin vastaan osan iskun voimasta. Mutta hän ei valita, sillä nyt hänen on mahdollisimman pontevasti tehtävä Gjörvel Gjedille selväksi, että tämä jo on liian vanha enää muistaakseen niistä asioista mitään! Jokainen yli kuudenkymmenen vanha nainen pitäisi lain voimalla teljetä luostariin, sillä heidän mielipiteensä nuorisosta on sammalluttanut voimattomuuden katkeruus, joka tekee heidät kateellisiksi. Sitä paitsi Jörgen on hänen, Peder Lykken, ottopoika! Saakoon hän siis rakastella ja olla suorasuinen vertaistensa parissa, sillä miksikään valkoiseksi laastarilapuksi, hyi helvetti, hän ei poikaansa toivo! Ja kyllä hän on junkkeria moisesta varoittanutkin, jumaliste, ja tietää tämän painaneen hänen sanansa mieleensä. Se siitä!

Hän täräyttää kivipöytää vielä kerran, ja vasta sitten, kun Gjörvel on mennyt vihoissaan matkoihinsa, hän vääntää ja kääntää käpäläänsä ja katsoo myös, kuinka pöydän on käynyt. Se ei kuitenkaan ole vahingoittunut. Ja valtavana kuin karhu hän kumartuu

rähmälleen pöydänlevyä vasten ja alkaa kielellään nuolla aristelevia rystysiään.

Suuri säikähdys rakentaa sovinnon Nörlundin molempien vanhusten välille, sillä Jörgenin seuraava kirje tulee Italiasta, jossa hän, Pavian nolon tappion jälkeen on joutunut vangiksi yhdessä suuresti ihailemansa kuningas Fransin kanssa. Kuningas Frans on viety vankina Madridiin, jossa hapan ja matalamielinen nuori keisari säilyttää häntä arvottomassa vankiluolassa Pizzighetonen linnoituksessa. Jörgen taas, jonka nimenä Italiassa on Georgium Lucki, viettää häikäisevän ylellistä elämää sekä ruumiinsa, että sielunsa puolesta keisarillisen kenraalin Pescaran talossa. Sillä kenraalin hyveellinen puoliso, runoilijatar Vittoria Colonna on ottanut siipiensä suojaan Madame Margueriten „Jääkarhunpennun". Ja nyt junkkeri huomaa, että kuningatar Margueriten ranskalainen hovi on pelkkää sokerivettä Italian oppineiden ja jalojen naisten rinnalla. Hän on tavannut Allessandro ja Francesco Piccolominin, kaksi nuorta hullua runoniekkaa, mutta ennen kaikkea hän on ristinyt käsivartensa ja kumartanut maahan asti maalaustaiteen suuren jumalan Michelangelon edessä, ja korkean suojelijattarensa seurassa hän on käynyt tapaamassa itse Tiziania Casa Grandessa. Loistavaa Rafaelia nähdäkseen hän on tullut liian myöhään, sillä häntä ei enää ole... Mutta ah, kirje päättyy, nyt hän matkustaa, sillä kenraali Pescara on kuollut satuttuaan juomaan myrkkyä, ja sureva runoilijatar tahtoo mennä luostariin. Junkkeri on saanut häneltä muistoksi sormuksen ja kutrin hänen kiharoistaan.

Niin, nuoret unohtavat helposti... Sekä vankina oleva kuningas Frans, että sureva leski ovat loitolla

junkkerin ajatuksista, kun hän, ylen riemuissaan osakseen tulleen huomaavaisuuden takia, kirjoittaa keisari Kaarlen hovista Espanjasta. Kaikkein hienoimmassa turnajaisasussaan, joka on heliotroopinväristä Lyonin taftia, kypärä valkoisin, käsivarren pituisin kamelikurjensulin koristettuna ja Lykkien kullalla kirjailtu vaakuna hevosensa samettiloimessa hän ratsastaa suoraan keskelle kehää ja huutaa:

Kun nimenä on Lykke vain,
on onni miehen myötä ain'! [1]

Ja saksalaisten parissa hänen nimensä on kreivi Jürgen von der Lucken.

Ylpeyden tuntein valtaneuvos lähettää kirjeen Kirsten Högille, ja vähältä pitää, ettei tämä kirjoita jotakin ystävällistä vastaukseksi, sillä kukaties tuollainen kaikkia kieliä taitava villikko voi järjestää hyvät naimakaupat sisarpuolilleen. Ja katukoon rauhassa omia kauppojaan Dorthe Juul, joka sai haluamansa ja istuu nyt Korsriisissa pyrstö tervassa!

Jokin aika kuluu huolen ja levottomuuden vallassa, sillä saapuu tietoja, joiden mukaan etelän maissa riehuu rutto... Mutta iloisen muuttolinnun seuraava kirje tuleekin tällä kertaa Englannista! Se on pelkkää sekamelskaa, josta on mahdotonta ymmärtää tavuakaan. Titaani hieroo silmiään, ja myös Gjörvel Gjed hieroo silmiään, mutta koska hän ei kuitenkaan saa kirjeestä selkoa, ne vain turpoavat turhan takia. Mutta jonkin ajan kuluttua Nörlundiin ratsastaa uusi sanansaattaja, joka on lähetetty toista tietä, ja hänellä on mukanaan salakirjoituksen avain. Ja Jörgen pyytää isäänsä säilyttämään hänen kirjeensä, koska hän kenties voi tarvita niitä vastedes.

---

[1] Lykke = onni. — Suom.

Mutta ne eivät ole enää kenen tahansa luettavissa!

Tästä ja paljosta muusta Peder Lykken kokenut lähettiläännenä vainuaa, että hänen poikansa on äkkiarvaamatta tavoittanut ymmärryksen iän ja kulkee nyt hänen omia jälkiään — paitsi, että kylmyys huokuu hänen hengityksestään. Hänen älynsä on kuin suolakasari, jossa hupenevat olemattomiin jalokiviä kimmeltävät kuninkaankruunut, naisten naurut ja prelaattien lupaukset, ja jäljelle jää vain se pieni suolaerä, jonka nimi on ihmisarvo. Kauniisti kohoilevan tai hirmumyrskyn myllertämän meren vedestä jättää jokainen aalto jälkeensä vain suolahiukkasen.

Savoijan Louise, kuningas Fransin äiti, ja vanha, viekas Robertet ovat lähettäneet kokonaisen salaisten asiamiesten myyräparven kaikkiin hoveihin! Päämääränä on keisari Kaarlen kovistaminen ja pimeässä vankilassaan riutuvaa kuningas Fransia koskevien ehtojen lieventäminen.

Junkkeri Jörgenin on lähettänyt matkaan vanha Robertet, joka Ranskassa merkitsee samaa kuin Fuggerit Saksassa. Hän on niitä rikkaita kaupparuhtinaita, jotka pitävät raskaasti kiinni maailmanlaivan ruorista, vieläpä väliin kääntävätkin sitä rajusti ja antavat ajan muuttaa suuntaa.

Robertet'n kirjekammiossa Jörgen sai matkaevääkseen tämän neuvon: — Nuori kreivi, jos haluatte tulla huomattavaksi lähettilääksi, teidän on tiedettävä kaikki naisista ja papeista. He ovat viidakon mutkikkaita salapolkuja, jotka varmimmin johtavat päämäärään. Loistavien kruunujen tie on kaikkien nähtävissä kruunusta kruunuun, ja se vie milloin kunniaan, milloin mestauslavalle. Mutta salapolut johtavat mestaruuteen siinä pelissä, jonka panoksina ovat valtakunnat.

Juuri Robertet hankkii kauniille Anna Boleynille hänen kauniit pukunsa. Mutta kuningas Henrikillä ei ole toiveita Annan suosioon pääsemisestä, ennen kuin Robertet arvioi ajankohdan sopivaksi. Häneltä saatu suosituskirje johdattaa Jörgenin suoraan Hever Castleen, ja *foi de gentilhomme,* suloisempaa liljaa junkkeri ei ole nähnyt koskaan, Anna Boleyn on viisas ja järkevä sielu. Hänen kasvonsa ovat sirot ja taitavasti maalatut, kulmakarvansa kapeat ja kaarevat, suunsa soma ja punainen kuin punaisin kukka. Hän on olemukseltaan yhtä täydellinen ja hienorakenteinen kuin ken tahansa niistä naisista, jotka koristavat Navarran Margueriten hovia, ja siellä jos missään naiset hioutuvat kimmeltämään kirkkaina kuin jalokivisepän käsittelemät timantit!

Anna Boleyn toimitti junkkerin esitetyksi kuningas Henrik kahdeksannelle, ja niille, jotka tulevat tämän kaunokaisen luota eivätkä — tämä huomattakoon — herätä kuninkaassa mustasukkaisuutta, tarjoutuu kunnia päästä kuningas Liukkaan kanssa metsästämään Hyde Parkiin! Junkkerilla oli onni houkutella kuningas kallistamaan korvansa pienelle viattomalle tarinoinnille, joka koski pohjoismaita, ja Hänen Armonsa jopa jätti koko metsästyksen muskettimiestensä huoleksi unohtuessaan astelemaan junkkerin rinnalla tätä kuunnellen. Jörgen kertoi hänelle, kuinka pohjolan aateliskartanot ja kuninkaan rahasto olivat vaurastuneet saatuaan kirkolta takaisin ne tilukset, jotka tämä vähitellen, monen vuosisadan kuluessa, oli anastanut huostaansa. Kuningas hymyili kohti metsän kirjavakukkaista maata ja virkkoi: — Minusta ei tunnu erikoisen tuottavalta antaa valtakunnan vaihtaa uskontoa... — Johon junkkeri alamaisimmin vastasi: — Kun kirkko omistaa kolmanneksen valtakunnan

maasta, valtakunta saa myös takaisin täsmälleen kolmanneksen — laskutoimitus on perin mutkaton.

Eräs toinen Robertet'n asiamiehistä hiiviskele pitkin keisarinhovin salakäytäviä. Jos Kaarlelle valkenee, että on jumalatonta mennä naimisiin kuningas Henrikin tyttären Marian kanssa, jonka hän on kihlannut, ja jos hän siis luopuu tästä naimahankkeesta, niin Henrik luonnollisesti vimmastuu. Maria on keisarin serkku, ja niin läheisen sukulaisen naiminen tietenkin tuntuu inhottavalta huoruudelta tästä keisarista, joka lähinnä muistuttaa vilutautista paviaania! Sen sijaan mikään ei estä häntä käymästä neuvotteluja Portugalin kanssa Isabellan naimisesta, joka tosin myös on hänen serkkunsa, mutta koska tämä naimakauppa on sekä rahakkaampi, että polittisesti edullisempi, niin hänen sielunsa terveys sietää sen paremmin! Ja paavi Clemens saa toisen kerran maksun siitä, että hän antaa luvan lähisukulaisten avioitumiseen.

Ja kirotkoon vain hänen kallehin isänsä Erasmus Rotterdamilaista niin paljon kuin haluaa, mutta sittenkin Erasmus on ikiajat oikeassa sanoessaan: „Valtiotaito on pelkkää repäisevää valehtelemista. Kun ruhtinaat kilvan sortavat ja hävittävät toistensa maita, he sanovat sitä pyhäksi sodaksi. Ja tehtyään keskenään sovinnon he alkavat sortaa omia maitaan ja sanovat sitä rauhaksi."

Mutta muuten junkkeri on tarkoin tutustunut Englannin uuteen laivastoon, joka on kuningas Henrikin ylpeys ja jonka etunenässä on *Great Harry*. Ja hänen on myönnettävä, että onpa ylpeyteen aihettakin. Tykkejä koristavat apostolien kuvat, ja hän tuli mairitelleeksi kuningas Henrikiä sanomalla: — Englannin kuningas on antanut Vapahtajan opin julistajille aivan uuden kielen: *tykkien kielen!*

— Joka sopii tälle aikakaudelle paremmin, kuningas vastasi hymyillen, samalla kun hän kehoitti junkkeria jäämään hoviinsa luvaten ensi vuonna lyödä hänet ritariksi!

Mutta junkkeri on kuningas Fransin miehiä, ja niin hän myös vastasi, ja kuningas hyväksyi täysin hänen syynsä. Totisesti Henrik Tudor on parhainta pohjalle jäävää merisuolaa. Ellei häntä onnettomuudeksi olisi toiselta puolelta pitelemässä happaman katolinen ja hedelmätön vanha kuningatar, Aragonian Katariina, ja toiselta puolelta irstas kardinaali Wolsey, joka lisäksi on ahne, itserakas ja juonitteleva, niin kuningas Liukkaasta olisi tullut suuri ihminen! Mutta nämä molemmat pitävät häntä niin likistyksissä, ettei hänellä ole tilaa edes hengittää. Jos hän salavihkaa hakeutuu Hever Castlen valkoista, leijailevaa pikkulintua kohden, niin hänen vaikuttimenaan on vain valon ja ilman tarve! Ja missäpä on mitään siveyttä viidennentoista ikävuoden jälkeen! Elämä on iloa, vaan ei surua varten, on Isabella Gonzaga sanonut, ja sen mukaisesti hän on antanut hovinaistensa myös toimia.

Joutohetkiensä jalona rattona Jörgenillä ovat ne tunnit, jotka hän viettää Hans Holbeinin seurassa. Tämäkin on hiljattain saapunut Englantiin, ja häneltä junkkeri saa ohjausta piirustustaidossa, kuten Testard'ilta Pariisissa. Hopeapiirtimellä hän valmistaa itselleen korttipelin, jonka jokaisessa kortissa on hauskoja kuvia hänen tapaamiensa kuuluisien miesten ja naisten elämästä. Espanja hänellä on pataa, mutta hänen rakasta isäänsä varmaankin ilahduttaa, että pohjoismaat ovat herttaa!

Vanhan Biörnin hautajaisissa Stenaltissa Peder Lykke saa kuulla uutisia! Keisari Kaarle on purka-

nut Englannin Marialle antamansa naimalupauksen, ja kuningas Henrik on ikiajoiksi evännyt häneltä suojeluksensa ja ystävyytensä, minkä vuoksi keisari on päättänyt säilyttää rauhan Ranskan kanssa. Ja hurmaava kuningas Frans lienee jo paluumatkalla valtakuntaansa terveydeltään pahoin heikentyneenä saatuaan virua vankiluolassa, jonka kaltaisia syntyperäänsä kunnioittavien ylimysten ei ole tapana tarjota toisilleen.

Jörgeniltä saapuu lyhyt viesti: kohdakkoin hän palannee kotiin! Hän on ollut ottamassa vastaan kuningas Fransia, ja tämän kotimatka oli pelkkää riemun kohinaa, aivan kuin itse taivaan poika taas olisi saapunut valtakuntaansa. Mutta jälleennäkemisen ilossa kuningas tuli hylänneeksi jalkavaimonsa Chateaubriand'in saatuaan uuden ja söpön pikku hempukan, jonka nimi on *petite Pisseleu!* Tämä pani hänet unohtamaan myös keisari Kaarlen sisaren Eleonoran, joka oli pakolla tyrkytetty hänen morsiamekseen, ja jos keisari Kaarle on hapan omenanraakila, niin eipä ole Eleonora paljon parempi! Hänen häipymistään kuninkaan mielestä siis ei kannata ihmetellä. Mutta pikku Pisseleun sylissä kuningas unohtaa lisäksi molemmat pienet poikansakin, jotka on luvattu Espanjaan panttivangeiksi. Pienokaiset olivat niin pelästyneitä ja säälittäviä, että Jörgen on liittynyt seurueeseen, joka vie heidät vankeuteen — voihan hän matkan varrella viihdyttää heitä leikinlaskullaan ja pelikorteillaan...

Jörgenin lähestyessä kotiaan valtaneuvos seisoo porraspaadella, ja Gjörvel Gjed hymyilee edesmenneen Saaran tavoin oven takana. Airueen torventörähdykset ovat tiedoittaneet junkkerin tulon jo kaukaa,

sillä Nörlundin perillinen ei saavu kotiinsa salavihkaa.

Mutta ei hän silti saavu nelistäenkään, niin että kipinät vain sinkoilevat siltojen kiveyksestä — ei, hän saapuu soreasti ja uljaasti satulassaan keinahdellen, sillä hänen nuori, kimmoisa ratsunsa, jonka otsalla on solki ja harjan palmikoissa kultanauhat, astuu sievästi kuin neito piiritanssissa. Hyi kuitenkin noita koristuksia! Peder Lykke ei siedä eläinten laittamista ilveilijäin hepeniin. Jalo hevonen on kaunis jo luonnostaan, ja sen pitäisi riittää.

Aseistaan ja haarniskastaan huolimatta moitteeton junkkeri heittäytyy höyhenenkevyesti maahan satulastaan. Kypärä sulkatöyhtöjen valkoisen kuohun ympäröimänä hän kahmaisee isänsä ruhosta syliinsä sen, minkä ympärille hänen käsivartensa yltävät, ja suutelee sitten Gjörvel Gjediä, joka heltyy ihan kyyneliin. Nuori junkkeri on niin iloinen, niin antelias. Hän avaa matka-arkkunsa ja jakaa tuliaisia, jakaa loputtomiin. Gjörvel Gjed joutuu hurmiotilaan nähdessään hänen juhlapukunsa, joka on firenzeläistä brokadia ja jota koristavat kultanauhat ja helmet.

Ja junkkerin sukkahousut ovat silkkikudontaa!

Gjörvel-rouva ei ole vielä ikinä nähnyt muunlaisia sukkahousuja kuin ommeltuja, mutta nämä ovat kudotut ja tiukasti ihomyötäiset. Ne ovat hänen silmissään mitä suurin ihme, ja hyvin kernaasti hän uskoo, ettei niiden veroisia ole kenelläkään muulla kuin Englannin kuninkaalla Henrikillä.

Mutta valtaneuvos vetää poikansa talvitupaan, sillä hän tahtoo kuulla enemmän pikku Pisselcustä, Fransin uudesta jalkavaimosta! Sängynsulostuttaja, jolla on sellainen nimi — niin suurenmoista sukkeluutta hän ei ole kuullut pitkiin aikoihin!

Ja junkkerikin nauraa. Hän on niin ylettömän ranskalainen, että hän jopa suutelee isänsä kättä ja sanoo *foi de gentilhomme* joka toisen sanan vahvistukseksi. Ja hän purkaa suustaan hovijuoruja, niin että Peder Lykke ihan ulvoo naurusta! Eräs saksalainen munkki on hiljattain laskenut, että helvetissä on 665 biljoonaa 866 miljoonaa 746 tuhatta 664 kaiken kokoista ja kaiken ikäistä perkelettä. Mitä hänen rakas isänsä siitä sanoo? Ja jos nämä perkeleet nyt parittuvat ja lisäytyvät, siveettömiä kun ovat... Ei, mutta tietääkö Peder Lykke, että Espanjassa vain miehet saavat ratsastaa hevosen selässä ja että naisten ja pappien on siellä tyydyttävä muuleihin? Englannissa kardinaali Wolsey juoksee jalkavaimon luota messuun ja messusta jalkavaimon luokse pistäen sillä välin poskeensa hiippakuntia kuin härkä ruohonkorsia. Hän on siittänyt kaksi lasta siveydenlupauksensa turvin, ja kuninkaalle hän järjestää riettailujuhlia kuvitellen voivansa niiden avulla pitää hänen ajatuksensa loitolla Anna Boleynista, jonka hän pelkää riistävän häneltä vaikutusvallan hallitsijaan. Mutta hyvin todennäköisesti kardinaali laskee väärin, sillä kuningas ratsasti tapaamaan Englannin kuuluisinta sibyllaa, Dame Shiptonia, ja Robertet'n ennakolta lahjomana tämä ennusti, että Anna Boleyn tulisi yhdessä Henrikin kanssa saattamaan maailmaan erään Englannin suurimpia hallitsijoita! Ja juuri perillinen on Henrikin kiihkeimmän kaipuun kohde! Perillisen takia hän on valmis uhraamaan sekä kardinaalin, että paavinistuimen, vieläpä sielunsa autuudenkin, mikäli tämä sielu voi mitään autuutta vaatia!

Ja tietääkö hänen rakas isänsä, että käskynhaltijatar Margareta se Kaarlesta teki keisarin! Hän näet panttasi koko Antwerpenin Fuggereille, eikä Savoijan

Louisella ollut niin suurta rahasummaa... Mutta sitten sama Margareta kadotti vanhenevan sydämensä nuorelle sukulaiselleen kuningas Henrikille, ja kaikista etsiskelyistä huolimatta tämä sydän on yhä vieläkin kadoksissa... Ja katsokaas, kallehin isä: kun koko Eurooppa aina vain sotii ja kiimailee, niin Christiern Maaton ei saa mistään apua menetetyn valtakuntansa takaisin valloittamiseksi! Huolimatta siitä, että hän on tarjonnut keisari Kaarlelle kaikki kolme pohjoismaata läänitykseksi...

Peder Lykke kohottaa käsivartensa, joista kumpikin on kuin häränreisi, ja nauraa niin rajusti, että hänen mahansa nesteet lotisevat... Onpa hänellä loistava poika, on totisesti!...

Moitteeton junkkeri hymyilee vaatimattomasti isän osoittaessa hänelle suosiotaan... Ja tietäköön valtaneuvos senkin, että Christiern Maaton lienee neuvotellut Georg von Frundsbergin[1] kanssa saadakseen tämän nihdit ja huovit, jotka ovat itse helvetin ratsuväkeä, tulvimaan yli Tanskanmaan ja nitistämään sen henkihieveriin! Ja kertokoon hän tämän kaikille katolisille piispoille, Viborgin Jörgen Friisille, Aarhusin Ove Billelle ja Börglumin hienolle huorapukille Stygge Krumpenille! Jos he hautovat salajuonia — kuten hän tietää heidän tekevän — saadakseen karkoitetun kuninkaan avulla puhtaan paavilaisuuden taas valtaan, niin heidän on hyvä tietää, että Christiern Kruunuton on milloin katolilainen, milloin luterilainen!... Onneksi Frundsberg latki oman leirinuotionsa ääressä mahansa niin täyteen viiniä, että repesi, ja siihen raukesi ainiaaksi tämän innokkaan luterilaisen harras toive päästä ryöstämään Rooma ja kuristamaan paavi...

[1] Kuuluisa keisarillinen sotapäällikkö ja sotaväen kouluttaja. — Suom.

Peder Lykke lausuu julki ilonsa siitä, että piru on käynyt perimässä luokseen tämän suuren kerettiläisen. Frundsbergin vastapainoksi hän saa kuulla Alban herttuan taas olevan niin katolilaisen, että kerettiläisen näkeminen tekee hänet suorastaan pahoinvoivaksi! Niinpä, ollessaan keisarin mukana Wormsissa, jossa oli koolla niin paljon luterilaisia, hän oksensi sapen vereensä ja on siitä pitäen ollut keltainen kuin Isabellan paita...

Vihellellen ja hymyillen junkkeri ratsastaa tervehtimään sukulaisiaan ja katselemaan kotiseutuaan. Hänen vaatteensa ovat ylelliset; ne eivät olekaan mitään kirppumarkkinain lumppuja, Gjörvel sanoo ylpeänä. Hänen pitkät jalkansa päättyvät ankannokkakenkiin, jotka muistuttavat silkkivuorisia lippaita, ja Peder Lykke toteaa asiantuntijana hänen hevostensa jalon rodun. Kuitenkaan valtaneuvos ei tahdo udella pojaltaan tämän niin ilmeisen vaurauden lähteitä. Salaiset lähettiläät mahtavat olla hyvin palkattuja! Varmalta joka tapauksessa näyttää, ettei junkkeri ole isänperintönsä tarpeessa, jota omaisuutta Kirsten Hög häneltä niin kitsaasti kadehtii! Ensi töikseen Jörgen ostaa Mariagerin eteläpuolella olevan Overgårdin, jonka hän aikoo rakennuttaa aatelislinnaksi ostettuaan sen ympärille lisää maata.

Mutta nyt hän istuu Nörlundin vanhassa ylisluhdissa katsellen sadetta, joka rankkana rapisee puiden märkiin latvoihin. Häneltä unohtuu puhuminen, ilvehtiminen! Hänen rauhattomien, vaaleansinisten silmiensä katsetta raskauttavat ajatukset, ja hänen selkänsä painuu kumaraan, kun hän ei muista kohentaa sen ryhtiä. Hän kuuntelee raskaiden sadepisarain tuttua ja leppoisaa ääntä niiden putoillessa lehvistöihin.

Syvä huokaus paisuttaa hänen rintaansa.

Peder Lykke katselee häntä ääneti. Vastahan hän on nuorukainen vain! Hänellä on yllään omituisen häikäisevä, sinipunertava samettinuttu, jota kiristää kultainen vyö, ja kaulassaan uuden muodin mukainen pieni, kapea poimukaulus. Hiukset, jotka hohtavat kuin kiilloitettu ebenholtsi, vaikuttavat melkeinpä vain sileältä väriläikältä, ja siitä johtuu, että pää näyttää hyvin pieneltä. Silti sen ankaruus on järkähtämätön, ja silmissä on yhä se sama eloisa, valpas pilke, jonka Peder Lykke muistaa saaneen aikaan, että hän heti ensi hetkestä lähtien kiintyi poikaan.

Nuori mies vaikuttaa moitteettomalta hovijunkkarilta istuessaan siinä penkin pieluksella, ja hänen kapea, valkoinen kätensä tuo mieleen koiran, joka ojentaa käpäläänsä.

Mutta hänen äänettömyytensä, hänen sadetta tuijottava alakuloinen katseensa kielii hänen isälleen, että sametin ja kultaketjujen takana kituu raastettu ja repaleinen sielu.

— Poikani, Peder Lykke ajattelee pieni pisto sydämessään, — vain kolmekolmatta kesää olet vasta nähnyt, ja kuitenkin olet jo noin lakastunut! Milloin ja missä turmeli Mimen[1] kaste raikkaan vihannuutesi?

Mutta silti hänen täytyy saada purkaa julki ne harmin tunteet, jotka parhaillaan kuohuttavat sekä häntä itseään että koko Himmersysseliä. Sillä voiko Jörgen kuvitella: Hans Tausen on mennyt naimisiin! Hans Tausen, pappi, on mennyt naimisiin, vieläpä erään toisen papin sisaren kanssa! Sadolin on sen toisen papin nimi. Kuinka hirmuista jumalanpilkkaa!

Junkkerin suupielet värähtävät.

---

[1] Pohjoismaisen mytologian jättiläinen, joka mm. on kaiken tiedon alkulähde. — Suom.

Ei, siitä hän ei ole kuullut mitään, mutta ehkä papit nyt ovat luopuneet salavaimoisuudesta ja alkaneet lupauksensa mukaan elää siveästi.

Peder Lykke murahtelee, sillä ilmeisesti niin ei ole laita. Kun Hans Tausen saarnaa Viborgissa paavinistuimesta, niin sen hän kyllä sulattaa. „Babylon, se suuri portto, on kukistunut!" Sillä papeillahan on kerta kaikkiaan tapana kiukkuisesti sättiä toisiaan. Mutta siitä avioliittoon on pitkä loikkaus.

— Olen kuullut... — Junkkeri Jörgen näyttää kokonaan jättäneen sikseen omakohtaisen tietämisen, hän on vain kuullut. Niin, nyt viimeksi hän on kuullut, että kuninkaan poika, nuori herttua Christiern, on säätänyt Etelä-Jyllannin papistolle pakkoavioliiton. Sillä hän on hyvin hurskas, nuori kruununperillinen, joka on itse ollut kuuntelemassa Lutheria Wittenbergissä, eikä hän siedä papiston siveetöntä elämää. Jos papisto haluaa olla esimerkkinä kansalle, sen on myös kansan tapaan elettävä siveästi aviosäädyssä...

Tähän valtaneuvos ei vastaa mitään, sillä hän huomaa poikansa pitävän kaikesta uusmuotisesta. Vai onko hän ehkä itse tullut paikoillaan polkevaksi ja vanhaksi?

Eräänä päivänä Jörgen tulee kotiin ja kertoo isälleen, että Mariagerin Pyhää Pietarin kirkkoa puretaan. Hän tähyää eteensä terävästi kuin petolintu ja sanoo kuulleensa, että Viborgissa aiotaan purkaa kaksitoista kirkkoa ja Aarhusissa vähintään yhtä monta. Ne ovat kaikki pahoin rappeutuneita, ja niiden tilalle rakennetaan hospitaaleja...

Junkkeri Jörgenin mieltä tuntuu keventävän, kun hän saa nähdä Herran temppelien vanhuuttaan sortuvan — tai kun niiden kivet ja hirret käytetään muihin tarkoituksiin.

Mariagerista hän tuo kotiin erään ostamansa pyhän astian: yksinkertaisen, mutta jalomuotoisen monstranssin, joka on raskasta kirkkohopeaa. Kalkin hän myös on saanut ja kynttilänjalat. Hän väittää priorin aikoinaan saaneen ne lahjaksi edesmenneeltä Jacob Langelta, joten niiden siis tulee kuulua Lykkein suvulle. Mutta valtaneuvoksesta tuntuu, ettei hänen poikansa silmäile lainkaan suopeasti noita pyhiä esineitä. Jörgen vääntää kultasormustaan ja nytkyttää päätään omituisen kiivaasti.

— Poikani, Peder Lykke sanoo, sillä hän toivoo nyt voivansa kytkeä perillisensä kotiin oikein toden teolla, olisitko tyytyväinen, jos toimittaisin sinut edullisiin naimisiin?

Jörgen pudistaa päätään: — En. Mutta olisin tyytyväinen, jos saisin takaisin ne niityt, jotka joutuivat Mariagerin luostarille Joachim Lykken tyttärien Sitzelen ja Hilleborgin mukana.

Peder Lykke on kyllä huomannut, että hänen poikansa harrastaa kartanoiden ja maa-alueiden keräilyä, eikä hänellä ole mitään sitä vastaan. — Mutta, hän sanoo, jos haluat enemmän maata täältä kotipuolestasi, niin voithan hankkia sitä naimakaupan avulla. Tyttäriä täällä on yllin kyllin.

— En välitä heistä!

— Löyhä elämä ei ole kunniaksi!

Valtaneuvos näkee poikansa rypistävän otsaansa. Turhat puheet naisista ovat aina olleet Jörgenille vastenmielisiä. Mutta nythän on kysymys kaupasta, kuten valtaneuvos suoraan sanookin.

Mutta Jörgen painuu ratsain matkoihinsa. On asioita, joita hän hautoo ja jotka eivät ota sujuakseen, ja se tekee hänet kärsimättömäksi,

Eräänä päivänä hän kuitenkin on hyvällä tuulella palatessaan kotiin. Hän on ostanut molemmat riitelevät naapuritalot Bunderupin ja Kockholmin, jotka hän aikoo yhdistää, revityttää niiden rakennukset ja pystyttää tilalle aatelislinnan.

Mutta tämä hanke saa toistaiseksi odottaa, sillä nyt hän tahtoo taas lähteä maailmalle...

Gjörvel auttaa yksinäistä valtaneuvosta kuluttamaan aikaansa. Hän kertoo, millä keinoin junkkeri pääsi käsiksi noihin kahteen kartanoon. Hän tietää sen tarkoin, sillä Jörgen tarvitsi hänen todistustaan. Bunderupia asuivat vain Man Hanynghin leski ja poika, joita Kockholmin Olle Ollenpoika Kröte oli vainonnut loukkaavin kantein aina siitä lähtien, kun Man Hanyngh oli saanut vettä ruumiinsa täyteen ja heittänyt henkensä. Hän ei ollut milloinkaan juonut muuta kuin viiniä eikä siis sietänyt moista vesimäärää. Junkkeri Jörgen oli urkkinut tietoonsa, ettei kumpaisellakaan talolla ollut laillista perijää, koska poikalapsi Hanyngh onkin Kröten poika ja Kröten jälkeläinen taas edesmenneen Hanynghin poika. He olivat vaihtaneet vaimoa eräänä yönä ollessaan humalassa, eikä Olle rohjennut vannoa asiaa perättömäksi, koska sen sattui lisäksi tietämään myös Gjörvel, jolle Jörgen oli sen kertonut tullessaan eräänä yönä kotiin. Päästäkseen käräjöinnin pilkasta ja häpeästä Kröte myi Kockholmin Jörgenille aivan pilkkahinnasta, ja Hanynghin leski myi hänelle Bunderupin. Ja nyt leski ja hänen poikansa ylistävät junkkeri Jörgeniä pelastajakseen, sillä he hoitavat nyt molempia taloja, jotka näin takaavat heille toimeentulon heidän koko loppuiäkseen.

Bunderupin sillan alla asuva tonttu oli siis loppujen

lopuksi oikeassa ennustaessaan näiden kahden talon jatkavan riitelemistään niin kauan, että vihdoin voidaan laulaa:

Bunderupin kaikkinensa
Kockholm pisti poskehensa.

Mutta tästä tällaisesta valtaneuvos ei pidä. Arvokkaampaa toki olisi ollut tyydyttää maanhankkimishalunsa naimakaupan avulla.

Gjörvel karttaa villoja myöhäisen syysillan hämyssä. Junkkeri on sanonut hänelle, että hänen aina täytyy voittaa, hän puhelee nojatuolissa lojuvalle tyytymättömälle urholle. Eräänä yönä junkkeri oli haastanut otteluun Jöwwen ja voittanut. Hänen oli pakko voittaa, sillä häviö on hänelle kuolemaksi. Hän on samanlainen kuin Jöwwe: jos joku voittaa hänet, niin hän halkeaa.

— Kyllä Jumala opettaa hänet taipumaan!

Peder Lykke on alkanut lukea postilloja. Hän tutkii niitä varsinkin silloin, kun hänen sydämensä on huono.

Jörgen kirjoittaa ahkeraan ja huomaavaisesti. Pari kirjettä tulee Espanjasta, sillä hän käy katsomassa pikkuprinssejä heidän vankeudessaan niin usein kuin hänelle suinkin myönnetään lupa. Ja valtaneuvosta tämä tieto ilahduttaa suuresti, sillä osoittaahan se junkkerin sydämen sentään olevan avoinna edes lasten surulle.

Jörgen ilmoittaa pikimmältään pistäytyvänsä kotona, mutta sitten hän jo kirjoittaakin Bergenistä. Hän on saapunut Norjaan herttua Christiernin seurueen mukana ja sitten purjehtinut eteenpäin sukulaisensa Niels Lykken seurassa! Ja täällä vasta on kirkkoja —

niitä näyttää keräytyneen tänne aivan kuin kokouksenpitoon...

— Pian siis Bergenin kaupunki on kirkkojaan vailla, valtaneuvos huokaisee ja kirje murenee jauhoksi hänen sormiensa välissä. Hänestä tuntuu, kuin samalla murenisivat myös Bergenin kirkot.

Aivan odottamatta Jörgen sitten ilmestyy kotiin ja tuo Nörlundiin terveiset Hänen Armoltaan, jonka luota hän tulee.

Peder Lykke kysyy Bergenin kirkkoja.

— Ne puretaan. Iso Kristuksenkirkko on liian lähellä Bergenhusin linnoitusta. Olin kuninkaan luona. Eske Bilde lähetti minut, ja Hänen Armonsa on levoton, sillä kuningas Kruunuton on tulossa suuren armeijan etunenässä. Jos hän sijoittuu Kristuksenkirkkoon, niin kuninkaan miehet eivät voi puolustaa kaupunkia.

Peder Lykken täytyy hymyillä, sillä juoni on todella ovela.

— No mitä mieltä Hänen Armonsa oli?

Jörgenin huulilla käväisee hänen kova hymynsä.

— Hänen Armonsa tarvitsee kiveä Gottorpin uuteen aatelislinnaan, ja niin ollen Hänen Armonsa oli samaa mieltä kuin minäkin.

— Tiedätkö, poikani, mikä kohtalo odottaa sitä, joka hävittää käyttökelpoisen kirkon?

— Sen tekee kuningas, vaan en minä, junkkeri vastaa ripeästi. Näistä kirkoista saadaan kiveä moneen linnaan, ja kuningashan on aina kiven puutteessa kuten rahankin. Sitä paitsi näissä kirkoissa on suuria rikkauksia. Mitä niin pieni kaupunki tekee niin monella kirkolla? Siellä on kaksi Kristuksenkirkkoa, iso ja pieni, ja sitten Mariankirkko, Apostolienkirkko...

— Minäkin olen käynyt Bergenissä, poikani, valtaneuvos sanoo istuessaan siinä pää raskaasti käteen

nojaten. Tiedätkö, että Kristuksenkirkko on Norjan kansallispyhättö! Sen rakennutti Olav Kyrre! Siinä kirkossa on Norjan suuret kuninkaat kruunattu, ja sinne heidät on kunnialla haudattu . . .

— Ja siihen kuuluu pääalttarin lisäksi kaksitoista alttaria, Jörgen vastaa nopeasti, aivan kuin hänen tulisi sanoa juuri tämä päästäkseen sitten asiasta eroon. — Ja pääalttarilla on ihana Sunnivan-lipas, pyhäinjäännös, joka parantaa tauteja ja torjuu tulipaloja. Näin sitä kannettavan juhlakulkueessa rantalaiturilla syttynyttä paloa kohden.

— No, talttuivatko liekit? Peder Lykke kysyy jännittyneenä.

— Tuli kaatosade! Jörgen nauraa. Saiko sen aikaan pyhimys vai oliko se vain Bergenin tavallista sadetta, siinä kysymys, johon ainakaan minä en pysty vastaamaan!

— Mutta et kai halua väittää, että Bergenin piispa Olaus Torkeldinpoika voisi antaa suostumuksensa . . .

— Olaus Torkeldinpoika on heittiö, siinä kaikki, mitä hänestä sopii sanoa!

Peder Lykke tuntee masentuvansa tämän kovan, sanavalmiin nuoruuden edessä.

— Entä arkkipiispa sitten, hän huutaa, Trondhjemin arkkipiispa Olaus Engelbrechtinpoika!

Moitteettoman junkkerin kasvoja synkentää ilme, joka kuvastaa sekä vihaa että inhoa, yhtä paljon kumpaistakin.

— Olaus Engelbrechtinpojalla on kuin jäniksellä seitsemän nahkaa, mutta kaikki ne ovat kelvottomia. Hän on kuin kamiina, joka vain savuaa, mutta ei lämmitä!

— Kovin ovat huonolla tolalla asiat poloisessa Norjassa! Peder Lykke sanoo hiljaa ja syventyy postil-

laansa, sillä tällä kertaa hän ei juuri tämän pitemmältä välitä nuoren poikansa seurasta.

Ja Jörgenin taas matkustettua hänen sydämeensä jää oka, eikä hän kaipaa poikansa kirjeitä niinkuin ennen.

Mitään kirjeitä muuten ei tulekaan, ja ajan oloon Peder Lykkestä alkaa tuntua yksinäiseltä. Mutta hänellä on hyvää aikaa muistella Jörgenin kärppämäisen ketterää nousua, hänen määrätietoista, mutta arvoituksellista eteenpäinkiitoaan. Nuori junkkeri pyrkii kohti tiettyjä tavoitteita ja myös aina saavuttaa kaiken haluamansa, sillä hän ei ole kenenkään muun ihmisen kaltainen. Ja valtaneuvos ajattelee erästä Viborgissa sattunutta kohtausta: sillä välin kun Axel Juul ja Anders Biörn rökittivät erästä kerjäläismunkkia, Jörgen puolestaan tutki, mitä munkilla oli matkavaunuissaan!

Kuitenkin Peder Lykke on sydämellisen iloinen Jörgenin taas tullessa kotiin. Ja kuten aina, Jörgen on nytkin kaikessa mitä ihanteellisin poika. Hän puhelee ystävällisen rattoisasti ja mairittelee vanhaa Peder Lykkeä, siitä, että tämäkin aikoinaan on ollut kuninkaan henkilökohtaisena lähettiläänä, samanlaisena kuin Jörgen nyt. Junkkeri näet tulee Ranskasta ja voi ilahduttaa isäänsä kertomalla, että hän vei Peder Svavelle Pariisiin kuningas Fredrikin hänen huostaansa uskoman tärkeän kirjeen ja että Svave ja hän sitten yhdessä neuvottelivat kuningas Fransin ja hänen valtaneuvostensa kanssa liitosta ja muista poliittisista kysymyksistä!

Peder Lykke on rajattoman ylpeä pojastaan!

Kas siinä vasta nuorukainen — pian häntä kai on alettava teititellä, puhutella kreivi Georges de Luqueksi! Sen nimen valtaneuvos on jo kauan riipustanut

Jörgenille lähettämiinsä kirjeisiin junkkerin ollessa ulkomailla, paitsi milloin hän on ollut Saksassa, sillä silloin kirjeet on ollut osoitettava Graf Jürgen von der Luckenille.

Peder Lykke nauraa hohottaa.

Himmersyssel saa kunniaa pojastaan! Kuinka nopeasti ja loistavasti hän onkaan luonut uransa — ja kuinka lyhyeltä Peder Lykkestä tuntuukaan se aika, joka on kulunut siitä hetkestä, kun hän seisoi luostarin refektoriossa katsellen hurskasta nuorta poikaa! Ja hänen täytyy riemuita ääneen ottopojastaan:

— Jo silloin, kun ensi kerran näin sinut Vitskölissä, jossa olit vain pieni munkintaimi, uumoilin sinun kohoavan valtaneuvokseksi, vieläpä hyvin nuorena! Ja kun se aika koittaa, voimme yhdessä ratsastaa kuninkaamme neuvostoon!

Jörgen Lykke hymyilee: juuri sehän se häntäkin ilahduttaa — ja vanhukselle tekee junkkerin sanat kaksin verroin mieluisiksi niiden kuvastama suuri kiintymys. Pojan häntä kohtaan osoittama kaunis arvonanto, jonka ilmauksissa näkyvät luostarikasvatuksen jäljet, virvoittaa Peder Lykkeä kuin makea viini.

Junkkeri Jörgen ei vihjaise sanallakaan Bergenin kirkkoihin, ennen kuin Peder Lykke itse ottaa ne puheeksi.

— Ne on purettu, junkkeri vastaa nopeasti, aivan kuin kysymyksessä olisi selviö, johon ei kannata tuhlata pitkiä puheita.

— Entä Norjan kuninkaiden haudat, minne ne siirrettiin?

Junkkeri kohauttaa olkapäitään.

— Merkitseekö... merkitseekö se... että kruunatut päät ja muurien kivet ja...

Hänen poikansa hymähtää kevyesti:

— En nähnyt ainoatakaan norjalaista aatelismiestä kuolleita kuninkaitaan vartioimassa enkä ainoatakaan norjalaista piispaa, joka olisi seisonut käsivarret levällään kirkon alttarin edessä valmiina ottamaan vastaan marttyyrikuolemaa huostaansa uskottujen Herran huoneiden puolesta. Kerrassaan ketään en nähnyt. Kivet vietiin pois yli veden, kirkon koristukset ja pyhät astiat lähetettiin Tanskaan. Jokin niistä kuulemani mukaan katosi matkalla — Sunnivan-lipas.

Kauhea, epätoivoinen tuska polttaa Peder Lykken ajatuksia, mutta hän ei rohkene sitä paljastaa. Kysymys: Kuka otti Sunnivan-lippaan? hyytyy hänen huulilleen.

Moitteeton junkkeri kohauttaa taas välinpitämättömästi olkapäitään. Ohi mennen hän mainitsee, että Trondhjemin tuomiokirkko paloi hänen ollessaan siellä. Ja tämän mainintansa hän päättää mielilauseeseensa:

— Kaikki on mätää!

Mutta suuri hiljaisuus leiriytyy isän ja pojan väliin. He puhuvat — eivätkä kuitenkaan puhu. Se ei tunnu junkkerista hyvältä. Eikä valtaneuvoksestakaan. Hän rakastaa ottopoikaansa ylitse kaiken. Mitään muuta hän tuskin rakastaakaan. Ja tämän pojan epäileminen tuottaa hänelle tuskaa.

Junkkeri Jörgenillä on laiva Mariagerin luostarin satamassa, ja siihen lasketaan junkkerin tavaroita, joita on paljon. Peder Lykken ihmetteleviin kysymyksiin hän vastaa salamyhkäisesti hymyillen:

— Minä matkustelen pitkin maita ja mantuja keräilemässä kokoon kaikkea, minkä Vitskölin luostari on hajoittanut.

Tätä kaikkea on Jörgenin huoneen vanha saviper-

manto täynnään tynnyrien ja pakkausheinien, akanoiden ja olkien seassa.

— Vitskölin luostari?

Valtaneuvos muistaa äkkiä sen suuren ryöstön, joka tuhosi luostarin vaurauden ja jonka tuottama murhe suisti priorin hautaan. Ja samassa hän vimmastuu: hänen häränotsansa ja tuuheat kulmakarvansa rypistyvät, ja päästäen tuiman isällisen vihan ärjäisyn hän murskaa sen hiljaisuuden, joka on vallinnut hänen ja junkkerin välillä:

— Keinotteletko sinä kirkkojen ryöstetyillä kalleuksilla?

— Ryöstetyillä? Junkkerin hienot huulet vavahtelevat. — Ei, kallehin isä, ei niitä ryöstää ole tarvinnut! On näet aina riittämiin piispoja ja myös kuninkaita, jotka vievät mennessään ja sitten myyvät toisille tavaroita, jotka ovat olleet heidän suojeluksessaan.

Hän kumartuu nopeasti ja nostaa erään tynnyrin pohjalta ison pyhäinjäännöslippaan, jonka hän laskee pöydälle.

— Sunnivan-lipas! hän sanoo muuttumattoman viileällä ja kuitenkin värähtelevällä äänellä. Ostin sen Olaus Torkeldinpojalta, Bergenin piispalta, joka lähti käpälämäkeen vieden mukanaan kaiken, minkä hän suinkin sai kirkoistaan irti — aina kattojen lyijylevyjä myöten, jotka nekin hän muutti rahaksi.

Joku, johon hän on luottanut, on häpäissyt kunniansa, ja Peder Lykke tyrmistyy.

— Mitä aiot sillä tehdä? hän kysyy, ja kuitenkin hän olisi mieluimmin vaiti, sillä hän aavistaa hirvittävien, tietymättömän häpeän kuilujen vaanivan lähellään.

— Mitäkö aion sillä tehdä? Olenhan jo kertonut teille olevani keräilijä!

— Onko tämä keräily tehnyt sinut rikkaaksi?

— Olen vain käyttänyt hyödykseni luostarissa saamaani oppia.

Taaskin hän tyrmistyttää Peder Lykken, ja hänen aseenaan on sama paavilaisuus, jolle valtaneuvos niin vimmaisen itsepintaisena haluaa pysyä uskollisena.

Mutta valtaneuvos ei tiedä, niinkuin tietävät Gjörvel Gjed ja Jörgenin ystävät Axel Juul ja Biörn Andersinpoika, että on parasta pysyä ääneti silloin, kun pitkä valkoinen junkkerinkäsi alkaa levottomasti vavahdellen tempoa vasemman korvan kultaista rengasta. Äkkiä Jörgen kohottaa käsivartensa. Hän vaikuttaa nyt olennolta, joka pöyristyttävän inhon valtaamana torjuu luotaan ruttoa. Ja hän huutaa:

— Antakaa minun olla! Minä vihaan maailmaa! Minä vihaan Jumalaa! Minä vihaan kaikkea!

Peder Lykke kalpenee. Hän liikahtaa poikaansa kohden.

— Varo kieltäsi! Sinä — sinä vihaat Jumalaa!

— Minä vihaan Jumalaa siitä, mitä hän on luonut — luonut niin huonosti! vimmainen ääni kajahtelee valtaneuvosta vastaan. Eikä junkkeri hievahda askeltakaan hänen tieltään, ei, hän paljastaa molemmat kiiltävät, ahnaat hammasrivinsä irvistäen kuin vauhko hevonen. Kapeine, hurjasti leiskuvine pöllönsilmineen ja kouristusmaisesti vääntyneine kasvoineen hän muistuttaa peloittavasti jotakin petoa, jotakin perkelettä.

— Jeesus Maria! Peder Lykke kuiskaa.

Junkkeri Jörgen nostaa yhteenlomittuneet kätensä päänsä yläpuolelle ja ravistaa, vääntää niitä rajusti, samalla kun sekava ja mieletön sanojen ryöppy tölmäisee ulos hänen suustaan:

— Jos minulle lahjoitettaisiin seitsemän elämää,

niin hylkäisin ne kaikki, jos vain tietäisin, missä hävityksellä on tyyssijansa! Mitä olen nähnyt, mitä olen kokenut muuta kuin petosta! Petosta ja riettautta ja väärennettyjä pyhäinjäännöksiä! Sitä kaikkea on aatelisto, sitä ovat ruhtinaat, sitä ovat kuninkaat ja paavinistuin! Vilppiä! Petosta! Haureutta! Rikottuja lupauksia, murhia, kidutuksia!

Väännellen päänsä yläpuolelle kouristuneita käsiään hän huutaa sanansa julki kovalla ja hillittömällä äänellä.

Peder Lykke lysähtää lamautuneena penkille. Vaikeroiden läpitunkevasti kuin roviolle heitetty marttyyri, hänen poikansa kirvoittaa kurkustaan kuuluville kaiken sen tuskan ja ahdistuksen, johon maailman syntivelka on hänet tuominnut.

— Mitä on uskollisuus! Mitä on kuninkaansana ja kunnia! Kuningas Hans oli antanut Jumalalle lupauksen, että hän viettäisi puhdasta ja siveää avioelämää, mutta oliko hän silti sen levottomampi maatessaan kuningatar sylissään molempien jalkavaimojensa välissä? Onko hänen veljensä Fredrik lainkaan häntä parempi, tämä kuningas, joka rikkoi köyhälle, hylätylle, maanpaossa olevalle sukulaiselleen antamansa turvalupauksen, tämä kuningas, joka leikkii äpäränsä kanssa ja ostaa köyhät, jotta he paastoisivat hänen itsensä ja hänen kuningattarensa puolesta! Oi, ihana, kerrassaan ihana on usko, joka vakuuttaa, että paasto on Herralle otollinen, ja sitten sallii sen, että toiset ostetaan paastoamaan toisten puolesta! Entäs paavin lähettiläs Archimbaldus! Hän tuli tänne ja myi aneensa pilkkahinnasta, luvaten kuninkaalle saattaa hänet sovintoon Ruotsin kanssa. Petosta! Hän myi kuninkaan Gustav Trollen piispanistuimesta. Petosta,

lupausten kaupittelua, vilppiä on koko maapallo täynnään syvimpiä uumeniaan myöten!

Sanat kompastelevat hänen suustaan sekaisina, puolinaisina. Hän seisoo siinä pitkänä ja hoikkana, huojuen kuin myrskyn viipottama masto. Ja hänen hehkuva katseensa harhailee sinne tänne.

— Olaus Torkeldinpoika pakeni Vorsiin kirkkonsa pyhät aarteet mukanaan! Kunniassako hän halusi ne pitää, rosvoiltako hän halusi ne kätkeä? Johan nyt! Myydä hän ne tahtoi, saadakseen entistä enemmän rasvaista ruokaa, entistä enemmän makeaa ryytiviiniä, entistä enemmän naisten reisiä ryvetettäväkseen — niinkuin Niels Stygge Krumpen, se huorintekijä, jonka piispantalo on pelkkä porttojen pesä! Karannut aviovaimo on hänen jalkavaimonaan, ja kodeistaan ja luostareistaan livistäneitä lutkia hänen ympärillään on niin monta, ettei hän itsekään ole selvillä niiden luvusta! Sieltä voitte löytää myös oman sukulaisenne Joachin Lykken aviosiipan, saman naisen, jonka silmille sidottiin vaate juominkien riettaassa temmellyksessä, sen jälkeen kun hän oli kerskunut voivansa peitetyin silmin tuntea, kuka hänen rakastajistaan häntä kulloinkin syleili.

Junkkerin hurja katse on muuttunut kuolinhaavaksi, jonka syvyys kirveltää ja polttaa.

— Moista siveyttäkö minun on kunnioitettava? Moisilta piispoiltako minun on otettava vastaan syntien anteeksianto? Mutta kuinka he tämän parempia voisivat ollakaan, te ehkä sanotte, kun heidän Roomassa oleva esimiehensä syleilee omaa tytärtään, ja kun kardinaalit ottavat porttoloita läänityksikseen?! Purppuraako minun on kunnioitettava? Kun olen nähnyt kuningas Fredrikin rikkovan vannomansa valan, vieläpä paavin suostumuksen turvin! Kun olen

nähnyt Savoijan Louisen vain ahnaasti keräävän rahaa seuraavaa keisarinvaalia varten, sillä välin kun hänen pieniä viattomia pojanpoikiaan uhkaa sekä sielun että ruumiin vaurio kosteassa espanjalaisessa vankiluolassa! Kun olen nähnyt Christiern toisen rikkovan ruotsalaisille antamansa anteeksiantolupauksen ja päästävän Tukholmassa veren roiskumaan niin korkealle, että Jumalan jalkapohjat tahriutuivat punaisiksi taivaassa! Ja kuka se yllytti kuninkaan järjestämään tämän verilöylyn? Kuka?

Jörgenin ääni ohenee pelästyneen linnunpojan kimeäksi piipitykseksi.

— Hänet yllytti siihen Ruotsin oma pyhä piispa Trolle! Kostoa, kostoa, huusi tämä hurskas mies, tämä laupiaan Jumalan edustaja täällä maan päällä! Kosta puolestani, kosta juuri minun, suuren piispan puolesta, kosta kovasti! Pirun piispaksi helvettiin moinen mies olisi omiansa! Mutta hänpä istuukin Odensen piispanistuimella, vaikka hänen maanmiestensä veri peittää hänet nännejä myöten! Ja onko minun pidettävä arvossa, toteltava ja kunnioitettava Trondhjemin arkkipiispaa Olaus Engelbrechtinpoikaa, pyhimysten väärennettyjen luiden kaupustelijaa? Koko hänen elämänsä on ollut petosta! Hän petti kuningas Christiernin Holsteinin Fredrikin hyväksi, hän petti Fredrikin Kustaa Vaasan hyväksi, hän petti oman maansa, niin että Norjan kruunu nyt laahautuu tomussa Tanskan kruunun kahlitsemana! Hän petti pettämästä päästyään nopeammassa tahdissa kuin aurinko nousee ja laskee! Tämän piispaksi vihityn miehen nimi on yhtä täynnä petosten kuhinaa kuin mätänevä raato haaskakärpäsiä!... Petosta! Petosta!

Hän huutaa suoraan kohti taivaan korkeuksia.

— Eikö jokainen tiedä, että Leo kymmenes myi rahasta tuhansittain virkoja ja antoi hovinarrinsa fra Marianon kiinnittää paavillisen lyijysinetin siihen pyhään bullaan, jolla Luther tuomittiin kirkonkiroukseen! Että Savoijan Louise surmasi myrkyllä Bourbonin Suzannen saadakseen häneltä hänen miehensä! Että keisari Kaarle myrkytti kenraali Pescaran tämän paisuttua liian mahtavaksi Italiassa! Että Ranskan Dauphinin[1] henki on vain vaivaisen soun arvoinen, sen jälkeen kun Medicin Katariina nai hänen nuoremman veljensä! Ennemmin tai myöhemmin hän varmasti saa tyhjentää myrkkypikarin, sillä kauppiaantytär tahtoo päästä kuningattareksi. Petosta! Petosta! Jokaisella hovilla on oma narrinsa! Jokaisella hovilla on myrkynsekoittajansa! Ja tämän tällaisen keskeltä minun muka on löydettävä Jumala! Kahdellakymmenelläneljällätuhannella guldenilla ostivat pyhät Alankomaat kuningas Christiernin luterilaisen uskon! Ja sitten pettivät hänet ja jättivät hänet avutta, sillä Juutinrauman kauppaväylä oli niille liian rakas!

Junkkeri kumartuu penkomaan erästä tynnyriä levittäen ympärilleen pölypilviä levittäviä olkia ja akanoita ja tavoittaen vihdoin käteensä rukousnauhan, jonka joka toinen helmi on mustaa ebenholtsia ja joka toinen keltaista meripihkaa. Riippuessaan hänen kädessään se muistuttaa kuollutta käärmettä.

— Tiedättekö, mikä on kristikunnan kammottavimman kidutusvälineen nimi? Se on paternoster! *Pater noster*, „Isä meidän”, Jumalan oma rukous pyhän kolmiyhteyden osana kidutuspenkin ja runneltujen ihmisruumiiden seurassa!

---

[1] Dauphin oli Ranskan perintöruhtinaan arvonimi. — Suom.

Hän heittää rukousnauhan luotaan, ja kalisten kuin kalkkarokäärme se putoaa kiemuroihin kovaksi poljetulle savilattialle. Tempoen korvarengastaan, niin että veri punaa hänen sormensa, ja huojuen kuin kuumetautinen hän sitten asettuu aivan isänsä eteen.

— Eikö kuningas Fredrik luvannut nimittää teitä valtakunnan hovimestariksi, koska hänen oli kiittäminen juuri teitä siitä, että hänestä tuli kuningas? Petosta! Hän antoi tuon viran Mogens Gjöelle, vaikka Mogens oli kolmesti syönyt liittolaisilleen antamansa sanan! Ja voittonsa varalta kuningas Fredrik oli valmistautunut selittämään tämän voiton johtuneen siitä, että hänen nimellään oli jyllantilaisten kannatus. Mutta jos kuningas Christiern olisi voittanut, niin hän olisi voinut puolustautua tämän edessä selittämällä, ettei kehoituksessa ollut hänen sinettiään! Kaksimielistä uskollisuutta! Oman nahan varjelemista!... Entä te itse! Te otitte minulta luostarissa lapsellisen valani, että pysyisin maalleni ja kuninkaalleni uskollisena — ja samana yönä istuitte siellä itse neuvonpidossa samaa kuningasta vastaan! Petosta! Te sanoitte minulle, että minun tulisi olla isänmaani hyvä poika, mutta mikä olette itse, te, joka tuette piispoja, vaikka hyvin tiedätte, että he ovat valtakunnan turmio anastaessaan nälkäisiltä talonpojilta heidän maansa ja mantunsa!

Junkkerin kädet eriävät ja pusertuvat taas yhteen läähättävän vaikerruksen kirvotessa hänen suustaan.

— Kuningas aatelia vastaan, aateli kirkkoa vastaan, kirkko kaikkia vastaan! Orjan elinehdot köyhille, veli veljeä vastaan, väkevä heikkoa vastaan, kukkona tunkiolla viekastelija! Missä tässä kaikessa on Jumala? Kunnia on kaupan, hyve, Jumala on kaupan — onko mitään, mikä ei olisi kaupan? Koko maailma on teu-

rastamo — apostolit koristamassa kirkonkelloista valettuja tykkejä! Hyi!

Hän heittäytyy seinäpenkille, mutta ponnahtaa pystyyn jälleen.

— Ja minun muka pitäisi kieltäytyä myymästä tämän vilppihelvetin väärennettyjä pyhimystenluita! Pystyttäköön kukin aikakausi oman häpeäpaalunsa jatkamaan muiden samanlaisten riviä — ja tämä rivi tulee ulottumaan iankaikkisuudesta iankaikkisuuteen! Missä on se, mitä voin kunnioittaa? Missä on se Jumala, jonka tekoja en näe missään? Jos uskoisin jonkun Jumalan olemassaoloon, niin karkoittaisin hänet hänen valtaistuimeltaan — kukistaisin sen, johon uskon!

Hän painaa rajusti käsivartensa korkeaa, puuleikkauksin koristettua seinäkaappia vasten, peittää kasvonsa ja puhkeaa nyyhkytyksiin, ylenmäärin kärsivän sielun katkonaisiin, tuskallisiin valitushuutoihin.

Ja niin läpitunkeva on tämän kumman, värisevän äänen vaikerrus, että se lakattuaan kuulumasta tihenee aloilleen huoneen pelästyneeseen ja yllättyneeseen ilmaan, josta sitä ei käy poistaminen, ennen kuin koko huone on hävinnyt.

Hän erkanee kaapista, kuivaa silmänsä hihallaan ja istuutuu väsyneenä, selkä köyryssä, molempien käsien asettuessa aivan kuin maljakoksi kasvojen ympärille, jotka muistuttavat valkoista mantelia. Hänen painuneen katseensa toivottomuus liikuttaa syvästi Peder Lykkeä, mutta valtaneuvos tuntee olevansa avuton, muserrettu, lyöty.

— Minne aiot asettua? hän kysyy tietämättä, miksi hän sanoo juuri näin.

Jörgen kohottaa katseensa. Sen tuli on sammunut, silmät ovat tuhkanharmaat, ja kulmakarvojen kaa-

rien yläpuolella valkoinen otsa on syvien vakojen peitossa.

— Minne? — Hänen silmäluomensa painuvat, aivan kuin hän olisi nukahtamaisillaan. — Minne tahansa, yhdentekevää!

Kaikki on mätää!

Titaani on yksinään.

Hänen poikansa on matkustanut eikä palaisi takaisin kotiin, ennen kuin Peder Lykke itse lähettää hänelle kutsun. Kaikesta perinnöstä hän on luopunut — milloinkaan hän ei vaatisi itselleen mitään.

Hyvästi siis vain!

Kaksi päivää junkkeri makasi kuumeessa, ja Gjörvel istui hänen vieressään vaihtamassa kylmiä yrttipusseja hänen otsalleen... Sitten hän ratsasti pois. Hänen laivansa lähti Mariagerin luostarin satamasta, mutta Peder Lykke ei nähnyt sen lähtöä.

Aika kiitää valtaneuvoksen ohitse ilottomasti kiirehtien... Väliin hän menee ajatuksissaan poikansa kamarin ovelle, nostaa säpin ja katsoo sisään... Nuori, kiihkeä ääni vaikeroi siellä yhä katosta ja seinistä, ja hän painaa taas oven hiljaa kiinni... Huone on täynnään kärsimystä, joka vielä ei ole liki loppuaan.

— Sinä kerroit maailmasta, poikani, kultaisesta lintuhäkistä ja sen visertävistä linnuista — ja kyllälti saitkin tuota viserrystä enemmän kuin sielusi sieti!

Huhutaan kuningas Fredrikin sairastelevan!

Aina siitä lähtien, jolloin Bergenin monet kirkot purettiin, kuninkaalla on ollut kipuja jaloissaan.

Ne kuihtuvat!

Ne kieltäytyvät kannattamasta häntä enää!

Sillä Kristuksen kirkko ja Norjan kaikki kruunatut kuninkaat ovat hänen ikeenään.

Ja tämä ies se painaa hänet maan poveen.

Katkerina kaikuvat vierailla mailla olevan Jörgenin sanat Peder Lykken korvissa, kun hän näkee Tanskan kansan muuttuvan laumaksi hulluja härkiä, jotka vimmoissaan käyvät puskemaan puhki toinen toisensa kupeita.

Katkerimmalta hänestä tuntuu havaita piispa Rönnow niin huonoksi maansa pojaksi, että hän mieluummin valitsee sisällissodan kuin kuninkaanvaalin, sillä Roskilden piispanistuin on saanut Kööpenhaminan tilukset takaisin!

Vähät siitä, vaikka kansa verissä päin kahinoisikin, kunhan vain kirkko pysyy kukkona tunkiolla!

„Petosta!", kuiskaa Jörgenin kuuma ja värisevä ääni kaikista seinistä yön syvässä hiljaisuudessa.

— Huonojapa ovat paavinvallan pojat! valtaneuvos huokaisee. Jos heti olisi valittu uusi kuningas, niin maassa ei nyt olisi kolmea toisilleen vihamielistä leiriä, kolmea kruununtavoittelijaa, jotka keskenään sotien ja vilpistellen taistelevat omaa itseään vastaan.

Ja Viborgin kiihkoileva piispa Jörgen Friis on toivonut olevansa perkele, saadakseen oikein kunnollisesti kiusata kuningas Fredrikiä helvetissä.

Titaani kärsii raskaasti — uskonsa takia — sillä eipä tee paavinvalta sydämiä rakastaviksi. Tuntuu siltä, kuin hän oivaltaisi sen vasta nyt.

Tyge Krabbe kannattaa piispoja, jotka tahtovat sivuuttaa kuninkaan vanhimman pojan, prinssi Christiernin. He ottavat mieluummin prinssi Hansin, nuoren, pehmeän savikimpaleen, josta he voivat muovailla itselleen narrikuninkaan, ja Peder Lykkeltä tullaan kysymään, suostuuko hän tuumaan.

Ei, hän vastaa.

Ei, sillä maa tarvitsee nyt lujakouraisen kuninkaan.

Ja keisari ja paavinistuin ovat vieraita, vihamielisiä tekijöitä. Peder Lykke on luitaan ja ytimiään myöten niin tanskalainen, että kaikki muukalaisuus on hänelle vastenmielistä. Myöskään hän ei siedä kuningas Kruunutonta, jonka talonpoikaissääty on kutsunut maahan. Sen mielestä vain hän pystyy pitämään aisoissa piispojen röyhkeän lauman. Mutta talonpoikien tukena on Dragörin edustalla oleva lyypekkiläisten laivasto.

Vieras ja vihamielinen tekijä sekin.

Rajusti myrskyävän meren vaahtoharjat riepottavat nyt maata ja vaara on tarjolla, että Tanskan ikivanha valtakunta on myrskyn ohitse mentyä, sortunut keisarilliseksi lääniksi.

Ei käy päinsä tämä tällainen!

Vaikka häntä uuvuttaakin hänen raskas, valtava ruumiinsa, johon lihaa karttuu yhä vain enemmän ja enemmän, valtaneuvos kuitenkin pakottautuu reipastumaan ja ratsastaa aateliskokoukseen, joka on määrä pitää Ryn kirkossa ja jossa juutit päättävät kuninkaanvaalista. Ja siellä Peder Lykken lapsenusko vihdoinkin murtuu, sillä kokoukseen saapuneet piispat ovat taaskin kuninkaanvaalia vastaan. Börglumin Stygge Krumpen manaa kiihkeästi kuin hurmahenkinen prinssi Christiernia, joka on vääräuskoinen luterilainen, ja väittää prinssin sanoneen, että hän mieluummin heittää hiiteen koko roskan, kuin luopuu saatanallisesta harhaoppisuudestaan . . .

Silloin Peder Lykke vielä kerran nousee puhumaan ryhdistäen titaanisen ruhonsa ja täyttäen Ryn kirkon suunnattomana ja peloittavana kuin vimmastunut

kontio. Ja yli koolla olevan aatelin ja papiston parven hän huutaa jylisevällä äänellä:

— Rupea vain luterilaiseksi sinäkin, pikku Styggepiispa, sillä silloin voit naida jalkavaimosi Elisabeth Gyldenstiernin! Ja silloin kukaties saat pitää hänet yksinäsi, päinvastoin kuin nyt!

Valtava naurunremakka täyttää holvit, vakavuuden ja ahdistuksen paine särkyy, jyllantilaista aatelistoa ahtautuu kirkkoon yhä enemmän, ja juutit ratkaisevat vaalinsa: kuninkaaksi prinssi Christiern!

Peder Lykke ratsastaa myös Hortensiin, jossa kuninkaalle vannotaan uskollisuudenvala, ja koko ajan hänestä tuntuu, kuin hänen poikansa ratsastaisi näkymättömänä hänen rinnallaan. Hän tietää, että hänen sairaan sydämensä ainoa toive on junkkerin kutsuminen kotiin — tapahtuuhan täällä niin paljon, mistä pitäisi vaihtaa ajatuksia.

Mutta hän ei voi sitä tehdä!

Sillä häntä värisyttää!

Jokin käsittämätön ja sietämätön erottaa hänet hänen rakkaasta pojastaan: Jörgen Lykken jäljet ovat täynnä sortuneita kirkkoja — kirkko kirkon jälkeen muuttuu tomuksi siellä, missä hän kulkee! Ja yli kaiken sen hartauden, jolla tuhannet ihmiset lapsekkaassa yksinkertaisuudessaan lähestyvät isää Jumalaa, kaikuu raatelevan epätoivon huuto:

Kaikki on mätää!

Niin, niin ... aikanaan Jumala kyllä opettaa hänet taipumaan.

Mutta vanha valtaneuvos tuntee sydämensä kummasti lämpenevän uuden kuninkaan seisoessa siinä korkealla kaiken kansan yläpuolella vakuutustaan antamassa. Sillä suuresta nuoruudestaan huolimatta kuningas on valmis vilpittömästi ja lämpimästi lupaa-

maan, ettei Tanskanmaassa saa julistaa mitään muuta kuin Jumalan omaa sanaa, sitä, jota Luther on opettanut hänelle Wittenbergissä.

Uskollisuudenvala kohisee vastavalitun kuninkaan ympärillä, ja hänelle esittää kiitokset vanha Tyge Krabbe.

Mutta elonsa auringon jo mailleen mennessä Peder Lykke kokee suuren ilon. Nuori kuningas ottaa hänen kätensä käsiensä väliin ja kiittää häntä ja sanoo kyllä muistavansa, ketä hänen isänsä oli kiittäminen kuninkaaksi valitsemisestaan ja ketä hänen itsensäkin on kiittäminen samasta asiasta. — Haluaako Peder Lykke ottaa Aalborgshusin läänitykseksen ja puolustaa sitä kuninkaan lukuun?

Peder Lykken silmät kyyneltyvät.

Tokko hän haluaa!

Kotiuduttuaan hän kaipaa poikaansa sietämättömän kipeästi. Huhut kertovat junkkerin yhä kasvavasta suosiosta Pariisin loistavassa hovissa. Jörgen on kuningas Fransin ystävä ja uskottu lähettiläs ja hänen rikkautensa on tarumainen. Siitä kuullessaan valtaneuvos heittää tuleen aloittamansa kirjeen. Jörgen Lykken rikkaudet ovat panneet ihmiset arvailemaan, että hän osaa tehdä kultaa — tai että hän on löytänyt viisasten kiven — tai että hän on ollut Cortezin mukana pakanamaassa, josta kultaa on tuotu Eurooppaan kokonaisia laivanlasteja.

Valtaneuvos hymyilee kuullessaan, että kuningas Frans ja Jörgen ovat olleet paavin luona ja että ylpeä, nuori tanskalainen on kieltäytynyt suutelemasta paavin ukkovarvasta.

Niin, vatsa hytkyen, hän jopa nauraa tälle jutulle, sillä siitä jos mistään, hän tuntee poikansa, jonka pienen, kovan hymyn ja valppaan, ilvehtivän katseen

hän näkee edessään. Ja syvään huokaillen hän kaipaa junkkerin hovijuoruja ja hänen kevyttä tarinointiaan Euroopan politiikasta. Paremman puutteessa hän ratkaisee kärsivällisyydenkokeita koruleikkauksin somistettujen puupalikoiden avulla tai lukee Görvel Gjedille postillaansa.

— — —

Maa on liekeissä idästä länteen — uskonpuhdistussota, kreivinsota[1], riehuu kuin ukonilma. Lyypekkiläiset riehuvat etelässä, Kustaa Vaasa kahinoi Skoonessa, kreivi Christoffer saarilla — ja Kippari Klement[2] johtaa Pohjois-Jyllannissa tuhatlukuisia, rosvoilevia talonpoikia. Linnat ja luostarit palavat poroksi. Fuurön Dotterhuus hävitetään maan tasalle, ja Vitskölin luostarinkirkko ryöstetään perin pohjin.

Kaikki pakenevat, ja ennen pitkää pakolaisvirta tempaa mukaansa myös Peder Lykken. Keskellä maataan taistelee nuori kuningas jaellen iskujaan joka taholle, ja häntä auttavat nuoret sotapäälliköt. Voitto seuraa heitä. Johan Rantzau kulkee edellä iskien talonpoikia hengiltä kuormakaupalla. Kuningas seuraa hänen perässään heiluttaen voitetuille rauhan öljypuunoksaa!

Vanhojen urhojen aika oli ohitse. Monet olivat kaatuneet ja saaneet viimeiseksi lepopaikakseen Mariagerin kirkon. Stygge Krumpen hymyili vapisten Peder Ratsumiehen leivinuunissa, ja Elisabeth Gyldenstiern oli ainiaaksi kadonnut. Tyge Krabbe makasi sairaana Östergårdissa, Peder Lykke kuolevana Söholmissa.

---

[1] Oldenburgin maakreivi Kristoffer yritti yhdessä lyypekkiläisten kanssa auttaa Kristian II:n vallananastuspyrkimyksiä. Hänen mukaansa tätä sotaa sanotaan kreivinsodaksi. — Suom.

[2] Tanskalainen merirosvo joka otti osaa kreivinsotaan Kristian II:n laskuun. — Suom.

Yksinään erkani titaani maailmasta. Yöpöydällä alkoovisängyn vieressä oli sulkakynä ja kirjoittamaton paperi. Hänen viimeinen ajatuksensa oli koskenut Jörgeniä, hänen rakasta ottopoikaansa.

Ja sitten Kirsten Hög ja hänen tyttärensä tappelivat perinnöstä.

VALTANEUVOS, KREIVI GEORGES DE LUQUE

Koko Himmersyssel puhuu ja juoruaa ja yhtyy hälisemään ja utelemaan tietoja vain yhdestä ainoasta miehestä.

Tämä mies on Jörgen Lykke.

Villestrupin herra Axel Juul, josta hiljan on tullut maatuomari isänsä jälkeen, ja Stenaltin herra Biörn Andersinpoika ovat olleet kruunausjuhlissa Kööpenhaminassa. Ihana oli ollut nähdä heidän nuori voideltu kuninkaansa Christiern III, ja kaunis katsella hänen nuori kuningattarensa, jonka hiukset hulmusivat valtoimina kruunun alla.

Siellä olivat Preussin herttua ja hänen puolisonsa, joka on tanskalainen kuninkaantytär. Siellä oli Saksi-Lauenburgin herttua, kuningattaren nuori veli. Siellä olivat kaikkien hovien lähettiläät.

Mutta näitä kaikkia uljaampi oli Himmersysselin kuulu poika Jörgen Lykke, mahtavan Ranskanmaan valtaneuvos ja kuningas Fransin henkilökohtainen lähettiläs maailman kaikilla kulmilla. Pitkänä ja solakkana ja maanmiestensä tuijottavien katseiden seuraamana hän liikkui kaikkien noiden ylhäisten vieraiden

parissa kuin ainakin vertaistensa joukossa! Kaikkia kieliä aina arabiaa myöten hän puhui yhtä sujuvasti, ja hänen kallisarvoisten pukujensa ylellisyys saattoi jopa ruhtinaatkin varjoon. Mutta niinpä jokainen olikin selvillä hänen suuresta mahdistaan ja rikkaudestaan ja hänen sekä julkisesta, että salaisesta vaikutusvallastaan. Kreivi Georges de Luque oli *gentilhomme de la chambre du roi de France,* vaikka oli vasta kolmissakymmenissä, ja hänellä oli ollut tämä arvo jo kolme vuotta.

Ranskan kuningas oli lähettänyt Jörgen Lykken mukana onnentoivotuksensa kruunajaisiin sekä Tanskalle tarjouksen käydä liittoon Ranskan kanssa. Molemmat näistä tuomisista olivat tervetulleet, varsinkin liittotarjous. Sillä etelässä vaaniva paavilaisuus toivoo saavansa menettämänsä valtakunnan takaisin, vangitun kuninkaan tyttärien avulla, joista se varsinkin luottaa Kristiinaan. Ja tämä uhka on kuningasparille alituisen huolen aiheena nyt, kun uskonpuhdistus on niin onnellisesti toteutettu ja katolisten piispojen tilalle saatu Lutherille uskolliset miehet.

Hauskaa on kuulla kerrottavan loistavista ja iloisista kruunausjuhlista, ja erinomainen asia on, että maan asiat ovat niin rauhaarakastavan kuninkaan hoivissa, mutta sittenkin on suurimman mielenkiinnon kohteena Jörgen Lykke. Kukaan ei vielä ole unohtanut hänen riehakkaita kujeitaan, hänen uhkarohkeaa haastettaan Jöwwelle, joka sitten ei saapunutkaan, hänen vallattomia pilapiirroksiaan, missä piispoiksi puetut sudet saarnasivat lampaille, joita munkit keritsivät. Hän on yhä kaikkien muistissa kopeana ja kuitenkin hyväntahtoisena, rienaavana ja kuitenkin hauskana nuorukaisena, joka aina levitti iloa ympärilleen.

Ja kuinka merkillisen pitkälle hän on päässyt! Vähältä pitää, ettei Dorthe Juul, Korsriisin herran Christoffer Tornekrandsin puoliso, lähetä pientä salaisen katumuksen huokausta kohti niitä aikoja, jolloin hänen isänsä ja Jörgenin isä neuvottelivat naimakaupoista, mutta jolloin hän, Dorthe, kerjäsi miehekseen Christofferin!

Olisipa hänellä silloin ollut yhtä paljon järkeä kuin nyt! Kovin on Christoffer muuttunut niiden kymmenen vuoden aikana, jotka he ovat olleet naimisissa! Mutta tietenkin hän silti on kiintynyt mieheensä — siitäkin huolimatta, että on hauskaa kuulla tuosta toisesta yhtä ja toista.

— Kerro nyt, Axel, kerro ja anna kuulua! hän yllyttää veljeään, maatuomari Axel Juulia. Sisarukset tulevat mainiosti toimeen keskenään, sillä molemmat rakastavat suun nautintoja ja ovat lihavahkoja ja naurunhaluisia. — Miltä hän näytti? Ja minkälainen puku hänellä oli?

— Pyh, puku! Pystyykö pohjoisjyllantilainen maatuomari ymmärtämään Ranskan muoteja? Jok'ainoa päivä hänellä oli yllään jotakin uutta ...

— Niin, mutta kruunajaisissa?

— Kruunajaisissa! — Sen Axel Juul toki muistaa: kruunajaisissa Jörgenillä oli viitta, jonka kankaaseen oli kudottu kultalankoja ...

— Oliko se lyhyt?

— Taisipa olla.

— Uusi muoti siis on sellainen. Minäpä vähän lyhennän sekä sinun että Stofferin viittaa.

— Jos aviosiippani Kirsten Urne antaa sinulle luvan. — Axel Juul avartaa sieraimiaan kuin ovela koira. — Kirsten kuvittelee, että viitan alareuna on täynnä pyhiä kirjoituksia ja että jos leikkaat siitä

pois kaistaleen, niin jäljelle jää vain syntinen ruumis.

— No, ainahan Kirsten on niin pullollaan sitä syntisyyttään, että se ihan valuu pitkin hänen turpaansa... Mutta kai Jörgenillä sentään oli muutakin verhonaan kuin vain lyhyt viitta?

— Siunatkoon, Dorthe, kuinka voit muuta kuvitellakaan? Näitkö milloinkaan Jörgeniä muunlaisena kuin mitä hienoimpana linnunpelättimenä?

— Niin, mutta Axel, älä nyt sellaista kerro, minkä muutenkin tiedän! Ihanhan sinut täytyy ratkoa auki, ennen kuin suustasi saa sanankaan irti!

Sisarensa takia Axel Juul vaivautuu muistelemaan asioita, jotka muuten eivät suinkaan kuulu hänen harrastuspiiriinsä. Lyhyt viitta siis oli kultakuteista silkkiä, ja siinä oli kärpännahkareunus. Lisäksi Jörgenillä oli yllään nuttu ja pursuvan avarat polvihousut.

— Minkä väriset?

Axel Juul raapii päätään — taisivat olla orvokin- tai heliotroopinväriset.

— Ne värit nyt eivät muistuta toisiaan lainkaan! Dorthe tuhahtaa.

Axel Juulia alkaa jo kyllästyttää. Pitäisi riittää, jos hän nyt kertoo heidän entisen hyvän ystävänsä olleen niin perusteellisesti joka taholle pullistelevien pitsien ja pöhöttimien ja sulkien peitossa, että hän muistutti tuulen tuivertamaa kukkoa. Jota paitsi hän valeli ylleen hajuvettä joka kerralla, kun joku oksensi tai teki sen vielä pahemman tempun! Ja tulkoon yksin tein kerrotuksi sekin, että hän paistoi kuin tulinen luoti, sillä hänen pukunsa lukemattomat kultakorut olivat täynnä timantteja ja ties mitä kaikkia jalokiviä, punaisia ja sinisiä. Niin, ja lisäksi hänellä oli kolmen sormen paksuinen kultaketju, joka kaarsi le-

veästi olkapäitä, mikä kuuluu olevan englantilainen muoti. Ja päässään hänellä oli litteä hattu.

— Oliko siinä sulkia?

— Se oli kaikkine sulkatöyhtöineen kuin keskikokoinen myllynkivi. Mutta turnajaisissa hän otteli urheasti, se tunnustus hänelle on annettava! Ja olinpa aivan unohtaa: hänellä oli kultainen haarniska, jollaista tässä maassa ei ole vielä ikinä nähty! Mutta niinpä hän onkin pohjattoman äveriäs...

— Anna minulle vähän rahaa uutta hajurasiaa varten, jos olet lainannut häneltä!

— Ethän vain kieli Kirstenille?

— Johan nyt, Axel, heitä vain rahat tänne!... Saat muuten olla varma siitä, että Himmersysselin neidoilla on näinä päivinä kiire lukea avioliittorukouksiaan, sillä kukaties Jörgen vielä palaa näille maille ja käy perheissäkin... Sääli, ettei vanha Peder Lykke saanut nähdä Jörgeniä ranskalaisena valtaneuvoksena — hänhän oli niin ylpeä pojastaan...

— — —

Totta on, että Himmersysselin neidot lukevat avioliittorukouksiaan ja sukivat kiiltovedellä kostuteltuja kutrejaan. Vaikka kyllähän Biörn Andersinpoika väittää, ettei Jörgen enää palaa Tanskaan, sillä nyt jos koskaan hän on välttämätön kuningas Fransille, joka on perin masennuksissaan Dauphinin jouduttua katalan myrkytysmurhan uhriksi. Sitä paitsi Ranskan kuningas on taas sodassa keisari Kaarlea vastaan, ja Jörgen Lykke matkustaa maasta maahan hankkimassa liittolaisia Ranskalle. Kruunajaisista hän lähti suoraan kuningas Sigismundin luokse Puolaan, jossa hän on myös kuningattaren, Bona Sforzan, suuressa suosiossa. Sitä paitsi Puolan hovissa on kokonainen lauma Italiasta saapuneita niin sanottuja humanisteja,

pakanallisia veitikoita, jotka palvovat kaikkea kreikkalaista ja joiden kanssa Jörgen on vanha tuttu... Mutta uskonpuhdistus kuuluu olevan tulossa jo sinnekin — sehän se on koko kuudennentoista vuosisadan luonteenomaisin piirre. Ahnaan ja riettaan papiston aiheuttama kapina Roomaa vastaan on saattanut kuohuntatilaan Puolan, Böömin, Englannin, pohjoismaat, Hollannin ja ennen kaikkea Saksan.

Eipä kukaan pahene, vaikka toivookin — ja joka tapauksessa käy selville, ettei ranskalainen kreivi ole unohtanut tanskalaisia tiluksiaan, sillä hän on lähettänyt erään saksalaisen rakennusmestarin Bunderupiin. Kerrotaan suurista hankinnoista: Moun metsistä on ostettu tammihirsiä, sillä linnoitettu asuinrakennus rakennetaan paalujen varaan. Ja nyt kaivetaan kalalammikoita ja kaksinkertaisia vallihautoja, ja paikalle tuodaan kiveä karavaanikaupalla. Kaikki tämä kivi on hyvää ja raskasta kirkko- ja luostarikiveä, jota Jörgen onnekseen osti suuret määrät niihin aikoihin, jolloin niin paljon kirkkoja ja luostareita purettiin.

Ilmeisesti rakenteilla on oikea linna!

— — —

Mutta vasta vuotta myöhemmin, Fransin ja keisarin kymmenvuotisrauhan tultua solmituksi Nizzassa, Jörgen saapuu kotiin katsomaan rakennusyrityksiään ja tiluksiaan. Gjörvel Gjed on kuollut, ja hänen jäämistössään on kokonainen arkullinen hänen rakkaalle pojalleen tarkoitettuja käsineitä. Mutta Bunderupissa astelee eräs nuori mies, joka vielä on melkein lapsen kirjoissa. Hän on Wolluf Hanyngh, edellisen omistajan poika. Uskollisena kuin kulta hän hoitelee tehtäviään, ja hänet Jörgen nimittää voudikseen!

Wolluf Hanyngh astelee palkattuna tilanhoitajana

omalla perintömaallaan, vaikka hänen nimensä on hyvinkin yhtä vanha kuin „moitteettomien Lykkein". Axel Juul varoittaa ystäväänsä Jörgeniä, sillä eipä ole vielä sellaista miestä nähty, joka ei tuntisi salaista vetovoimaa isäinsä omistamaa maata kohtaan — ja pitäköön Jörgen mielessään sen vanhan sananparren, jonka mukaan isoimmat kalat viihtyvät juuri tyvenessä vedessä.

Jörgen Lykke vastaa, tekemällä nuoren Wollufin asemieheksi ja oikeuttamalla hänet toimimaan päällysmiehenä myös Overgårdissa hänen itsensä ollessa ulkomailla. Ja uusi asemies käy niin tarmokkaasti töihin käsiksi isäntänsä puolesta, että hänellä pian on kansan suussa liikanimi: „Uskollinen".

Jörgen Lykke saapuu kotipuoleensa mahtimiehenä — hänellä on arvovaltaa, joka on kaikille ilmeinen.

Ja josta seutu hyötyy.

Christiern kolmas on hyvä ja voimakas kuningas, muuta ei voi sanoa. Mutta kaikkeen tarvitaan aikaa. Kauhean kreivinsodan jäljiltä Jyllanti on edelleenkin pelkkänä laittomuuden liejukkona. Kukaan ei ole varma ruumiinsa tai henkensä, tavaransa tai kotinsa puolesta. Rauhalliset maantienmatkaajat ryöstetään ilkosen alastomiksi ja ripustetaan puihin, sadonryöstäjät vievät viljan pelloilta keskellä kirkasta päivää, metsien luolissa asustavat rosvojoukot vyöryvät hävittävinä yli pikkukylien, jotka lepäävät turvattomina kirkkojensa ympärillä. Tulenlieskat paistavat kilvan auringon kanssa, ja kauhun kiidättämät jalat kuljettavat paikasta toiseen tietoja murhapoltoista ja raiskauksista.

Säädytöntä menoa!

Bunderup viruu puoleksi purettuna tehdäkseen tilaa uudelle linnalle. Sen navettaan murtautuu rosvo-

joukko ja alkaa viedä pois karjaa. Rosvot eivät ole kuulleet linnanherran paluusta.

Mutta he saavat sen tietoonsa juuri parahiksi seisoessaan seuraavana aamuna maatuomari Axel Juulin edessä ja riippuessaan tuntia myöhemmin keskellä korppiparvea Viborgin länsipuolella olevalla hirttomäellä.

Ketään ei ruoskittu eikä teilattu, sillä mistään sellaisesta Jörgen Lykke ei pidä. Moiset rangaistukset ovat hänen mielestään vain ajanhukkaa.

Sen jälkeen tapahtuu asioita, jotka koituvat suureksi huojennukseksi piinatuille porvareille ja talonpojille. Haldin lääniherra Otto Krumpen sekä Axel Juul ja Jörgen Lykke käyvät yhteisvoimin puhdistamaan Himmersysseliä, niin että kohina käy kautta laajojen alueiden. Rosvoja, viljanryöstäjiä ja varkaita ahdistetaan yötä päivää, metsien luolat savustetaan tyhjiksi polttamalla niiden aukoissa kosteita puita, eikä Viborgin nelihaarainen hirsipuu ole hetkeäkään tyhjänä. Tämä ripeä oikeudenkäyttö synnyttää kaikkialla niin terveellisen pelon, että kun kuukausi on kulunut Jörgenin paluusta, Himmersyssel on siisti kuin juur'ikään kammattu pää, toisin sanoen puti puhdas kaikista täistä!

— — —

Jörgen Lykke seisoo ympärilleen katsellen keskellä puretun talonsa nostattamaa pölypilveä. Hänen pukunsa on harmaata, hohtavaa Lyonin taftia, ja siihen kuuluvassa harmaassa samettiviitassa on heliotroopinvärinen silkkivuori. Harmaat karduaaninahkaiset ankannokkakengät, joissa on kultaiset nyörit, väikkyvät vihreään metalliin vivahtaen. Jalassaan hänellä on silkkitrikoot, mutta pitkiin, kapeihin käsiinsä hän on vetänyt Gjörvel-rouvan kutomat sormikkaat, sillä hän

ei ole koskaan sietänyt pohjolan kylmyyttä, joka on hänelle entistäkin vastenmielisempi nyt, kun hän on niin hemmoteltu. Hänellä on vinttikoiran pitkä ja hoikka vartalo, ja pannukakkubaletin varjostamista valkeista, omituisen pienistä kasvoista kuvastuu norsunluun särötön lujuus. Kiiltävän sileäksi suitun tukkansa peitteenä hänellä on kudottu myssy. Sellaista käyttävät monet, sillä baretista ei ole lämmittäjäksi, se kun oikeastaan on olemassa vain valkoisia sulkatöyhtöjä varten!

Mutta hänen vaaleissa silmissään on naskalinterävä katse, joka tunkeutuu jok'ainoaan soran ja sirpaleiden keskellä olevaan tarvikepinoon. Tämä katse punnitsee ja tarkastaa hänen puhellessaan saksalaisen rakennusmestarinsa kanssa, jota on hänelle lämpimästi suositeltu ja joka on ollut opissa itse Bramanten[1] luona; hänet Jörgen tunsi! Rakennusmestari sanoo olevansa velassa Moun metsistä ostetuista suurista hirsieristä.

— Se ei olekaan mikään pikkusumma! Jörgen sanoo miettiväisenä.

— Ei. Mutta tukit, jotka upotetaan kosteaan maahan ja joiden on sadat vuodet tuettava sotilaallisesti varustettua linnaa, on valittava kaikkein parhaimmista puulajeista, eikä niitä saada pikkusummilla, rakennusmestari vastaa. Jos ne mätänevät maassa, niin muurit vajoavat ja saavat halkeamia.

Jörgen Lykke maksaa äyriäkään tinkimättä. Mutta kulmakarvojen alta tähyävässä terävässä katseessa on pistävä välke, kun hän sanoo:

— En ole perehtynyt puuasioihin. Mutta luotan

---

[1] Donato Lazzari (Bramante) oli renessanssin kuuluisin arkkitehti, joka mm. suunnitteli Rooman Pietarinkirkon rakennustyöt. — Suom.

teihin — ja jos minun taloni vajoaa, niin silloin vajoaa myös teidän talonne!

Hän poistuu. Ja viiksiään pureskellen rakennusmestari kääntää katseensa tukkikasoista isäntäänsä, joka loittonee pitkänä ja solakkana — teräksenharmaana ja liukasliikkeisenä kuin orava.

Kaikkialla, missä Jörgen Lykke näyttäytyy, hänen alustalaisensa kumartavat alamaisesti maahan asti. Niin he eivät tee yksinomaan hänen pohjattomien rikkauksiensa takia, heitä kehoittaa siihen myös se, että hän on laatuisa linnanrakennuttaja, joka ei tingi, ei nylje, vaan maksaa jokaiselle kunnollisesti. Itse hän laatii piirustukset sitä maanalaista salakäytävää varten, jonka hän tahtoo ulotettavaksi aina Gjedstedin siltaan asti. Sitä kaivetaan öisin, ja päivisin se pidetään peitettynä. Yksissä neuvoin rakennusmestarin kanssa hän laskee, minne on edullisinta sijoittaa näkymättömät kuunteluputket, sylen paksuisten muurien uumenissa kulkevat kapeat salapolut, pilastereihin avautuvat pienet piilo-ovet. Syvälle muurien alle hän rakennuttaa salaisen kirjekammion, johon pääsee vain lattiassa olevasta laskuluukusta. Isoon kirjekammioonsa, jossa hän aikoo ottaa vastaan vieraitaan, hän teettää kauniit lasi-ikkunat, kaakeliuunit ja monet kuunteluputket, jotka johtavat salakäytäviin ja pilastereihin. Näin hän varaa itselleen tilaisuuden milloin tahansa poistua vieraittensa ja asiamiestensä parista kuunnellakseen salaisista kätköpaikoista, mitä mieltä he ovat asioista silloin, kun he luulevat olevansa yksin!

Sillä välin, kun hänen linnansa muurit ylenevät, Jörgen Lykke istahtaa miettimään.

Hän pohtii perusteellisesti ja kauan.

Onko hänen asetuttava kotimaahan vai jäätävä Ranskan palvelukseen?

Christiern kolmas on tarjonnut hänelle paikkaa valtaneuvostossa ja Mariageria läänitykseksi. Ja Tanskan neuvosto on muuttunut yksituumaiseksi ja eheäksi Hänen Armonsa kieltäydyttyä nimittämästä siihen kirkon miehiä. Tanskan kuningas on suoraan ja selkeästi ilmaissut epäilevänsä pappien suvaitsevaisuutta sanomalla: „Tanskan valtakunnalle voi taata rauhallisen, säröttömän ja sopuisan hallituksen vain maallinen valta."

Entä Ranska?

Niin, siellä häntä odottaa kuningas Fransin kaikkein korkein suosio — ja niinpä hänen kokemuksensa sanoo hänelle, että loppu on lähellä. Hän on liian rikas. Hän muistaa kardinaali Wolseyn kukistumisen. Ei auttanut, vaikka hän lahjoitti koko komean Hampton Courtinsa kuningas Henrikille, sillä hänellä oli vihollisenaan Anna Boleyn! Tällaisen vaaran Jörgen Lykke kylläkin on välttänyt: hänellä ei ole ainoaakaan naista, joka pyrkisi tuhoamaan hänen onnensa. Siinä suhteessa hänet opetti varovaiseksi vanha Robertet!

Jos hän nyt luopuu Ranskan palveluksesta, niin kuningas Frans jää kaipaamaan häntä katkerasti ja muistelemaan häntä suopein mielin. Ja se voi olla hänelle hyödyksi, jos hän sattuu joutumaan Pariisiin oman maansa asioissa.

Tanskassa häntä odottaa nousu huipulle.

Mutta Pariisissa on hänen salainen kauppahuoneensa.

Sille laski perustuksen Vitskölin luostari. Nyt tämä vanha luostari on enää vain viimeisten iäkkäiden munkkien koti ja nuorten papinalkujen koulu. Sen kirkko muistuttaa tyhjää heinälatoa, sen jälkeen

kun siellä vierailivat Kippari Klementin talonpoikaparvet, jotka tonkivat sen sekaiseksi kuin villisiat kalalammikon. Mutta Janus de L'Hong oli siellä varmassa valepuvussa ja osti sen kaikki kalliit pyhäinjäännösliippaat, kalkit ja maalaukset, osti ne pilkkahinnasta, koska tietämättömät rosvot eivät olleet mitään taiteentuntijoita. Eräs kallisarvoinen Dürerin maalaus löydettiin luostarin lantakasasta, ja eräs Rafaelin madonna oli lävistetty lantatalikolla, eikä sitä käynyt enää pelastaminen.

Pohjolassa on näihin aikoihin raakaa ja koleaa, mutta kaikin puolin siistiä. Kuningas elää säädyllisessä avioliitossa uhkean kuningattarensa Dorothean kanssa, papeilla on siivolliset vaimot, ja kaiken kansan liittää yhteen yksi usko, yksi ainoa pyhä kirkko.

Entä Ranska?

Siellä on kaksi kirkkoa, reformoitu ja katolinen.

Ja missä on kaksi kirkkoa, siellä on helvetti — niinkuin sielläkin, missä on kaksi naista.

Kuningas Frans poltattaa ihmisiä roviolla yhtenä päivänä ja katuu surkeasti toisena! Tallustelee pyhissä juhlakulkueissa, laahaten kintereillään rakastajatartaan Pisseleutä ja aviosiippaansa Leonoraa, jotka astelevat vieri vieressä! Ja palaneen ihmislihan käry tekee hajuvesitehtaat rikkaiksi, sillä ihmiset tulevat pahoinvoiviksi, elleivät voi tavalla tai toisella lieventää tuota kuvottavaa katkua.

Nyt viimeksi kuningas Fransin raivostutti kerettiläisiin se, että kalvinistit olivat särkeneet hänen ihmeitätekevän madonnankuvansa!

Väärennetyt pyhäinjäännökset, Jörgen Lykke ajattelee. — Vitskölistä tai muista samanlaista kauppaa harjoittavista luostareista peräisin olevat rojut ovat olleet ihmiskunnalle katkera markkinailveily!

ENGELSBORGIN PRINSESSA

Dotterhuus on palanut.

Asemies Hanyngh luettelee Jörgen Lykkelle ne kartanot ja luostarit, jotka joutuivat liekkien saaliiksi kreivinsodan aikana. Tässä luettelossa on monta Kaarlein kartanoa, sillä Kaarlejahan kerta kaikkiaan vainoaa se kohtalo, että minkä he rakentavat sen tuli tuhoaa! Tämän fylgian väitetään olevan peräisin aina niiltä ajoilta, jolloin Englannin prinssi Kaarle valloitti ja poltti Elkierin ja velhontaitoihin perehtynyt linnanherra jätti voittajille perinnöksi kirouksensa, ennen kuin kuoli.

Dotterhuus poltettiin, mutta sitä ei ryöstetty. Sen yön tapahtumat olivat olleet kammottavat, mutta kukaan ei tietänyt niistä mitään varmaa. Suuret rosvolaumat olivat soutaneet saareen, mutta nunnat olivat polttaneet itsensä palavan luostarirakennuksen mukana, yritettyään ensin puolustaa saarta hurjien koiriensa avulla. Ainoakaan tihutyöntekijä ei palannut takaisin. Osan heistä raatelivat riekaleiksi kauheat verikoirat, monet paloivat. Myös kaikki pikkutytöt paloivat tai hukkuivat. Hirvittävät hätähuudot kan-

tautuivat veden poikki aina Morsiin asti. Nuorten ja vanhojen nunnien, lasten ja hengiltä purtujen miesten ruumiita ajautui sitten kalastajien verkkoihin, ja ne haudattiin nimettöminä Fovlumiin, joka on Kaarlein sukukirkko. Mutta sen jälkeen kirkossa alkoi sietämättömästi kummitella, ja joku keksi, että nunnathan ne siellä kummittelivat, koska eivät halunneet maata maan povessa yhdessä niiden kanssa, jotka olivat heidät raiskanneet. Heidät siis siirrettiin muualle, ja niin oli rauha palautunut.

Kaarlenpojista ei ainoakaan ollut kotosalla Dotterhuusia puolustamassa. Suku on luisumassa häviötään kohden, ja toiset keinottelevat huostaansa sen maita. Jäljellä ovat vain Hazelin nuori, sairas herra, Skalshuusin vanhus, joka on menettänyt seitsemän oivallista poikaa, ja Engelsborgin herra, joka on suvun vanhin ja jolla on palosta pelastunut tytär. Tämä neito, jonka nimi on sukuperinteiden mukaisesti Ethelreda, kuuluu olevan ylettömän kaunis, ja häntä sanotaan Engelsborgin prinsessaksi.

— — —

Aina siitä hetkestä lähtien, jolloin hän taas saapui kotiin, Jörgen Lykke on ajatellut Insula Virginiaa, jonka hän tahtoisi nähdä uudestaan. Mutta hänellä ei ole ollut aikaa.

Nyt hän riistää itselleen tämän ajan.

Eräänä kesäkuun päivänä rengit soutavat hänet yli Lim-vuonon suvenhohtoisten aaltojen — ja vene lipuu lahteen, keskelle tuonelan hiljaisuutta.

Lintujen laulu kantautuu metsän lehtiholvista lahdelle, joka on tulvinut yli äyräittensä, ollen siten osaltaan todistamassa kaiken rappiota. He soutavat edemmäs, kohti Dotterhuusia... Puut törröttävät yhä paljaina ja kärventyneinä, nokisin rungoin, jotka ku-

vastuvat veden tyveneen pintaan... Ja nyt seuraa muuri, kauniin Dotterhuusin ainoa ylpeä jäännös veten heijastuvine, ammottavine luukkuineen ja kuolleiden osien rinnalla murenevine, repaleisine reunoineen. Isosta, jyhkeästä tammesta, jonka toinen puoli on terve, toinen taas hiiltynyt ja eloton, ojentuu kaksi vankkaa, paljasta oksaa syvälle kohti luostarin jätettä, ja tämä näkymä tuo mieleen haavoittuneen äidin, joka kumartuu hoivaamaan runneltua lastaan. Kupolit ovat luhistuneet, marmori on murskana, sora- ja kiviröykkiöt sammaleen ja lakastuneiden lehtien peitossa. Taidokkaasti leikatut myrttieläimet ovat kasvaneet yhteen sekaviksi kehiksi. Ruohot ja villit unikot ahdistavat korkearunkoisia ruusuja ja marmorimaljakkojen tulikukkia, joilta kaikkialle tunkeutuvan peltokierron verettömät kukkaharsot uhkaavat riistää ilman ja valon.

Pojaton suku, Jörgen Lykke ajattelee, ja samassa hän tajuaa, miksi Peder Lykke etsi nimelleen henkiperillisen ennen kuolemaansa. Poika sitoo yhteen, pojaton vie kaiken hajalle... ja hän hymähtää sattuessaan muistamaan ritari Hakin, joka osti Fovlumklosterin valtiolta ja ehätti ottamaan uuden vaimon, vaikka hänen ensimmäinen aviosiippansa tuskin oli ennättänyt edes kunnolla kylmetä haudassaan. Mutta tämä ensimmäinen ei ollut saanut poikalasta, niin että ritarilla oli kiire.

Kaikki sileäkarvaiset koirahirviöt ovat poissa. Engelsborgin herra pani niille saareen myrkkyä, kun ei voinut antaa niille ruokaa. Dotterhuus ei enää milloinkaan nouse.

Luostarin laituriin on kytketty laattapohjainen vene. Fuurössä näyttää olevan muitakin vieraita.

Jörgen Lykke astuu yksinään maihin. Hänestä

tuntuu, kuin saari yhä huokuisi entistä pyhää puhtauttaan, eikä hän päästä soutajiaan tallaamaan sen kamaraa. Lahden kumpaistakin rantaa kiertää polku, jota seuratessaan hän joutuu leveiden, kaarevien siltojen kautta milloin oikealle, milloin vasemmalle rannalle. Ajatuksissaan hän taas palauttaa mieleensä näillä rannoilla kerran pulppuilleen elämän, kylpevät keijut, jotka lepäilivät puoleksi vedessä, puoleksi rantaäyräällä, jotka sirkuttivat ruohojen ja kukkien, sananjalkojen ja liljojen seassa, jotka liikkuivat vaatteitta ja koruitta kuin ainakin luonnon viattomat ja puhtaat lapset, rovionpunaisten hiusten ilmavan sädekehän hulmutessa heidän päänsä ympärillä.

Eräässä paikassa hän pysähtyy tarkastelemaan matalaa kivirakennusta, joka on vahingoittumaton, mutta autio ja hylätty. Hän laskeutuu muutaman porrasaskelman ja katsahtaa ympärilleen. Hän huomaa olevansa kylpyhuoneessa, isossa, kauniissa hallissa, jossa on kivipaasia ja niiden alla tulisija. Lahdesta vesi on johdettu näiden kuumennettujen kivien ylitse alempana olevaan altaaseen. Huone on ollut talvikylpylä. Todella hienosti suunniteltu ja toteutettu keksintö! Hän seisoo tässä äänettömässä ja autiossa hallissa ihmetellen, kuinka tärkeänä nämä uljassyntyiset lapset ovat pitäneet puhtautta, päinvastoin kuin ihmiset yleensä, jotka ovat hänelle, Jörgenille, kuin rutto ja saasta, hän kun on etelän palatseissa tottunut nauttimaan puhtauden hekumasta. Matalasta ovesta hän näkee vihannan päivän ja muistaa, kuinka kiihkeästi hän oli toivonut siveyttä elämänsä johtotähdeksi sinä päivänä, jolloin hän ensi kerran oli nähnyt Insula Virginian. Mutta voi, elämällä olikin ollut hänelle tarjolla lukemattomat valkoiset lehmänsä, joiden utaret olivat isot ja alastomat, ja taivas tietäköön, etteivät ne

olleet mitään näkyruokaa, ei, valkohehkuista kiimaa höyryävinä ne oli tuotu hänen nautittavakseen!

Hänen silmänsä ja huulensa tiukkenevat.

Sen hän sentään rohkenee sanoa, ettei himo milloinkaan ole ollut hänen valtiaanaan. Hän on ottanut ne haureelliset kyyhkysnartut, jotka ovat hänelle kujertaneet, ja jatkanut sitten matkaansa huiskuteltuaan niille kohteliaat kiitoksensa ja hyvästinsä.

Ei, lemmenkiihkoa hän ei ole milloinkaan tuntenut, eikä sydämen tuli pääse häntä koskaan polttamaan, sillä hän on sitä tyystin vailla.

„Teidän sydämenne on kuin neljä kalalammikkoa, ja jokaisessa niissä on kylmää vettä!" Niin oli hänelle sanonut prinsessa Renée, ja muut naiset olivat sanoneet samaa. Mutta niinpä hänellä onkin päänsä paikoillaan, eikä mikään myrkkyjuoma ole tehnyt äkkiloppua hänen elämästään! Hän ei ole milloinkaan yrittänyt vietellä toisten rakastajattaria, eikä mikään nainen ole koskaan saanut houkutelluksi häntä mielettömyyksiin! Hän on ruhtinaallisesti maksanut heidän velkansa, ostanut heiltä heidän tietonsa ja käyttänyt heitä salaisina liittolaisinaan kaikissa maissa, mitään muuta heiltä vaatimatta! Juuri luonteen viileys on hänen suurin pääomansa.

Mutta osaa hän silti näytellä raatelevaa lemmentuskaakin — jos se vain hyödyttää hänen pyrkimyksiään! Sellaista ei ainoakaan nainen voi vastustaa.

Jörgen seisoo puunlatvoja katsellen ja nauraa hiljaa itsekseen. Sen syötin avulla hän pyydysti jopa Tanskan Kristiinankin luottamuksen. Silmät kyynelten sumentamina hän vannoi vangitun kuninkaan tyttärelle rakastaneensa häntä aina siitä lähtien, jolloin he olivat melkein lapsina tavanneet toisensa kuningas Ferdi-

nandin hovissa. Hamaan kuolemaan hän pysyisi prinsessan uskollisena ritarina!

Ja Kristiina luottaa häneen — luottaa yhtä sokeasti kuin paavi Clemens ametistiveden ja timanttijauheen maksatautia parantaviin ominaisuuksiin! Mutta maksapa ei luottanutkaan, ja niin paavi heitti henkensä. Kristiinan kunnianhimoisena haaveena on päästä Englannin kuningattareksi, ja Jörgen lupasi auttaa häntä — prinsessa kyllä tuntee hänet siksi hyvin, että tietää hänen siihen myös pystyvän. Mutta samalla Jörgen neuvoi häntä pysymään viileänä ja etäisenä, olemaan antautumatta heti — se on ainoa oikea keino päästä kuningas Henrikin sydämen valtiaaksi!

Jörgen Lykke nauraa hiljaa raksuttaen kuin metsän lintukuoroon eksynyt yksinäinen harakka.

Prinsessa Kristiina noudatti hänen neuvoaan: pysyi etäisenä ja viileänä, kunnes kuningas Henrik kihlasi Anna Kleven! Christiern Kruunuttoman tytär ei tällä kertaa päässytkään lähettämään Englannin laivastoa Tanskaa vastaan!

— — —

Jörgen Lykke jatkaa samoamistaan pitkin saarta. Eräs silta on kallistunut pahasti: iso puunjuuri on tunkeutunut sen alle ja työntänyt sen sijoiltaan. Kesytön luonto valtaa alaa kaikkialla. Mantelipuut, viikunapuut, walesilaiset kirsikkapuut kituvat rikkaruohojen ahdistamina. Kypressikujanteet ovat kasvaneet umpeen, ja kypressit ovat talven kinosten runtelemia.

Minkä ihmiskädet pystyvät luomaan kauneutta ja silmäin iloa, sen pystyy luonto kuristamaan, rappeuttamaan ja hävittämään aavistamattoman nopeasti.

Hän havahtuu ajatuksistaan. Jossakin pärskyy

hevonen, kilahtelevat suitset, ja nämä äänet kantautuvat hänen luokseen tiheän kypressiaidan lävitse. Hän muistaa marmorilaiturin luona olleen laattapohjaisen veneen ja väistyy sivummalle odottamaan.

Pieni, asepalvelijan asuun sonnustautunut rahvaanmies, jonka maha on kuin sillitynnyri ja jolla on kupeellaan miekka ja päässään munkinhytyrä, taluttaa verkalleen lumivalkeaa hevosta, kaunista, mutta jo iäkästä eläintä, jolla on pitkä, valkoinen harja. Miehen ja hevosen ympärillä kähisee pieniä, räkyttäviä koiria ja kirkuvia ja räpytteleviä papukaijoja.

Mutta ratsun selässä istuu:

Nainen, joka on kuin ilmestys — hehkuvaa liljanpunaa väikkyvä ilmestys päästä laahukseen asti!

Jörgen Lykke tietää, että hänen edessään on Engelsborgin prinsessa, ja nyt hän tietää myös sen, että aina siitä hetkestä lähtien, jolloin hän kuuli „Uskollisen" hänestä kertovan, tämä neito on ollut hänen ajatuksissaan. Hän tietää sen yhtä varmasti kuin senkin, että hänet on lähettänyt tälle retkelle yksinomaan tämän kohtauksen toivo, ja hän tunnustaa, että maailman kaikista naisista vain hän, tämä Kaarlentytär, on hänen sielunsa valtiatar.

Ilmestys, joka säihkyy punaa...

Ei purppuranpunaa niinkuin sadat hänen näkemänsä kuninkaanviitat, vaan rovionpunaa. Huopabaretti, ainoana koristuksenaan kultainen nauha, peittää punaista hiuskuohua, jonka keskellä hänen kasvonsa muistuttavat lehtikehyksen ympäröimää kukkavihkoa. Liljanpunaisena ja runsaslaskoksisena laskeutuu hänen hameensa alas pitkin uljaan, korkean hevosen kylkeä. Hoikempi kuin kenenkään muun Jörgenin näkemän naisolennon on hänen rin-

tansa ja vyötärönsä. Nuttu, joka on samaa punaista kangasta kuin hamekin, kiristää tiukasti povea, ja pienten nappien tiheä rivi ulottuu aina jalkoihin asti. Pitkät hihat, joissa on olka- ja kyynärpääkohokkeet, päättyvät valkoisiin ranneröyhelöihin. Samanlainen yksinkertainen, valkoinen röyhelö somistaa hänen kaulaansa, ja kädessään hänellä on niin ikään valkoiset hansikkaat, jotka ovat tiukasti ihomyötäiset. Koruja hänellä ei ole lainkaan, enempää kuin niitä oli niillä toisillakaan Kaarlentyttärillä, jotka Jörgen kerran näki — ei tavanmukaista sormusta käsineen päällä, ei kaulaketjua, ei kalleutta minkäänlaista, vaan pelkkää rovionpunaista puuntoa vain kiireestä hamaan kantapäähän asti, aivan kuin hän ratsastaisi kohti omaa liekkikuoloaan. Vain hevonen on koristettu. Sillä on pitkäripsuinen, runsaasti kullalla kirjailtu rintasuojus, ja sen kiiltävää, pyöreää selkää peittää kaunis, ruudullinen satulaloimi.

Neito antaa ratsunsa pysähtyä, sillä hän on nähnyt Jörgenin, ja seurakoirat ja papukaijat aloittavat hirmuisen mekastuksen.

Jörgen Lykke liikahtaa lähemmäksi. Tyytyväisenä hän toteaa oman asunsa ylhäisen hienouden: kokemattominkaan tarkkailija ei voi olla havaitsematta, että hänessä on jotakin tavalliset mitat ylittävää. Hänen punasinervä viittansa on täsmälleen samanlainen kuin kuningas Fransin vastaava vaatekappale, ja hänen kalvosimensa ovat hienointa hopeapitsityötä. Ne ovat hänen oma keksintönsä: hopea sointuu yhteen sinipunervan kanssa.

Neiti Ethelredan silmät ovat kullanruskeat. Jörgeniä ylhäältä päin tarkasteleva katse on tyyni, ja pieni hymyn häive kenties haluaa vihjaista, että uljas hoviherra on pikemmin hullunkurinen kuin häikäi-

sevä! Ainakin hänen hieno nenännipukkansa näyttää vähän värähtävän, ja hänen poskeensa ilmestyy pienen pieni hymykuopan varjo.

Hän koettaa vaientaa omituiset seuralaisensa, isot, valkoiset vinttikoirat, jotka ovat yhtä sorjarakenteiset kuin hän itsekin ja jollaisia Jörgen ei tietääkseen ole nähnyt muualla kuin Englannin hovissa, pienet, nauharuusukkein koristetut villakoirat ja sinne tänne lentelevät papukaijat. Lisäksi hänen seurueeseensa kuuluu puolialaston, repaleinen poika, joka seisoo jalustimen vieressä vasu kädessä.

Jörgen Lykke astuu kokonaan esiin piilopaikastaan, kumartaa syvään, sanoo, kuka hän on, ja pyytää neidolta anteeksi tunkeutumistaan Kaarlein saareen. Hänelle on kerrottu, että tämä saari on asumaton ja että hän voisi ketään häiritsemättä katsella sen luumulehtoja ja omenatarhoja. Hän aikoo muuten istuttaa omien puistojensa kukkalavoihin samanlaisia sinisiä tropiikinkukkia ja korkeavartisia ruusuja.

Ethelreda ojentaa hänelle kätensä, mutta vetää sen pois hänen kumartuessaan sitä suutelemaan. Neito ei ole närkästynyt eikä ujo — mutta miehen suu ei saa hipaista edes hänen hansikkaansa nahkaa.

Aivan oikein: hänellä on Kaarlein kaikki hymykuopat ja heidän katseensa, joka on niin hunajainen, niin lämmin ja lempeä ja iloisesti sädehtivä.

— Ei tämä ole mikään asumaton saari, hän sanoo. Vanhat Kaarlentyttäret, jotka vielä ovat elossa, ovat palanneet tänne takaisin ja asuvat nyt kesämajoissa. Vietettyään täällä koko ikänsä he tahtovat täällä myös kuolla.

Hän huokuu suloista suvea, nuoruuden heleintä puhtautta. Hymy ei häivy hetkeksikään hänen pu-

naisilta huuliltaan, ja hän nauraa pahantuulisia eläimiään, jotka yhä vain näyttävät kaunaavan vierasta.

— Teidän nimenne on Lykke, hän sanoo hymyillen, mutta eläinteni parissa teillä ei ole onnea. Ja koirat ovat hyvin älykkäitä, kuten tiedätte!

— Koirien äly ei luotaa ulkokuorta syvemmälle. Ihmisen sisintä ne eivät tajua.

Jörgen työntää sillimahan sivuun ja ottaa ohjakset käteensä. Hitaasti hän taluttaa valkoista tammaa pitkin polkua yli siltojen, ja tuli polttaa hänen poskiaan, sillä ilmeisesti neiti Ethelredalla ei ole mitään muuta yllään kuin pitkä, kellertävänpunainen ratsastuspukunsa! Hän voi seurata neidon poikamaisen hoikan ruumiin viivoja kaulasta jalustimessa olevaan jalkaterään asti tuon nuoren vartalon keinuessa ja notkuessa tamman liikkeiden tahdissa.

Hän huokaisee syvään, aivan kuin sillan nousun hengästyttämänä.

Hän oivaltaa kuvitelleensa ennen aikojaan, ettei lemmenkaipuu ole hänen heikkouksiaan! Vai johtuneeko hänen mielentilansa siitä, että tätä ainoaa jäljellä olevaa neitoa ympäröi Insula Virginian taivaallinen tahrattomuus, aivan kuin hän olisi tämän paratiisin neitseellisen puhdas sydän? Engelsborgin prinsessan hymy ei kohdistu Jörgen Lykkeen, verevimmillään olevaan uljaaseen mieheen, lainkaan sen kummempana kuin niihin eläimiin, jotka juoksevat hänen ympärillään. Ja kun hän puhuttelee vasua kantavaa pientä ryysymekkoa, niin hänen hymykuoppansa ovat aivan yhtä maireat kuin hänen kääntyessään puhuttelemaan Jörgeniä.

— Ettekö tarvitse useampia voimamiehiä pitelemään aloillaan tätä virmaa juoksijaanne? Jörgen sa-

noo vilkaisten ilkikurisesti neitoa, sillä vaikka tamma kieltämättä onkin jalo turnajaisratsu, sen hartaan vakaa eteneminen muistuttaa lahden lumpeisia laineita kyntävän vanhan joutsenen verkkaista matkantekoa.

Neito vastaa hänen hymyynsä ja taputtaa hansikaskädellään tamman kaulaa.

— Puhuuko hän sinusta pahaa, Dorete kulta? Mutta älä välitä! Hän on peikko, jonka lähetämme matkoihinsa heti laiturille tultuamme!

Jörgen Lykke nostaa käden sydämelleen katseessaan tulinen hellyys.

Heidän edessään pilkottaa vuonon sininen ulappa, ja Ethelreda tähyää sitä kirkkain ja iloisin silmin.

— Pian olemme laiturin luona, Dorete kulta, hän sanoo, ja nälkä meillä kai on molemmilla. Siellä avaamme vasun ja katsomme, mitä hyvät sisaret ovat panneet eväiksemme. Ja jos kamariherralle vain kelpaa, niin riittää meiltä teillekin.

Mutta Jörgen on nyrpeä.

— Oletteko varma siitä, että eväät riittävät edes itsellenne? Sillä teidän tietysti täytyy syödä paljon voidaksenne olla noin kylmä!

— Kylmä? — Ethelreda hymyilee kohti lehtiholvia. — Ja vanhat sisaret kun juuri hiljan soimasivat epäkristillistä tulisuuttani!

— Kaikki Kaarlet[1] ovat tulisia, Jörgen tokaisee katsahtaen tutkivasti seuralaistaan nähdäkseen, huomaako tämä hänen sanojensa sisältämää kaksimielisyyttä. Mutta sitä huomaamatta neito naurahtaa:

— Juuri siksihän isäni rohkeneekin uskoa huostaani vain tämän Dorote kullan, jolla on ikää melkeinpä enemmän kuin itselläni. Ja lisäksi hän panee mukaani

---

[1] „Kaikki miehet" (karl = mies.) — Suom.

muonamiehen pitelemään sitä suitsista... Mutta tuolla on Dotterhuus — kääntäkää tuolle toiselle polulle!

Jörgen hämmästyy hänen odottamatonta äänettömyyttään. Neito painaa päänsä, ohjaksia pitelevä käsi yhtyy toiseen käteen lomittuen sen kanssa ristiin hänen polvellaan. Siro suu vavahtelee tuskallisesti. Hymykuopat ovat poissa. Hän rukoilee luostarin monien vainajien puolesta. Ääneti Jörgen taluttaa tamman pois savun nokeamien muurien lähettyviltä, ja niin he saapuvat kiertoteitse laiturin luokse. Laattapohjainen vene odottaa siellä hiljaa keinuen.

— Kuinka pelastuitte palosta, neiti Ethelreda? Jörgen kysyy hiljaa ja vakavasti.

— Se oli pelkkä sattuma vain. Vanhimmat sisaret tiesivät erään piilopaikan, ja minä seurasin heitä sinne. — Neito luo pelokkaan katseen taakseen, kohti raunioita, ja huokaa syvään. — Voi, mieluummin olisin kuollut, sillä luhistuihan silloin koko maailmani! Se oli niin kauheaa, ettei sitä voi sanoin kuvata. En unohda sitä ikinä!

Pehmeät huulet värisevät; hän muistuttaa itkuun puhkeavaa lasta.

— Nyt jo olemmekin laiturin luona! Jörgen Lykke ehättää sanomaan.

He päättävät syödä sisarten eväät jossakin etäämmällä. Ethelreda hyppää maahan satulasta, ja Jörgenin seurassa hän jättää Dotterhuusin kolkot rauniot kauas taakseen. Hän on nuori ja unohtaa pian, ja kaikki, mihin hänen katseensa osuu, ravitsee hänen heleää elämäniloaan: kukat, joita hän poimii, pienet hyppivät sammakot, joita hän väistelee, sillä hän ei tahdo vahingoittaa niitä.

Hänen katseensa tavoittaa kaiken sellaisenkin, mitä Jörgen ei ikinä huomaisi. Hän näkee sudenkorennon,

joka vielä väikkyy kosteutta — varmaankin se juuri on kuoriutunut kapalostaan, hän arvaa katsellessaan sen kevyiden harsosiipien hapuilevaa liihottelua puiden lomissa, missä se vaistomaisesti hakeutuu lämpöisiä valoläikkiä kohden.

Kimalainen pörisee kuihtuneiden ruohonkorsien joukossa. Kovakuoriainen jököttää tuumivaisena menneenvuotisella akaasianlehdellä, ja neito osoittaa Jörgenille sen sinistä väriä, joka niin kauniisti sointuu yhteen lehden vanhan ruskeuden kanssa. Jörgen myöntää ja ojentaa hänelle ihanan hunajaleivän, josta hän iloitsee kuin lapsi.

He istuvat keskellä suolaheiniä ja voikukkia, keskellä leinikköjä ja runsauttaan notkuvia, sinipunervia kurjenpolvia. Hiljaa hyräillen Ethelreda ojentaa kätensä ja katkaisee uhkeasti kukkivan, norsunluunkeltaisen seljapuunoksan. Ja myös suolaheiniä hän poimii ja sinisiä rohtotädykkeitä.

Yhdessä he lähtevät paluutielle, mutta on niin paljon eläimiä ja hyönteisiä, joita Ethelredan täytyy pysähtyä katselemaan, eikä Jörgenillä ole kiireestä tietoakaan. Suvesta riemuitessaan neito ei huomaa, kuinka lähellä häntä hänen seuralaisensa seisoo. Hän tajuaa Jörgenin vain osana päivästä, metsästä, ilmasta, osana kaikesta ympärillään kuohuvasta elämästä.

Hän liu'uttaa kätensä tammenlehvän alle, ja tämä liike huokuu äidillistä hellyyttä, aivan kuin hän tarttuisi lasta leuan alta ja kohottaisi sen somia kasvoja puoleensa saadaksen iloita niiden viattomuudesta. Hän on mitä lempeimmässä sopusoinnussa jok'ainoan lehden, jok'ainoan maan matosen, jok'ainoan pienimmänkin siivekkään kanssa. Pelästynyt kärpänen lentää tiehensä — no, no, hän sanoo, ja hänen äänessään on etäinen, hauras, ylimaallinen soinnahdus, ai-

van kuin hän olisi liukunut johonkin toiseen olomuotoon... no, no, pikkuruinen, enhän minä sinulle pahaa tahdo!

Jörgenistä tuntuu, kuin hän olisi jossakin tuntemattomassa uppo-oudossa maailmassa ja kuin hänen edessään olisi johonkin aivan uuteen ihmislajiin kuuluva olento! Neito astuu varovasti, sillä hän ei tahdo vioittaa pienintäkään kukkaa, pienintäkään hentoa lehtipuunvesaa, pienintäkään hyönteistä! Ja herttaisesti huudahdellen hän puhuttelee niitä kaikkia, aivan kuin hänellä olisi joka askeleella vastassaan pelkkiä vanhoja tuttavia.

— Ihminen voi ystävystyä luonnon jok'ainoan elollisen olennon kanssa, siitä olen varma, hän sanoo... Ja seisoen hiljaa aloillaan hän ojentaa kädessään olevan seljapuunoksan pientä mehiläistä kohden. Hän ei pelkää. Kuin nuori suloinen äiti, joka tarjoaa rintaansa lapselleen, hän pitää kukkaa kädessään ja antaa mehiläisen istahtaa juomaan sen teriöstä.

— Juo, pikkuruinen, hän hymyilee... Pelästyitkö? hän sanoo samalla hyväilevällä äänellä, kun Jörgen säikyttää mehiläisen pakosalle kumartuessaan katsomaan hänen olkapäänsä ylitse. Mutta hän ojentaa kukkatertun loitommas, ja siivet levällään mahdollisen paon varalta mehiläinen istahtaa taas juomaan kukan povelle.

— Katsokaa, sen pieni rinta välkehtii kuin pronssi! neito sanoo... Se on aivan nuori mehiläinen, pieni lapsukainen vain, ja Ethelreda pitää kärsivällisesti kättään ojossa, jotta pikku hyönteinen saisi juoda kyllälti seljan himmeänkeltaisen morsiuskukan mettä.

Hän osoittaa suolaheiniä ja rohtotädykkeitä, jotka nuokkuvat väsähtäneinä hänen kädessään:

— Voi, käteni on liian lämmin — ne lakastuvat!

Hän on niin täydelleen oman maailmansa lumoissa, ettei hän vaistoa sitä, minkä jokainen muu nainen olisi vaistonnut heti: takanaan seisovan miehen rajuja ponnistuksia halunsa hillitsemiseksi! Jörgen Lykkessä riehuu palo. Hän tahtoisi riistää kukat neidon kädestä, temmata hänet syliinsä, unohtaa kaiken ja säilyttää vain sen, mikä täyttää hänet autuudella ja on hänelle kaikkea muuta kallisarvoisempi. Ethelreda ei huomaa edes sitä kuumaa hengitystä, joka takaapäin hipaisee hänen korvaansa.

— No, no, tule nyt vain! hän sanoo mehiläiselle, joka on kohonnut siivilleen ja leijailee kukan ympärillä. Ja hänen äänensä rauhoittamana mehiläinen palaa taas takaisin.

Jörgen hengittää hänen korvansa juuressa. Hänen huulensa ovat raollaan, ja hän antaa niiden huokua suudelmia. Hänen käsivarsiensa ruumiillinen hahmo aivan kuin häipyy, ja ne kietoutuvat näkymättöminä neidon kapean uuman ympärille vetäen sen syleilyynsä kuin liekinpunaisen kukan. Mutta hänen ruumiinsa ei hievahda. Hän tahtoo pysyä mahdollisimman huomaamattomana. Hän ei halua säikyttää tätä leikkivää keijua, havahduttaa häntä hänen oman maailmansa lumoista. Hän tahtoo vain hymyhuulin hengittää sitä puhtauden tuoksua, jota hän ei ole tuntenut lähettyvillään koko sinä aikana, mikä on kulunut hänen ensimmäisestä käynnistään Insula Virginiassa.

Yksinäinen metsäkauris näyttäytyy runkojen välissä, ja Jörgenin huulet hahmottelevat äänettömän kysymyksen: — Menemmekö sinne?

— Ei, ei, neito sanoo, se tahtoo olla yksinään! — Ja taaskin hänen äänensä verhoutunut, ylimaallinen soinnahdus ilmaisee hänen tietävän, mitä eläimet ja lehdet, kovakuoriaiset ja kukat toivovat ja ajattelevat

ja tahtovat. — Tiedättekö, Jörgen Lykke, että on sellaisia omituisia eläimiä, jotka eivät viihdy laumoissa, vaan aina näyttäytyvät yksinään... — Jotakin pelästyen metsäkauris vilahtaa näkyvistä kadoten kuin aavenäky syvemmälle metsään.

Osmanmesikät tuoksuvat heidän ympärillään. Lintukuoro laulaa heidän yläpuolellaan; on kuin tähdet olisivat laskeutuneet laulamaan metsän lehtiholviin. Kesäkuun koko kasvimaailma levittäytyy heidän jalkainsa juuressa; siinä on tuoksumaratteja ja peltokiertoja, rentukoita ja nokkostiheikköjä, metsävadelmia, suolaheinämättäitä ja silkkiruohoja, joita pitkin etanat matavat. Riippasalavan yläpuolella väikkyy sininen taivas. Valkoiset savupilvet katsovat alas näiden kahden kauniin ihmislapsen puoleen, jotka vaeltavat syvällä lehtimetsän siimeksessä; sitten ne leijailevat eteenpäin häipyen sinitaivaan äärettömyyteen.

Yhdessä he palaavat rantaan. Jörgen Lykke raivaa Ethelredalle tien läpi umpeen kasvaneiden kypressikujien. Heidän takanaan ylenevät omenapuut sorjina riveinä, mutta niiden runkojen ympärillä tungeksivat kurjenpolvet ja nokkoset ja veripunaiset unikot, jotka huolettomasti varistavat terälehtiään rehevään ruohikkoon. Ja tämä alkukesän runsas vihannuus riistää hedelmäpuilta maaperän mehun.

Ethelreda ihastelee tätä kesytöntä rehevyyttä, ja Jörgen Lykke hätkähtää oman äänensä arvelevaista sointia lausuessaan:

— Onhan täällä rehevää, niinpä kyllä, mutta tämä rehevyys on jalojen hyötypuiden surma.

Valkoinen tamma lähetetään mantereelle laattapohjaisessa ruuhessa. Ethelredan hän vie omassa veneessään. Minkä jälkeen hän saattaa neidon turvallisesti hänen kotiinsa Engelsborgiin.

Salaman leimahduksena viesti kiitää läpi Himmersysselin polttaen poroksi niin monet toiveet:

Jörgen Lykke on käynyt puhemiehineen Österböllen Engelsborgissa pyytämässä neiti Ethelredan kättä ja saanut hänen isänsä suostumuksen.

Kuinka hyvin tämäkin taas sopii Jörgen Lykken tyyliin, tämän valikoivan kamariheran, joka aina on ollut onnen ja menestyksen helmalapsi! Satoihin vuosiin ketään Kaarlentytärtä ei ole annettu miehelään, mutta hänpä vain kosii heti kotiin tultuaan ja saa myöntävän vastauksen!

Jörgen Lykke on ensimmäinen mies, joka saa morsiamekseen prinssi Kaarlen jälkeläisen. Tästä lähtien punaiset Kaarlet tulevat varttumaan muissa suvuissa kuin Kaarlein omassa.

Ja joutuin on kaiken tapahduttava. Häitä jo valmistellaan, ja Ethelredan äidin sukulaisille menee pikaviesti. Itse Kaarlejahan ei enää ole jäljellä muita kuin Engelsborgin ja Skalshuusin molemmat vanhukset ja Hazelin rampa, sodassa haavoittunut herra.

Ensi kerran tapahtuu, että Engelsborgiin saapuu morsiamen somistajia. Kaikesta tarvittavasta huolehtii Ethelredan äidinsuku, Juulit, sillä ei ole mikään pikkutapahtuma, että eräs heidän omaisistaan pääsee osalliseksi Jörgen Lykken suuresta rikkaudesta ja vaikutusvallasta.

Jörgen Lykke ei erkane hetkeksikään Ethelredan rinnalta; hän on kuin heikkomieliseksi lumoutunut, ja neito nauraa kaikkea tätä uutta, sillä ei ole Engelsborgissa ennen nähty moista naisten vilskettä. Mutta muuten hän ei tunne mitään, ei pienintäkään orastavaa kaipuuta, ei pienintäkään punastelevaa ajatusta! Töin tuskin hän päästää sulhastaan suutelemaan edes sor-

menpäitään, mutta pirteään pilailuun hän on aina valmis, sillä se on hänen suurimpia ilojaan.

Tähän sanojen leikkiin ja keveään nauruun Jörgen eräänä päivänä pujahduttaa maltittoman huomautuksen siitä, mitä avioliitto on. Se on ruoan ja juoman ja sängyn tasaamista, se on rakastamista ja yhdyntää.

Ethelreda lopettaa heti leikinlaskun, hänen muuten niin onnellisesti hohtavat, kullanruskeat silmänsä tummuvat ja hänen poskensa purppuroi viha, joka yltyy tulipalon kiihkeään raivoon. Hän sanoo yljälleen, että Dotterhuusissa heille näytettiin eläinten parittumista. Heille näytettiin sitä nimenomaan siksi, että he ymmärtäisivät ja aina muistissaan pitäisivät, että se on vain eläinten tapa, mutta että ihmiset eivät voi parittua keskenään, elleivät he ole hyvin alhaisella tasolla ja aivan eläinten kaltaisia! Eikä Jörgenin tule odottaa, että hän, Ethelreda, olisi niin alhainen ja eläimellinen!

— Mutta lapsi, oma sydänkäpyseni, Jörgen sanoo hymyillen, kuinka sitten luulet ihmisten saavan poikia — ja tyttöjä toisten pojille annettaviksi?

Silloin Ethelreda vaikenee, hänen silmänsä kapenevat kipinöiviksi kissansilmiksi, ja hän nousee mennäkseen matkoihinsa.

Jörgen heittäytyy polvilleen ja koettaa pidättää häntä:

— Älkää menkö Ethelreda, kukaan ei voi olla niin hienotunteinen morsiantaan kohtaan, kuin minä tahdon olla teitä kohtaan!

Mutta hänen ei onnistu hälventää neidon epäluuloja. Hänen seuraavan kerran saapuessaan Engelsborgiin Ethelreda on poissa. Hän on ottanut Dorete kultansa ja ratsastanut Fuuröhön. Sillimaha ja pikkurenki ovat hänen seurassaan.

Engelsborgin herra Owen Kaarlenpoika ja kamariherra Jörgen Lykke, molemmat kokeneita miehiä, tuijottavat ääneti toinen toistaan. Ethelreda on jättänyt sanan, ettei hän palaa enää koskaan takaisin. Hän ei tahdo mennä naimisiin, hän tahtoo jäädä Fuuröhön vanhojen sisarten pariin ja siellä elää ja kuolla.

— Mutta olettehan te toki hänen isänsä ja voitte kutsua hänet takaisin! Jörgen sanoo harmistuneena.

Linnanherra pudistaa päätään.

— Ei, hän sanoo. Koska olette viisas mies, kamariherra Jörgen Lykke, niin jätätte maahan kiven, jota ette voi nostaa. Niin teen ainakin minä. Tyttäreni vihittiin aikoinaan siveyteen koko eliniäkseen ja lähetettiin pois kotoa, minkä jälkeen hän vietti kokonaan toisenlaista elämää kuin ne neidot, jotka on määrätty naitettaviksi. Näin ollen ei voida odottaa, että nämä harvat Engelsborgissa vietetyt vuodet olisivat pystyneet järkyttämään hänen kasvatuksensa aikaansaannoksia. Teidän on luovuttava hänestä. Annan teille sananne takaisin.

Mutta luopuminen ei ole koskaan kuulunut Jörgen Lykken tapoihin. Hän pitää kiinni annetusta lupauksesta ja suunnitelluista häistä. Ethelredalle hän lähettää nöyrän viestin, jossa hän peruuttaa kaikki sanansa. Mitään ei tapahtuisi, mitä neito itse ei tahdo! Mutta hän tietää, että ellei neito saavu hyvällä, hän noutaa hänet väkisin. Ethelreda on hänen hamaan kuolemaan — ikinä hän ei luovu morsiamestaan!

Engelsborg tulee täpötäyteen nuoria neitoja ja lihavia rouvia. Vanha linna koristetaan kotikutoisin seinävaattein, jotka ovat niin lujaa tekoa, että ne voivat pysyä pystyssä ilman tukea. Niiden värit, siniset ja rovionpunaiset kuin Ethelredan puvut, ovat niin ikään kotitekoisia, ja ne on tarkoitettu kestämään ikiajat.

Ethelreda on palannut kotiin ja visertää tässä naisten lörpöttelevässä ja kirkuvassa parvessa yhtä onnellisena, kuin hän olisi Fuurön kadotetussa paratiisissa. Hän on lempeä ja onnellinen, samanlainen kuin heidän tutustumispäivänään, eikä Jörgen Lykke tiedä, pitäisikö hänen olla siitä iloinen vai ei. Mustasukkaisuus suomii häntä kirveltävin iskun Ethelredan väikyttäessä kaikkia suloisia hymykuoppiaan serkkujensa parissa heidän juostessaan käsivarret toistensa vyötäisillä linnanpihan tai pitosalin poikki. Neito näyttää tuskin muistavankaan, että talossa on sulhanen. Kuitenkaan hän ei ole aivan yhtä vastahakoinen kuin ennen Jörgenin suudellessa hänen kättään tai auttaessa häntä Doroten satulaan. Ja Jörgen kertoo hänelle uudesta, kauniista hevosesta, joka on odottamassa häntä Overgårdissa. Siellä he näet tulevat asumaan, kunnes Bunderup valmistuu.

Mutta Ethelreda ei tahdo muuttaa Overgårdiin enempää kuin Bunderupiinkaan. Ethelreda ei tahdo kallistaa korvaansa sille raamatun sanalle, että vaimon on seurattava miestään. Koska kerran hänen ylkänsä saa Engelsborgin hänen kerallaan, niin miksi he eivät voisi asua siellä?

Tähän Jörgenin on mukauduttava: Ethelreda on laskenut immenkantapäänsä hänen niskalleen! Mutta silloin tällöin hänen kätensä kuitenkin puristuvat nyrkkiin ja sieraimensa värähtävät, silloin tällöin hänen hengityksensä kiihtyy ja hampaansa raastavat ylähuulta. Hän on vaiti, mutta hän tietää Ethelredan kohtalon olevan näiden yhteenpureutuneiden hampaiden varassa.

Häävieraat tanssivat ja hyppivät pitosalissa, ja nauru ja melske paukahtelee seinästä seinään. Mutta

etäisessä morsiuskamarissa ovi on sulkeutunut Jörgen Lykken ja hänen nuoren vaimonsa jälkeen.

Jorgen lepää Ethelredan vieressä leveässä morsiussängyssä. Vahakynttiläin valossa hän näkee torjuvat, taistelunhaluiset kasvot ja tummat silmät, jotka vastaavat hänen katseeseensa uhmaa ja uhkaa huokuvina. Ethelreda pitää kiinni lupauksesta, ettei mitään sellaista tapahtuisi, mitä hän itse ei tahdo.

Kuitenkin Jörgenin onnistuu vangita hänen toisen kätensä sormet, ja hän suutelee niitä, vaikka huomaakin käden vavahtelevan ja pyrkivän irti. Ethelreda väistyy kauemmas, liki ohransinistä seinäverhoa, jonka viereltä hänen katseensa vartioi Jörgeniä. Kiihkeän hellyyden vallassa tämä suutelee hänen rannettaan, liu'uttaa väriseviä huuliaan pitkin hänen neitseellisen hentoa käsivarttaan koettaen tietoisesti tai tietämättään tartuttaa hänen vereensä oman verensä kraaterinkuuman pyyteen. Hänen suudelmansa tavoittavat Ethelredan lämpimän, paljaan olkapään, hänen hehkuvat kasvonsa lähestyvät lähestymistään Ethelredan kasvoja. Jörgen Lykke tietää, ettei hän voi intohimoilleen mitään niiden pakottaessa häntä etsimään vapahdusta sen monikuukautisen kuumeisen kaipuun jälkeen, jonka vallassa hän on kitunut sekä yöt että päivät. Tälläkin hetkellä hänen mielessään käväisee sekava muistikuva öistä, jotka hän on viettänyt levottomasti heittelehtien ja sylissään rutistelemalleen tyynylle, mitä hellimpiä sanoja kuiskaillen.

Hän on saavuttanut miehuusikänsä kokematta oikean rakkauden pakottavaa omistamisenkaipuuta; niinpä hän saa sen nyt kokea aina selkäydintään myöten! Sillä hän rakastaa tätä valkeaa, vastahakoista impeä, hän rakastaa hänen rovionpunaisia

hiuksiaan, hänen silmiään, joiden tummaripsisessä syvyydessä väikkyy torjuva kiilto.

Hän kuulee oman raskaan hengityksensä, hän halveksuu kurjuuttaan, eikä kuitenkaan voi tehdä muuta kuin virua sängyssä polvillaan Ethelredan edessä ja kuiskailla tämän mykille, umpimielisille kasvoille kuuman rakkautensa sanoja, kertoa hänelle läähättäen siitä onnesta, siitä huumaavasta, autuaasta, kaiken muun häivyttävästä onnentunteesta, joka syntyy kahden rakastavaisen antautuvasti syleillessä toinen toisiaan. Mutta kaikkiin hänen sanoihinsa, kaikkiin hänen aneluihinsa ja rukouksiinsa vastaa sama äänetön uhma, sama kalsea kielto, jonka hän saa lukea verhosängyn puolipimeässä hohtavan silmäparin kylmästä tuijotuksesta. Hän ottaa Ethelredan käden ja painaa sen hiuksiaan vasten, niin että se saa tuntea hänen otsansa hien, hän siirtää sen ohimoilleen, niin että se saa tuntea hänen verensä kiihkeän sykkeen — ah, varmaa on, että hän viimeiseen asti koettaa sopuisan suostuttelun tehoa!

Mutta mikään ei ole niin vastaanhangoitteleva, niin armoton, niin tyystin kaikkea ymmärtämystä puuttuva kuin impeys! Ethelreda painaa vapaana olevan kämmenensä levälleen hänen kasvojaan vasten ja työntää hänet luotaan.

Silloin Jörgen Lykke tuntee kipeän vihlaisun syvällä kultarenkaan lävistämän korvansa takana. Veitsenterällä on, kuristaako hän morsiamensa vai ottaako hän hänet väkisin! .. Vielä kerran hänen itsehillintänsä kuitenkin voittaa — tai kukaties kostonhimo tällä kertaa vie voiton tahdosta. Sillä nyt hän vihaa tätä impeyttä! Hän vihaa, vihaa, vihaa sitä suuren nöyryytyksensä takia, ylenkatsotun rukouksensa takia, kaiken sen hellän ja rakastavan takia, jonka turvin

hän on tahtonut suudelmin raivata itselleen tien morsiamensa sydämeen.

Hän heittäytyy taas selälleen, päästää Ethelredan käden ja sipaisee kerran toisensa jälkeen korvaansa tuijottaessaan verhosängyn sinistä kattoa rinta vavahdellen ja sydän ahdistuneena.

Hän huomaa vaihtavansa jonkin sanan Ethelredan kanssa, jonkin tuollaisen heidän tavalliselle keskustelulleen ominaisen leikkipuheen ilmasta, vieraista, lahjoista. Mutta hän tietää, että ellei hänellä olisi varalla erästä keinoa, jonka avulla hän joka tapauksessa saavuttaisi voiton, ei Ethelreda tänä yönä suoriutuisi hengissä aviovuoteen lakanain välistä.

— Täällä on kuuma! hän sanoo — ja levätessään nyt leveässä sängyssä yksinään ja vapaana, Jörgenistä erillään, myös Ethelreda myöntää, että hänenkin on kuuma. Jörgen suoriutuu pois sängystä, hän on varannut heille kylmää ja virkistävää viiniä. Mutta viiniä Ethelreda ei halua juoda. Insula Virginiassa ei koskaan ollut viiniä, hän ei koskaan ole maistanut sitä pisaraakaan eikä tahdo maistaa nytkään — ja mitä Ethelreda ei tahdo, sitä hän kerta kaikkiaan ei tahdo. Ethelreda on saanut maistaa vallan suloutta, ja se miellyttää häntä!

No, ellei viini kelpaa, niin Jörgenillä on muutakin, vadelmamehua, vaikk'ei hän sitä itse mielellään juokaan ja näin sanoessaan Jörgen hymyilee. Ja nyt Ethelredakin hymyilee. Vadelmamehua hän juo oikein mielellään, sillä sitä hän sai Dotterhuusissakin. Ja viattomana ja mitään petosta aavistamatta hän juo halukkaasti ja pitkään.

Taaskin Jörgen lepää morsiamensa vieressä, mutta nyt hän ei yritä lähestymistä, ei ojenna edes kättään. Silmänurkastaan hän tarkkaa, kuinka Ethelredan

nuoret, vastahakoiset jäsenet vähitellen herpaantuvat. Vihdoin hän kuulee pitkän ja unisen haukotuksen.

Vielä hetken hän odottaa — ja sitten: pitkän käärmeen kaltaisena hän luikertaa liki morsiantaan, kohottaa hänen silmäluomiaan ja näkee, että tajunta on poissa, liikkumattomat silmät tyystin vailla ilmettä. Ja niin hän heittäytyy tuon vastustuskyvyttömän ruumiin päälle. Vapisevin ja kuumin käsin, niin kuumin, että ne melkein hehkuvat, hän suorii runsaat punaiset suortuvat sivuun neidon ohimoilta, aivan kuin riisuen alastomiksi nuo valkeat, uinuvat, siropiirteiset kasvot. Ja suudellen niiden jok'ainoaa kohtaa, suudellen, imien niiden rusottavia, lämpimiä poskia, hän kietoo molemmat käsivartensa neidon hennon, nuoren ruumiin ympärille ja päkistäytyy yhdyntään sen kanssa. Ja kokiessaan hekumansa täyttymyksen tuossa hervottomassa sylissä, hän päästää ähkyvän huudon.

RAKKAUDEN HALSTARISSA

Ethelreda on niin viaton, että hän luulee mieheltään nukkuessaan saamiensa suudelmien siittäneen sen lapsen, jonka hän tuntee liikahtelevan sydämensä alla.

Jörgen ei väitä häntä vastaan.

Mutta iltaisin Ethelreda tarvitsee vain harvoin jotakin janonsa sammuttamiseksi, ja Jörgen Lykke kituu halunsa halstarissa kuin piinapenkkiin köytettynä.

Kaksi hovia vaatii häntä luokseen.

Kuningas Cristiern tahtoisi lähettää hänet Ruotsiin, sillä Kustaa Vaasa on sotaisella tuulella, kun taas Tanskan hiljainen ja tyynimielinen kuningas toivoo maalleen mahdollisimman pitkäaikaista rauhaa. Erotetut paavilaiset piispat on täytynyt siirtää varmempiin vankiloihin, Stygge Krumpen Etelä-Jyllantiin, Rönnow aina Gotlantiin saakka. Uskonpuhdistus, jota kuningas pitää elämäntyönään, on hänelle yhä raskaan huolen aiheena, sillä sen kumoamiseen tarvitaan vielä toistaiseksi niin vähän! Vankina oleva kuningas Christiern tosin on rauhoittunut, mutta sitä toimeliaampia ovat hänen tyttärensä, varsinkin Kristiina, joka on viisas ja jolla on niin mahtavia sukulaisia

katolilaisten joukossa! Keisari ja Portugalin kuningas ovat hänen enojaan, Alankomaiden käskynhaltiatar ja Ranskan kuningatar Eleonora ovat hänen tätejään! Ilmeistä on, että ellei Jumala olisi Tanskan valtakunnalle niin suopea ja armollinen, Kristiina olisi jo aikoja sitten tuonut paavilaisuuden takaisin pohjoismaihin.

Tällaista sisältää se aivan tavallinen kirje, jonka Jörgen Lykke saa Hänen Armoltaan. Mutta salaisen sinetin takana on kätkössä toinen, pienempi kirje, joka on oikea hätähuuto: Me luotamme Teihin, Jörgen Lykke! Ei ole meidän vikamme, ettette vielä istu neuvostossamme, mutta pidittehän itse ajankohtaa sopimattomana, koska Kristiinan luottamus Teihin olisi horjahtanut, jos olisitte ollut tanskalainen valtaneuvos. Mutta nyt tiedoittavat Englannissa olevat asiamiehemme, että kuningas Henrik aikoo purkaa Anna Kleven kanssa julkaisemansa kihlauksen. Kerrotaan kuninkaallisen maalarin, Hans Holbeinin, tehneen tästä prinsessasta muotokuvan, joka oli tarkoitettu, vastoin kaikkea totuutta ja kohtuutta, tekemään kuninkaaseen hyvän vaikutuksen! Jos arvelette jotakin voitavan tehdä, uskon turvallisin mielin asian huostaanne. Sillä, jos nyt Kristiina pääsee Englannin valtaistuimelle, niin meitä voi kohdata se onnettomuus, että pieni maamme pakotetaan sotaan, jossa sillä ovat vastassaan Englannin, Ranskan, Alankomaiden, Unkarin, Itävallan, Italian ja Espanjan yhtyneet voimat! Ja Kustaa Vaasan otteet osoittavat, ettemme voi toivoa hänestä liittolaista. Perin vähän jäisi silloin jäljelle Tanskan ikivanhasta itsenäisyydestä ja vielä vähemmän rakkaan Lutherimme opista! Harras toivomuksemme on, että matkustaisitte Englantiin

Jörgen Lykke kieltäytyy matkustamasta minne-

kään! Hän tietää tarkalleen, että mitä kuningas Christiern pelkää, juuri sitä Tanskan Kristiina tahtoo: hän tahtoo päästä Tanskan valtionhoitajaksi, samaan asemaan, joka hänen tädillään Margrethella on Alankomaissa — hän tahtoo taas tuoda maahan kaikki pyhäinjäännökset ja messumenot — ja inkvisition! ja kerettiläisroviot! Hän tahtoo nähdä kokonaiset kaupungit tuhkana ja niiden asukkaat poltettuina ja kidutettuina ja metsiin nälkäkuoleman uhreiksi hätyytettyinä! Hän tahtoo nähdä Tanskan ja Norjan ja Islannin keisarillisina lääneinä — ja silloin keisari, se hölmö, voi toden teolla sanoa, ettei hänen valtakunnassaan aurinko koskaan laske!

Kuningas Frans puolestaan ihmettelee suuresti, mikä hänen iloista valtaneuvostaan ja *maître de plaisiriään* mahtaa vaivata! Hän kuuluu menneen naimisiin, ja sehän on paikallaan, sillä tuleehan toki jokaisen huolehtia sukunsa jatkumisesta. Mutta jäädä oikein tosissaan jääkarhujen maahan, *foi de gentilhomme!* Niin suurta synninsovitusta hyveellinen Onnetar tuskin voi vaatia! Onhan Pariisin hovissa toki vielä herttaisia ja ystävällisiä naisia — he ovat juuri alkaneet käyttää poimukaulusta kavaljeerien tapaan, mutta sen hän on kieltänyt, koska kaunis naisenkaula on luotu katseltavaksi ja ihailtavaksi! Ja *foi de gentilhomme,* koko hovia naurattaa se pitkä nenä, joka odottaa kuningas Liukasta, sillä, kuten Saksassa kaikki tietävät, Anna Kleve on saksalainen pesumatami ja yhtä suloton kuin villapaita. Ja jos Henrik istui kauniin Anna Boleyninsa luona valuttamassa punaisista silmistään naurunkyyneliä silloin, kun Fransin oli pakko ottaa vastaan vikisevä narttunsa Eleonora, niin saapa nyt Frans vuorostaan nauraa! Tulkaa tänne ja yhtykää nauruun! Sitä

paitsi — niin, sitä paitsi hän on pahassa rahapulassa! Ja Jörgen Lykkellä on se pajuvitsa, joka osoittaa, missä salaisilla lähteensuonilla on juoksunsa.

Jörgen Lykke pyytää anteeksi, mutta hän ei voi saapua! Kaikkein alamaisimmasti hän vetoaa suuriin rakennusyrityksiinsä: kaksi aatelislinnaa yht'aikaa! Ja koska hän on ollut opissa maailman etevimmän rakennuttajan, kuningas Fransin luona, tämän pystyttäessä Fontainebleauta, hän haluaa pysyä kotona pitämässä huolta siitä, että hänen rakennusluomistaan tulee hänen suuren opettajansa maineen arvoiset...

Hän ei voi matkustaa Ethelredan luota.

Vielä vähemmän hän voi ottaa häntä mukaansa! Kautta pyhimysten, hänkö veisi kokemattoman, häikäisevän viekoittelevan nuoren naisen suureen hoviin kaiken sen jälkeen, mitä hän on nähnyt! Kuolleena hän ei voisi olla rakastettunsa turvana, ja hänestä tulisi vainaja hyvin pian, jos hän vain olisi tiellä! Myrkkyjuoma, myrkytetty kukka, miekanpisto selkään — ja niin hänen suloinen Kastaliansa olisi mennyttä!

Kenties on olemassa kauniimpiakin naisia, sillä onhan Ethelreda vielä niin nuori. Mutta hänessä piilee Kaarlein selittämätön taikavoima, jonka näkymätön mahti väkivalloin herättää miesten kiimaa. Hän ei sitä tahdo, hän ei tiedä sellaista edes olevan! Mutta sittenkin hän on se rovio, johon salamat purkautuvat! Toiset voivat olla yhtä hurmaavia, heillä voi olla samat pään ympärillä tyrskyinä kuohuvat, punaiset kutrit, sama helmenvalkea hipiä, samat herttaiset hymykuopat poskissa ja leuassa, sama suloinen suu.

Mutta hän on jotakin muuta ja enemmän!

Hän on luonnon huuto metsissä! Elonkipinä, joka sytyttää! Jörgenin se on sytyttänyt, hänelle sen poltto on tuttu! Ikitulen saavuttaakseen tämän kipinän sy-

tyttämä on tarvittaessa valmis häikäilemättömyyteen, väkivaltaan, murhaan!

Vasta nyt hän täydelleen ymmärtää kuningas Henrik kahdeksannen! Tämä hallitsija pystyi luomaan suurvallan ja polkemaan tuhatvuotisen kirkon jalkoihinsa — saadakseen omakseen Anna Boleynin!

Ja samassa hän näkee kuningas Henrikin aivan uudessa valossa ja oivaltaa, että hän on Euroopan suurista kuninkaista se, jonka hän arvostaa kaikkein korkeimmalle. Sillä Henrik ei ollut suuressa rakkaudessaan häilyvä, niinkuin kuningas Frans! Ja vaikka Anna Boleyn olikin Robertet'n palkoissa kuninkaan kukistaessa kardinaali Wolseyn tämän ranskalaisvihan takia, hän kuitenkin rakasti kuningasta täysin vilpittömästi! Eikä poliitikkojen ja pappien omalla tunnolla voi olla suurempaa yhteistä syntiä kuin se, että he panettelivat Annaa Henrikille! Jane Seymour oli katolilainen, mutta se ei estänyt häntä huoraamasta kuninkaan kanssa tämän vielä ollessa toisen aviomies ja tempaamasta kruunua Annan päästä samalla hetkellä, kun se putosi. Mutta Jane Seymour kuoli „lapsivuoteeseen" — protestantit ehkä vähän auttoivat...

Siitä päivästä lähtien kuningas Henrik ei ole mikään hyvä ihminen. Ken kestäisikään oman onnensa menettämistä?

Ei, ikinä hän ei ottaisi Ethelredaa mukaansa hoveihin!

Hän näkee kuningas Fransin — tämän seisoessa Ethelredan edessä! Kuinka nuortuneen joustava onkaan majesteetin jalannousu, kuinka mairea hänen eleensä, kun hän nostaa Ethelredan käden huulilleen! Kukaan ei pysty suutelemaan naisen kättä yhtä viehkeän ihailevasti kuin kuningas Frans.

Hän näkee edessään Henrikin jääränsilmät, jotka

kiiluvat punaisten ripsiensä alla yllättyneinä ja maidonsinisinä, pöhöttyneiden sormien levottomasti koukistuessa! Oh, Henrik kyllä tunnustaisi Ethelredan englantilaisen, kuninkaallisen syntyperän, jos hänen mieleensä juolahtaisi havitella poikaa hänen kanssaan! Ja hänen päähänsä ehkä painettaisiin kuningattarenkruunu samalla hetkellä, jolloin Jörgen Lykkeltä isketään pää poikki Tower Hillissä.

Mitä kaikkea hän onkaan nähnyt! Kumartelevia aviomiehiä ja matelevia isiä, jotka antavat vaimonsa ja tyttärensä kuninkaalle ja saavat vastalahjaksi ritarilyönnin!

Nahistuneet pyhimystenruumiit kauppatavarana — olkoon menneeksi! Mutta elävät naistenruumiit — ei kiitos!

Ei kiitos!

Mieluummin hän pysyy kotona ja menehtyy sinne!

Jörgen Lykken nuoruudenystävät, maatuomari Axel Juul ja valtaneuvos Biörn Andersinpoika, saapuvat Bunderupiin katsomaan hänen rakennuspuuhiaan, joista ihmiset puhuvat niin paljon.

Yhdessä he istuvat holvin alla muutamien kalkkitynnyrien päällä ja juovat kilvan Jörgenin ulkomailta tuomaa viiniä.

— Kyllä täällä mahdetaan ajanmittaan juoda viiniä tynnyrillinen jos toinenkin! Axel Juul arvelee, ja Jörgen Lykke vakuuttaa, että varmasti, sillä ellei hän olisi vieraissa maissa muuta oppinutkaan, niin ainakin hän on oppinut ostamaan viiniä.

— No, no, tunnontarkka Biörn Andersinpoika virkkaa, olet sinä siellä sentään muutakin oppinut — hyvä, jos sielusi on pelastunut sieltä mukaasi kotiin!

Jörgen arvelee, että eiköhän se liene pelastunut —

hän on valanut sen uuteen vaakunakilpeensä, ja se heidän on nähtävä!

He katselevat ja ihailevat vaakunakilpeä. Rehellinen Biörn Andersinpoika ei voi olla sanomatta, että se on liian upea. Eivätkä „moitteettomat Lykket" ole minkään prameuden tarpeessa, koskapa Tanskan jok'ainoa lapsikin tietää, mitä väkeä Lykket ovat — mutta ehkä se on valmistettu Ranskassa?

Jörgen Lykke puolustelee työtään. Häränsarvet ovat entiset, hän on vain liittänyt vaakunaansa ne suvut, joista Lykket polveutuvat: Gjedit, Boldet, Krabbet, Munkit, Sommerit ja Röedit... Puhuessaan hän tuntee olonsa huolestuneeksi, sillä ties' vaikka Ethelreda taas seisoisi soittamassa gigaa kuljettaen käyrää korkealla päänsä yläpuolella. Hän on kyllä silloin hyvin ihastuttava, mutta...

Ritarisalissa ystävät katselevat uusia lasi-ikkunoita, joista näkee suoraan Svingelbjergin kirkkomäelle...

Kuinka monesti hän onkaan varoittanut Ethelredaa, ettei tämän pidä raskaudentilassaan taivuttaa itseään taaksepäin käyrä koholla...

— Ja tuolla ovat uudet forellilammikkosi! Axel Juul sanoo, ja Jörgen nyökkää — Ethelreda ei tottele häntä, Ethelreda vain nauraa, ja hänen hymykuoppansa syvenevät entistäkin viekoittelevammiksi hänen kuljettaessaan käyräänsä pitkin gigan ainoaa kieltä, jonka sointi on sametinpehmeää kuin rakastetun poskea hyväilevä naisen käsi.

— Lasi-ikkunat? Biörn Andersinpoika sanoo katsellen niitä epäuskoisesti. Häntä ihmetyttää, että talo viitsitään varustaa moisin helyin. Nehän voivat mennä rikki, tuuli voi painaa ne sisään.

He sivuuttavat pilasterin, jossa on näkymätön salaovi. Sen takaa johtavat muuriin sijoitetut portaat kel-

lareihin, ja kellareista johtaa salainen maanalainen käytävä puistossa olevaan „Pikku Dotterhuusiin" sekä sieltä edelleen aina Gjedstedin sillalle asti...

Jörgen on järjestänyt Ethelredalle pakotien siltä varalta, että linnaan hyökättäisiin...

Mennessään pilasterien ohitse kumpikaan ystävistä ei huomaa salaovea. Rakennusmestarin silmäripset painuvat, ja Jörgen Lykke arvaa hänen kätkevän niiden taakse voitontunteensa. Hänen työnsä on hyvin tehty.

He tulevat pihaan kulmatornista ja pysähtyvät katsomaan taakseen. Portaat, joita pitkin he ovat tulleet alas, kiertyvät asianmukaisesti vasemmalta oikealle: yksi ainoa mies, jolla on miekka oikeassa kädessään, voi niissä helposti pitää puoliaan pariakymmentä vihollista vastaan.

— Minulla on samanlaiset torninportaat Overgårdissa, Jörgen Lykke sanoo, kuitenkaan oikein tietämättä, mitä hän sanoo. Hän ajattelee, mahtaneeko Ethelreda milloinkaan muuttua muiden vaimojen kaltaiseksi mukautuvaksi aviovaimoksi — mahtaneeko hän milloinkaan vapaaehtoisesti tarjota hänelle huuliaan suudeltavaksi...

Molemmat ystävät tuijottavat valtavia, keskeneräisiä torninmuureja, jotka ylenevät heidän edessään seitsenkerroksisina, ja Biörn sanoo epäillen: — Minä vain en olisi rakennuttanut näin raskaasti varustettua kuparikattoista linnaa keskelle suota! Olisin sijoittanut sen tuolle kunnaalle! Sehän se on ollut Svingelbjergin kirkonkin perustana jo kolmensadan vuoden ajan ja on yhä vieläkin!

Axel Juul ihmettelee, että asuinrakennukseen kuuluu vain kolme siipeä. Miksi ei neljää? Sitten hän arvaa, että sen paikalle Jörgen monen muun tapaan

tietenkin pystyttää linnaansa kirkon. Ovathan rikkaat aateliset tulleet nyt uskonpuhdistuksen jälkeen niin komeiksi, että heillä pitää olla linnoitetut kartanot kirkkoineen päivineen... ja mikäpäs siinä, onhan vilja hyvässä hinnassa ja vauraus yleinen...

— Vaikka kyllähän kuningatar Margaretan laki kieltää rakennuttamasta sotilaallisesti varustettuja linnoja Pohjois-Jyllantiin, Biörn Andersinpoika huomauttaa, sillä hän osaa maan kaikki lait yhtä perusteellisesti kuin raamattunsa.

— Siitä laista ei enää nykyisin välitä kukaan, Jörgen Lykke sanoo, puhuen kuin unissaan, sillä hän toivoo vieraittensa pian lähtevän. Heidän tullessaan hän oli itse juuri lähdössä Ethelredan luokse — mutta mitä neljänteen siipeen tulee, niin se todella odottaa kirkkosalia.

Axel Juul nauraa: — Ainahan jossakin on jokin rappeutunut kirkko, jonka voit ostaa teurastettavaksesi!

Sisimmässään Jörgen tietää, että kirkot kyllä jäävät häneltä purkamatta, niin kauan kun Ethelreda elää... ja huimaavassa näyssä hän näkee itsensä kantamassa sylissään Ethelredaa läpi salakäytävän, sillä linna on liekeissä — onhan jok'ainoan Kaarlentyttären kohtalona saada nähdä kotinsa palavan! Mutta vaikka kymmenen linnaa palaisi, niin Jörgenin rakkaus pysyy alati yhtä muuttumattomana...

— Katsokaahan tätä, hän sanoo tornin kellarissa. Oletteko milloinkaan nähneet tämän veroista kaivoa? Lähetin sanan aina Lemvigiin asti, sillä siellä asuu eräs mies, joka pystyy löytämään virtaavan veden syvältä maan sisästä. Ja hän tuli — ja löysi kaksi isoa vesisuonta ja yhden pienen, jotka kulkivat ristikkäin. Niiden kohdalle sijoitin tämän tornin!

Molemmat ystävät tuijottavat alas pyöreään, muurattuun kaivonreikään, joka huokuu kylmyyttä heidän kasvoilleen, ja Biörn Andersinpoika sanoo: — Olen nähnyt Trondhjeminvuonossa olevan Steinviksholmin. Piispa Olaus Engelbrechtinpoika oli tarkoittanut sen kestämään ikiajat, mutta jo kymmenen vuoden kuluttua linna oli hylättävä — hän ei näet ollut tullut ajatelleeksi juoksevaa vettä...

Jörgen Lykken ollessa unohtuneena ajattelemaan Engelsborgia, Biörn Andersinpoika tarkastelee kellarin muureja kauan ja perusteellisesti.

— Totisesti! hän sanoo muureja tuijottaen. Rakennusmestarisi näkyy tuntevan sen jo unohtuneen taidon, jonka avulla sementti ja harmaakivi saadaan yhtymään murtamattomaksi kiviseinäksi. Tällaiset muurit kestävät tuhat vuotta! Bergenin Haakoninhalli on rakennettu tähän samaan tapaan. Kun et enää tarvitse rakennusmestariasi, niin anna hänet minulle! Aion näet korjauttaa Stenaltin uuteen uskoon.

— Saat hänet kernaasti, Jörgen sanoo hyvin tietäen, ettei siitä kuitenkaan tule mitään... Ja hän miettii, mahtaisiko Ethelreda muuttua hellemmäksi, rakastavammaksi, jos hän oppisi tuntemaan kaipauksen... jos hän, Jörgen, matkustaisi pois joksikin aikaa — ja hän huokaa tunnustaessaan, että koko kaipaus kyllä jäisi hänen omille niskoilleen.

He tarkastavat vallihaudat ja puistoistutukset. Vähäisen tekojärven saaressa on pieni valkoinen temppeli, jota koristaa kolme kupoolia ja neljä sorjaa kellotornia. Sen ympärille on istutettu kypressikujanteita ja korkearunkoisia ruusuja, jotka eivät enää tähän aikaan kuki. Marmorimaljakoissa rehoittaa myrttipensaita.

— Kaunista ja viileää kesäkuumalla, Axel Juul sa-

noo järkevästi, eikä Jörgen kerro, että kaikki käyttökelpoinen on tuotettu tänne Insula Virginiasta aina manteli- ja viikunapuita, ynnä kukkapensaita myöten. Ethelredaa ilahduttaakseen hän on rakennuttanut tekojärveen Dotterhuusin, joka on kaikessa pienuudessaan Kaarlein tytärkodin tarkka jäljennös.

Äkkiä hänet valtaa tarve saada kertoa katkerasta hädästään ystävilleen, sanoa heille, etteivät aatelislinnat, hovisuosiot, rikkaudet merkitse hänelle mitään, eivät yhtään mitään, koska se nainen, joka on hänen vaimonsa, polttaa karrelle hänen ajatuksensa! Hänen päässään palaa kaarlentuli, eikä hän ole enää Jörgen Lykke — se on vain pelkkä nimi, kaipuu! Sanokaa, tiedättekö mitään keinoa sellaista vastaan... ?

Mutta hänen suunsa ei sano ainoaakaan niistä sanoista, jotka huutavat hänen sisimmässään. Eräs kattotyössä oleva kipsityöläinen tuo viinikannun ja kolme hopeapikaria ja ystävykset syventyvät valtaneuvostojuoruihin. Eske Bille ja Peder Svave ovat hiljan palanneet kuningas Fransin luota, joka oli ollut huonolla tuulella.

Sitä Jörgen nauraa lujasti. Hän täyttää pikarit toivoen, että kumppanukset pian saisivat kyllikseen ja menisivät matkoihinsa. Fransia kalvaa ja kiusaa hänen omatuntonsa, sillä ei hän mikään äksyilijä ole. Mutta Kaarle ja Frans lyövät vuorotellen nauloja toinen toisensa ruumiskirstuun — ja jos jompikumpi on pääsemässä voiton puolelle, niin Henrik kahdeksas ratsastaa epäitsekkäästi ja veljellisesti voitetun avuksi, sillä hän ei siedä ajatusta, että joku voisi paisua häntä mahtavammaksi! Tämä tietenkin on pohjolan onneksi, sillä saahan se rauhassa varttua voimakkaaksi ja vauraaksi, sillä välin kun isot ja mahtavat istuvat pitopöydässä hutkimassa toisiaan rammoiksi kaluamillaan

luilla... Jörgenin päätä vihlaisee, ja hän alkaa tempoa korvarengastaan. Hänen marttyyriutensa on sietämätön. Siinä nuo miehet istuvat mistään välittämättä — ja hän tuskin voi muistaa, milloin hän viimeksi syleili Ethelredaa!

— Niin, niin, suopea Biörn Andersinpoika sanoo, tavallaan kuningas Frans kuitenkin on sangen säälittävä, sillä hänellähän on aina silmissään miniänsä, jota hänen on epäiltävä rakkaan poikansa Dauphinin myrkyttäjäksi. Eikä se mahda olla hauskaa.

Axel Juulilta taas ei liikene kuningas Fransille säälin hiventäkään. Sillä jos Frans kerran epäilee Katariina dei' Mediciä — mihin saattaa olla aihettakin, koskapa Katariinasta nyt tulee kuningatar — niin olihan silloin aivan kohtuutonta, että neljän hurjan hevosen annettiin raastaa Montecuculi parka kappaleiksi. Eihän se poloinen ollut tehnyt muuta kuin vienyt prinssille myrkkypikarin, ja sehän kuului hänen tehtäviinsä, koska hän oli prinssin paaši. Siisti paikka muuten, tuo Jörgenin harrastama hovi! Poitiers'n Diana oli ensin Fransin jalkavaimo, ja nyt hän on pojan rakastajatar, eikä prinssi Henri viitsi enää edes vilkaista vaimonsa Katariinan taholle... Hyi, sellaista elämää, Biörn Andersinpoika tuhahtaa, kyllä meidän kuninkaallamme sentään on toisenlaiset tavat!

Ja sitten Biörn Andersinpoika nousee — nousee sanoakseen vihdoinkin hyvästi!

Jörgen Lykken ratsupalvelijat eivät ennätä herransa mukaan tämän lähtiessä nelistämään kohti Engelsborgia.

KAARLENTULI ENGELSBORGISSA

Jörgen Lykke oli Ranskassa saadessaan viestin, että hänelle oli syntynyt poika. Sekä äiti että lapsi voivat hyvin.

Mutta hänen hoitoonsa uskotut tehtävät olivat suuria ja tärkeitä, niin ettei hänellä ollut mahdollisuutta päästä näkemään henkiperillistään, ennen kuin temmellys oli hiukan asettunut, sillä isolla šakkilaudalla, jonka ääressä kuninkaat pelasivat kruunuista. Hän tosin oli kuningas Fransin palveluksessa, mutta siitä huolimatta hän oli ottanut myös kuningas Christierniltä vastaan erään salaisen tehtävän, joka vei hänet milloin Englantiin, milloin Fontainebleauhon. Tammikuussa olivat kuningas Henrikin ja Anna Kleven häät, ja harvoin on nähty haluttomampaa ja nyrpeämpää ylkämiestä. Avioero oli kirjoitettuna hänen kasvojensa jok'ikiseen juonteeseen, ja hänen vihjauksistaan päätellen Tanskan Kristiina olisi ollut edullisempi naimakauppa, hän kun oli sekä keisarin että Ranskan kuningattaren sisarentytär. Koko jutun oli ilmeisesti keittänyt kokoon Cromwell, ja moisia ketunjuonia Hen-

rik inhosi kuin ruttoa, koska hän itse oli niin vilpitön ja aina uskoi toisistakin samaa...

Niin joutuin kuin hänen parhaat ratsunsa pystyivät häntä kiidättämään kuningas Frans palasi Ranskaan, sillä hän tahtoi järjestää keisarilliselle langolleen vastaanoton, jonka loisto ja ylellisyys ja huvitukset olisivat vertojaan vailla. Ja kiitokseksi lyijynharmaa keisari petti hänet. Kesäkuussa Henrik hylkäsi ruman kuningattarensa, ja Cromwell menetti päänsä. Mutta ennen kuin Tanskan Kristiina, vangitun kuningas Christiernin tytär, ennätti istahtaa näin vapautuneelle valtaistuimelle, kävikin niin, että Kristiinan suopeasti vastaanottamat ensimmäiset hapuilevat tunnustelut ja neuvottelut äkkiä katkesivat ja hänen kuningattarenpaikkansa valtasi nuori Katariina Howard. Tästä Kristiina myrtyi niin pahasti, että lupautui Lotringin herttualle — tullen siten arveluttavan lähelle isänsä maata.

Seuraavan vuoden maaliskuussa Jörgen Lykke saapui Kööpenhaminaan. Hän toi kuningas Fransilta Mikaelin ritarimerkin „rakkaalle sukulaisellemme”, kuningas Christiernille sekä Fransin veljellisen ystävälliset tervehdykset ynnä uuden tarjouksen liiton solmiamisesta heidän yhteistä vihollistaan keisaria vastaan. Euroopan turkki oli niin täynnä kirppuja, että ne mainiosti riittivät uuden sodan aiheeksi, ja varmasti tämä sota oli puhkeava hyvin pian. Mutta sitä ennen Jörgen Lykke tahtoi ennättää kotiinsa.

Tanskan neuvoston vastanimitettynä valtaneuvoksena hän käänsi ratsunsa kohti Fyeniä ja Jyllantia. Matkan varrella hän osti pari linnaa — hän aivan kuin pakottautui ajattelemaan, ettei hänellä ollut minnekään kiirettä, että hänen sydämensä oli jäähtynyt maailman turulla. — Ethelreda, no niin... mutta olihan sentään poika...

Hänellä on kuin ruhtinaalla suuri saattue esiratsastajineen, pertuska- ja muskettimiehineen, kun hän tulla jytistää Engelsborgiin — hän ei tahdo nähdä, ei kuulla, ei tietää, että siellä on joku, jonka hän haluaa häikäistä, valloittaa, mykistää kunniansa, loistonsa ja mahtinsa voimalla.

Linnan pihaan antavilla portailla ei näy talon valtiatarta, kukaan ei seiso siinä hänen perillisensä sylissään, jotta pienokainen saisi nähdä isänsä... Häntä vapisuttaa säikähdys, saattaahan rutto käväistä milloin siellä, milloin täällä... Mutta ennen kuin hän ennättää purkaa levottomuuttaan sanoiksi, hänen tulisen paluunsa viilentää vanha linnanherra, joka toivottaa hänet tervetulleeksi. Ei hätää, Ethelreda voi hyvin. Hän on kesätuvassa, ja siellä on myös pieni junkkeri Peder.

Jörgen Lykkestä tuntuu, kuin hänen kasvojaan taas hipaisisi sama pieni, kylmä käsi, kuin sinä onnettomana yönä, jolloin Ethelreda työnsi hänet luotaan. Vitkaan hän seuraa linnanherraa poutaiseen kesätupaan.

Lattialla hän näkee esikoisensa — tämän takana vaimonsa!

Kauniina kuin odaliski, Ethelreda lepää penkin pieluksella yllään yksinkertainen, valkoinen harsopuku, samanlainen, jonka Jörgen muistaa Dotterhuusin impien puvuksi! Ihanana on Ethelreda näyttäytynyt hänelle hänen kaipuunsa unissa, mutta vielä tuhat kertaa kauniimpi hän on todellisuudessa. Punaisten kutrien koko kuohu on kultalankaisen rouvanhilkan peitossa, mutta sitä lämpimämmältä vaikuttaa helmiäishohtoinen hipiä, kasvojen läpikuultava soikio, joka on pitänyt Jörgeniä valveilla yöt läpeensä.

Ethelreda hymyilee häntä kohden, hymyilee hellemmin kuin ennen, ylpeämmin. Äidin ylpeää ihastusta kuvastaa katse, jonka hän luo lapseensa, äidin yllä-

tystä säteilevät kullanruskeat silmät tähytessään sitä pientä ihmettä, jonka hän on synnyttänyt.

Jörgen Lykke huomaa vain yhden ainoan seikan: hänen lupaavan punastumisensa... Mutta Jörgenin lähestyessä Ethelreda ojentaa käsivartensa: — Katsokaa toki poikaanne, Jörgen! Olen toivomuksenne mukaan antanut hänelle nimen Peder ja koristanut hänet kotiintulonne kunniaksi!

Lapsukainen istuu Jörgenin edessä lattialla katsellen kohti isäänsä viisaasti ja säteilevänä, pienen aatelismiehen perikuvana päästä jalkoihin, sillä hänet on todella pyntätty koreaksi: hänellä on heliotroopinvärinen, lyhyt samettiviitta, pitsiröyhelöt ranteissa, pieni poimukaulus ja sulitettu samettibaretti. Ja vihdoin kultaketju, josta hänen lylleröinen kätensä pitää kiinni. Poika on asultaan niin ilmetty isänsä, että Jörgenin täytyy hymyillä. Mutta hän on lihava, hänen jalkansa harottavat erillään kahtena paksuna pökkelönä, ja hyllyessään siinä hyvinvointia hän on täsmälleen edesmenneen Peder Lykken näköinen!

— Ja punatukkainen hän on kahdenkin Kaarlen edestä! Jörgen nauraa katsahtaen alas Ethelredan lämpimiin äidinsilmiin, joiden katse siirtyy onnellisena toisesta toiseen. Ja kuin salaman välähdyksessä Jörgenille taas valkenee, että hän rakastaa tätä naista yli kaiken järjen ja ymmärryksen!

Hän suutelee lastaan, keinuttaa häntä käsivarsillaan ja myöntää Ethelredan olevan oikeassa: poika painaa puolta enemmän kuin muut samanikäiset poikalapset! Ja myös lujatahtoinen hän on, katsokaa vain kuinka tarmokkaasti hän pusertaa isänsä sormea!... Sitten hän ojentaa lapsen ylen onnelliselle isoisälle ja istuutuu vaimonsa viereen penkin pielukselle. Ethelreda sallii hänen suudella himmeänvalkeaa poskeaan; siinä on

sama hohde kuin hänen hilkkansa helmissä, ja se vastaa hänen huultensa kosketukseen yhtä elottomasti kuin ne. Mutta kuitenkin hän kääntää kasvonsa miestään kohden, ja Jörgeniä melkein huimaa, kun hän näkee sen suloisen jalouden ja viattomuuden, joka leimaa hänen huuliaan niiden vetäytyessä hymyyn.

Ero ei ole muuttanut Ethelredaa, sen Jörgen huomaa selvästi. Hän ei enää usko pelkän suudelman saaneen aikaan lasta, ja hän välttää miestään. Heidän välillään alkaa taistelu, joka kiihtymistään kiihtyy, sillä Ethelreda ja hänen poikansa nukkuvat kesätuvassa, jonka oveen pannaan yöksi lukot ja salvat.

Jörgenin viha kasvaa päivä päivältä. Hän vapisee nöyryytyksensä, intohimonsa, hellyydenkaipuunsa paineen alla. Ja häntä peloittaa Ethelredan henkeä uhkaava vaara.

Sillä hän tietää, kuinka hillittömäksi hänen sisimmässään piilevä peto voi yltyä hänen ollessaan sielun ja ruumiin hädässä. Niinkuin hän on nyt. Hänen sormensa koukistuvat aivan kuin kuristamaan hengiltä näkymättömän saaliin, ja hän näkee äänettömästi tassuttelevan villikissan hiipivän esiin sielunsa pimeästä viidakosta.

Hän rakastaa, ja hän vihaa, hän ei voi enää erottaa näitä tunteita toisistaan, mutta jokin päästö hänen on saatava tuskistaan.

Aavistaako Ethelreda vaaran?

Hänen katseensa on pelokas ja aristeleva, jollaisena Jörgen ei ole nähnyt sitä ennen. Mietteissään hän leikkii pienokaisensa kanssa, sekä ympärillään räkyttävien ja pajattavien koiriensa ja papukaijojensa kanssa. Syvään ja raskaasti huokaisten Jörgen toivoo voivansa mennä hänen luokseen ja sanoa suoraan ja vilpittömästi:

— Ethelreda, rakkaani, rukoilen sinua oman henkesi ja minun tunnonrauhani nimessä! Älä suo minulle ainoastaan arkoja hymyjäsi, vaan suo minulle sydämesi iloisena antina se, mitä sinulta pyydän! Ethän ole paha, Ethelreda, eihän sinulle tuota iloa se, että näet minun riutuvan rakkauteni ristillä. Suo meille molemmille onnellisten aviopuolisojen elämä, jotta saisin siunata sinua ja olla sinulle alati ja kaikessa uskollinen!

Ja päivän tullen, toisen mennen hän puhuu vaimolleen sielunsa salakammiossa:

— Ethelreda, Ethelreda, Ethelreda, nimesi on ylistyslaulu, ja minä kuiskailen sitä hurmioituneena aamuvarhaisesta iltamyöhään! Sinä et ole paha! Muistatko mehiläistä, sitä pientä siivekästä, jonka annoit juoda kädessäsi olevan seljan tuoksuvasta maljasta? Muistatko kaikkia niitä metsän kasveja, joita et hennonut vahingoittaa jalallasi? Et tahtonut tehdä pahaa ainoallekaan kovakuoriaiselle, kukalle, ruohonkorrelle, jossa vain oli elämää! Kuinka siis voit tehdä pahaa minulle, joka sinua rakastan, minulle, joka janoan kuin mehiläinen huultesi suloista hunajaa . . . ?

Mutta heidän välissään on mykkyyden muuri. Jörgen ei saa sanotuksi ainoaakaan niistä sanoista, jotka myllertävät hänen ajatuksissaan. Sitä selvemmin hän vain tuntee äänettömät pedonaskeleet sisimmässään. Ja paine hänen korvaansa vasten on niin sietämätön, ettei hän voi nukkua. Levottomana hän kiertää korvarengastaan ja hänen kätensä on kuin kaniinin- tai jäniksenkäpälä: puolittain tiedottomasti se kohoaa tavan takaa sipaisemaan poskea ja korvaa.

Joka päivä hän tekee tulisen ratsastusmatkan molemmille uudisrakennuksilleen. Overgårdin hän rakennuttaa loistoasunnoksi, sillä hän odottaa vieraakseen ku-

ningasta. Bunderupin hän rakennuttaa vielä komeammaksi ja varustaa sen vielä lujemmin; siihen tulee torni ja neljä nelikerroksista siipeä. Hänen talojensa upeus tulee ylittämään kaiken, mitä Tanskassa tähän mennessä on nähty.

Mutta kaikki suurelliset haaveensa, kaikki aatelislinnansa ja rikkautensa, kaikki ruhtinaalliset suosijansa, kaikki salaiset tietonsa Euroopan jok'ainoan hovin juonista ja metkuista, niin, vieläpä Pariisissa olevan salaperäisen kauppahuoneensakin hän heittäisi menemään, jos hänelle suotaisiin rauha, jos Ethelreda taipuisi, jos hän saisi nähdä vaimonsa tummien silmäripsien painuvan, jos hän saisi nähdä suloisen, ujon, autuaan hymyn hiipivän hänen huulilleen syleilyn hetkellä — jos hän saisi varmuuden siitä, että hänen sisimpänsä peto on nujerrettu!

Raskaasti ja jylisten saapuu ukonilma Liu-vuonolta Tangenin ylitse maata kohden. Kun ukonilma kulkee Tangenin ylitse, silloin se on vaarallinen, ja silloin ihmiset ja eläimet hakeutuvat suojaan mahdollisimman joutuin. Mutta Jörgen Lykke ratsastaa täyttä laukkaa kotia kohden Bunderupista. Hän tahtoo ennättää Engelsborgiin ennen yötä, sillä hän aavistaa, että nyt jotakin tapahtuu!

Nyt jotakin tapahtuu!

Hänen kuumottava korvansa, jonka kultarengas on repinyt rikki, tiedoittaa, että jotakin tapahtuu!

Jotakin tapahtuu!

Ristiin rastiin leimahtelevat salamat kautta taivaan kannen, aivan kuin pilvissä istuisi joku mieletön paiskelemassa säihkyviä tikareita vasten maan kasvoja. Rajuilma panee maan tärisemään; sitä kestää loputtomiin, eikä helpottavasta sateesta ole tietoakaan —

kaikki on vain pelkkää jyrinää ja pauketta, liekkien leiskuntaa ja ilman raskasta höyryilyä.

Äkkiä Jörgen Lykke tuntee hätäytyvänsä: hän tietää, kuinka mielettömästi Ethelreda pelkää ukonilmaa. Ja hän ratsastaa kuin pyhä Mikael päästäkseen ottamaan hänet hoiviinsa. Ehkä heidän välillään kaikki vielä selviäisi — ehkä onnetonta aikaa seuraisi hyvyys.

Eri tahoilla tulipalot punaavat näköpiiriä... ja lähestyessään Österbölleä hän näkee tulenkarvaisen kajon ylenevän kohti tummaa taivasta; näyttää siltä, kuin mustansinisen sarkofagin alle olisi sytytetty rovio.

Hän kääntyy väkensä puoleen:

— Engelsborgin suunnalla näyttää palavan! hän sanoo, ja hänen miehensä myöntävät hänen olevan oikeassa — he olivat juuri puhuneet samasta asiasta.

Silloin Jörgen eriää miehistään ja ratsastaa eräälle metsäpolulle. Valtava roihu, joka värittää kaiken keltaiseksi, paistaa häntä kohden runkojen välistä. Hänen edessään on kammottava näky: jokainen oksa, jokainen lehti piirtyy rovion liekkejä vasten kultaisena silhuettina, ja pilvet paiskaavat salaman toisensa jälkeen kohti roihuavaa tulta... Eräs vanha mies juoksee häntä kohden. Repaleinen paita liehuu hänen ympärillään, hän on valkotukkainen ja valkopartainen, ja hän tarrautuu hevosen suitsiin huutaen kuin järkensä menettänyt:

— Kaarlentuli! Kaarlentuli! Engelsborg palaa, eikä kukaan ole pelastunut, ei ainoakaan ihminen, ei ainoakaan eläin!... Kaarlentuli! hän huutaa juosten metsään kuin hullu.

Rungot ja oksat paistavat ja leiskuvat tulen hohteessa, kuin palavan laivaston mastot ja takilaat, ja savuiset pilvet tulevat ja menevät kuin vartijat tornin käytävässä. Palo on hirvittävä, metsän puutkin ritisevät

keltaisten liekkien kynsissä ja sortuvat palavina maahan. Ja salamat, salamat, salamat sinkoilevat, aivan kuin palo ei muutenkin olisi riittävän tuhoisa. Tulen rajatonta raivoa ei käy hillitseminen.

Jörgen Lykke istuu liikkumattomana satulassaan. Hän hengittää syvään, syvään. Hänen kätensä ovat ristissä rinnalla, hänen päänsä on taipunut taaksepäin, hänen suunsa on auki... Sitten hänen ruumiinsa kiertyy kuin mato, lysähtää kokoon täysin hervottomana... vielä syvä hengenveto, puolittain tajuton hekumanhengähdys... upi uupuneen helpotuksenhuokaus.

Saavuttuaan aamun sarastaessa takaisin Bunderupiin, Jörgen Lykke seisoi hetken katse kattoa tähyten ja painaen kättään rintansa vasenta puolta vasten.

— Sydämeni on palanut, hän sanoo, ja hänen kapeat huulensa vääntyvät katkeraan hymyyn.

Ja aivan kuin heittäen taisteluhansikkaan taivaan Jumalalle hän lisää:

Mutta järkeni minulla on tallella!

HAASTE JUMALALLE

Pitää paikkansa, että Jörgen Lykkellä on järkensä tallella.

On ihmisiä, jotka väittävät hänellä olevan järkeä niin kosolti, että se riistää kaiken tilan soveliaalta surulta, ja kuitenkin hänen vaimonsa ja lapsensa saivat niin kauhean lopun.

Axel Juul puolustelee häntä sillä, että hän on ranskalainen. Ranskassa vaimoa pidetään siitoksen takia, ja jos yksi kuolee, niin naidaan toinen. Jos siellä joku suree oikein sydämensä pohjasta, niin hän on menettänyt rakastajattarensa.

Biörn Andersinpoika tietää Jörgenin olevan entistä kiinteämmin kuningas Fransin suosiossa, ja uskollisia miehiä kuningas mahtaa nyt tarvitakin käydessään elämänsä neljättä sotaa keisaria vastaan. Mutta samalla Jörgen on kirjeenvaihdossa kuningas Christiernin kanssa, ja hänen kirjeensä esitetään neuvostolle. Ollessaan Kristiinan ja Lotringin herttuan häissä hän kirjoittaa: ,,Paha, että Kristiina on tullut niin lähelle maatamme ja että keisari on vaatinut naispuolelle kruununperimysoikeutta Tanskassa. Christiernin tyttä-

ret ovat väsymättömiä, muuta ei voi sanoa, mutta toisaalta on hyvä, että keisarilla on riittämiin puuhaa sekä pakanoista, että omista paavilaisistaan Ranskassa..."

Christiern vannotuttaa Viborgin maakäräjillä uskollisuudenvalan pienelle pojalleen Fredrikille. Se on hänen vastauksensa keisarin kruununperimysvaatimuksiin. Ja koska koko kansa, joka lisäksi iloitsee Hänen Armonsa ja Kustaa Vaasan ystävyysliitosta, on ylen määrin mieltynyt kuninkaaseensa, niin vannotustilaisuuteen virtaa väkeä sekä pohjoisesta että etelästä, sekä idästä että lännestä. Viborg tulee täpötäyteen kansaa, siellä sovitaan naimakaupoista, lörpötellään, juodaan ja huvitellaan kilvan, vaihdetaan ja ostetaan maakartanoita vain ajankuluksi.

Jörgen Lykke on saapunut Ranskasta vannotustilaisuuteen, ja kuningas on siitä kovin hyvillään. Ranskalaisen valtaneuvoksen ranskalaisuus ei kuitenkaan ole sen kummempi kuin, että hän kosii Tostrupin neitiä Beate Åkentytärtä ja saa oikopäätä hänen omaistensa suostumuksen. Neljätoistavuotinen neiti itse tosin on asiaa vastaan, sillä hän on pienestä pitäen ollut melkein varmasti luvattuna Vadgårdin Gregers Ulfstandille, ja molemmat nuoret ovat onnellisina haaveilleet yhteisestä kodista.

Nyt tämä haave on sirpaleina. Mutta kuningasta tämä naimakauppa ilahduttaa niin suuresti, että hän tahtoo itse pitää häät Koldinghusissa. Jörgen kyllä saa sotaiset Ulfstandit vihollisikseen, mutta vähät siitä. Hän tietää, mitä hän tekee naidessaan Brahen suvusta, sillä Brahet ovat älykkäitä.

Niin suurten häiden valmistelut vaativat aikansa, sukulaisten kanssa oli neuvoteltava, kutsuja lähetettävä, vastauksia otettava vastaan. Jörgen Lykke oli

taas matkustanut omille teilleen; olihan hänen juhlapäiväänsä vielä aikaa kokonainen vuosi. Kuningas Christiernin puolesta hän karhusi Fransilta niitä sataatuhatta kultarahaa, jotka tämä oli luvannut liittolaiselleen, ja siitä kuningas Frans myrtyi niin pahasti, että erotti Jörgen Lykken neuvostostaan.

Mutta Ranskan hovin *trèsnoble seigneur Georges de Luque, gentilhomme de la chambre du roy de France,* joksi kuningas Frans itse oli häntä kirjeissään nimittänyt, ei ottanut tappiotaan vastaan voitetun miehen mielin. Hymyillen hän kutsui kuningas Fransin jäähyväisjuhlaan, josta oli tuleva hänen kuninkaallisen vieraansa arvoinen. Niinkuin siitä sitten tulikin. Unohtumattomaksi se jäi Ranskan pääkaupungissa. Mihin kuningas Fransilla itsellään ei ollut varaa, monien sotiensa ja Pisseleu-mamselliensa takia, siihen pystyi tämä *trèsnoble seigneur!* Ruhtinasjuhlan paikkana oli tarkoitusta varten rakennettu tammisali, ja vieraat olivat pukeutuneet pohjolan jumaliksi. Kunniasijalla istui kuningatar Marguerite kuningatar Friggin hahmossa, Dauphin Henri paukutti vasaraansa, Etampes'in herttuatar oli meren vihreä jumalatar, Poitiers'n Diana ja Medicin Katariina, ratsastavia valkyyrioita. Navarran prinsessa kaunis ja jumaloitu Freja. Kuningas Fransin ottivat vastaan kaikki pohjolan jumalat, jotka ohjasivat hänet hänen kunniapaikalleen Friggin viereen. Tästä huomaavaisesta keksinnöstä ilahtuneena Frans unohti väsyneen alakuloisuutensa ja antautui iloitsemaan siitä, että sai nähdä lemmikkipoikansa Charles'in, nuoren, vaaleakiharaisen Frön hahmossa.

Jörgen Lykke oli pukeutunut runoniekaksi ja luki kuningas Fransille omistetun ylistysrunon. Sitten hän opasti kaikki jumalansa hämärään luolaan, jossa monet pienet kääpiöt takoivat kulta- ja hopeakoristuksia.

Jokainen sai lahjan — ja silkkityynyllä kimmelsi kuninkaalle tarkoitettu kultasormus, jonka kantaan oli upotettu rubiini.

Mutta jo ennen päivänkoitetta Jörgen oli osoittanut, ettei hänen juhlansa ollut tarkoitettu kuninkaan suosion takaisinostamiseksi, sillä silloin hän jo oli matkalla keisari Kaarlen luokse! Tältä maailman mahtavimmalta mieheltä hän sitten toi kuningas Christiernille veljelliset terveiset ja toivomuksen, että tämä kaikelle kaupalle niin turmiollinen sota lakkaisi! Mutta vielä tärkeämpää oli, että hänellä oli keisarilta mukanaan salaisia asiakirjoja, joissa tämä sitoutui olemaan enää koskaan tukematta Lotringin juonittelevan Kristiinan Tanskan kruunuun tähtääviä vaatimuksia.

Saatuaan käteensä nämä kallisarvoiset asiakirjat, Hänen Armonsa päästi syvän ja hartaan helpotuksenhuokauksen. Hänen elämäntyönsä, luterilaisuus, oli turvattu. Paavilaiset piispat eivät enää pääsisi turmelemaan kansan uskovaista sielua haureellisella elämällään, eivätkä kylvämään eripuraisuutta säätyjen välille. Maa saisi levossa ja rauhassa omistautua työlle.

On se päivä, jolloin Jörgen Lykken on saattueineen ratsastettava toisiin häihinsä.

Hän istuu yksinään kirjekamarissaan, siinä, jonka kaikki tuntevat ja jossa hän ottaa vastaan muita kuin kuninkaallisia lähettiläitä. Hänen linnoitettu aatelislinnansa on valmis, ja rahvas nimittää sitä pilkallisesti pönäkäksi Bunderupiksi. Linnan siipiä ympäröi vallihauta, joka erottaa sen monista talli- ja ulkohuonerakennuksista, ja koko rakennusryhmää kiertää iso kehähauta.

Hänen saksalaisen rakennusmestarinsa pitäisi saapua Overgårdista hakemaan palkkiotaan.

Jörgen Lykke odottaa jännittyneenä, mahtaako hän tulla. Mutta Jörgen on antanut hänen urakakseen myös Overgårdin, ja sen luulisi riittävän houkuttimeksi.

Vasemmalla kädellään, joka on lähinnä takkaa, Jörgen heittää erään kirjeen tuleen.

Hän on päättänyt toden teolla jäädä kotimaahan.

Lähes kaksikymmentä vuotta hän on ollut ulkomaiden palveluksessa! Ei ole sitä maata, jossa hän ei olisi käynyt, sitä hovia, jonka soppia hän ei tuntisi yhtä hyvin kuin omaa kukkaroaan.

Se kultainen lintuhäkki, jota hän kerran vihreässä nuoruudessaan kuvaili isälleen, on menettänyt tenhovoimansa.

Eivätkä sen linnut viserrä enää. Kuningas Frans on vesitautinen nivuspaise, Henrik on pyöveli ja keisari hapan postilla.

Ja heidän lapsensa sitten!

Herra meitä armahtakoon! Keisarinpoika Filipiin ei kukaan rohkene kajota, sillä käsi, joka häntä koskettaa, korventuu mustaksi! Hänestä käryää helvetti! Entä Henrikin lapset? He ovat pieniä vielä, mutta jo happamia ... ja sitten Fransin lapset, niin, jos Dauphin ja hänen Dianansa saavat määrätä, he heittävät roviolle kaiken, minkä prinssin isä on jättänyt polttamatta. Kaikki on mätää!

Jörgen Lykke lajittelee eri nippuihin asiapapereitaan. Osa niistä jää tänne, osa taas saa talletuspaikakseen syvällä muurien välissä olevan salaisen kirjekammion, jonne pääsee vain lattiassa olevasta luukusta.

Hänen edessään on Kaarlein suvun hakasilla varustettu latinalainen raamattu, joka pelastui Engelsborgin palosta paksujen häränнahkakansiensa an-

siosta. Sen muutamat tekstiä edeltävät lehdet käsittävät Kaarlein koko sukutaulun aina Ethelredaa ja niitä harvoja suvun jäseniä myöten, jotka vielä ovat jossakin elossa. Foliantin lehdet ovat kärventyneet ruskeiksi reunoistaan, mutta ensimmäisellä sivulla oleva Kaarlein vaakuna on jäljellä: kruunupäinen aarnikotka, jonka alapuolella on kaksi valtaushakaa.

Mihin palo ei pystynyt, siihen pystyy Jörgen Lykke. Sillä tämän kirjan tulee hävitä.

Isolla tammipöydällä on levällään kartta, johon Jörgen Lykke on tehnyt merkintöjä hopeapiirtimellä, punaliidulla ja tuššilla. Hopeapiirtimellä hän on ympäröinyt ne maa-alueet, jotka hän jo omistaa, punaliidulla taas ne alueet, jotka hän aikoo hankkia vaihtamalla tai ostamalla — tai käyttämällä viekkautta ja väkivaltaa. Axel Juul on Jörgenille velkaa ja ratkaisee kyllä kaikki käräjäkiistat hänen edukseen! Paksulla mustalla tuššilla hän on ympäröinyt sen, mihin hän ei aio koskea.

Siihen kuuluvat knaappien tilukset.

Se ampiaispesä kannattaa jättää rauhaan.

Punainen viiva kiertää Vesterböllen papin niittyjä, sillä ne rajoittuvat Engelsborgin maihin, jotka hän sai Ethelredan mukana. Veriviiva kulkee myös Fürhöjen, Bystrupin ja Gjörupin eteläpuolitse aina Räckeborgin laajoihin metsiin asti, sillä ne kuuluvat Kaarleille. Skalshuusissa elää vielä ikivanha herra Owen Kaarlenpoika, ja hänen kuoltuaan Jörgen voi käräjöidä myös tämän tilan omakseen.

Pohjoisessa hän voi isänperintönsä Biörnegårdin ylitse tavoittaa Gunderupgårdin, jota asuu heikkomielinen leski Eline Bielke, siitä tulee helppo saalis. Egensen luostarin, Aalborgin pohjoispuolella, hän saa Lykkein Mariagerin luona olevien tilusten mukana.

Joachim Lykken tyttäret Sitzele ja Hilleborg ovat Mariagerin luostarissa, ja hän on ottanut heiltä lupauksen, että niin pian kuin jompikumpi heistä tulee päänunnaksi, hän saa takaisin suvun omaisuuden. Odderissa olevan Hazelin hän saa Karl Oweninpojan kuoltua; tämä on haavoittunut sodassa ja voimiltaan heikko. Myös Holen myllyn hän ympäröi punaviivalla.

Jörgen Lykke selailee vanhan raamatun tiheään kirjoitettuja esilehtiä. Yksitellen hän leikkaa ne irti terävällä, hopeavartisella tikarillaan, jonka hän on saanut lahjaksi Hairetdin Barbarossalta Unkarissa ja joka on koristettu ihmeen ihanin helmiäisin ja smaragdipuolikuin. Se on kaksiteräinen ja valmistettu surmaamista varten.

Lehti lehden jälkeen käpristyy tulessa. Näyttää siltä, kuin nämä kokonaisen suvun perintömaata koskevat viimeiset todistuskappaleet taistelisivat häviämistään vastaan. Varsinkin tekee vastarintaa vaakuna, mutta senkin on vihdoin muututtava tuhkaksi.

Nojaten kiiltävää rotanpäätään käteensä, Jörgen Lykke tuijottaa mietteissään katoavia lehtiä. Viimeiseksi häviää Ethelredan ja hänen pienokaisensa lehti nimipäivineen ja syntymävuosineen.

Kaikki Kaarleja koskevat asiakirjat, kauppa-, perintö- ja käräjäjuttuineen hän heittää tuleen. Hän on surmannut kokonaisen suvun muistoineen, sinetteineen, vaakunoineen ja nimineen. Kaikkineen päivineen!

Ethelredakaan ei voi enää vaatia mitään.

Jos jotakin tapahtuisi.

Eikö Ethelreda sitten palanutkaan pienokaisineen?

Jos Ethelreda elää, hän elää jonnekin piiloutuneena peläten Jörgeniä ja auttamattomasti inhoten sitä, jota

hän nimitti „eläimelliseksi elämäksi" — kuin siveä Kastalia, joka hukuttautui lähteeseen päästäkseen eroon Apollosta.

Jörgen Lykke istuu siinä uljaana ja loisteliaasti pukeutuneena hankkiutuen lähtemään morsiamennoutoon kultaisessa haarniskassa, firenzeläisessä brokadiviitassa ja ohransinisissä silkkitrikoissa, ja hän tietää olevansa tuhansien naisten salainen toivo. Ei siksi, että hän olisi kaunis, sillä kaunis hän ei ole. Mutta hän on rikas, ja hän on mies.

Ethelreda hylkäsi tämän kaiken.

Ylpeästi hän tunnustaa, että nyt hän puolestaan hylkää Ethelredan! Hän ei rakasta häntä enää, ei käsitä enää mitään sellaista, että joku voi antautua kaipuunsa masennettavaksi, että joku voi nöyrtyä, painua maan tomuun kaipuunsa takia, ottaa niskoilleen vaikkapa koko taivaan ikeen, vain vastarakkautta saadakseen.

Hän ei tajua enää, että niin suuri rakkaus on mahdollinen — että se voi kasvaa ja täyttää ihmisen koko olemuksen! Vielä vähemmän hän tajuaa sitä, että se voi kuolla niin äkkiä. Ihmetellen ja pilkallisena hän muistelee sen kuolinhetkeä — sitä hirvittävää hetkeä, jolloin mieletön vanhus juoksi hänen hevostaan kohden huutaen: „Kaarlentuli! Kaarlentuli!"

Sillä hetkellä kaarlentuli sammui hänestä itsestään! Rovion kohina, tulen leiskunta, putoilevien oksien pauke vapautti hänet hänen intohimostaan!

Jos Ethelreda elää, missä siinä tapauksessa on hänen esikoisensa?

Jos Ethelreda elää, silloin jäävät vain äpäriksi ne henkiperilliset, joita hän odottaa saavansa hyvin nuoren Beaten kanssa!

Tapahtukoon mitä tahansa, hän kieltää heidät mo-

lemmat, sekä äidin että lapsen, missä he sitten lienevätkin!

Hänen kamaripalvelijansa koputtaa. Rakennusmestari on tullut, ja Jörgen Lykke ottaa hänet vastaan heti.

— Minulla on kiire, hän sanoo, saattueeni odottaa. meidän on oltava Tostrupissa täsmälleen kello kahdeksalta. Mutta ennen kuin lähden, minun on talletettava nämä asiakirjat salaiseen kirjekammioon. Jos te otatte lippaan, niin minä otan nämä.

Rakennusmestari menee edellä kavuten pitkin tikkaita, jotka johtavat keskelle ritarisalin permantoa. Jörgen Lykke vetää ne ylös perässään, seuraa rakennusmestaria kapeasta pilasterinovesta ja sulkee myös sen; sitten matka jatkuu alas pitkin muurien sisään rakennettuja portaita.

Sylen paksuiset kivimassat sulkevat heidät sisäänsä. Rakennusmestari kantaa lipasta kulkiessaan Jörgen Lykken edellä. Hänen toisessa kädessään on vahakynttilä, jonka kellertävä liekki valaisee muurien karkeita pintoja.

Sen valossa välähtää Barbarossan tikari.

Jörgen Lykke palaa kirjekamariinsa.

Takassa ovat raamatun kokoonkäpristyneet lehdet tuhkana. Ne ovat vaienneet iäksi, ne eivät kavalla mitään. Bunderupin salakäytävät ja kuuntelureiät eivät myöskään voi kavaltaa mitään, nyt enää. Jörgen Lykken katse seuraa punaliidun ahnasta viivaa, joka kiertää toisten tiluksia... Monet ihmiset tulevat joutumaan kodittomiksi hänen toimestaan. Himmersysselin lesket tulevat vuodattamaan kyyneliä — entä hänen jälkimaineensa?

Aika ei unohda koskaan.

Käsi puuskassa Jörgen Lykke kohottaa katseensa taivasta kohden. Hänen vaaleissa silmissään on jääkylmän pilkan hohde.

— Peder Lykke, vainaja sanoi, että Sinä opettaisit minut taipumaan! Huonostipa tunnet luomuksesi! Kumpi meistä kahdesta vihdoin taipuu, sen saa osoittaa aika!

TOINEN KIRJA

OTTELU SVINGELBJERGIN VANHAN KIRKON JA UUDEN, KORSKAN BUNDERUPIN VÄLILLÄ

Svingelbjergin kirkko kurottautuu taivasta kohden.

Ja korskan Bunderupin varustettu linna kurottautuu taivasta kohden.

Ne mittaavat toisiaan katseillaan.

Minä olen vanhin Himmersysselissä, sanoo kirkko.

Minä olen rikkain Himmersysselissä, sanoo korska Bunderup.

Valkeiksi kalkittuine muureineen ja huippu taivasta tavoittaen seisoo kunnianarvoisa kirkko ja koettaa katsoa alas nuoreen nousukkaaseen, seitsenkerroksiseen korskaan Bunderupiin, jolla on neljä tornia päärakennuksen kulmissa, vallihaudat täynnä juoksevaa vettä ja joki, joka kauniisti luikertelee puiston läpi. Mutta kolme korkeaa rakennusriviä ammottaa kuin avoin syli kirkkoa kohden, neljäs niitä yhdistävä puuttuu. Se, joka on yhdistävä ne valloittamattomaksi linnoitukseksi.

Tässä sinun on seisottava, sanoo valtava kita, kaipaan kirkkosalia ja monien kallisarvoisten kirkkoastioitten ja pyhien lippaitten säilytyspaikkaa.

Olet rakennettu hyllyvälle pohjalle, sanoo kirkko, sinun on sorruttava minun jäädessäni seisomaan suorana, kuten olen tehnyt kolmesataa vuotta. Minut rakennettiin Herran kunniaksi.

Minut rakennettiin Jörgen Lykken kunniaksi, sanoo korska Bunderup, Jörgen Lykken „loistavien Lykkein sukua", ja punaisella viivalla on minun herrani ja mestarini ympäröinyt sen, minkä hän aikoo nimittää omakseen. Sinutkin on ympäröity. Olet seisova tässä.

Miten silloin on käyvä sydämeni, alttarin, jolla Jumalan sielu asuu? sanoo kirkko. Miten on silloin käyvä niiden monien, jotka aikojen kuluessa ovat nukkuneet kuolemaan ja joiden luut lepäävät kirkollisen rintakilpeni alla ylösnousemuksen päivään?

Korska Bunderup vastaa: Jumala ei asu ihmiskäsin rakennetuissa temppeleissä, julistaa Sana. Jos minun herrani ja mestarini hajoittaa sinut, kuten hän on tehnyt monille muille, asuu Jumala yhä taivaassaan! Eihän mitään vahinkoa voi tapahtua, sillä Jumalaa ei kukaan voi saattaa kodittomaksi.

Silloin vaikenee kirkko hetkisen.

Sitten se vastaa:

Jokaiseen muurieni kiveen on messulaulu syöpynyt! Joka kivessä on rukoilevan ihmisen kuva, ihmisen, joka hädässä ja riemussa, uskossa ja toivossa kääntyy korkeutta kohden. Jos otat muurini, saat ottaa mukaan messulaulun ja kaikki rukoilevat.

Otan heidät mukaani, sanoo korska Bunderup.

Muista ritaria, joka ennen sinun aikaasi purki Korsriisin kirkon ja rakensi itselleen navetan sen kivistä. Mutta navettaa ei pyhistä kivistä milloinkaan tullut, sillä ritari hirttäytyi poikkihirteen. Messumuurit lauloivat hänet järjiltään! Ja muista Fredbjergin kirkkoa, jossa tapahtui tappo pääalttarin edessä. Se on vielä

pystyssä. Mutta se on kuollut. Kukaan ei siellä enää laula, kukaan ei siellä enää rukoile; piispa julisti, että se oli Jumalan hylkäämä. Siitä saakka hakeutuvat fredbjergiläiset Farsön kirkkoon! Mutta kukaan ei repinyt sitä, vain aika jäytää sitä, vain aika uskaltaa, sillä kukaan ei voi kostaa ajalle.

Katso tänne, sanoo korska Bunderup, sinä, joka olet Jumalan siunaama, sinä näet enemmän kuin mikään ihmissilmä. Mitä näet?

Svingelbjergin kirkko katsoo alas laaksoon, jossa levittäytyy uusi linna, kauttaaltaan virheettömästä kirkko- ja luostarikivestä rakennettu. Kolme seitsenkerroksista rakennusriviä on kaikkien nähtävissä. Mutta kuutamon ohueen, kirkkaaseen ilmaan piirtyvät rakentamattoman neljännen sivun ääriviivat — korkea, suippo pääty, kirkkoikkunat molemmin puolin, raskas, runsain puuveistoksin koristettu ovi. Se kohoaa kuin aavekirkko, kuin sikiö avaruuden läpinäkyvässä kohdussa, rakennettuna yhteen nuoren nousukkaan kanssa ja liittäen sen neljän ylvään asuinrakennuksen kokonaisuudeksi.

Henki hengestä, sanoo Svingelbjergin kirkko, niin on kirjoitettu Jumalan sanassa. Jos otat elämäni, otan omasi, messuja laulavat muurini tukehduttavat sen jumalattoman, joka loukkasi Herran omaisuutta.

Kuinka hurskas oletkaan, sanoo korska Bunderup pilkallisesti ja ilvehtien.

Kuutamo, joka on niin lempeä ja joka niin sävyisesti loistaa yli Himmersysselin tummien metsien, yli Limvuonon hopeavyön, siirtää huolestuneen katseensa ylpeästä kirkosta pöyhkään linnaan.

Miksi tahdotte uhmata toisianne, sanoo se nuhtelevasti. Nyt kun hyvä ja viisas kuningas Kristian kolmas on saattanut valtakunnan rauhan hedelmälliseen

helmaan, nyt kun sato kasvaa ja miehet ovat kotona maataan hoitamassa, nyt kun äidit kantavat lapsiaan hymyhuulin, koska saavat levätä puolison käsivarrella, nyt kun nuoret pojat ja kauniit neidot kasvavat hyvässä kurissa, koska heidän elämänsä antajat istuvat ystävällisesti yhdessä rauhallisessa kodissaan, nyt kun vauraus lisääntyy ja nyt kun Jumala kylvää armonsa vakasta ihmisille ja eläimille! Nyt on aika maksaa hyvä hyvällä eikä pahalla.

Svingelbjergin kirkko ojentautuu: Tässä seison, sanoo se.

Toistaiseksi, sanoo korska Bunderup.

JÖRGEN LYKKE SAA VESTERBÖLLEN PAPIN NIITYT

Sataa!

Kevään ensimmäinen lempeä, elähdyttävä sade!

Musta on multa metsämailla ja pelloilla, linnunnokan tavoin avaa se joka rakonsa ja imee itseensä hyvän kosteuden. Aamuhetkestä saakka on Meidän Herramme pidellyt vesikannuaan käsivarsi ojolla, niin että lehtimetsässä humisee. Vesi valuu raitoina runkoja pitkin, pulahtelee maan monissa suissa ja puikkelehtii kuin etsivä kovakuoriainen oksien välissä. Vastapuhjenneet pensaat kumartuvat suhisevassa sateessa, riippakoivujen kevyet oksat huojuvat. Mutta lehmus ojentautuu, jäykkänä ja itsepäisenä, vain sen ylimmät, hennot latvusoksat antavat myöten sadetuulen käden niitä ravistaessa, hoho, ne seisovat niin korkeina ja arvelevat toisilleen, hoho, näin isot puut eivät pikkusateesta piittaa...

Vesterböllen pappi, Sören herra, kulkee tyytyväisenä keskellä kevätsateen lotinaa, sillä hän haluaa saada käsiinsä „Uskollisen" — Jörgen Lykken nuoren voudin nimittäin. Älkööñ hän nyt vain taivaan tähden sanoko „Uskollinen", sillä vouti on Wolluf Hanyngh,

aatelinen aseenkantaja ja Bunderupin laillinen omistaja, jollei Jörgen Lykkellä olisi ollut omia temppujaan. Mutta uskollinen, kuten jalosukuiselle sopii, on Hanyngh, lääninhaltija voi kiittää luojaansa, että hänellä on voutinsa.

Senjälkeen kun korskan Bunderupin herra sai valtakunnan rikkaimman läänin, Mariagerin luostarin, läänitykseksi — Skanderborgin lääninhaltija hän on ennestään — senjälkeen hän, Luojan kiitos, ei juuri milloinkaan ole kotona! Kansa sanoo yhdestä ja toisesta asiasta, että se on avonainen kuin Jörgen Lykken kukkaro — niin, ehkäpä hänen vertaisilleen, mutta pieneläjille ei sen suu suinkaan ole ammollaan.

Tässä on nyt rivittäin ja pinottain kauneinta polttopuuta, ja pitkä talvi on tehnyt lopun hänen omistaan, niin että jos saisi käsiinsä Usk... aseenkantaja Hanynghin — niin — aseenkantaja Hanynghin — ja tämä olisi hyvällä tuulella, kuten hän useimmiten on, ja jos hänelle valittaisi hätäänsä, niin ehkä voisi saada kuormallisen polttopuita ilmaiseksi.

Sören herra hymyilee tyytyväisenä, sillä kaikkivoipa lääninhaltija, joka liikkuu isoisten parissa aina kuninkaasta alaspäin, kas, hän ei ole vielä saanut molempia pappilanniittyjä, joita hän on käräjöinyt kaksi kertaa — autuaan Ethelreda rouvan perintönä, hänen, joka paloi Engelsborgissa.

Ei, sillä Sören herra ei suotta ole Vesterböllen kirkon saarnaaja, hänellä on knaapit puolellaan, ja hänen maataan saa lääninhaltija turhaan tavoitella. On kai hänellä tarpeeksi kultaketjuja ilmankin. Gunderupin kartanon hän tosin myös sai, mutta se oli Mariagerin kiihkoilevan Selgen herran syy, sillä hän syytti leskeä noituudesta ja taikatempuista. Sellainen on nyt kertakaikkiaan hänen huvinsa — toinen on tyytyväinen,

kunhan hänellä on lämmintä ja leppoista ympärillään. Lesken, joka oli pyörtyä pelosta joutua elävältä poltetuksi, vei Jörgen Lykke omaan taloonsa, eikä sitä pappia ole vielä syntynyt, joka häneen siellä koskee. Eline Bielke syö nyt armoleipää korskassa Bunderupissa ja on luovuttanut Gunderupin kartanon Jörgen Lykkelle! Sitä vastaan on hän Stenaltin Biörn Andersenilta vaihtanut Fanderupin metsät, ja nyt hänen tiluksensa ulottuvat aina Gudumlundiin ja Egensen luostariin ja Moun metsään saakka. Sen hän sai Mariagerin Lykkenkartanoilla! Ja merkillinen onni seuraa häntä kaikessa. Juuri hänen saatuaan luostarin läänitykseksi tuli Sitzele Lykkestä prioritar, eikä kestänyt kauan ennen kuin hän sai Lykkenkartanot luostarilta ja piti ne ominaan.

Mariagerin luostarin hän sai läänitykseksi sen vuoksi, että hän oli niin loistava ja lahjoitti niin paljon Saksin ylhäiselle hääsaattueelle, kun Anna neiti, kuninkaan tytär joutui naimisiin vaaliruhtinaan kanssa! Siten voi hän aina yhdistää tilan toiseen, aivan niinkuin piru liittää ruudun ruutuun pelilaudakseen.

Mutta Vesterböllen niityt eivät nyt tulekaan sille laudalle, pikku lääninhaltija, Sören herran ylpeytenä on kerta kaikkiaan, että hän voi pitää puolensa itse loistavia Lykkejä vastaan.

Sören herra ei ole turhan takia vaivautunut metsäretkelleen, sillä suoraan rotkotietä pitkin tulee mies, jota hän on hakemassa, ja pappi pysähtyy, vetää suunsa niin ystävälliseen virnistykseen kuin suinkin osaa, tervehtii ratsumiestä ja alkaa:

— Ankara ilma, herra Uskoll... ja sitten hän pysähtyy, sillä mitä sattuikaan hänen tottelematon kielensä sanomaan. Mutta hän on tarpeeksi viisas ollakseen kuin mitään ei olisi tapahtunut ja hän osoittaa

suuria puumääriä, joita on hyvin hakattuina ja pinottuina nuoressa metsässä, monta sataa kuormaa! Ei kai aseenkantaja voine hyvästä sydämestään kieltää häneltä kuormaa tai paria, monta lastahan hänellä on ja ruokaa ja lämpöähän me tarvitsemme kaikki.

Hanyngh katselee ympärilleen ja hänestäkin näyttää olevan polttopuita riittämiin vaikka kaikkien noitien paistamiseen ja kaikkien papinlasten lämmittämiseen sen lisäksi. Mutta hänen täytyy kysyä lääninhaltijalta.

Sören herran mielestä ei lääninhaltijaa tarvitsisi vaivata niin vähän takia — sittenhän hän aina voi tehdä vastapalveluksen, kun jonakin päivänä vihkii aseenkantajan, sillä tuollainen nuori miesväki tarvitsee kai pian puolison...

Mutta Hanyngh on järkkymätön. Vasta viikkoa myöhemmin, kun hän sattuu kulkemaan Vesterböllen ohi, hän pistää päänsä ovesta ja nyökkää, että noita paria puukuormaa ei kukaan kylläkään kaipaisi...

On vallan toisenlainen ja kaunis toukokuun sää, kun Sören herra itse ajaa kotiin puitaan, hän vetää ja rehkii, sillä ypöyksin kun on, hänen täytyy yrittää saada mahdollisimman paljon joka kuormaan.

Ja on aivan kuin hänen polvensa letkahtaisivat, sillä jollei siinä ole piru itse, niin vielä pahempi herra kohoaa maasta puukuorman toisella puolen, sillä jestas sentään, siinä on lääninhaltija itse.

Ja jospa hän edes olisi näyttänyt ankaralta kuin kurituksen ruoska, mutta asia on paljon pahemmin, hänellä on pikallinen virnistyksensä suupielessään ja hänen silmänsä ovat kuin pienen pienet, kapeat virvatulet, jotka hyppelevät puukuormasta Sören herraan ja taas takaisin.

— Vai niin! Vesterböllen pappi on varkaissa minun metsässäni! Tietääkö hän, että siitä saa seisoa vastaa-

massa toisten varkaitten joukossa Viborgin ojennuskäräjillä.

— Voi ei, voi ei, ei tässä varkaissa olla, Sören herran jalat vapisevat ja lyövät loukkua, hänellä on aikaa katua, että otti niin paljon, muuten hän olisi aikoja sitten ollut kotimatkalla.

— Ei, eihän toki, lääninhaltija voi kysyä Uskolliselta, hän minulle antoi luvan, sillä...

Lääninhaltija heilauttaa kättään.

— Arveleeko hän saavansa minut uskomaan, että voutini olisi antanut luvan minulta kysymättä? Olette varastanut metsästäni, ja sellaisena asia tulee maatuomarin käsiteltäväksi.

— Voi ei, voi ei, Sören herra on sellaisessa tuskassa, että hänen täytyy painua polvilleen, ja eiväthän jalatkaan enää kannattaisi häntä kauempaa. Arvaamattoman suuri onnettomuus kohoaa hänen eteensä, papinvirka menetetty, hänen Marinensa ja hänen viattomat pienokaisensa puutteessa, hän itse hirressä.

— Armoa, herra lääninhaltija, armoa, puran kuormasta joka kalikan, armoa pienten viattomien lasteni vuoksi.

Suuri lääninhaltija katselee häntä ylpeytensä huipuilta, hän punnitsee tarkoin puolesta ja vastaan ja päättää olla armollinen.

— Antakoon hän puukuorman seistä, mieheni ajavat sen kotiin hänelle ja huomenna hän tulee Bunderupiin, niin saamme puhella niityistä.

— Niin, niin, herra lääninhaltija, niin, paljon kiitoksia hengestä... Sören herra pääsee jälleen jaloilleen, ihmeissään, että pelastui, ja oli kuin hän olisi äkkiä vaipunut inhottavaan pahaan uneen ja äkkiä herännyt siitä, hiestä märkänä. Takaperin, kumarrellen hän vetäytyy taukoamattomia kiitoksia hokien

rotkotien pimentoon. Siellä hän alkaa nyyhkyttää, sillä hän on nähnyt ilkkuvan piirteen lääninhaltijan suupielissä ja ymmärtää menneensä loukkuun, ja se maksaa hänelle niityt — paitsi häpeää ja pelästystä. Hän potkii oratuomien varpuja pitkin tienvartta ja hänen silmistään valuvat kyyneleet ovat sekä suolaisia että kitkeriä.

Ja jos tämä on häpeä hänelle, on se yhtä suuri häpeä lääninhaltijalle.

Mutta lääninhaltija saa niityt!

Ja hän saa häpeän.

Papin raivoisa puukengän kärki saa oratuomenvarvut viuhumaan ilmassa.

— — —

Jörgen Lykke on lempeällä mielellä tavatessaan „Uskollisen" metsässä, ja yhdessä he ratsastavat pitkän matkan Hazelin herraskartanon niemelle.

Hän on kuullut sanottavan, että Karl Owesen olisi kuolemaisillaan. Kun hän kuolee, on enää Skelshusin vanhus jäljellä Kaarlein suvusta, sillä Hazelissa on vain tyttölapsi. Tosin hänen ajatuksensa samassa hetkeksi kääntyvät Pariisiin ja hän näkee mielikuvissaan komean ratsuväenpäällikön, joka kuljetti mukanaan Kaarlein pientä pojanpoikaa. He kuuluivat Englannin lähetystöön. Sama mies vaati kerran Fovlumin luostaria, mutta Vitskölin priori ei luovuttanut hänen perintöään käsistään, ja niinpä hän ei saanut sitä. He ovat nyt molemmat kaatuneet. Kunniankenttä oli heidän elämänsä matkan pää, kuten melkein kaikkien Kaarlein.

Hän tapaa Hazelin linnanherran vuoteenomana ja happamena, ja Jörgenin mieleen muistuvat tuliset junkkerit, jotka kerran miekkailivat Engelsborgissa.

Nyt on Engelsborg enää vain muratin ympäröimä raunio, ja kaikki junkkerit ovat kuolleet.

Sairas vanhus on monien vuosien kärsimyksistä uupunut, hän ei näe mitään surullista siinä, että Kaarlein nimi katoaa. Mutta surullista on, ettei hänen leskellään ja ainoalla lapsellaan enää ole kattoa yllään, kun hänen silmänsä ovat iäksi ummistuneet! Hazel on velkaantunut, kun hän sairaana palasi sodasta, olivat hänen voimansa vähäiset.

Jörgen Lykke panee hienon, sormuksin koristetun kätensä kalmankeltaisen käden päälle peitteelle.

— Jos se auttaa sinua kuolemaan rauhassa, Karl, niin on Hazel siirtyvä velattomana ja rasituksitta leskesi käsiin.

Kuoleva suuntaa kirkastuvan katseensa sukulaiseensa.

— Anteliaisuutesi on yhtä erikoinen kuin sinä itsekin, Jörgen, sitä riittää sylten syvyyteen, kun toisten ulottuu vain pinnalle. Et lahjoita Hazelia vaimolleni ja pikku Beretelle säälistä minua tai heitä kohtaan, sinä annat sen suosiosta sitä kohtaan, jolle sen lahjoitat. Kiitän sinua kiintymyksestä, jota olet osoittanut Kaarleja kohtaan, missä vain heidät olet kohdannut.

Kuoleman leimaamille kasvoille kohoaa hymy.

— Sano minulle, Jörgen — tiedän sinun antaneen kynttiläkruunun Mariagerin kirkolle, kun sait läänityksen, miksi sen teit? Se on ainoa, minkä olen nähnyt sinun antavan teon tuntumatta suopeudelta. Sillä niin kauan kun olen sinut tuntenut, olet ottanut kirkoilta enemmän kuin antanut.

— Abedissa Sitzele Krumpen näyttää sitä jokaiselle, hymyilee Jörgen Lykke, ja silloin he unohtavat kysyä häneltä, miksi sain molemmat Lykkein kartanot.

Tämän vastauksen kuullessaan Karl Owesen käy vakavaksi, hän lausuu hiljaa:

— Jörgen, sukulaiseni, minun on nyt kuoltava, ja se on vaikeaa miehelle, joka taitettiin nuoruudessaan kuin uusi miekka, jota oli käytetty liian vähän. Mutta sain aikaa lohdutuksen löytämiseen hiljaisuudessa ja varmuuden Jumalan isänrakkaudesta. Odotan taivaan monissa asunnoissa kohtaavani ja saavani tervehtiä Kaarleja. Ja siellä emme käytä miekkoja, vaan laulamme ja soitamme harppuja kuten sisaremme Dotterhuusissa, Herran Jumalan kunniaksi.

Itseni on helpompi kuolla nyt, kun olet ottanut harteiltani huoleni lähimmistäni. Saanko kiitokseksi antaa sinulle neuvon viime hetkenäni?

— Neuvo sinä minua, sanoo Jörgen Lykke — terveen ja hyvinvoivan ylimielisyydellä sairasta ja hänen päähänpistojaan kohtaan.

— Kun sinun kerran kuten Jaakopin ja Sauluksen on taisteltava Jumalasi kanssa — sillä että se on tapahtuva, sen tiedän ja sen tiedät itsekin — unohda silloin paha, jonka toiset ovat sinulle tehneet, sillä vain siten valmistat tietä Jumalalle ja omalle autuudellesi.

Niin antelias on Jörgen Lykke, että hän vaikenee — sillä hän ei tahdo vastata pilkallisella lauseellaan:

— Pelkkää vuohenluuta kaikki!

Mutta kuoleva tuntee sen ilmassa ja hän lausuu äänellä, joka käy yhä väsyneemmäksi:

— Viimeinen neuvo, Jörgen. Hyvä ja hurskas kuninkaamme pitää sinua arvossa ja sinä olet tehnyt parhaasi, jotta hänestä on tullut kunnioitettu kuningas koko maailmassa ja hänen maansa velattomaksi. Sinä olet suuresti kuningatar Dorothean suosiossa, eniten sentään Fredrik herttuan. Mutta — on sellaisia, jotka sanovat, että aiheutat epäsopua isän ja pojan välille

— sillä sinä korvennat nuoren ja vastaanottavan mielen jumalanpelkoa nokkelalla ja jumalattomalla pilkalla. Ja hän ihailee sinua ja jäljittelee. Mutta jos tulee päivä, jolloin hänet on valittava kuninkaaksi, on kansa nykyisin niin luterinuskoista, että se vaatii hurskasta kuningasta. Älä tee kuninkaanvaalia hänelle vaikeammaksi kuin on tarpeen! Maa on vuodattanut tarpeeksi verta, kun jokainen valtakunnan osa on pyytänyt omaa miestään kuninkaaksi. Tee nyt voitavasi, että heitä tulee vain yksi.

Jörgen Lykke ottaa väsyneen käden omaansa ja puristaa sitä.

— Panen sanasi mieleeni, sukulainen! Että olen niin suuresti nuoren Fredrik herttuan suosiossa, johtuu vallan yksinkertaisesti siitä, että pidän paljon hänestä. Jollei hän olisi kuningasparin poika, voisin vannoa hänen olevan Kaarlein heimoa. Hänellä on täysin Kaarlein kunniakäsitteet ja hän on rohkea kuten he. Jörgen nauraa: Mutta Kaarlein tulipunaista tukkaa hänellä ei ole.

Jörgen Lykke nousee, sillä sairaan silmäluomet lysähtävät kuin väsyneen perhosen siivet. Hänen vaimonsa saapuu huoneeseen, työntäen edellään viisi-, kuusivuotiasta tyttöstä. Jörgenin katse kiintyy tyttöön, koska hän on niin kaunis, niin punatukkainen ja niin valkoihoinen, hänellä on isänsä kullanruskeat silmät ja pienet suloiset hymykuopat hänen katsoessaan sukulaiseensa.

— Tuonnäköinen olisi minun ja Ethelredan tytär ollut, jos olisin saanut sellaisen, ajattelee hän katkerasti. Hän nostaa lapsen käsivarsilleen, seisoo kuolinvuoteen edessä ja tarjoutuu rupeamaan pikku Bereten holhoojaksi, huolehtimaan hänestä ja toimittamaan hänet hyviin naimisiin, kun hän on kasvanut isoksi.

Sairas on nyt kovin väsynyt, mutta hän nyökkää kiitokseksi ja katsoo rauhoittuneena lapsen äitiin, sanoitta hän lausuu, että nyt hän kuolee tyynenä, hänen lemmikkinsä, pikku Berete, ei ole joutuva hätää kärsimään.

Lääninhaltija ei ole yhtä hyväntahtoinen oleskellessaan kotonaan Overgårdissa tai Bunderupissa. Milloin hän vihdoin saa olla kotona, vapaana lääninhaltijan tai kuninkaan valtaneuvoksen velvollisuuksistaan, hän jatkaa kartanoittensa rakentamista, joita hän ei milloinkaan voi saada kyllin komeiksi, tai laajentaa maa-aluettaan, jota hän ei milloinkaan voi saada tarpeeksi isoksi.

Mutta hänen puolisonsa Beate Brahen onneksi hän ei milloinkaan ole kotona kauan kerrallaan.

Hänen rauhaton jalkansa ei löydä missään lepokohtaa. Matkaltaan Englantiin Henrik kahdeksannen hautajaisiin hän matkusti suoraan Ranskaan lausuakseen viimeiset jäähyväiset entiselle ystävälleen ja suosijalleen, Frans kuninkaalle. Sieltä Hänen Armonsa kutsui hänet Koldingshuusiin, jossa kaikki jalosukuiset aatelismiehet harjoittelivat turnajaisotteluita. Hän oli mukana Anna neidin morsiussaattueessa tämän matkustaessa Saksiin, ja hän otti siellä osaa kilpajuhliin ja juuri kotiin tultuaan hän sai lähteä viemään kirjettä keisarille — puolet elämäänsä hän oleskelee ulkomailla aseenkantaja Hanynghin ja Beate rouvan hallitessa hänen talojaan.

Mutta ei ainoatakaan vuotta kulu Beate rouvan siunaantumatta lapsella.

Nyt on Himmersysselissä kolme jalosukuista rouvaa, jotka odottavat synnytystään samoihin aikoihin.

Ensinnä on Anne Bilde, Jörgen Hakin puoliso Fovlumklosterista. Hän on Hakin kuudes elämänkump-

pani. Hänen miehensä laita on kuten lapset leikissä laulavat:

„Leskimiehen suru lyhyt on kai,
ei aikaakaan kun toisen jo sai."

Ja Herra pitäköön armollisen kätensä Annen yllä, jollei hän synnytä poikalasta, sillä vain sen vuoksi ritari on nainut hänet! Ei hän turhan vuoksi ole häijyn Gertrudin jälkeläinen, jonka kielen käärmeenmyrkky valuu vuosisatojen halki. Hak on vienyt viisi keltaiseksi katkeroitunutta vaimoa hautaan, ja sen on hänen ilkeä kitansa saanut aikaan! Eikä ainoakaan heistä ehtinyt kylmetä mullassa, ennenkuin Hak jälleen oli kulussa puhemiesten kanssa, sillä vaikka hänen pitäisi manata seitsemänsataa paholaista kaikkein isointa lajia, niin poika hänen on saatava, joka jää eloon. Hän on viimeinen Hak miehenpuolta, hänen mukanaan kuolee nimi.

Viiden ensimmäisen kanssa hänellä ei ollut mitään onnea siinä suhteessa, ja siksi on kansa antanut liikanimen „Kovanonnenmies" ritari Jörgen Hakille! Kova onni on ollut hänen kintereillään aina hänen syntymästään saakka, sillä hän oli Skånen Hikebiergin ja Mogenstorpin oikea perillinen, mutta hänen äitinsä kuoli synnytystuoliin ja hänen äitipuolensa onnistui kääntää hänen isänsä mieli hänestä, niin ettei hän saanut mitään. Fovlumin luostarin hän osti kruunulta uskonpuhdistuksen jälkeen.

Toinen odottava vaimo on Sitzele Ulfstand, Stenaltin Biörn Andersenin puoliso. Mutta tämä on vastanainut ja niin rakastunut nuoreen vaimoonsa, että hänelle on tyttö tai poika yhdentekevä, kunhan Sitzele hengissä selviää jutusta.

Jörgen Lykken Beate Brahe on kolmas. Ja alituiseen,

missä hän kulkeneekin, hän rukoilee nöyrästi ja levottomuudella ja Jumalan tahtoon alistuen: anna minulle hyvänmuotoinen lapsi, oi Jumala! Ja sellainen, joka elää! Sillä kaikki ovat olleet kuolleita syntyessään kahta lukuunottamatta!

Ja näitä kahta lasta isä ei halua nähdä. Kun hän oli nähnyt heidät kerran, sanoi hän, että siinä oli kerta liikaa. Hän tuli kotiin Karl Owenseniä tervehtimästä ja kertoi Hazelin Beretestä, kauniista lapsesta, jonka hän oli nähnyt siellä. Häijy välkkeensä silmäkulmassa hän sanoi vielä satulassa istuessaan:

— Niin täydellisen kauniin lapsen synnyttää rutiköyhän miehen vaimo, mutta rikas Beate Brahe näyttää osaavan synnyttää vain kuolleita kaloja maailmaan.

Beate Brahe olisi saattanut vastata: Niin täydellisen lapsen on sodan runtelema mies tehnyt, koska hänen mielensä on lempeä ja hurkas. Te, Jörgen Lykke, teette vain vaivaisia jälkeläisiä, miltähän teidän mielenne näyttää?

Mutta hän ei vastannut mitään. Kukaan jalosyntyinen nainen ei anna miehelleen häijyä vastausta, hän rukoilee vain, että paha Jumalan armosta kääntyisi hyväksi!

Beate seisoo katsellen yli Bunderupin ison huvipuiston. Sade on lakannut, ja hedelmöityneestä äidinkohdusta loistavat sen monet ihanuudet auringon välkkyvää taivassilmää kohden! Niitty muistuttaa pehmeää ja kiiltävän vihreää rahipielusta, valkein ja keltaisin, pienin kukin koruommeltua. Isot omenapuut milloin varjostavat, milloin hajautuvat auringolle ja näköalalle tilaa suoden, viehkeästi kohottavat luumupuut kukkivia oksiaan, mehiläiset kiirehtivät innokkaasti kukasta kukkaan, vihreät pensaat avaavat sydämensä päivälle ja työntävät esiin nuppuisia versoja, ikäänkuin ne ojen-

netuin käsivarsin kohottaisivat lapsiaan kaikkeuden siunaavaa Jumalaa kohden! Lintujen kuoro julistaa kevään suloista riemua. Punaruskeita ja elinmehuista paisuvia ovat pengermältä riippuvat villiviinin nuput.

Kaksi metsästyskoiraa leikkii ruohokentällä, pitkine etujalkoineen ne syleilevät toisiaan, leikiten ne hyppivät toisiaan vasten ja purevat toisiaan pahaa tarkoittamatta. Ne ovat niin pehmeät ja hienot, niin hyvinmuodostuneet ja näppärät.

Beate rakastaa kaikkia eläimiä ja eläimet rakastavat häntä. Uneksivasti ja alakuloisesti hymyillen hän tarkkaa leikkiviä koiria, kaiken hänen näkemänsä ja huomaamansa takana ovat hänen milloinkaan lepäämättömän rukouksensa mykät sanat:

Oi Jumala, suo minulle armo saada ilahduttaa häntä hänen palatessaan, anna siunauksesi, että siitä tulee poikalapsi, että se elää ja on virheetön.

Hento ja pienikasvuinen on Beate Brahe. Kapeat ja hiljaiset ovat hänen kasvonsa, jotka rouvanhilkan musta sametti tekee vielä kapeammiksi. Vailla povea, ilman lanteita, laihana ja syvät ontelot kaulantaipeessa hän muistuttaa hyvin nuorta neitoa. Hänen katseensa on vilpitön ja se olisi ankara, jollei silmien sielukas ilme todistaisi monien suurten surujen raskauttaman kärsivällisyydestä ja jumalanpelosta.

Beate Brahen kauneus ei osu kenenkään silmiin, kaikki huomio kerääntyy aina hänen komean, yli kaiken säteilevän, kaikki voittavan puolisonsa Jörgen Lykken ympärille.

Silloin vasta kun joku sattumalta joutuu hetken katsomaan häneen, hän sanoo hämmästyneenä: mutta hänhän on oikeastaan lumoava!

Loistavien Lykkein varjossa ei viihdy kukaan muu kuin he itse.

Beate tahtoisi oikeastaan huutaa leikkivät koirat sisään, sillä ne repivät vihreän maton juurineen, mutta hänellä ei ole sydäntä siihen, niiden on niin hauska leikkiä. Hänen täytyy pyytää „Uskollista" kylvämään uutta ruohoa, ennen kuin hänen puolisonsa tulee kotiin. Sillä hän ei siedä kenenkään vahingoittavan hänen ranskalaisia puutarhojaan.

— — —

Kaikki kolme jalosukuista rouvaa selvisi onnellisesti synnytyksestään.

Mutta kaikki saivat tyttölapsen!

Hyvä Biörn otti hyvin vastaan omansa ja vuodatti ilokyyneleitä, kun hänen Sitzelinsä selvisi hengissä, ja pienokainen on niin äitinsä näköinen, että naurattaa.

Ritari Hak vuodatti myös kyyneleitä, raivon kyyneleitä siitä, että hänen jälleen täytyi tuntea olevansa „kovan onnen mies". Ja tuo kirottu naisolento uskalsi vielä jäädä eloon kurjan tyttölapsensa kanssa.

Piru suokoon heille molemmille surullisen kohtalon!

Jörgen Lykke ei tullut kotiin tyttölastaan katsomaan, kai sen onnistuu kuolla kuten edellisten. Hän on Genevessä, sanotaan, sillä itse Kalvin on nostanut syytteen kerettiläisyydestä erästä hänen parhainta ystäväänsä vastaan ja sanotaan, että tämän elämä on vaarassa. Kerettiläiskuolema ei ole mikään armelias kuolema Michael Servetukselle! Minkä Jörgen Lykke voi tehdä hänet pelastaakseen, se tehdään — tuntuu kuin hän olisi lähempänä Jörgen Lykken sydäntä kuin vaimo ja lapsi. Mutta Beate Brahe antaa vielä heikkojen sormiensa liukua pienokaisen pehmeää ja pyöreää ruumista pitkin, hyvänmuotoista ja elämää pursuavaa, ja hän nyyhkyttää ilosta, vaikka naiset hänen ympärillään sanovat, ettei hän saa sitä tehdä. Hän hillitsee itsensä niin hyvin kuin voi heikkoudentilassaan, mutta

huulet värisevät ja hän suutelee rinnallaan lepäävää pientä, untuvaista niskaa ja kuiskaa: — Jollei isäsi toivota sinua tervetulleeksi, olet tunteva, että äidille olet kaksin verroin tervetullut.

Stenaltin Biörn Andersen piti kastejuhlan kaikille kolmelle tyttölapselle, ja ne olivat ristiäiset, jotka muistettiin. Hänen oma Yngensä, Anna Bilden kantamana, Helle Hak, Beate Brahen kantamana, ja Kirsten Lykke, Sitzele Ulfstandin kantamana, kastettiin samalla kertaa Vitskölin yhä vieläkin ihmeen kauniissa luostarikirkossa!

Suloiset he ovat nähdä, kaikki kolme tyttölasta, on mahdotonta sanoa, kuka on kaunein. Kirsten Lykke, tumma ja ruskeasilmäinen kuin äitinsä, hienot kasvonpiirteet, aatelisen rotupuhdas ulkomuoto. Ynge Biörnintyttärellä on hunajankeltainen tukka, siniset, uteliaat ja nauravat silmät, hän päästelee pieniä ilonkirkauksia ja hypähtelee, kenen käsivarrella istuneekin, kuten pikkulintu hypähtelee oksallaan. Helle Hak on vaalein, hänen tukkansa on silkinhieno ja kiiltävä, ja hänen silmänsä ovat siniset ja niin ihmeellisen hiljaiset, ne todistavat lempeästä ja uinuvasta hurskaudesta.

Nukkuvina asetetaan kaikki kolme leveälle vuoderahille ja siihen heidät jätetään yksinään.

Kun syvä hiljaisuus on laskeutunut naistentaloon, jossa makuusalit ovat, ja vain pienet talikynttilät palavat renkaissa seinillä — silloin saapuu hämystä ja sen syvästä rauhasta yksinäinen pieni viisivuotias pallero piilopaikastaan.

Se on Kristian Lykke, kaikkien Jörgen Lykken ihanuuksien raajarikko perillinen.

Hän on pienikasvuinen kuten kitulias pensas, luonnottoman paksu heiveröisine jalkoineen ja iso pää on

ohuen kaulan kannattama. Hänen selkänsä on pelkästään iso, ulkoneva kyttyrä. Mutta hänen ruskeat silmänsä ovat kauniiit ja harvinaisen kiehtovat lempeässä ja täysin tietoisessa surumielisyydessään.

Poika tietää, että hänen rakastamansa pikkusisko on täällä. Vahva kun on, hän vetää esiin ison matka-arkun rahin luo. Vaivoin hän keinottelee raskaan, kyttyräisen ruumiinsa kannelle ja sitten hän istuu hiljaa ja katselee kolmea nukkuvaa. Kaukana hälisee juhla, mutta täällä on suloinen rauha, ja hänen lempeä, arka katseensa vaipuu mietteliääseen ja miellyttävään lepoon. Kauan hän istuu hiljaa kuin pikku hiiri ja katselee vain kolmea uinuvaa ihmeteosta mykällä, hartaalla rakkaudella.

Pikku Helle herää.

Hän herää yhtä hiljaisena kuin hän on olemukseltaan, silmäluomet liukuvat auki ja syvänsiniset silmät katsovat peikkopoikaan — kauan — ja varovasti tämä ojentaa kätensä tyynyliinalle, pikku Helle tavoittaa yhden hänen sormensa ja puristaa pienen, pienen kätensä sen ympärille.

Raajarikko hymyilee — hän ei liikahda — hänen pienet hampaansa purevat pehmeästi alahuulta, eikä hänen katseensa väisty pielukselta katsovista sinisistä silmistä.

KOLME NEITOA

„Kolme neitoa", nimittää kansa leikillään Kirsteniä, Yngeä ja Helleä, sillä he ovat aina yhdessä. Useimmiten Bunderupissa. Ritari Hak ei siedä nähdä tytärtään. Mitään poikaa ei ole myöhemminkään syntynyt, ja kun Anna rouva on kyllin ymmärtämätön elääkseen, ei hän ennätä seitsemättä kertaa naimisiin. Kallisarvoinen aika kuluu, ja pian käy myöhäiseksi, jos hän toivoo saavansa pojan — ja ellei hän poikaa saa, ei vain hänen sukunsa kuole, vaan myös hänen perintöoikeutensa Hikebiergiin ja Mogenstorpiin Skånessa.

Siitäkin syystä ritari Hak on myrtynyt ja haluton, ja ensimmäinen kosija palasi Fovlumklosterin portista nopeammin kuin oli mennyt sisään. Mutta tyttö on vasta kolmevuotias, kestää vielä jonkin aikaa, ennen kuin häntä voi odottaa Mariagerin neitoluostari, minne ritari on vannonut hänet lähettävänsä.

Jörgen Lykke oli kotona ja vei holhottinsa Hazelin Bereten luostariin kasvatettavaksi, kun hänen äitinsä oli kuollut.

Hän oli kotona suurten maahanpanijaisten aikaan, kun Skalhuusin herra oli nukkunut kuolemaan, ja

komea hautajaissaattue laski Kaarlein vaakunakilven, kruunatun vaakalinnun ja ristiin asetetut valtaushaat, maahan.

Englannin Kaarle-prinssin viimeinen jälkeläinen vei maineikkaan nimen tahrattomana, haavoittumattomana, viimeiseen saakka kuninkaallisena, mukanaan hautaan. Pitipä Viborgin luterilainen piispa Jakob Skiönning sellaisen muistopuheen viimeiselle Kaarlelle, että sen katsottiin ansaitsevan säilyä ikuisesti muistossa. Hienona ja hyvin muodostettuna kirjakäärönä sitä säilytettiin Jörgen Lykken isossa kellarissa Bunderupissa, jossa koko maailmasta hankitut kalleudet, kirkolliset lippaat ja pyhät kirjat odottivat rakennussiipeä, jossa pääsisivät oikeuksiinsa.

Mutta vielä ei lääninhaltija ollut löytänyt mitään kirkkoa, jonka purkamista hän voisi vaatia rakentaakseen korskan Bunderupin neljännen sivun. Ei ole enää samanlaista kuin myrskyisinä uskonpuhdistusaikoina, jolloin kirkkoja ja luostareita täyteen rakennettu maa kitki ne juurineen, koska ne veivät maan voiman viljelijäväeltä.

Jörgen Lykke ei toivo itselleen linnankirkkoa, jolla niin monet vastarakennetut linnat komeilevat, vaan hän tahtoo kauniin salin lukuisille arvokkaille tauluilleen, isolle kirjastolleen ja kirjekokoelmalleen, koska maailman kuuluimmat miehet ja naiset olivat hänelle ne kirjeet kirjoittaneet. Ja ennen muuta hän tahtoo palonkestäviä kellareita rikkaalle kirkkoaarteistolleen, kallisarvoisille, ikivanhaan, taidokkaaseen kultasepäntyöhön kiinnitetyille jalokiville, esineille, jotka ovat niin hienoa tekoa, ettei kukaan enää osaa sellaista. Totisesti, arvaamattoman kalliit arvokkuudessaan ja taiteellisuudessaan ovat Jörgen Lykken kirkolliset kalleudet, monien vuosien aikana kerätyt, ryöstetyt, vaih-

detut, ostetut, miten sattuu, mutta joka esine on erikoisuus lajissaan. Vesterböllen kirkko lienee heikoin, mutta se on knaappien pitäjänkirkko ja hautausmaa, niin että se saa kyllä seisoa paikallaan.

Skalshuusin herran kuoltua Jörgen Lykke jäi joksikin aikaa kotiin, sillä Viborgin seudulla oli isoja maa-aloja, joita hän vaati perintönään ja sai. Hän sai Rindin ja Meilkartanoitten kalavedet Östrupissa, osaksi itselleen, osaksi Hazelin Berete Kaarlentyttärelle. — Oli kylläkin niitä, jotka arvelivat, että pikku Bereten täytyi hankkia itselleen voimakas puoliso, jos hän joskus aikoi saada *oman* osuutensa perinnöstä! Ei hämmästyttäisi, vaikka rakas holhooja antaisi hänen kuihtua luostarissa ja vaatisi ja saisi Hazelin hänen kuoltuaan!

Silloin ei Kaarlein omaisuudesta olisi muuta jäljellä kuin Fovlumkloster.

Jörgen Lykke oli totisesti osannut tehdä lyhyen avioliittonsa Engelsborgin Ethelredan kanssa tuottoiseksi.

Ja nyt jo puhutaan Fovlumklosterinkin joutuvan „loistaville Lykkeille", kun Kristian junkkeri saa Helle Hakin.

Silloin on Jörgen Lykke nielaissut kaiken Kaarlein omaisuuden — hän, jolla itsellään on vain kaksi miespuolista perillistä, raajarikko poika ja toinen, raskasmielinen.

Tätä ajattelee aseenkantaja Hanyngh kävellessään tai ratsastaessaan Beate rouvan rinnalla ihanan puiston läpi ja rikkaitten, sadon runsaudesta notkuvien peltojen vieritse.

Bunderup on ollut Hanynghien omaisuutta monien satojen vuosien aikana. Silloinhan se oli vain vähäinen osa siitä, mitä se nyt on — mutta arvossapidetty talo se oli kuten naapurinsa Kockholm. Molemmat kartanot

taistelivat keskenään, kunnes vihdoin löysivät rauhan Jörgen Lykken rahakukkarossa! Ja niin kävi täytäntöön vanha ennustus, joka sanoi:

Bunderup tuo mahtava
Kockholmin on tuhoova

Aseenkantaja Hanyngh kulkee voutina omalla perintömaallaan. Hän tietää kantavansa nimeä „Uskollinen" sen vuoksi, että hänen herransa voi luottaa häneen kaikessa. Ei ainoatakaan pyhää viljanjyvää mene hukkaan, ei suolanraetta katoa!

Hänellä on laillinen oikeus vaatia Bunderupia, sen hän tietää. Mutta hän tietää myös, ettei hän koskaan saisi sitä — sillä aina maatuomari Axel Juulista vähimpään lautamieheen saakka kaikki ovat Jörgen Lykken velallisia, eikä ainoakaan uskaltaisi asettua hänen puolelleen käräjillä. Jörgen Lykke oli yhtä röyhkeä kuin kova syyttäessään entisiä ryyppyveikkojaan Hanyngh vainajaa ja Kockholmin herraa siitä, että nämä olivat vaihtaneet vaimoja ja saaneet kumpikin perillisensä väärän puolison kanssa! Kummatkin asianosaiset hämmentyivät niin, että Jörgen Lykke kaksikymmenviisivuotiaana sai molemmat kartanot suorastaan ilmaiseksi.

Sillä tavoin hän on luonut Overgårdin, sillä tavoin on korska Bunderup syntynyt.

Valtaneuvos ja lääninhaltija Jörgen Lykke on liian mahtava aseenkantaja Hanynghille.

Mutta Hanyngh voi odottaa!

Beate Brahe on kaksikymmentä viisi vuotta miestään nuorempi! Yhtä vähän kuin Jörgen Lykke tuntee rakkautta lempeää, hiljaista vaimoaan kohtaan, yhtä vähän tämä rakastaa häntä. Hänet oli luvattu Vadgår-

din Gregers Ulfstandille, ja häntä hän rakasti! Mutta kun rikas Jörgen Lykke teki hänen sukulaisilleen naimatarjouksen, nämä myöntyivät paikalla!

Ja nyt on Gregers Ulfstand naimisissa.

Kärsivällisenä ja uskollisena Hanyngh kulkee Beate rouvan vierellä, voittaa hänen luottamuksensa, neuvottelee hänen kanssaan isojen tilusten hoidosta, huolehtii hänen palvelusväestään. Jos hänet joskus harvoin kutsutaan hoviin sen vuoksi, että hänen puolisonsa on siellä, tapaa hän kaiken hyvässä järjestyksessä palatessaan! Aseenkantaja Hanynghin harteilla lepäävät molemmat talot aina vallihaudoista, joiden pohjiin muta ei koskaan saa kauan painua, kutomatupiin ja aittoihin saakka!

Jos Beate jonakin päivänä jää yksin, täytyy hänen pitää hänet, sillä ilman häntä luhistuu kaikki. Ja jos hän tahtoo pitää hänet, täytyy hänen mennä hänen kanssaan naimisiin — hänen vaakunakilpensä on yhtä vanha kuin Lykkein!

Ja silloin hän vaatii Bunderupia perintönään — vanhaa syytöstä vaimojen vaihdosta ei kukaan voi todistaa — ainakaan ei silloin, jos hän julistaa kaikki velalliset veloistaan vapaiksi! Sata kymmentä vastaan tulee täydellä syyllä vannomaan, että Bunderup on ollut Hanynghien omaisuutta ikimuistoisista ajoista saakka.

Jokin onnettomuus voi sattua Jörgen Lykkelle — jos joskus taitavasti auttaa onnettomuutta!

Pikku Kirsten taapertaa lapsentytön taluttamana; kun hän huomaa äitinsä, rupeaa hän huutaen tahtomaan syliin. Onnellisena ainoasta tervejäsenisestä vesastaan Beate rouva nostaa lapsen käsivarrelleen.

Mutta pieni ja hentojäseninen kun on, hän tulee punaiseksi kevyenkin taakan painosta, mutta lapsi on

itsepäinen eikä suostum menemään sisäpiialle, miten tahansa tämä houkutelleekin.

Silloin ojentaa „Uskollinen" käsivartensa ja pikku Kirsten painautuu luottavasti hänen rintaansa vasten ja kietoo pienet käsivartensa hänen kaulaansa. Hanyngh vetää piian lapsen viereen. — Beate Brahe on kyllin älykäs ymmärtääkseen tarkoituksen! Aseenkantaja on niin uskollinen herraansa kohtaan, ettei missään hänen teossaan saa olla vähintäkään jauhettavaa juorun myllylle.

Beate kertoo hovista, jossa hän äsken on ollut ja nähnyt hillittömän Fredrik prinssin. Valtakunnanneuvosto on neuvotellut keisarin kanssa prinsessa Leonoran naittamisesta prinssille, mutta kaupasta ei tullut mitään. Keisari vaati, että hänen piti saada tuoda oma katolinen papistonsa mukanaan, mutta siihen Kristian kolmas kieltäytyi jyrkästi suostumasta. Vielä ei Hänen Armonsa ole unohtanut kauheaa ja murhaavaa aikaa, jolloin kirkko seisoi kirkkoa vastassa, ja hän itse heidän välillään rupesi papiston yliherraksi! Maansa vuoksi ei hyvä kuningas tahdo jälleen nähdä uskonsotien lannoittavan multaa sen omien lasten verellä.

Ja tämän vuoksi hänen kansansa kunnioittaa häntä.

Aseenkantaja kuuntelee ja nyökkää!

Mikä onnettomuus voineekaan saada onnen sulkea Jörgen Lykken silmät...

Poika!

Poikalapsi, terve ja virheetön on syntynyt Bunderupissa. Pienokainen on täysin terve, huutaa eikä kieltäydy syömästä. Lääninhaltija katsoo häneen kylmän tyynesti, ikäänkuin Beate kauan olisi aiheetta tehnyt

hänelle vääryyttä ja näin toisi hänelle alamaisen alistumisensa ja sovituslahjan!

Koko maasta lähtee valtakunnan ylin aateli Himmersysseliin ollakseen läsnä ristiäisissä. Rouva Birgitte Göye, Mogen Göyen tytär saapuu puolisonsa Herluf Trollen kanssa. Hän on eräs lukuisista kummeista. Birgitte Göye kantaa lapsen kasteelle, se ristitään Henrik Lykkeksi, ja kuten toinen kuninkaan poika se julistetaan ainoaksi lailliseksi perilliseksi ikäänkuin olisi se esikoinen!

Laukauksia ammutaan, viiniä juodaan tynnyreittäin, Beate rouva saa armollisesti hyväksyvän katseen mieheltään. Mutta se ei ilahduta hänen sydäntään, joka on niin raskas ja katkeroitunut hänen toisten lastensa takia.

Raskaassa, avarassa samettipuvussaan, jossa on viisi kultaraitaa alhaalla rivittäin, pää puserrettuna helmihilkkaan ja outo, epämukava röyhelökaulus kaulassa hän ottaa vastaan kaikki pojalleen kuuluvat lahjat ja miehelleen kuuluvat onnentoivotukset. Kunnes rouva Birgitte Göye vetää hänet viereensä seinärahin nahkapieluksille.

Ystävällinen, vanha rouva, kaikkien neuvonantaja ja ystävä, panee käsivartensa Beaten hoikalle uumalle ja tutkiva katse silmissään hän kysyy:

— Mikä sinun on, lapseni?

— Ei mikään, rakas serkku!

Birgitte Göye taputtaa Beaten kättä, joka rauhattomasti leikittelee kallisarvoisen, kultaisen kaulaketjun korulla. Hän nyökkää ymmärtävästi:

— Niin, niin, sinä tahdot kantaa oman ristisi totisen jumalanpelon hengessä, yksin Vapahtajasi kanssa, ja siinä teet ehkä oikein; on tarpeeksi niitä, jotka huutavat neulanpiston kivun kaikkiin tuuliin! . . . Mutta

täytyyhän sinun meistä kaikista näyttää koko maan onnellisimmalta puolisolta! Kaksi kaunista lasta sinulla on, vaatteita arkuittain ja koruja kallisarvoisissa lippaissa, tusinoittain palvelijoita joka sormelle ja puoliso, joka voittaa kaikki rikkaudessa, anteliaisuudestaan ylistetty, parempi isäntä kuin kukaan muu. Hänen Armonsa kuninkaan ystävä, valtakunnanneuvoston jäsen.. ja.. jos huhu puhuu totta, on hän sinulle uskollinen puoliso!

Rouva Birgitte Göye odottaa. — Mikä syvyyksien hätä valittaakaan Beate rouvan alaspainuneissa suupielissä? Milloin avautuvat nämä huulet, jotka värisevät heti, kun luulevat, ettei niitä nähdä, ja etsivät lohtua uskoutumisessa? Rouva Birgitte Göye ei ole tottunut siihen, että kukaan kätkee salaisia surujaan häneltä, ja oikeastaan hän ei siitä pidäkään!

Mutta Beate Brahe osaa vaieta.

Mykkänä hän kääntää katseensa syrjään kätkeäkseen kyyneleensä, sillä Jörgen herra panisi kovasti pahakseen, jos hänen iloiset ja jalosukuiset vieraansa näkisivät hänen puolisonsa itkevän! Mutta hetkeksikään hän ei voi unohtaa, että Jörgen Lykke niin hymyillen, niin leikkivän kovasydämisesti teki esikoisensa perinnöttömäksi! Mitä voi Kristian parka sille, että hän on kyssäselkäinen?

Tornikamariin on Beate antanut järjestää työpajan hänelle, ja siellä hän puuhailee puuveistostensa parissa, siellä hän on piilossa tarvitsematta koskaan näyttää rujouttaan isälleen. Sinne hän kätkee kalpeat kasvonsa ja raskasmieliset silmänsä... sillä ei mikään liene tässä maailmassa raskasmielisempää kuin Kristian Lykken ruskeat silmät.

On, eräs silmäpari on raskasmielisempi. Mutta sitä ei kukaan näe. Se on sielultaan pimenneen Hans

pojan, joka aina makaa vuoteessaan, ja jota ei kukaan muu palvele kuin Gunderupgårdin leski. Hänen säärensä ovat rihmanohuet, hänen ruumiinsa on holtiton, ei mikään hänen jäsenistään tottele hänen tahtoaan. Mutta hänen kasvonsa ovat taivaallisen kauniit kuin norsunluuhun veistetyn enkelin. Näissä norsunluukasvoissa hänen ruskeat silmänsä ovat nekin elottomat, mutta niiden takana murehtii hänen sielunsa vankilassaan.

„Kolme neitoa”, Kirsten, Ynge ja Helle syöksyvät Birgitte Göyen syliin ja hän syleilee heitä kaikkia yhtaikaa, samalla kun hänen nuorinta kummipoikaansa, Henrik Lykkeä kannetaan ristimekossaan katseltavaksi, kehuttavaksi ja hyvänyön suudelmia saamaan... Hiljaa liukuu Beate piiristä, nopeammin ja nopeammin hän rientää molempien unohdettujen poikiensa luo. Tylsämielinen ei tunne häntä, ei ainoakaan katse, ei mikään kasvonpiirteiden vivahdus ole milloinkaan ilmaissut hänen voivan erottaa toista toisesta. Mutta tummien, mykkien silmien syvä tuska kouristaa kuten aina tuskallisesti Beaten äidinsydäntä. Kristian veljeltään poika on saanut puuhiilen palasen, ja sitä sormillaan puristaen hänen kätensä kulkee valkeaa puulevyä pitkin... ympäri, ympäri ja yhä ympäri, hän tuntuu tajuavan raapivan äänen ja nauttivan siitä... ympäri, ympäri... ja ahdistuksen täyttämät avoimet silmät tuijottavat suoraan eteensä aivankuin ne heijastelisivat kätketyn syvyyden pohjatonta, kalvavaa tuskaa.

Hänen äitinsä tuntee halua heittäytyä maahan ja purkaa avuttomuutensa nyyhkytyksiin... ei millään, millään, millään hän voi vapauttaa mykkää tuskaa, ei millään, millään, millään hän voi lievittää mykän ja lamautuneen, lapsensa kärsimystä!

Mutta hänen täytyy rientää, hän pistää muutamia pieniä sokerileipiä pojan suuhun ja kiiruhtaa edelleen Kristianin työpajaan. Ja hänen itkunpusertama sydämensä keventyy, kun tämä ei ole yksin, hänellä on vieras luonaan. Se on nuori Mats, Vitskölin pappiskoulun teini, jolla on suuret piirustuksen, puunleikkauksen ja kivenhakkuun ja savenmuovailun lahjat, ja niistä löytää Kristiankin ilonsa. Kun nämä kaksi ovat yhdessä, ja heillä on kaiverrustaltat ja tarpeeksi hiiltä ja savea, eivät he kaipaa mitään juhlia.

Beate jakaa sokeripullansa ja herkkupalansa tasan heidän kesken. Kohteliaana seisoo nuori pappisoppilas ja pitää ovea avoinna hänelle, eikä kukaan voi nähdä hänestä muuta kuin että hän on yhtä vapaasyntyinen kuin kaikki ritarisalin rikkaat vieraat. Hän on isokasvuinen, vieläpä ikäisekseen komea, hänen vartalonsa on voimakas, ja tukka ympäröi tulipunaisena tulvana hänen mahtavaa päätään, hänen katseensa on täynnä lämpöä ja hyvää ymmärrystä. Hän on pienen uudisasukastalon poika Fuurista, joku kustantaa hänen opetuksensa Vitskölissä ja hänestä tulee pappi.

Hän ei ole samanlainen kuin teinit yleensä, ajattelee Beate poistuessaan hiukan rauhoittuneena. Hänen mieleensä juolahtaa, että pojat ovat toistensa kaltaisia, vaikka Mats on voimakaskasvuinen, mutta Kristiankin näyttää alkuaan olleen voimakaskasvuinen, vaikka Kaikkivaltiaan käsi onkin puserruksellaan painanut hänet omaan itseensä saven vielä ollessa pehmeää ja muovautuvaa. Ja on kuin kaikki tuska, mitä hänelle on aiheutettu hänen kehkeytyessään, hänen sikiötilansa avuttomuudessa, olisi saanut ilmauksensa hänen katseensa hiljaisessa surumielisyydessä.

Ja häneltä on hänen oma isänsä tänään riistänyt hänen esikoisoikeutensa.

— Poikani, poikani, kuiskaa Beate pysähtyessään hetkeksi käytävän syvään ikkunakomeroon, Jumala suokoon minulle niin pitkän elinajan, että voin olla sinun ja veliraukkasi turvana. Mitä olenkaan rikkonut, jotta minun täytyy nähdä hedelmäni kärsivän?

Hän on kätkenyt multaan useampia lapsia kuin tällä hetkellä saattaa muistaa, mutta hän kaipaa heistä jokaista. Kaksi kaunista ja hyvinmuodostunutta hänellä on, mutta voivatko näiden kahden kauneus ja moitteettomat vartalot poistaa kyttyrää Kristianin selästä tai vapauttaa Hansia mykästä ahdistuksesta?

Hän nojaa päätään ikkunanpieleen ja nyyhkyttää.

— Lääninhaltija tiedustelee teitä, Beate rouva, kuiskaa „Uskollinen" hänen vieressään, ja säikähtyen hän pyyhkii silmänsä miehen silkkihihoihin, kerää samettihameensa liian kapeaan käteensä ja kiirehtii vieraitten luo.

On kuin hän tulisi toiseen maailmaan. Kukaan ei tiedä, mitä kukin omaan poveensa kätkee, mutta ulkonaisesti he ovat mukana hälinässä ja riemukuorossa kukin tavallaan. Nuoret ja vanhat kulkevat laulaen piirileikissä, linnanpiha on kuin lehtimaja. Nuoria, solakoita aatelispoikia jäykkine housuineen, silkkivöineen ja kihara tukka viistoon painetun baretin alla, helmikenkäisiä neitoja silkkisin päähuivein ja turkisviitoissa kaikki värivivahteet keltaisesta mustaan. Arvokkaita rouvia, ketkä siunatussa tilassa, ketkä ei, iäkkäitä miehiä isoin ja pienin myllynkivikauluksin, joitten laajuus kasvaa vuosi vuodelta.

Hymyillen astuu Beate Brahe piiriin. „Uskollinen" seisoo jo herransa vieressä ritarisalissa.

Siellä istuu hurskas prelaatti Janus de L'Hong, piispa jossakin Ranskan hiippakunnassa, mutta asuu itse Pariisissa. Hän on pitkä, solakka, kaunis mies,

joka näyttää kaikkea muuta kuin ranskalaiselta. Mutta ranskalaiset hovijuorut leikittelevät hänen nokkelalla kielellään, hän vetää melkein vertoja Jörgen Lykkelle.

— Oletteko kuulleet, että Kaarle keisari meni luostariin siksi, että hän näki näkyjä? Ei hän turhan tautta ollut hullun Johannan poika, kaikkialla ympärillään hän näki autuaan kuningas Henrik kahdeksannen ja autuaan kuningas Fransin kulkevan käsikoukkua veljellisessä liitossa! Ja miten hän yrittikään heille puhua ja saattaa heidät epäsopuun, se epäonnistui, sillä he eivät kuulleet, mitä hän sanoi! Koko keisariutensa ajan hän ei ollut muuta ajatellut kuin pistää täitä turkkiin heidän välilleen, ja aina se onnistui. Mutta sitten nämä ottavat ja kuolevat samana vuonna, eivätkä kuole, ennen kuin ovat tehneet sovinnon, eikä sitä voi muuttaa. Keisarilla ei ole ketään salaista asiamiestä, joka voi käydä tervehtimässä kuolleita. — Niin, tämä se kalvoi keisaria niin, että hän meni luostariin.

— Luojan kiitos, että saimme Ferdinandin keisariksi, sanoo Herluf Trolle, olisipa Filip ilkeä päässyt niin mahtavaksi...

Sille prelaatti nauraa. Espanjan Filip ilkeä on ilman ystäviä kuin yksinäinen korppi, hänelle ei edes hänen oma poikansa olisi antanut ääntään.

Tässä kansleri Johan Friis lausuu sutkauksen, sillä hänen mielestään ranskalaisen läppäkielen sietää kuulla, mitä hänen omistaan sanotaan. Ja onko totta, tiedustelee hän, että dauphin kulkee Henrik toisen kuva rintakorussaan, jottei kukaan kysyisi häneltä, kuka hänen isänsä oli? Eikäpä maailma syyttä ihmettele, kymmenen vuotta oli Katarina Medici Henrikin kuningatar, ja Diana Poitierslainen hänen jalkavaimonsa, eikä kumpikaan heistä saanut lapsia. Mutta

kun tuli avioeron vaara, alkoi Katarina porsia kuin emakko.

Jörgen Lykke seisoo käsi suun ympärillä, valpas katse lentää toisesta toiseen. — Mutta hän ei tiedä, milloin hänet itsensä taas voidaan lähettää lähettiläänä Ranskan hoviin, eikä hän ole milloinkaan löyhäsuinen.

Mutta sitä on vanha amiraali ja valtakunnanmarski Otto Krumpen — aina — ja hän nauraa hohottaa itse ennenkuin alkaa puhua. Hän on kuullut puhuttavan, että Katarina Medici kerran meni tapaamaan pirua ja lupasi hänelle sielunsa, jos hän tekisi hänet yhtä kauniiksi kuin Dianan! Mutta kun Saatana sai nähdä sielun, ei edes hänkään huolinut sitä.

— Hän on saanut niin monta kerettiläissielua näinä aikoina, että hänellä on varaa olla nirso, sanoo prelaatti myrkyllisesti.

— Se on oikein, sanoo äkkiä Birgitta Göye terävästi, kuningas Henrikillä on kiire polttaa kristittyjä lähimmäisiään! Ei ole helppo tietää, mitä Vapahtaja arvelee siitä asiasta, mutta Hän on joka tapauksessa sanonut: Rakasta lähimmäistäsi kuin itseäsi.

— Kerettiläinen ei ole kenenkään lähimmäinen, sanoo prelaatti, ja Krastrupin Jörgen Friis, katolisen piispan veljenpoika, painaa katseensa alas, jottei kukaan voisi lukea hänen ajatuksiaan. — Mutta kohottaessaan sen hän kohtaa Jörgen Lykken katseen, ja hän ymmärtää kylmän valtaneuvoksen lukeneen ne ja hän katuu tuttavallista keskusteluaan Janus de L'Hongin kanssa aikaisemmin päivällä.

— Englannin Maria Verinen ja Espanjan Filip Ilkeä ovat herttainen aviopari, sanoo Otto Krumpen. Edellinen polttaa kerettiläisen joka solvauksesta, jonka hänen puolisonsa antaa hänen kärsiä ja siitä tulee pian puoli Englantia. Ja Filip kuningas juhli Espanjaan

tuloaan autodafélla, jossa neljäkymmentä kerettiläistä poltettiin elävältä hänen nähtensä! Kun molemmat kohtaavat toisensa jälleen helvetin aviovuoteessa, tulee kuumat paikat!

— Ja voi kuinka monta pikkupirua he siellä tekevätkään, sanoo kansleri ja pudistaa huolestuneesti päätään. Ja hän on kuullut kerrottavan, että Filipin sotapäällikkö, Alban herttua on matkalla Alankomaihin, vaikean sappitaudin vaivaamana — jolle ei löydy mitään lääkettä, ennen kuin ylimielisen kreivi Egmontin pää tarjotaan hänelle öljyssä kreivin ylen monet laakerinlehdet korvien takana.

Alankomaat ovat punainen vaate tanskalaisille valtaneuvoksille, sillä siellä on maaherrattarena Maria, ja hän on kirottujen Kristianintyttärien täti ja tukee heitä! Luonnottomat tyttäret, jotka eivät halua vapauttaa vanhaa isäänsä vankilasta — ahneudesta, sanoo eräs, ei, katolisesta uskonkiihkosta, sanoo toinen! Samana päivänä, jolloin he luopuvat vaatimuksistaan Tanskan kruununperimykseen, hoippuu vangittu kuningas vankilan portista ja on vapaa! Itse hän toivoo sitä sydämestään ja on lähettänyt sanan tyttärilleen ja rukoillut sitä heiltä. Mutta sitäkö he tahtoisivat. Sillä paavilaisuus ei tahdo. Se ei ole päästänyt otettaan Pohjolasta, sillä Lothringin Kristina ja hänen jälkeläisensä elävät taukomattomana vaarana uskolle ja valtaistuimelle.

Sinne on nuori Peder Oxe paennut jouduttuaan maasta karkoitetuksi. Kavaltaja istuu nyt Kristinan hovissa ja antaa häijyjä neuvojaan omaa maataan vastaan. Hyi! ainoa kerta, jolloin joku on nähnyt Hänen Armonsa todenteolla suuttuvan, oli silloin, kun Peder Oxen läänitystilien havaittiin olevan epäjärjestyksessä, kuningas vaatii järjestystä väeltään...

Mutta nyt alkavat aatelismiehet puhua muista

asioista, tai sitten he juovat kilpaa — sillä kaikki eivät ole samaa mieltä Herluf Trollen kanssa, joka oli Peder Oxen syyttäjä. Tuosta epäjärjestyksestä tehtiin ehkä isompi juttu kuin se olikaan, sillä se ei ole ollenkaan Peder Oxen tapaista! Ei, päinvastoin. Kirsten Urne, Villestrupin Axel Juulin puoliso, kuiskaa Korsriisin Dorthelle, että Peder Oxe joutui epäsuosioon aivan muusta syystä. Se sattui hänen löyhäkielisyytensä vuoksi kerran viininhumussa — hän väitti kuulleensa voimakastunteisen Dorothea kuningattaren kuiskaten kiihkeästi uskovan kuninkaan veljelle, Hans herttualle, että „on kyllä hyvä olla naimisissa hurskaan kuninkaan kanssa, mutta ei kai silti ollut tarkoitus, että piti olla naimisissa munkin kanssa" Vain siitä syystä Peder Oxe tuomittiin maanpakoon. Mutta Lothringin hovista on hänen kertominaan levitetty sanoja, että jos kuningas sulkee silmänsä ennen kuningatarta, menee tämä naimisiin herttuan kanssa ja kieltää oman poikansa oikeuden kruunuun. Niin, Peder Oxe on vaarallinen mies, ja karhunpalvelus oli kannella hänen sanansa kuninkaalle — kukapa nyt välittää humalaisen lörpöttelystä?

Kansleri Johan Friis istuu jyllantilaisten valtaneuvosten ympäröimänä, he juovat ja puhelevat Kustaa Vaasan sodasta ryssän kanssa, tsaari Iivana Julman. Niin, kuningas Kustaa saa tehdä, kuten tahtoo. Tanskan valtakunnalla on, Jumalan kiitos, hyvä kuningas, joka antaa arvoa rauhan kansalleen suomalle siunaukselle. Ja sen verran on aatelisto nyt oppinut, että tietysti senkin on saatava sanoa sanansa, mutta tarvitaan myös luja kuninkaan käsi, joka kykenee luomaan yhteyttä... Tavallaan on Kustaa Vaasa yhtä hyvä Ruotsin kuningas, mutta hänen vanhin poikansa Eerik on sotatorven ja hajupullon sekasikiö.

— Entä omamme sitten?

Jörgen Friis suipistaa huuliaan pilkallisesti. — Niin, niin, sanoo Otto Krumpen, Fredrik herttua juo niin, että hänen hevosensa tulee humalaan, kun kantaa häntä selässään. Ja sille kaikki nauravat sen kuullessaan. Staarupin Biörn Kaas oli nähnyt prinssin niin humalassa, että hän syöksyi hevosineen vallihautaan ja oli hukkua. Tähän vastaa Biörn Andersen, että se oli ollut hyvä opetus prinssille, sillä nyt hän juo vähemmän, ja Urupin Peder Skram arvelee samaa, tosin on Fredrik herttua hurja, mutta hän on niin nuori vielä ja hän on pohjaltaan hyvä. Viffertsholmin Seefelt, joka mielellään kuljettaa juoruja, kysyy, onko joku kuullut puhuttavan herttuan sydämen kiivaasti leimahtaneen neito Anne Hardenbergille? Jo toki, monet ovat siitä kuulleet, ja Herluf Trolle, joka helposti huolestuu, sanoo, että siitä tulee vielä maalle paljon rauhattomuutta, ja että on suuri häpeä Erik Hardenbergille, joka on prinssin hovimestari, antaa molempien nuorten oleskella yhdessä Malmöhusissa...

Nyt ei prelaatti enää johda keskustelua, ja se ei häntä miellytä.

Hänen kultaketjustaan riippuu hopeaupotuksin koristettu ebenholtsisydän, ja sen hän avaa. Sisällä on pieni luunsiru, jota hän mietteliäästi katselee, minkä jälkeen hän hyvin varovasti sulkee sen jälleen.

Kyllin monet ovat nähneet sen ja kyselevät uteliaasti, mikä se on. Naisia on saapunut sisälle piirileikistä, ja hänen ilmeistään he aavistavat merkillisiä seikkoja. Janus de L'Hong ei ole haluton vastaamaan, se on jotakin, minkä hän äskettäin on saanut ja mitä hän pitää niin suuressa arvossa, että tuskin voi uskoa sitä omakseen.

Mutta mitä se sitten on? Yhä useampia kerääntyy hopeaupotuksin koristetun ebenholtsisydämen ympärille, joka kätkee sisäänsä arvoituksellisen luunsirun.

Siinä on palanen yksisarvisen sarvea.

Yksisarvisen sarvea?

Nyt tulee itse Birgitta Göyekin ja kansleri ja Stövringsgårdin Niels Kaas. Ja niinkuin ruutanat kalalammikoissa kerääntyvät ruohonkortta tuijottamaan, niin seisovat he tuijottamassa kalleutta. Kaikki ovat kuulleet puhuttavan yksisarvisesta, tuosta kauheasta eläimestä, joka saattaa vain seisoa, ja pahasta tulee Jumalan armon kautta hyvää, sillä yksisarvisen sarvi parantaa raskasmielisyyttä ja suojelee myrkytetyltä ruualta...

Niin, tietysti kaikki ovat kuulleet siitä puhuttavan. Mutta nähnyt ei sitä ole kukaan, onpa epäuskoisiakin, jotka tähän saakka eivät oikein ole uskoneet, että sellainen on olemassa.

Mutta tässä on luunsiru, keskellä prelaatin mustaa ebenholtsisydäntä, ja he uskaltavat tuskin vetää henkeä, jotteivät puhaltaisi sitä pois. Prelaatti kertoo, kuten totta onkin, että viettäessään häitään Katariinan kanssa Ranskan kuningas Henrik sai paavi Klemensiltä sellaisen yksisarvisen luun, ja hän on sanonut, että sitä luunsirua hän ei myy sadastatuhannesta frangistakaan. Mutta se oli isompi kuin tämä. Ja kuninkaan tyttärelle, neiti Elisabetille Montmorencyn herttuatar lähetti sellaisen, kun hän oli kuolemaisillaan tuhkarokkoon, ja hän toipui.

— Sanotteko sen parantavan raskasmielisyyttä? Kuin lumottuna tuijottaa Beate Brahe luunsirua; hän on rauhaton, hänen hennot kätensä puristavat poven samettia, jonka alla hänen sydämensä läpättää kii-

vaasti, hän on niin rauhaton, että hän yhtämittaa räpyttelee silmiään! — Sitten huokaa hän pitkään ja syvään ja sanoo enemmän itsekseen kuin kenellekään muulle:

— Sellainen arvokas kalleus on vain ruhtinaita varten.

— Tahdotteko myydä sen, mitä? Ihmeissään tuijottaa prelaatti Jörgen Lykken silmiin — mutta hän nyökäyttää, niin, hän suostuu myymään sen.

Jörgen irroittaa itse sydämen kultaketjusta, kämmenellään hän ojentaa ihmeitätekevän luun kätkön puolisolleen:

— Ottakaa se — kiitokseksi kauniista pojastamme — tai mihin tarkoitukseen sitä pidätte sopivana.

On kuin hengitys hetkeksi pysähtyisi joka rinnassa, ja avoimet suut ja alas lysähtävät kädet todistavat, kuinka suunnaton suosio tällainen on puolisoa kohtaan.

Se on niin loistavan Jörgen Lykken tapaista! Mikään suuruus ei ole hänelle liian suuri!

Mutta Beate Brahelle se on melkein liikaa, melkein enemmän kuin hän jaksaa kantaa. Hänen sieraimensa värisevät, huulet vapisevat, hän puree niitä ja ne vapisevat sittenkin. Kyyneleet täyttävät hänen silmänsä. Hänen puolisoonsa suuntaama katse on mielenhäiriöön saakka kiitollinen, hurmioitunut! Hänen täytyy painaa kämmenellään poveaan, sillä hengitys salpautuu hänen kurkkuunsa. Nöyrän kiitollisena ryömii koko hänen olemuksensa ikuisesti hänen jalkojensa juuressa.

Häntä joka taholta ympäröivän suitsutuksen keskellä rikas Jörgen Lykke seisoo turhamaisena ja on häikäistynyt omasta itsestään. Vain kerran pyyhkäisee hän viiksiään, kuin hieroisi hän hymyn pois kädel-

lään. Ja kun suitsutus kohoaa ylemmä, lakaisee hän sen pois ylimielisellä huudahduksellaan:

— Pelkkää vuohenluuta kaikki!

Kun Beate on äkkiä kadonnut aarteineen ja naiset menneet panemaan kokoon tavaroitaan, on prelaatilla vielä merkillinen asia näytettävänä. Matkalippaastaan hän haki pienen tynnyrin täynnä merkillisiä harmaita mukuloita, aivan selvästi jotakin viljeltäväksi tarkoitettua, sillä kaikissa oli pitkiä, ohuita, vaaleanvihreitä ituja.

— Kun kaivaa tällaisen lapionterän syvyyteen maahan, selittää hän, niin kasvaa se kesän mittaan pieneksi, matalaksi, kukkivaksi pensaaksi. Mutta se ei merkitse mitään. Maassa on emomukula, ja se siittää kymmenen, jopa kaksikymmentä isompaa ja pienempää samanlaista mukulaa kuin se itsekin on, ja syksyllä ne ovat kypsät ja voidaan kaivaa maasta.

Kutsumme sitä potaatiksi ja se tulee uudesta maailmasta, mutta, prelaatti alentaa äänensä, hänen katseensa loistaa viekkaasti, tiedättekö, mikä salainen hyöty siitä on?

Miehet odottavat jännittyneinä.

— Siitä on se hyöty — hän pitää tauon — että se auttaa impotentiaa vastaan. Ja niitä varten, jotka eivät ymmärrä, mitä hän tarkoittaa, lisää hän: se synnyttää rakkautta ja se antaa uuden siitoskyvyn hedelmättömälle, joka sitä syö.

On hiljaista...

Mutta sitten kääntyy ritari Otto Krumpen Jörgen Lykken puoleen ja sanoo kekseliäästi:

— Ostakaa sitä ritari Jörgen Hakille, lääninhaltija!

Siitä tulee niin valtava ja vyöryvä nauru, että kuuluu kuin koko talo särkyisi neljine seinineen. Ja maa-

tuomari Axel Juul sanoo, että jos Jörgen Hak istuttaa sitä — potaattia, kuten se siis on nimeltään — kaikille kehnosti viljellyille pelloilleen ja saa kymmen-, jopa kaksikymmenkertaisen sadon, niin ehkä ritari silloin saa perillisiä, niin että hän on tyytyväinen.

Miehet nauravat yhä, kun he valmistautuvat lähtemään ristiäisistä. Mutta on varsin merkillistä nähdä, miten monet heistä, useimmat jo vanhempaa joukkoa, vaanivat tilaisuutta sanoa prelaatille jäähyväiset kahdenkesken. Otto Krumpen on äskettäin päässyt Trude Krummedigesta, hänellä ei ole mitään sitä vastaan, sillä kuten hän sanoo, naiset, jotka ovat varhaiskauniita nuoruudessaan, tulevat jokseenkin kauheiksi, kun he vanhenevat! Ei ole mikään valhe, että niin kävi Truden! Hän on sukunsa viimeinen, eikä hänellä ole poikia. Nyt hän on kovasti innokas saamaan Jörgen Lykken sisarpuolen, Anne Lykken, joka äsken on jäänyt leskeksi valtaneuvos Anders Billen jälkeen.

Kuusikymmenkahdeksanvuotiaalla on nyt pitkä ja salaperäinen keskustelu prelaatin kanssa. Hän saa mukaansa — ei ilman huomattavia kustannuksia — kymmenkunta kallisarvoista perunaa matkalippaaseensa. Ennen kuin hän ratsastaa talosta, ovat hänen puhemiehensä sopineet naimakaupasta Jörgen Lykken kanssa.

Hän saa Annen!

Mutta muut naureskelevat ja nykivät toisiaan, maamukulat tuntuvat vaikuttaneen kuin lentäen vanhaan meriurhoon! Niin hullu hän oli saamaan Annen, että hän suostui antamaan sen, mitä Jörgen vaati itselleen, herraskartanon ja kaiken siihen kuuluvan ja kolme tuhatta taaleria!

— Oliko muuta odotettavana, sanoo Jörgen Friis. Onko kukaan nähnyt minkään kaupan joutuvan Jör-

genin käsiin osan voitosta jäämättä riippumaan hänen sormiinsa?

Valtaneuvos Biörn Andersen, joka on pieni, hieno mies, vaikka hänellä on niin karhumainen etunimi, kääntää rehellisen ja ankaran katseensa syrjään myrkkykielisestä salaisesta paavilaisesta.

— Potaattia tai ei, niin ei se ole huono kauppa Otto Krumpenille, sanoo hän vakavasti. Hän saa Annen mukana Damstrupin, ja se on iso maatila.

Ennenkuin ranskalainen prelaatti matkustaa pois, tekee hän viimeisen kierroksen puistossa Jörgen Lykken seurassa.

Keskustellen he kulkevat varhaisena aamuhetkenä soratun kentän yli pengermän edessä. Alempana levittäytyy puisto, latvus latvuksen vieressä maalauksellisina ryhminä, ja korkeat, hienot havupuut ja sypressit muodostavat aitauksia. Kaikkien runkojen välissä loistaa ruohikon pehmeä, smaragdinvihreä vehmaus. Kauempana välkkyvät forellilammikot kuin hopeakuvastimet ja metsäisellä kukkulalla piirtyy Svingelbjergin valkea kirkko taivaan sinistä taustaa vastaan.

Janus de L'Hong viittaa sinnepäin.

— Tuolla, silmieni edessä, on sinulla etsimäsi kirkko.

Lääninhaltija pyyhkäisee ajatuksen pois tavanomaisella käsivarrenliikkeellään. Mutta hänen katseensa on liukunut kirkon yli kuin suolahappohuisku... ja hän kuvittelee sen värisevän.

Vai ilmako värisee kuin olisi ammuttu laukaus?

On niin varhaista, etteivät puutarharengit vielä ole ehtineet haravoida sora-aukiota valmiiksi. Prelaatti ja Jörgen näkevät vilahduksen soraan piirretystä auringonpunaisesta levystä, jossa on lapsellisesti tehtyjä,

mutta laadultaan erikoisia mielikuvituspäitä, kielet ojennettuina, ornamenttien tavoin toisiinsa kietoutuneina...

Kun he ehtivät perille, on se lakaistu pois ja haravoitu siistiksi.

Kai se on jotakin, millä ristiäisvieraat ovat huvitelleet! — Mutta Jörgen seisoo tuijottaen jäykästi eteensä ja panee näkemänsä mieleensä, sillä merkithän saattaisivat olla salasanoma toiselta toiselle! Tosin Tanska on rauhallinen maa, mutta hänellä on perusteltuja syitä pitää silmänsä auki... jos Lothringin Kristina pääsee perille hänen suunnitelmistaan, niin... hän tulee sukuun, josta polveutuu, Isabella katolilaiseen, ja jos hän tahtoo saada jonkun hengiltä, seuraa hän tämän jäljissä vaikka maailman loppuun.

Molemmat miehet ovat pitkiä ja hoikkia. He nakkaavat niskaansa samalla tavoin, heillä on samat pilkalliset, vaaleat silmät. He muistuttavat merkillisesti toisiaan — paitsi että Jörgenin askelet ovat lujat ja määrätietoiset, jokainen hänen astumansa askel on valmis, tahdonvoima tuntuu painuvan hänen selästään aina jalkoihin saakka, ne leimaavat maan sen leimalla, jolle se kuuluu. Prelaatti sensijaan kulkee, ikään kuin hänen jalkansa olisivat ajattelemattomat. Mutta kaunis mies hän on.

Jörgenin kapean suun ympärillä on pieni, hyväntahtoinen ja kumminkin kova hymy.

— Vai niin! Sinä aiot jättää uskon totisen äidinkohdun, piispanistuimen ja mukavat päivät ja asettua tänne. Miksi?

Suuri prelaatti vääntelehtii tässä kuulustelussa.

— Olen rakastunut naiseen.

— Yhteenkö! Se on kokonaan vastoin luontoasi, Hans.

— Kaipaan omaa kotia — ja lapsia.

Jörgen Lykke nauraa.

— Jos saatat laskea ne, jotka sinulla jo on, huomaat, että sinulla totisesti on niitä kylliksi.

— Niin, mutta aviolapsia.

Silloin kohottaa Jörgen Lykke hienot, mustat kulmakarvansa kolmioksi.

— Aviolapsia! Olet itse äpärä, äitisi oli äpärä, äidinäitisi äpärä. Oletko koskaan nähnyt kolmen sukupolven haureuden, juoppouden ja säädyttömyyden tekevän muuta kuin siittävän säädyttömyyttä? Ei mikään aviottomista lapsistasi kiinnitä sinuun isännimeä, Hans. Mutta siitä huoripenikoita aviosäädyssä, niin ne tulevat huutamaan porttoloista ja hirsipuista: Isä, isä, hirttäydy tähän viereeni, sillä me olemme samaa verta!

Puoleksi suljettujen silmäluomien alta Jörgen Lykke katsoo salaa äänettömään prelaattiin, joka on hänen asioilleen korvaamaton — piispana ja Katarina Medicin uskottuna. — Luopiona hän on hyödytön. Ja hän jatkaa:

— Äitisi paloi kuoliaaksi Jakob Langen sylissä hänen jalkavaimonaan, äidinäitisi poltettiin Lyypekissä myrkynsekoittajana. Hän oli Hannu kuninkaan huora, kunnes Edele Järnskägg tuli heidän väliinsä. Luuletko avioliitossa syntyneiden poikien kiittävän sinua sukupuustaan? — Jolleivät he itse ajattelisikaan mitään asiasta, on aina toisia, jotka muistuttavat heitä siitä — ehkäpä elämä käy heille helvettiä kuumemmaksi.

Jörgen Lykke tietää, ettei Janus — syntyään Hans, Nakkeböllen Jakob Langen äpäräpoika ja Jörgenin avioton eno — ettei hän ikinä antaudu rehelliseen taisteluun! Voimakastahtoinen hän ei milloinkaan ole ollut, enimmäkseen iloinen poika, jossa ei mitään pa-

haa ollut. Jörgen on ohjannut hänen teitään siihen suuntaan, jolla hän itse voi hyötyä hänestä. — Mitä hänen jälkeläisistään, itse Ranskan kuningashuoneeseen istutetuista, kerrotaan — eikä heidän joukossaan ole ainoatakaan, jolla ei olisi Urenemetten piirteitä — sitä on paras olla koskaan kuulematta! Jörgen Lykken sanojen läpi ei tunkeudu ainoakaan epäilys semmoisten huhujen olemassaolosta, hän on nähnyt liian monia korvia tukittavan ainaiseksi sen vuoksi, että ne ovat kuulleet jotakin, mitä ei olisi pitänyt kuulla.

— Hans, sanoo hän ystävällisesti, nyt olet joutunut intohimon valtaan, ja haluat senvuoksi uhrata uskosi. Sitä et voi. Intohimo on kuin Mimen kaste, se on suloisen päihdyttävä langetessaan, ja kun se on kadonnut, on ruoho palanutta. Olet ollut uskollinen Hänen Pyhyydelleen Roomassa pian kuusikymmentä vuotta, älä kuvittelekaan löytäväsi rauhaa haudassasi, jos rupeat kerettiläiseksi!

Sana kerettiläinen kuuluu epämiellyttävältä Janus de L'Hongin korvissa, hän on ollut läsnä niin monissa kidutuspenkissä annetuissa tunnustuksissa, että hän osaa ne ulkoa kuin rukousnauhan. Kidutus suoritetaan kolmena asteena. — Jos pahoinpidelty senjälkeen yhä elää eikä ole tunnustanut, joutuu tuomari itse rangaistavaksi. Mutta sellaista ei ole vielä koskaan tapahtunut. Sillä tuomari, joka itse saattaa odottaa rangaistusta, pitää kai huolen siitä, etteivät kolmannen vuoron kidutusvälineet päästä ketään elävänä syyttämään häntä.

Janusille selviää, että hyppäys hänelle tutusta maailmasta on suurempi ja vaarallisempi kuin hän on käsittänyt! Ranskan hovissa häntä pidetään Hannu kuninkaan äpäränä — välillä ollut sukupolvi on pyyhitty pois ja unohdettu. Ja Jörgen Lykken palveluk-

sessa hän on kuin satuloitu hevonen, ei tarvitse vaivautua ajattelemaan, minne matka vie! Ja kitsas ei korskan Bunderupin herra ole, se kiitos hänelle täytyy antaa...

Prelaatin keveistä, sipsuttavista askelista Jörgen Lykke ymmärtää taivuttaneensa hänet. Käsivarren heilautuksella hän linkoaa Janusin päähänpistot paremmasta elämästä kaikkiin tuuliin.

Yhdessä he istuvat kirjekammiossa ja katselevat karttoja ja muistiinpanoja. Prelaatin seuraava suuri matka vie hänet Uuteen Maailmaan. Sinne rakennetaan uusia ja isoja kirkkoja, jotka tarvitsevat paljon kirkkohopeita, monstransseja ja pyhäinjäännöksiä. Varsinkin pyhäinjäännöksiä uusille alttareille!

Kun kaikki on valmista, päättää Jörgen keskustelun viimeiseen määräykseen:

— Muistat Richard Owensenin — Kaarlein sukua — hänet, joka aina kuljetti pientä pojanpoikaa mukanaan taistelutantereelta toiselle? Ratsuväenkapteeni Englannin palveluksessa?

Kyllä, nyt Janus L'Hong muistaa hänet.

— Tiedätkö, elääkö hän vielä?

Siitä ei prelaatti tiedä mitään, mutta hän muistaa hyvin kauniin kapteenin ja ne riemulliset ja riehakkaat yöt, jotka kolmiapila Richard, Jörgen ja Janus yhdessä viettivät Pariisissa.

Jörgen pudistaa päätään kuin ravistaisi hän vastenmielisyydellä muistot luotaan.

— Poika oli oikea pikku piru käyttämään sekä miekkaa että suutaan, muistaa prelaatti. Hän asui luonani ukon maatessa haavakuumeessa.

— Paljonko hän tietää?

— Jos hän on kuollut, ei hän tiedä mitään! Janusin kevyt mieli ei koskaan kiellä itseään.

— Hanki minulle tieto, elävätkö he!

Ja prelaatti nyökkää, kyllä, sen hän on tekevä.

Sattuu jälleen, että Jörgen Lykken valpas katse osuu samoihin puikolla soraan piirrettyihin auringonpyöreisiin levyihin, ornamentit vaihtelevat, mutta sama kuvamaailma askarruttaa piirtäjää, kuka hän lieneekin, samat mielikuvitukselliset päät, kieli ulkona suusta.

Seisoen erään piirroksen ääressä syyspäivänä hän kysyy „Uskolliselta", joka sattuu olemaan vieressä, kuka on piirtänyt nuo viivat soraan.

„Uskollinen" vastaa anteeksipyytäen, että on häpeä, etteivät puutarharengit pidä käytäviä paremmassa kunnossa, mutta hän sanoo siitä heille.

— En tarkoittanut sitä kysymykselläni, Hanyngh, sanoo linnanherra harmistuneena, sillä hän kuulee hyvin. On niin kuin hän kerran sanoi isälleen, hänen kuulossaan ei ole mitään vikaa, hän kuulee kätketyn tarkoituksen imartelun takaa, hän kuulee valheen monien sanojen takaa, kuudennen aistin korvalla hän kuulee vähimmänkin, mitä joku koettaa salata häneltä.

— Kuka piirtää hiekkaan, missä vain liikkuu?

Linnanherran sanoissa ei ole nyt tyytymättömyyttä, ja siksi vastaa Hanyngh suoraan, että se on pieni junkkeri Kristian. Aamun sarastuksessa, ennen kuin kukaan on ylhäällä, hänellä on tapana kulkea yksinään puistossa.

Jörgen Lykke ei enää epäröi, hän ei tiedä, missä hänen esikoisellaan on tapana oleskella, mutta hän kysyy tietä tornihuoneen työpajaan.

Hän ei ole nähnyt poikaansa moneen vuoteen. Ovi on avoinna hänen loukkoonsa.

Jörgen Lykke kulkee aina äänettömästi, eikä poika kuule hänen tuloaan, hän istuu etukumarassa pienellä

kolmijalkaisella tuolilla matalan tammipöydän ääressä. Hän kuljettaa hopeapiirrintä kahdella tukevalla sormella isoa pergamenttia pitkin, ja käsi saa aikaan saman mielikuvitusornamentin, katse seuraa lujana ja tarkkaavana viivaa, suu on puoliavoin, ja suuressa innossaan hän on pistänyt kielenpään esiin, se siirtyy suupielestä toiseen käden kulkua seuraten. Kyttyrä ulottuu niskaan ja kiiltävään tukkaan saakka.

Jokin saa aikaan, että hän tuntee itseään tarkattavan, hän kääntää päänsä, hänen katseensa syvä ja surullinen rauha vaihtuu kuolemanpeloksi, kun hän näkee kuka siinä on; hän vetää syvään henkeään.

On merkillistä, mutta Jörgen Lykke ei tiedä, mistä keksisi puhua poikansa kanssa. Siksi hän sanoo, ja se kuuluu hänen tietämättään ankaralta:

— Sinäkö piirrät hiekkaan?

Syyllisyydentuntoisena poika painaa päänsä, rauhattomasti hypistelee hänen kyntensä toista, katse on kätkössä silmäluomien merkillisen pitkien, mustien silkkiripsien takana. Näyttää siltä kuin luonto olisi häpeissään siitä, että on tehnyt hänet sellaiseksi kuin hän on, ja olisi siksi antanut kaksinverroin suojaa hänen aroille silmilleen.

Jörgen Lykke seisoo katsellen ympärilleen, siinä on taiteilijan työhuone, samanlainen kuin hänen monta kertaa Etelässä näkemänsä, hienoja työvälineitä, pergamenttirullia, savea, muovailtuja päitä. Pienillä nastoilla on piirroksia kiinnitetty seinälle niin tiheään, että ne peittävät sen kokonaan, kaikkialla on isoja ja pieniä puulaattoja, leikeltyinä tai mallipiirroksina, kokonaan leikkauksin koristettu nojatuoli on lämpötorvien lähellä.

— Mistä saat kaiken tuon — jota veistät? kysyy Jörgen Lykke ja hän on niin lempeä, ettei hän ole

kuullut ääntään sellaisena moniin vuosiin, ei Ethelredan aikojen jälkeen.

— Mats tuo niitä Vitskölistä mukanaan minulle.

— Opettaako hän sinua?

— Kyllä.

— Sinulla on suuret lahjat, poikani. Veistätkö aina tuollaisia päitä, joilla on kieli ulkona suusta?

— Kyllä.

— Miksi teet niin?

— Ne tulevat sellaisia.

— Vai niin.

Jörgen Lykke kiinnittää katseensa pieneen, savesta muovailtuun lapsenpäähän, on helppo tuntea siitä Helle Hakin pienet, pehmeät piirteet ja suloinen lapsensuu.

— Oletko tehnyt tuon?

— En, sen on Mats tehnyt.

— Se on erittäin hyvin tehty.

— Niin — muotopuolen pojan ilo on suurempi hänen kuullessaan kehuttavan tätä kuin omaa työtään, hän punastuu. Mutta hän pysyttäytyy niin kaukana isästään kuin sopivasti suinkin voi.

— Saanko katsella, kun piirrät.

Miettivänä hän istuu seinäpenkillä ja katselee, miten raskas pää jälleen painuu aloitetun piirroksen ylle, ja sitten hän nousee ja menee pöydän luo.

— Näytän sinulle toisen mallin, sanoo hän, ottaa hopeapiirtimen ja uuden puupalan, ja seisoaltaan hän piirtää pojan katsellessa. Siinä ovat Sunnivalippaan hienosti veistetyt ovet, erittäin vanhaa ja erittäin hienoa ornamentiikkaa, kertoo hän, sillä aikaa kun hopeapiirrin, hänen tottuneen kätensä ohjaamana, kohottaa esiin apostoleita valkeasta pohjaväristä.

Poika katselee ihailusta mykkänä, hän painaa päänsä taaksepäin kyttyrää kohden ja katsoo ujosti ja

säteillen uuteen mestariin. Jörgen Lykke päästää hopeapiirtimen kädestään ja sivelee Kristianin niskaa, miettiväisenä, säälivästi.

— Isäin synnit kostetaan lapsille, ajattelee hän — hävytön jumalattomuus! Ovatko kaikki hänen syntinsä kerääntyneet kyttyräksi Kristianin niskaan, millä oikeudella Kaikkivaltias asettaa ne siihen? Onko oikein, että Herra rankaisee syytöntä syyllisen asemesta? Hän itse elää yltäkylläisyydessä, vallassa ja loistossa, hän joka teki syntiä! Poika, joka ei mitään syntiä tehnyt, näkee edessään kieltäymysten täyttämän elämän.

Kristian katsoo ylös — katse uppoaa katseeseen — kyynelet sumentavat pojan silmät, sillä hänen herkkä sielunsa on lukenut isän vakavan katseen mietteliään säälin. Itse sitä täysin käsittämättä hän tuntee liikutusta, kun tämä iso, komea, vallanhimoinen mies, jota hän tuskin on uskaltanut kutsua isäksi, seisoo hänen ylleen kumartuneena ja pehmein sormin sivelee hänen niskaansa, vieläpä kylmät silmätkin — jotka eivät ennen ole häntä nähneet, lepäävät nyt hänen yllään suuresta myötätunnosta kertoen.

Tosin saa hän aina lempeyttä ja kaihomieltä osakseen äidiltään. mutta tämä on ikäänkuin jotakin aivan toista. On ikäänkuin Jumala olisi katsonut häneen. Painaen pitkät ripsensä kosteille silmille ja pienten lapsenhampaitten pehmeästi purressa värisevää huulta, uskaltaa hän, epäröiden, mutta voimatta pidättää haluaan, ojentaa kätensä isän pöydänlevyllä lepäävää kättä kohden — arasti ja pienin nykäyksin siirtyy pojankäsi, kunnes tavoittaa sen. — Vain keskisormi, se liukuu edestakaisin isänkättä pitkin, hartaasti kuin koskettaisi hän pyhäinkuvaa. Niin vähän, ja sittenkin syntyy side heidän välilleen.

Jörgen Lykke kietoo käsivartensa ison kyttyrän ympärille ja vetää poikansa puoleensa, ja Kristianin pää lepää isän rinnalla.

Molemmat vaikenevat hetkisen.

— Hankin sinulle malleja ja mitä hienoimmat työkalut Pariisista, sanoo Jörgen Lykke katsellessaan Helle Hakin saveen muovailtua päätä. — Ja anna minulle tieto, kun opettajasi tulee, tahdon mielelläni nähdä hänet.

Hän saa sanan istuessaan kumartuneena laajojen tiliensä ylle. Satojatuhansia tiiliä lähetetään hänen Mariagerissa sijaitsevista tiiliuuneistaan, seitsemäntuhatta lästiä kalkkia lähtee hänen kalkkiuuneistaan, ja mittausta täytyy valvoa, sillä ihmiset varastavat! Hänen täytyy itsensä osoittaa, minkä verran halkoja saadaan hakata hänen laajoista metsistään ja mistä niitä saadaan ottaa. Hänen sillinkalastuksestaan ja suolaamoistaan pidetään eri kirjanpitoa.

Isolla vasemman käsivarren liikkeellä hän lähettää pois kamaripalvelijan, joka toi sanan... mutta kun hän jälleen kumartuu papereittensa ylle, näkee hän edessään Helle Hakin muovaillun lapsenpään, ja sen verran taidetta hän on elämässään nähnyt, että hän tietää vain suuren ja harvinaisen kyvyn pystyvän saamaan aikaan jotakin niin sattuvaa.

Hän kohtaa muotopuolen poikansa levottoman katseen, joka siirtyy hänestä Matsiin, hän lukee siitä anovan kysymyksen, tuleeko hän nyt hyväksymään hänen ystävänsäkin. Jörgen Lykke näkee hävyttömän paljon kampaamatonta ja hoitamatonta punaista tukkaa ison pään ympärillä, jota kannattaa häränniska. Ruumis on sen mukainen.

Jörgen Lykke ei suvaitse mitään hoitamatonta,

mutta aateliton pappisoppilas kumartaa synnynnäisen kohteliaasti, hänen katseessaan on huumoria ja valppautta, eikä hänen vastauksissaan ole vikaa. Hän kertoo Vitskölin luostarin isoista maalaussaleista ja veistohuoneista, jotka Jörgen niin hyvin muistaa omalta kouluajaltaan. Nyt ne ovat tyhjinä, mutta siellä on paljon hyviä työkaluja, joita Mats saa käyttää mielensä mukaan. Hän veistää hautataulujen kehyksiä, ja luostarissa vielä jäljellä olevat munkit myyvät niitä. Tästä Jörgen Lykke ymmärtää, ettei jää paljon aikaa kreikalle ja latinalle, mutta eihän luterilainen pappi niin paljon sellaista tarvitsekaan. Kristian kolmannen sopimuskirjassa sanotaan: Jokaisella superintendentillä tai piispalla pitää olla kirjuri, juoksupoika ja hevospoika ... näistä voi aikaa myöten tulla hyviä seurakuntapappeja. Jos sellainen henkilö osaa lukea evankeliumin selityksen sanasta sanaan postillasta, on siinä tarpeeksi.

Jörgen Lykke hymyilee, sillä hän on aikoinaan laatinut sopimuskirjan, oppimaton kirkko alenee itsestään.

Mats muovailee mieluiten savea, ja hän punastuu ilosta, kun Jörgen Lykke antaa hänelle tehtäväksi puusta tai savesta, kummasta hän haluaa, tehdä veistoksia, jotka asetetaan puistoon, sekä kolmen neidon, Kirstenin, Hellen ja Yngen päät samaan ryhmään.

Jokaisesta hänen Matsille tuottamastaan ilosta Kristianin silmät loistavat lämpimämmin ja raskasmielisyys haihtuu. Valtaneuvos Jörgen Lykke asettuu seinäpenkille ja viihtyy hyvin molempien viattomien poikien seurassa. Ystävällisesti jutellen hän kertoo heille suurista taiteilijoista, joita hän on elämänsä aikana kohdannut, Michelangelosta Roomassa, Venetsiassa tapaamansa Tintoretton hän on nähnyt maalaavan arkkienkelin taistelun saatanan kanssa. Tizianin hän on ta-

vannut, runoilijatar Vittoria Colonna tutustutti heidät toisiinsa, hän on nähnyt Rafaelin madonnan lapsineen, mutta vielä kauniimpana hän piti sitä madonnaa, joka kerran oli Vitskölissä, mutta jonka tietämättömät talonpoikaisjoukot seivästivät hangolla. Paolo Veronesen kanssa hän on keskustellut Roomassa, ja sinne hän lähettää molemmat pojat, kun Kristian on tullut hiukan vanhemmaksi, ja hyvän hovimestarin hän panee heidän mukaansa.

Molemmat nuoret ystävykset ovat kuunnelleet henkeään pidättäen. Kun he saavat kuulla, että he pääsevät matkustamaan ulkomaille, yhdessä, kääntävät he päänsä ja katsovat toisiinsa kuin sarastaisi taivainen aamu heidän katseittensa edessä.

— Suurin kaikista on Michelangelo, mutta hän on nyt vanha, juttelee Jörgen Lykke, ja hän hymyilee erään muiston äkkiä juolahtaessa hänen mieleensä, hän tulee niin hyvälle tuulelle tässä pienessä kamarissa työkalujen ja taidetta rakastavien poikien parissa kaukana arkipäivän melusta ja hälinästä.

Tiedättekö, sanoo hän, että kun Michelangelo oli teidän ikäisenne poika, halusi hän harrastaa vain taidetta, mutta hänen isänsä tahtoi tehdä hänestä valtiomiehen, vaikka hänen äitinsä rukoili hänen puolestaan, että hän saisi ruveta siksi kuin toivoi. Eräänä päivänä hän oli muovaillut savesta satyyrin, ja eräs ohikulkeva muukalainen huomautti, että hänen teoksestaan puuttui sopusointua, sillä kasvot olivat vanhat, mutta hampaat nuoret. Michelangelo huomasi vieraan olevan oikeassa, hän iski pois hampaat ja löi taltallaan ryppyjä satyyrin kasvoihin.

Seuraavana päivänä oli hänen teoksensa kadonnut, mutta vieras tuli ja vei hänet mukanaan Lorenzo il Magnificon suuren taiteen galleriaan, ja siellä oli sa-

tyyri. Michael kauhistui, Lorenzonhan täytyi joutua raivoihinsa... — Ei, sanoi vieras, minä olen Lorenzo. Olet luonut mestariteoksen, ja minä ostan sen sinulta.

Ja nyt sai Michelangelo isältään luvan ruveta taiteilijaksi.

Jörgen Lykke nousee lähteäkseen.

— Tulette molemmat luomaan kokonaisen gallerian mestariteoksia, kun olette kasvaneet ja saaneet oppia käsityönne, sillä kaiken taiteen selkäranka on käsityö.

Hän kääntyy suoraan Matsin puoleen.

— Ja katso, että pidät tukkasi siistinä ja annat ommella itsellesi sirot vaatteet, tarvitsemasi rahat voit hakea Hanynghilta — ja muista, että Tizian oli köyhän miehen poika, mutta hän oli ahkera ja käytti oppiaan hyödykseen, ja hänestä tuli Kaarle keisarin hovimaalari, valtaneuvos, kreivi, ja hänen jälkeläisensä aateloitiin. Lahjasi ovat hyvin suuret, ymmärrän hiukan sellaisia asioita, pidän huolta kehittämisestäsi, lähetän mukanasi kirjeitä tuntemilleni mestareille — kuinka pitkälle pääset, riippuu yksinomaan itsestäsi.

Hän kohottaa kätensä tavanomaiseen tervehdykseensä — katsoo viimeksi takkutukkaiseen, punapäiseen, nuoreen pappisoppilaaseen, hymyilee ystävällisesti ja leikillisesti ja sanoo lähtiessään:

— Aloita kuontalostasi, Mats Kattovalkea!

Hän on tietoinen siitä sekasorrosta, jonka hän on aiheuttanut molempien poikien mielessä, hän ymmärtää, miten he puhelevat ja neuvottelevat, suunnittelevat ja tekevät työtä nyt hänen lähdettyään! Kujeellinen hymy palaa hänen huulilleen, ehei, yksisarvisen luu ei ole ainoa, mikä parantaa raskasmielisyyttä, nyt voi Beate hyvin ottaa luunsirun Kristianilta ja antaa sen Hansille.

Kumminkaan ei hänellä eikä koko Arabian eikä myöskään Vitskölin luostarin luunmuruilla ole valtaa auttaa vähämielistä.

Pitäköön Beate uskonsa!

Palatessaan tiliensä pariin tulee hän ajatelleeksi Matsin valtavaa, rovionpunaista tukkaa. Jos sellainen olisi ajateltavissa, pitäisi moisen hiusrunsauden todistaa hänet jonkun Kaarlein suvun miehen jalkalapseksi! Mutta se ei ole ajateltavissa. Sillä ruhtinaalliset Kaarlet eivät ole jättäneet mitään aviotonta syntyperää olevia lapsia. Varhaisimmasta lapsuudesta saakka heihin juurrutettiin, että Kaarlein veri oli niin ylhäistä, ettei sen pitänyt milloinkaan kunniattomasti virrata jonkin aatelisen tai aatelittoman naisen jälkeläisessä.

Rauhan parannusvoima tuntuu joka mökissä, jokaisessa kaupungissa ja jokaisessa aatelislinnassa. Jopa kaikessa muussakin. Ilmakin tuntuu olevan täynnä rauhaa ja lepoa, hyvät viljavuodet edistävät maan hyvinvointia. Maailmalla kulkevat sodan basiliskilaumat, Saint Quentinin verisen taistelun huhu kulkeutuu Himmersysseliin saakka. Espanjan kuninkaan sotapäällikkö, loistava kreivi Egmont on siellä tuhonnut ja hajoittanut Ranskan sotajoukon ja ajanut pakosalle kuulun sotapäällikön Montmorencyn konnetabelin.

Pian senjälkeen Jörgen Lykke saa kirjeen Janus de L,Hongilta. Nyt hän tietää, missä ratsuväeneversti Richard Owesen on, hänet on äskettäin siirretty kiirastuleen, sillä hän kaatui espanjalaisten puolella Saint Quentinissa. Ja täytyypä sanoa, että kesti kauan, ennen kuin hän saavutti päämääränsä, kuoleman kunnian kentällä, sillä hän oli lähes seitsemänkymmentävuotias. Onko pojanpoikakin, Jens Favour, kaatunut, siitä ei ole mitään tietoa. Mutta koska he aina taistelivat toistensa vierellä kaikissa olleissa ja olevissa verilöylyissä,

lienee hänkin kaatunut. Joka tapauksessa ei Fuggerien kauppahuone Augsburgissa, missä hän on tuttu kuin oma poika, ole mitään kuullut hänestä, ja senvuoksi on tuskin uskottavaa, että hän eläisi.

Hyvin pieninä palasina, niin pieninä kuin hyttysparvi, lentää prelaatin kirje puistoon. Niiden mukana lentävät viimeiset Kaarlein tilojen tavoittelijat taivaaseen. Jörgen Lykke seisoo katsellen niiden jälkeen.

Nyt on yksi ainoa jäljellä.

Hazelin Berete neito. Mutta hän on hyvässä turvassa Mariagerin luostarissa. Vähän saattaa hänen merkillinen, loihdunomainen kauneutensa auttaa häntä siellä. Abedissa Sitzele Lykke vartioi häntä siellä kuin lohikäärme. Kun hän on kuollut, tulee Hazelin herraskartano punaisen viivan sisäpuolelle hänen kartalleen ja koko niemi on hänen.

Jörgen Lykke hieroo kuuluvasti sileitä, hyvinhoidettuja käsiään, niin hän tekee ollessaan kylläinen ja tyytyväinen.

MILLE KUNINGAS NAUROI NIIN SYDÄMELLISESTI?

Mariagerissa seisoo lääninhaltija Jörgen Lykke valmiina ottamaan vastaan Hänen Armonsa kuninkaan.

Heti kun hän näkee korkean vieraansa, huomaa hän, että huhu on puhunut totta, kuningas Kristian on sen näköinen kuin olisi onnettomuuden lintu katsonut hänen ikkunastaan. Hän on sairas, hänen elämänrohkeutensa on niin monen Euroopan kruunatun pään poismeno katkaissut. Kaarle keisari on kuollut luostarissaan, Henrik toista kohtasi äkkikuolema hänen iloisimpana hetkenään, eräissä turnajaisissa, jotka hän asetti kaiken muun urheilun edelle. Verinen Maria on kuollut, Egmont ja kreivi Horn häpeällisesti teloitetut Alankomaissa, jossa Alban herttua harjoittaa hirmuvaltaa! Rakas Martti Luther on kuollut aikaa sitten, Ruotsissa Kustaa Vaasa on sairas ja vanha!

Voi, kuka on pitävä suojelevaa kättään vapaan valtaistuimen yllä Pohjolassa, kun hän on poissa!

Henkilökohtaiset surut vaivaavat häntä myös, sen näkee hänen huolestuneesta, melkein kyyneleisestä katseestaan. Tosin hän on armollinen vieras Jörgen Lykken luona Overgårdissa ja kiitollinen kaikesta siitä

ystävällisestä huolenpidosta, jota hänelle joka taholta osoitetaan. Mutta hänellä on kiire Viborgiin, jossa hän on sopinut kohtaavansa jyllantilaisen aateliston.

Kun hän saapuu sinne iltapuolella, on hän niin väsynyt, että hänen täytyy paneutua levolle. Mutta nukkua hän ei voi, hän lähettää hakemaan Jörgen Lykkeä. Kauan hän puhuu kahdenkesken uskotun lähettiläänsä kanssa. Sillä hän tietää, että tämä on viisas mies ja hyvin perehtynyt kaikkiin niihin juoniin, joita maanalaisesti punotaan valtakuntien välillä.

Ensinnä on huolestuttavaa, että Filip ilkeä ehti tuskin vapautua Englannin Mariasta, tuosta hirviöparasta, kun hän jo otti aviokseen sangen nuoren Elisabetin, Katarina Medicin tyttären — ja toinen Ranskan kuninkaan tytär sai Lothringin Kristinan vanhimman pojan! Aina onnistuu tämän juonia punovan naisen saada sukulaisia eniten paavilaisista ja sotilaallisesti vahvoista Euroopan hoveista — ja keisari Ferdinand on hänen enonsa!

Jörgen Lykke luo katseensa alas — hiljaisen arvokkaasti hän lähestyy sitä, minkä tuntee velvollisuudekseen lausua kuninkaalle.

— Kristinalla on erittäin pystyvä avustaja näissä avioliittoneuvotteluissa, aloittaa hän, mutta hän ei pääse pitemmälle, kun Hänen Armonsa rypistää kulmakarvojaan ja alkaa yskiä!

— Emme toivo teidän mainitsevan sitä nimeä, sanoo hän hengenahdistuksen vaivaamana. Mutta hän ei voi itse vaieta vaan huudahtaa kiivaasti:

— Tiedämme, että sekä te että monet valtaneuvokset pitävät Peder Oxea liian vaarallisena miehenä Kristinan hovissa. Ja olisipa vain kysymys hänen tileistään, niin antaisimme mielellämme hänelle anteeksi

— valtakunnan vuoksi. Mutta te tunnette toisen syyn, lääninhaltija — ja sen syyn vuoksi emme halua nähdä häntä niin kauan kun elämme.

Jörgen Lykke vaikenee kuuliaisesti — tavallaan kunnioittaa hän kuningasta tämän tahdonvoiman vuoksi. Peder Oxe on rikkonut sitä vastaan, joka on kuninkaalle pyhintä, hänen kuningatartaan ja aviopuolisoaan Jumalan edessä.

Kun kuninkaan yskänpuuska on ohi ja hän on pyyhkinyt suunsa, hän aloittaa jälleen:

Hänen riitaisa, nuori poikansa, Fredrik herttua tuottaa hänelle niin paljon huolta. Hän ei ole kuullut mitään prinssistä, joka nyt on pitkän aikaa elänyt sisarensa hovissa Saksissa! Hänen Armonsa on kirjoittanut niin vetoavasti Annalle ja vaaliruhtinaalle ja pyytänyt heitä puhumaan järkeä niskoittelijalle — ja saamaan hänet käsittämään, kuinka merkitsevää olisi joutua avioliiton kautta suhteisiin hyvän hallitsijahuoneen kanssa, kun hänet valittaisiin kuninkaaksi. Mitä voimaa toisikaan valtakunnalle, jos hän saisi Englannin Elisabetin ja kruununperillisen — ja Elisabet on jälleen saattanut voimaan Henrik kahdeksannen reformation. Tuo ainoa vuosi, jonka yksinvaltias kuningatar likipitäen on prinssiä vanhempi, ei kai mitään haittaa, hän on 26 ja prinssi 25 vuotias, mikä kuninkaallinen pari siinä olisi kansan katseltavaksi kruunajaispäivänä! Jos prinssi saataisiin matkustamaan sinne — niin komea ja kuninkaallinen nuori mies kuin meidän poikamme, tekisi kai hyvän vaikutuksen neitseelliseen kuningattareen, vai mitä arvelette, lääninhaltija?

Jörgen Lykke nyökkää myöntävästi, prinssi on totisesti sorea ja reima nähdä . . . hän ei sano mitään siitä, mitä hänen salaiset asiamiehensä puhuvat nuoresta kuningattaresta! Mitä tuohon neitseellisyyteen tulee . . .?

Kuningas hieroo käsiään saadakseen veren niissä virtaamaan.

— Kuinka rauhallisena voisikaan kuolla, jos... mutta sittenhän on tuo kohtalokas Anne Hardenbergin juttu...

Kuningas Kristianin ruumis on vedestä turvonnut ja alituinen yskä vaivaa häntä kovin. Mutta hänen toivonsa huolehtia kansastaan on suurempi kuin hänen rauhankaipuunsa, ja viimeistä hetkeään hän ei pelkää! Hän on antanut sielunsa Isän Jumalan käteen, Kaikkivaltias määrää hetken.

Hän saa joukon päällekkäin ladottuja tyynyjä selkänsä taa, se helpottaa hengitystä, ja nyt hän voi puhua miltei yhtä voimakkaasti kuin tavallisesti.

— Me pyydämme teitä, Jörgen Lykke, niin, otamme teiltä lupauksen, että matkustatte meidän sijastamme ja estätte Anne Hardenbergin saamasta valtaa nousta Tanskan valtaistuimelle. Sillä sitä vain hän haluaa. Sitä haluavat Hardenbergit. Ruotsissa Kustaa Vaasa otti puolisokseen aatelistyttäriä, ja vähempi ei kelpaa Hardenbergeille. Nyt he toivovat kuolemaamme — ja sitten se tapahtuu.

Kuningas väsyy pian, hän nojaa niskaansa taaksepäin, silmäluomet, jotka ovat niin ryppyiset ja punaiset, painuvat kärsivien, uupuneitten silmien ylle.

— Mutta poikamme ei tahdo kuulla mitään, jatkaa hän sitten taistellen ruumiillista heikkouttaan vastaan, ei mitä me sanomme, ei mitä hänen äitinsä, kuningatar sanoo. Hän on kuin poissa omasta itsestään, ja peikko on tullut hänen ruumiiseensa hänen sijaansa. Mutta hän ei usko taikuuteen eikä noitajuomiin — teidän ansiostanne, Jörgen Lykke.

Hänen armonsa hymyilee heikosti ja jatkaa huolestuneena:

— Jos hän nai Hardenbergien tyttären, seuraa siitä välittömästi, että veljemme Holsteinin herttua Adolf vaatii itselleen valtakuntaa omalta veljenpojaltaan, kuten tapahtui aikaisemmin, meidän isämme ottaessa kruunun kuningas Kristian toiselta. Oletteko ajatellut sitä, Jörgen Lykke?

Lääninhaltija nyökkää, hän tietää sen. Hän tietää myös, että Adolf herttua varustautuu valtaamaan Ditmarskin. Mutta hänen sotapäällikkönsä Daniel Rantzau värvää Saksassa enemmän joukkoja kuin tarvitaan tuon maankaistaleen valloittamiseen. Ja aina hän on ollut tyytymätön osuuteensa herttuakunnista.

— Siitä huolimatta, että sai itse valita, lisää Hänen Armonsa katkerasti. Ja Jörgen Lykkeä kohden kumartuen hän kuiskaa kädenliikkeillä selitellen:

— Vuosikausia on Adolfin päämääränä ollut Tanskan valtaistuimelle nouseminen! Miksi muuten hän, joka itse on luterilainen, toimisi niin innokkaasti paavillisten ruhtinaitten, keisari Ferdinandin ja kuningas Filipin hyväksi — itse katolilaiseksi tulematta. Mutta hän on sekä viisas että kunnianhimoinen, hän odottaa meidän kuolemaamme. Silloin hän antaa paavillisten ruhtinaitten tukea häntä sotajoukoillaan, eikä Tanskan kansa tule pelkäämään luterilaista kuningasta tai nousemaan häntä vastaan — ja kun hän istuu lujasti valtaistuimellamme, kiittää hän avusta kääntymällä paavilaisuuteen, ja niin on Rooma voittanut takaisin kadottamansa.

Ymmärrättekö, Jörgen Lykke?

Kyllä, kyllä hän ymmärtää. Perustellulla syyllä on Adolf herttua kieltäytynyt tekemästä läänitysvalaa veljelleen kuninkaalle. Syventyneenä ajattelemaan, mikä kohtalo odottaa valtakuntaa, jos Kristian kuningas kuolee, Jörgen Lykke sanoo, että hänen kuten useim-

pien muitten suurin pelko kohdistuu vangittuun Kristian toiseen — jota tuskin enää voi pitää vankina, koska hän viettää vapaata ja rauhallista elämää Kalundborgin linnassa, vaikka onkin vartioituna. Hän on vanha nyt ja on luopunut vaatimuksistaan valtakuntaan. Mutta sitä eivät ole kirotut tyttäret tehneet — Kristinan pojan, Lothringin nuoren Kaarle herttuan he haluavat nähdä isänsä valtaistuimella.

— Siitä juuri halusin myös puhua kanssanne, lääninhaltija, kuiskaa kuningas. Siltäkin taholta uhkaa paavilaisuus. Katarina Medici on Ranskan inkvisitiotuomioistuin, miksi arvelisitte hänen haluavan pyrkiä täällä — jos hänen tyttärestään Claudesta tulee Tanskan kuningatar?

Kuningas huokaa hyvin syvään.

— Ihminen viivyttelee kuolemaansa, kun tietää puolet kansasta joutuvan makaamaan ruumiina hänen arkunkannellaan, paavilaisuuden saavuttavan jalansijaa ja monta vuotta kuluvan, ennenkuin maa saa takaisin, minkä se on menettänyt.

Hän vaikenee. Sulkeutuneitten silmäluomien alta kierii kaksi kirkasta kyyneltä silmäkulmista, kuolemanväsyneenä lepää niska tyynyjen tuella.

Mutta hänen täytyy taas puhua, huolet pyrkivät tukehduttamaan hänet pahemmin kuin sairaus.

— Maa tulee jälleen jakautumaan kolmeen osaan kuten kaksikymmentäviisi vuotta sitten, kun sen veri valui virtanaan! Senjälkeen Jumala soi meille armon nähdä maan kukoistavan, vauras se on ja valtakunnan raha-asiat on hyvässä järjestyksessä — ja sen tunnustuksen olette ainiaaksi saava, Jörgen Lykke, että aulis mies te olitte lainaamaan, kun olimme pahimmassa ahdingossa.

Ja sitten — kuukauden, tai parin, kolmen päästä, kun olemme sulkeneet silmämme!

Kuningas kiemurtelee ja kääntelehtii tuskissaan pieluksillaan.

— Miten voimme rauhassa levätä haudassamme, jos kuulemme yllämme sodan basiliskin polkevan maata ja tiedämme, että tuhannet talot palavat, tapot, laittomuus, ryöstöt ja naisten raiskaus leviävät!

Ooh!

Ja kaikki tämä sen vuoksi, että turhamainen nainen himoitsee kruunua! Ja meidän poikamme on teeskentelijättären hovinarri — sillä ei tämä suinkaan ole rakastunut häneen, vain hänen purppuraansa.

Kuningas liikkuu rauhattomasti, ja hänen muuten niin suora katseensa häilähtelee eikä uskalla suuntautua Jörgeniin, hänellä on jotakin sydämellään, jotakin, mitä sanoakseen hän on kutsunut Jörgen Lykken, mutta hän ei saa sitä huuliltaan.

Ja Jörgen Lykke istuu miettivänä ja pohtii niitä vaaroja, joita kohden valtakunta tiettävästi käy. Ei ole vain ulkonaisia vihollisia, vaan irralleen päästetty kansa kuten kerran aikaisemmin hänen aikanaan. Hän näkee Vitskölin kirkon runneltuna ja Pyhän Äidin ja Lapsen hangon lävistämänä, syvällä sisimmässään hän näkee Insula Virginian uivan illassa Limvuonon opaalinvärisillä laineilla, näkee sen kukkivan ja viattoman ihanuuden. — Ja toinen kuva työntyy sen eteen, sureva puu ja sen palaneet oksat, kaikkialle leviävä rappio... ooh, hän on kuten aina on ollut sodan hävittävän jumalan vihaaja, halveksija...

Äkkiä kuningas tarttuu hänen ranteeseensa.

— Lääninhaltija! uskokaa, että olemme kadottaneet järkemme, jos haluatte, mutta — jos vangittu kuningas kuolee, on siltä taholta uhkaava vaara torjuttu.

Hänen arka katseensa tutkii Jörgen Lykken silmiä nähdäkseen, löytääkö hän niistä saman kirouksen, joka kiduttaa häntä itseään.

Mutta niin ei tapahdu. Hänelle vastaava ääni on viileä ja mietteliäs.

— Kristian toinen on 77 vuotias, se on tomun ikä. Jollei hän itsestään kuole ennen Teidän Armoanne, kuolee hän pian sen jälkeen.

Kuninkaan pää painuu syvään, mutta hänen suljetut silmämunansa värisevät. Ja kuiskaten hän pyrkii purkamaan suuren ahdistuksensa.

— Meidän on itsemme kuoltava — emmekä me pelkää kuolemaa. — Jumala on oleva armollinen tuomari meille kaikille. Mutta on aikoja, lääninhaltija, jolloin ikävöimme tätä ainoata: jättää kaikki Kaikkivaltiaan käteen ja antaa hänen, joka yksin tietää, määrätä... ja silloin sanomme sisimmässämme: Niin, se on helpointa! Antaa kaiken mennä menoaan, antaa valtakunnan joutua ryöstettäväksi etelästä pohjoiseen, pienten lasten menettää isänsä, nuorten neitseitten häväistyinä kantaa palkkajoukkojen jälkeläisiä, antaa kaiken tämän tapahtua ja sanoa: se on Herran tahto, kyllä se jotenkin koituu hyväksi.

Emme voi sitä, lääninhaltija, tunnemme olevamme pelkuri, jos niin teemme.

Mitä varten antoi Jumala meille älymme? — Siksi että tekisimme sitä, mikä koituu turvattomien turvaksi.

Vihdoin Hänen Armonsa kohottaa jälleen katseensa.

— Uskotteko Jumalaan, lääninhaltija — ei, tiedämmehän, että ette sitä tee.

Jörgen Lykke vastaa harkiten:

— Kyllä, uskon Jumalaan — koska en voi olla sitä tekemättä — uskon, vaikka en tahdokaan uskoa.

Kuninkaan kasvot kirkastuvat.

— Mutta teidän täytyy kumminkin!

— Niin — mutta se ei merkitse, että olisin iankaikkisuuden valtakunnan hallitsevan ruhtinaan ihailija.

Hänen Armonsa pyyhkäisee kädellään hikistä otsaansa.

— Jörgen Lykke, soisimme mieluummin, että ette rienaisi — tänä hetkenä, joka on meille niin raskas... Tahdotteko muistaa, että olemme luvanneet vanhalle Kristian toiselle kuninkaalliset hautajaiset — kun niiden aika tulee.

— Kyllä, Teidän Armonne.

— Ja — hän katsoo jälleen alas, hänen sanansa tulevat empien — mitään väkivaltaa ei tule tapahtumaan vanhalle miehelle?

— Ei, Teidän Armonne, ei kukaan, ja vanha mies vähinten, tiedä itse, onko kuolema muuta kuin iän vaatimus. Ja kuka tietää, ehkä vanha mies nukahtaa surusta ja murheesta, kun hänen kuningastaan ei enää ole.

— Ja Anne Hardenberg? kysyy kuningas hetkeä myöhemmin.

Silloin hymyilee Jörgen Lykke.

— Anne Hardenberg ei pue ylleen purppuraa niin kauan kuin minä elän.

— Silloin suokoon Jumala pitkän iän teille, lääninhaltija. Me luotamme teihin! Ei ole milloinkaan ollut syytä muuhun. Muistatteko, kun Henrik kahdeksas oli hyljännyt Anna Cleven heti hänet saatuaan, ja te matkustitte meidän asioissamme Englantiin — eikä siellä syntynyt mitään naimakauppaa Henrikin ja Lothringin Kristinan välillä. Miten saitte oikeastaan aikaan sen?

Jörgen Lykke kumartuu Hänen Armonsa korvan viereen ja kuiskaa.

Kuninkaan kasvot kirkastuvat, on kuin ne laajenisivat, silmät avautuvat, ne ovat valoisat, hän panee käden rinnalleen ja nauraa, niin että koko hänen ruumiinsa tärisee!

Niin, hän nauraa niin sydämellisesti, että hänen täytyy yskiä, ja lima irtaantuu ja hengitys helpottuu tämän siunatun, pulpahtelevan naurun ansiosta. Hän yrittää hillitä sitä, mutta se alkaa jälleen.

— Sepä oli kepponen!

— Niin, nyt siis ymmärrämme, ettei rouva Kristina sopinut Henrik kahdeksannelle.

Ja nyt nauraa Hänen Armonsa jälleen.

Syvältä pielusten välistä hän katsoo ylös.

— Luuletteko, että voitte pitää hänet vastedes poissa kimpustamme?

— Niin kauan kun hän luottaa siihen, että olen hänen liittolaisensa, voin sen helposti taata, nauraa Jörgen.

Hänen Armonsa huokaa.

— Te olette viisas, Jörgen Lykke! Te olette viisas. Jos rakas poikamme vain saa muutamia teidän kaltaisianne avustajia, saa Tanska ehkä lempeät elinehdot hänen valtikkansa alla.

Antakaa meille kätenne, että aina tahdotte olla hänelle yhtä uskollinen palvelija ja ystävä kuin olette ollut meille. Ja jos hän taipumattomuudessaan loukkaisi teitä, luvatkaa olla kärsivällinen häntä kohtaan viimeiseen saakka — meidän vuoksemme!

Jörgen Lykke ja kuningas puristavat lujaan toistensa käsiä, ja kuningas kysyy:

— Jos voisimme ilahduttaa teitä jollakin vastapalveluksella, lääninhaltija, tekisimme sen mielellämme.

Jörgen Lykke kiittää, mutta ei hänellä ole mitään, hän ei tarvitse mitään korvausta ilahduttaakseen Her-

raansa. Hän pyytäisi kumminkin mielellään Hänen Armonsa kirjettä, että Svingelbjergin kirkko saataisiin purkaa. Se on vanha ja hyvin huonossa kunnossa ja rappeutunut, svingelbjergiläisillä ei ole voimia sen ylläpitämiseen. Jonakin kauniina päivänä se romahtaa ja murskaa kirkossa olijat.

Hänen armonsa käy miettiväiseksi.

Anteeksipyytävästi hän sanoo:

— Rakas lääninhaltija, ottakaa rahaa meidän varoistamme ja rakentakaa tukipilareita kirkkoon — mutta nykyisenä aikana näemme sangen vastenmielisesti, että kirkko puretaan ja hajoitetaan. On totta, että olemme kieltäytyneet ottamasta pappeja neuvostoomme, mutta tämä ei ole tapahtunut pahansuopeudesta, vaan sen vuoksi, että arvelemme Jumalan sanan julistajilla olevan kylliksi työtä virkansa hoitamisessa, jos sen on tunnuttava kansan elämässä. Jumalan, meidän Herramme huoneita pidämme arvossa ja kunniassa, hänen asuntonsa on seisottava — samoin kuin me nöyrästi toivomme, että meille on asuinsija valmistettu Hänen taivaassaan.

Antakaa kirkon olla pystyssä, lääninhaltija — kun meitä ei enää ole, voitte puhua asiasta poikamme kanssa.

Lääninhaltija kumartuu suutelemaan kuninkaan hervotonta, sairaalloisen kalpeaa kättä.

Hänen lähdettyään Hänen Armonsa hymyilee maatessaan pieluksillaan.

Olipa se kepponen...

— — —

Sinä yönä ojentautui Svingelbjergin kirkko.

Se oli torjunut korskan Bunderupin ensimmäisen hyökkäyksen.

IHMISSUSI

Vielä lepää siunauksellinen rauha Tanskanmaan yllä.

Koko maa kasvaa vauraudessa ja kauneudessa. Vieläpä Bunderupin linnanpuiston puut imevät rauhallisen mullan helmasta itselleen tuuhean lehvistön. Avarat latvukset suovat suojaa visertäville pikkulinnuille ja niiden piipittäville poikasille. Tuuli tarinoi lehvistössä.

Kukkatarhassa kukkii myrtti, Kristuksen verenpisarat riippuvat ruohonohuista oksista, tuhat kultapyörää leimuaa marmorimaljoissa, nelijalkaisten eläinten ja lintujen, jänisten ja fasaanien muotoisiksi leikeltyjen myrttien ympäröiminä. Kiemurtelevassa joessa ja tekolammessa, jossa „Dotterhuus" sijaitsee pienine, veteen johtavine pengermineen, kasvavat lumpeet, sananjalat ja korkeat, siniset kurjenmiekat. Joutsenparvet liukuvat äänettömästi valkeitten kaarisiltojen alitse. Pöyhkeät riikinkukot seisovat nurmikolla ja levittävät äkkiä koko höyhenloistonsa väririkkauden.

Jörgen Lykke kuljeksii mielellään yksin sypressikujissa. Rauhan vuosina Jörgen Lykkellä on joskus ollut aikaa omalleen, paljon hän on tilannut tai tuonut

mukanaan Hollannista ja Italiasta, parsaa ja maa-artisokkaa, siemeniä ja kukkasipuleita, mutta minkään hoitamista hän ei ole niin lämpimästi pannut puutarhurin sydämelle kuin tekosaarensa, Insula Virginian. Se on hänen lemmikkinsä, ja se on niin kaunis pienine valkeine temppeleineen, jossa on kolme toinen toisensa ylle kohoavaa kupoolia, kaksi pienempää ja yksi suurempi. Temppelin ympärillä sijaitsee neljä solakkaa kellotornia ja matalien, pyöreälatvaisten lehtipuiden muodostama lehto, jossa rungot ovat tasaiset kuin pilarit. Mantelipuita ja viikunoita ja walesialaisia kirsikoita loihditaan täällä kasvamaan, ja viinirypäleet paistattavat päivää kallisarvoisten ikkunalasien alla. Saarella on tekolähde ja tekokallio, siellä kohoaa eräs Matsin teos, kaunis, nuori liehuvavaatteinen tyttö. Jumalaisen kainouden ja hädän valtaamana hän painaa kädellään rintaansa, ja toinen jalka on koholla pakoon pyrkimässä ... se on nymfi Kastalia, eteenpäin kumartuneena, valmiina syöksymään lähteeseen Apollon pyydettä paetakseen.

Mats on veistänyt hänet kalkkikiveen — Helle Hakin mukaan, jota niin liikutti säikkyneen neidon surullinen loppu!

Kukaan ei milloinkaan ole kuullut Jörgen Lykken sanallakaan mainitsevan, minkä vuoksi hän niin mielellään oleskelee täällä — tai että hän ihastui niin Insula Virginiaan, Kaarlein luostarisaareen nuorena junkkerina, siksi että hän siellä saavutti puhtauden omassa itsessään! Mikä lyhyt satu. Raaka kapakkatyttö tarttui hänen sielunsa kieliin, kun ne olivat hienoimmin viritetyt, ja se maksoi hänelle hänen henkensä.

Insula Virginiassa hän näki ensi kerran Ethelredan.

Muisto vain on jäljellä — koskemattoman neitsyyden tulililjanpunainen kuva — rauhallinen, valkea

tamma, risainen, koria kantava poika, ohjaksia pitelevä sillimaha, haukkuvat koirat ja kirkuvat papukaijat! Ja hevosen selässä istui hän. Hiusten rovionpunan kehystämät, hienot, nuoret kasvot, Kaarlein suloiset hymykuopat poskissa ja leuassa, kullanruskeat silmät, jotka hymyilivät niin lämpimästi, solakka, nuori vartalo, joka keinui hevosen rytmin mukaan, tulipunaisen, ohuen silkkihameen laskeutuessa pitkälle yli hänen jalkansa. Milloinkaan ei polttavampi tulenlieska ole ympäröinyt kylmempää neitoa! Kaikki myöhemmät muistot — hänen surkea hääyönsä — hänen avuttomasti janoava sydämensä! — jäätikkö on peittänyt jokaisen muiston!

Kuin Kastalia pakeni Ethelreda häntä — tuleen — tai minne?

Jos hän ja lapsi palaavat, on hän kieltävä molemmat, mikään ei voi todistaa hänen oikeuttaan.

Vain ensi kohtaus oli suloinen! Ennenkuin hän vielä tiesi, että neitoa oli mahdoton voittaa, ennenkuin hänen kaipuunsa makasi kuin orja tämän jalkojen juuressa, ennenkuin hänen sielunsa sai vahingon itsepintaisista rukouksistaan.

Merkillisen sateinen syksy seuraa kaunista kesää, se raivoaa vimmatusti ikäänkuin se ei voisi tehdä kylliksi vahinkoa, ei kyllin nopeasti loukata, raastaa ja tahria maan kaunista pukua.

Gunderupgårdin leski, joka aina on mielisairaan luona ja huolehtii hänestä öisin, järjestää jonkun piioista istumaan luonaan, sillä hän ei ollenkaan uskalla olla yksin. On kuin monet vihaiset koirat vinkuisivat ilkeästi ja ulvoisivat joka-ainoana yönä! Ja siitä saakka kun linnantuvan väki näki kauhean ihmissuden juoksevan puistossa, toinen takakoipi törröttäen

suorana kuin häntä, kuten ihmissusien tapa on, sen jälkeen ei kukaan jää vapaaehtoisesti Bunderupiin. Sillä juuri sen näköinen on piru.

Mutta jestas sentään, älkää sanoko mitään lääninhaltijalle, sillä jos juttu tulee hänen korviinsa, haukkuu hän heitä juoruakoiksi ja taikauskoisiksi mustiksi munkeiksi, ja kauhean jumalaton hän on, eikä kukaan ihmettele, että hän juoksentelee ihmissuden hahmossa, kun hänellä on asiaa paikkoihin, joissa sellaiset pedot ovat kotonaan. Mihinkään hän ei usko, ei siihen, mitä Mats Grönning saarnaa eikä Sanaan! Joku kysyi häneltä, eikö hän uskonut sitäkään, että basiliski syntyy munasta, jonka vanha kukko on muninut tallilantaan, ja sille hän nauroi täyttä kurkkua ja vastasi, että jos he löytävät sellaisen munan, niin pitää heidän vihdoinkin tuoda se hänelle, sillä suurella innolla hän haudotuttaisi siitä basiliskin, silloin hän ei tarvitsisi muuta talonvahtia.

Ja edeskäypäpiika, joka palvelee herrasväen pöydässä, on omin korvin kuullut hurskaan Jörgen Friisin, joka on entisen Viborgin piispan veljenpoika, kysyvän häneltä, eikö hän myöskään uskonut raamatun sanaa, että Lotin puoliso muuttui suolapatsaaksi! Ja silloin nauroi lääninhaltija niin pilkallisesti ja sanoi, että jos hän olisi löytänyt hänet, niin hän olisi ottanut hänet mukaansa kotiin ja pannut hänet nautojen eteen soimeen, kun ne rupesivat kaipaamaan suolaa! Sillä hänenhän täytyi olla oikea toiveneito heidän nuoltavakseen.

Mutta lääninhaltija tulee taipumaan, sen hän saa tehdä. Jumala ei anna itseään pilkata, ja jestas sentään, miten se ulvoo! On hyvä asia, ettei Jörgen Lykke milloinkaan ole kitsas, he saavat juoda niin monta

ruukullista makeaa muskottiviiniä kuin haluavat — anna meille vielä ruukku lisää, pikku Marine.

Huhu ihmissudesta tulee Beate rouvan korviin. Että puhe tuosta ilkeästä eläimestä oli loukkaus hänen miestään kohtaan ja todisti rahvaan pahansuopeudesta lääninhaltijaa vastaan, sen hän heti ymmärsi. Viivyttelemättä hän meni suoraan Jörgen Lykken luo, hentona, hienona ja muuttumattoman kalpeana hän seisoi kirjoituskammion oven sisäpuolella.

— Kansa puhuu asioita, jotka käyvät kunniallenne, herra!

Jos hän oli luullut lääninhaltijan käyvän väkensä ja ympärillä asuvan rahvaan kimppuun, erehtyi hän. Jörgen Lykke katsoi hetken häneen — ei toki, ei häneen, sillä hänen kylmät, siniset silmänsä eivät milloinkaan näe Beatea, hänen puolisoaan; suoraan hänen lävitseen hän näkee heidät, jotka ovat kuljettaneet pahoja puheita.

Ja tällä kertaa lääninhaltija todella uskoo ihmissuteen.

Äkkiä hän seisoo linnantuvassa, pitkänä ja mahtavana, pukeutuneena pähkinänruskeisiin ommeltuihin sukkiin, sillä ne ovat lämpimämmät kuin silkkiset, kudotut, ja yllään vihreä samettipuku, jossa on vadstenapitsejä rypytettyjen hihojen suissa, päässä ohut, kudottu huppu ja sen yllä baretti, sillä sitä vaatii hänen arvonsa.

Kun hän vain mainitseekin ihmissuden, alkaa huono omatunto hiipiä varjonaroin lukinkoivin pöydänreunoja ja seinäpenkkejä pitkin. Mutta hän ei karju, hän ei hauku eikä paukuttele piiskaa, hän ei kiinnitä jäätävää katsettaan väkeensä, kuten hän tekee pahimmillaan ollessaan. Ei, hän hymyilee salaperäisesti ja kuu-

lustelee, kuka on nähnyt ihmissuden ja missä? — se oli siis puistossa vallihaudan sisäpuolella? Vai niin, niin siis oli. Mutta silloinhan ihmissusi on yhä hänen maillaan, sillä he tietävät kai hyvin, ettei sellainen peto pääse juoksevan veden yli!

Ja silloin on hänen tahtonsa — ja kun Jörgen Lykke kuuluttaa, että tämä tai tuo asia, joka on hänen tahtonsa, on toteutettava, silloin itse kullekin on selvää, että mikään muu ei ollenkaan voi tulla kysymykseen.

Nyt on hänen tahtonsa että ihmissutta on ajettava takaa ja pyydystettävä se.

Kukin saa määräyksensä, talonväki ja rahvas kokoontuu linnanpihalle, kaikki he ovat puhuneet ihmissudesta, he tietävät sen olevan juoksevan veden ympäröimänä, katsokaa nyt, että pyydystätte sen! Jörgen Lykke aikoo lahjoittaa sen nahkan kuninkaalle, sillä se on ensimmäinen ihmissusi, mikä milloinkaan on tapettu.

Ulos puistoon! Kaikki!

Puhaltaa jäisen pistävä ja kuiva tuuli, joka lävistää jokaisen vaatekappaleen, ja marraskuun märkyys on liottanut mullan, siinä on raskasta rämpiä, kun pitää liikkua nopeaan. Ja nopeaan on liikuttava. Lääninhaltija, hänen voutinsa Wolluf Hanyngh ja hänen muskettisoturinsa ajavat metsästävää laumaa ratsain.

He ajavat heitä kuin nautoja ruoskanläimäyksin ja huudoin ympäri puistoa, pitkin pehmeää multavallia juoksuhaudan ympäri — Hei! ylös! ylös vallille ja katsokaa, ehkäpä saatte pedon näkyviinne sieltä — ylös . . . !

Rahvas ja linnanväki, naiset ja lapset rämpivät märässä savimaassa polvia myöten, muutamat takertuvat siihen eivätkä pääse irti. Heidän päittensä yllä paukkuu ruoska — älkää seisoko siinä nukkumassa, ihmis-

susi juoksee kolmella jalalla, ei se pääse niin nopeasti eteenpäin, ettette saavuttaisi sitä!

— Vai niin, eikö peto ollutkaan siellä — etsikää sitä sitten joesta, ehkä se on piiloutunut johonkin koloon joenäyrääseen kuten kravut! väkijoukkoa ajetaan kahlaten jokea pitkin, jossakinhan ihmissuden täytyy olla, koska he ovat nähneet sen, neljäs jalka törröttämässä takana kuin häntä! — tartu sitä häntään, ukkeli, kunnostaudu nyt tohvelintekijän Kaisa, liikuta koipiasi, vyöntekijä, ulos jokeen pyykkimuija, sinä olet tottunut veteen, tongi lehmänlantaa, kokkipoika, sinähän näit myös pedon, sinun täytyy tuntea se, mars kaislikkoon, kuppari, jos lisko puree sinua, niin olethan tottunut näkemään verta, kuljetko unissasi, karjakko, pylly pystyyn, kehruutyttö, sinä olet tottunut siihen, että kaikki pyörii.

Vielä illan pimettyä lääninhaltija jatkaa hurjaa ihmissuden ajometsästystä, pimeässä ja mudassa, pensaitten ja taittuneitten oksien yli hoippuvat loiset ja pyykkimuijat, kutojat ja uunipiiat ja päiväläiset, siinä on puhkimista ja itkua ja surkeutta, sillä jokainen on saanut naarmuja ja satuttanut itsensä ja tahrautunut vereen ja multaan.

Lauma, jolle lääninhaltija puhuu torninportailta, on aivan uuvuksissa ja pökerryksissä. Kas, jos he olisivat pyydystäneet ihmissuden, olisi hän tarjonnut heille lämmintä olutta ja leivonnaisia. Mutta kun he eivät ole saaneet sitä kiinni, ei ole mitään palkittavaa. Voisihan jotakuta onnistaa vielä niin, että hän taas näkee ihmissuden, ja niin pian kun asia tulee hänen korviinsa, komennetaan heidät jälleen samaan ajojahtiin, ja silloin hakeminen kestää päiviä, jopa viikkojakin, jos tarvitaan, sillä silloin se on saatava kiinni — ja nyt saatte mennä!

Jollakin kierolla tavalla lienee ihmissusi sittenkin päässyt juoksevan veden yli, sillä kukaan ei enää nähnyt sitä.

Talvi-iltoina sattuu lääninhaltija joskus oleskelemaan pienen Kristian junkkerin tornihuoneessa, ja sinne kerääntyy silloin koko hänen perheensä. Se on talon lämpimin huone, sillä lääninhaltija on antanut muurata sinne kaksi takkaa, niissä on runsain leikkauksin koristellut sivut; hopeiset hiilihangot, pihdit ja hopeavartiset palkeet välkkyvät tulen hohteessa. Toisen takan ääressä istuu aina talon herra — uudessa nojatuolissa, jonka pieni Kristian junkkeri on varustanut Lykkein vaakunalla ja muuten koristanut hurjalla, villin mielikuvituksellisten, kielensä suusta ojentavien päitten orgialla. Kun Kristian saa antaa käden kulkea niinkuin se haluaa, ei ole mitään loppua sen rikkaudella — ja mieluiten hän luo mielikuvituskuvia, hullunkurisia, groteskeja, kaameita, kaikkia sekaisin.

Jörgen Lykke hymyilee niille ja tulee joskus miettiväksi. Hän on myös käynyt tervehtimässä mielisairasta poikaansa Hansia, joka ei tunne häntä, eikä ketään. Kauan ja ajatuksiinsa vaipuneena on Jörgen seisonut ja katsellut laihaa poikaa, joka nojaa pieluksiinsa, mehuttomana kuin kaisla ja mantelinvalkeana. Vaikka pojan isot, ruskeat silmät eivät tunne ketään eivätkä näe sitä, johon ne suuntautuvat, ovat ne avoinna, ja mittaamaton on hätä ja puristava raskasmielisyys, joka lepää sielun syvässä vankiluolassa! Rihmankapea, voimaton käsi kuljettaa puuhiilen palasta ympäri, yhä ympäri, paperilla, jota Kristian aina hankkii veljelleen. Ja milloinkaan katsomatta, mitä tekee, piirtää hän liidulla saman kuvan, saman parrakkaan assyrialaisen

kuninkaanpään, jonka pyöreät, ruskeat silmät muistuttavat hänen omiaan.

Jörgen Lykke on varovasti kädellään sivellyt pojan niskaa, ruskea, silkinhieno tukka muistuttaa Kristianin hiuksia, mutta se on aina kuumeisen kostea. Pojasta ei huomaa, tunteeko hän käden pehmeästi ja hiljaa liukuvan päätä pitkin, mutta kumminkin käy valtaneuvos usein mielisairaan poikansa luona.

On kuin kaikki Jörgen Lykken lapset olisivat saaneet isän sen kerran jälkeen, jolloin hän painoi Kristianin pään rintaansa vastaan, mutta pieni, kyttyräselkäinen junkkeri on edelleen isänsä lempilapsi.

Mutta Jörgen Lykken lapset eivät koskaan tule häntä oikein lähelle. Kauan he ovat huomanneet, että hän harvoin on hyväilevainen, pikemminkin vain hänen katseensa on täynnä ystävällisyyttä. Eikä ole mitään, jota he saattaisivat osoittaa eivätkä saisi.

Perheenisällä on erikoisuuksia, joita he kunnioittavat. Hän ei siedä, että kukaan koskettaa häntä. Eihän hän voi olla Isäjumala itse eikä rakas Vapahtaja, jota he itse ja heidän äitinsä Beate rouva joka aamu rukoilevat polvistuneina ja kädet kohotettuina. Kumminkin on isä melkein samaa suuruusluokkaa, maailmallinen jumala, jumala, jota he rakastavat ja kunnioittavat, jota kohden he kohottavat katseensa ja jota kuuntelevat, sillä hän tietää kaiken, mitä maailmassa on.

Tästä kiitollisina he tulevat hänen luokseen pienine lahjoineen kuin uhraamaan auringolle, joka loistaa heidän pieneen maailmaansa ja päivittäin rikastuttaa sitä uusilla riemuilla, kun se on kotona. Mutta joskus se on Puolassa, joskus Espanjassa, Lyypekissä tai Englannissa ja usein Köpenhaminassa. Mutta milloinkaan se ei nouse kodin ylle tuomatta uutta lahjojen lähdettä,

aina uusinta, sellaista, joka yllättää, suo ajatusten ja keskustelun aihetta ja silmäyksen siihen maailmaan, josta se saapuu.

Talven pimeys lepää kuin musta lampaanvilla linnan yllä, isoista metsistä vallihaudan takaa kuuluu susien ulvontaa, palelevana kulkee vartija kierrostaan katetussa tornikäytävässä. Linnantuvasta tunkeutuu melua ja rähinää, kun asemiehet painivat. Pitkin muuria riippuu pikisoihtuja rautarenkaissa, sillä lääninhaltija ei halua sitä harmia, että hänen seurueensa yks'kaks' saisi maata sääret katkenneina kaaduttuaan humalapäissään pimeässä.

Kristianin tornikamarissa on hyvin lämmin, sillä takoissa palaa tuli yötä päivää. Siellä on valoisampaa kuin missään muualla, sillä seinillä riippuu runsaasti kullattuja levyjä, lyhyissä kannattimissa on vahakynttilät, joiden valo heijastuu kultauksesta. Niiden välissä riippuu kallisarvoisia maalauksia, Dűrerin, Holbeinin, Tizianin ja Leonardo da Vincin mestariteoksia — eniten viimemainitun, jonka Jörgen Lykke asettaa kaikkien muitten mestareitten edelle. Nämä ovat kallisarvoisimmat lahjat, jotka hän itse ottaa mukaansa rujolle pojalleen.

Tornikamariin kokoontuvat lapset sekä Beate rouva ja ne hänen palvelustyttönsä, joitten puhdetyö saattaa käydä äänettömästi. Mats Kattovalkea ja Biörn Andersenin pienet tyttäret, joita kasvatetaan Bunderupissa sen vuoksi, että Sitzele Ulfstand on heikko terveydeltään, Helle Hak, jota isä ei siedä nähdä Fovlumklosterissa, koska hän saapui maailmaan surkeana tyttölapsena. Nuori Albrecht Skeel, joka on niin kuriton, että häntä saattaa pelätä, ja maatuomari Axel Juulin Niels, joka on jokseenkin samanlainen, on asetettu lääninhaltijan lujan holhouksen alaisiksi ja vihdoin Erme-

gaard Gyldenstiern, joka on hyvin ajattelevainen lapsi ja saa olla mukana, kun sangen lahjakas ja oppinut Jens Durup opettaa Kristian junkkerille latinaa.

Nojatuolissaan istuu perheenisä ja lukee. Ynge Biörnintytär on vain kuusivuotias ja hänellä on jo Himmersysselin parhaimman vaimonalun maine, sillä hän tietää kaiken, mikä on hyödyllistä ja hyvää kodissa. Näppärästi ja sanaakaan lausumatta hän kantaa ison, litteän nahkatyynyn seinäpenkiltä tuoliin ja koettaa työntää sen perheenisän selän taa. Hän saa omenan, jonka tämä ottaa tuolin käsinojalokerosta, ja hän punastuu, sillä hän ei tehnyt sitä kiitoksen vuoksi. Pikku Kristine, joka on viluinen kuten isänsä, istuu hänen jalkojensa juuressa takan edessä, miltei moniin hameisiinsa uponneena, aivan kuin aikuinen. Hän on hyvin tarkka saamaan ne ylleen, sillä hän tahtoo olla ylhäinen. Pienin, pikku Henrik, muistuttaa häntä hoikkana, hienona ja valkeaihoisena, hän on nelivuotias pallero kireissä, lakanpunaisissa housuissa valkeine silkkivöineen. Hän on koko linnan lemmikki, hyvämuotoinen ja pitkä hän on kuten isänsä — mutta hänellä on Brahein iloinen katse.

Kukaan ei ajattele, mitä Helle Hakilla on yllään, sillä hänessä ei ole mitään muuta kuin hiljaiset, siniset, ihmettelevät silmät ja pitkä, kiiltävä tukka, joka myös on niin merkillisen hiljainen, niin kermankeltainen ja vaalea. Aina hän hiipii Kristianin luo, sillä hän pelkää Ide Biörnintytärtä, joka on niin suulas ja teräväkielinen. Ide on äskettäin kihlattu Kyön Mikil Tornekrandsille, hänhän on jo seitsemänvuotias, niin että sehän oli jo vähällä jäädä myöhäiseksi.

Tämä on perheenisän leikillinen huomautus, ja Beate rouva, joka istuu ommellen pienenpieniä kultaterhoja valkeisiin hansikkaisiin, hymyilee myös ja ar-

velee, että Iden, joka on päässyt niin pitkälle pitäisi auttaa leikkisiskojaan saamaan kosijat.

Beate Brahe lausuu aina leikkipuheensa omalla hiljaisella tavallaan ja aina todistavat hänen sanansa hänen suurta oikeamielisyyttään, jota hän aina koettaa juurruttaa toisiin. Milloin hänellä ei ole huolia, on hänellä huumorintajua, ja hänen lyhykäiset huomautuksensa ovat nokkelia ja sattuvia. Mutta eräästä asiasta häntä ei millään ponnistuksilla saada luopumaan, hän käyttää rouvanhilkkaa, joka lähinnä muistuttaa säkkiä ja ulottuu aina korviin ja kulmakarvoihin saakka. Turkisreunus on hänen kaulansa ympärillä, valkea rintavaate on napitettu leukaan saakka, kasvot eivät ole paljon lapsenkasvoja isommat. Hänessä on itsepäisintä kunniallisuutta, mitä saattaa ajatella, ei ainoatakaan kultasormuksen, ketjun tai kaulakorun sovittavaa välähdystä. Mutta sellainen on kertakaikkiaan Beate Brahe, sellaisena tahtoo maan rikkain rouva kulkea päivän askareissa. Hänen silmänsä ovat kaikkialla, mikään ei saa mennä rempalleen, kaikki ihmisistä ja hautovista kanoista alkaen liinavaatekaappeihin ja silavatiinuihin saakka on hänen vireässä valvonnassaan.

Mats Vitsköl istuu pienen Hellen vieressä ja piirtää. Näyttää kuin hän piirtäisi Helle Hakin kuvaa. Mutta hän piirtääkin täydessä valaistuksessa, nojatuolissa istuvan lääninhaltijan kuvaa, ja Kristian hymyilee sille, mutta Helle Hak on henkilöitynyt vakavuus.

— Ettekö haluaisi lukea meille ääneen? kysyy Beate mieheltään ja tämä kohottaa kulmakarvansa kolmioksi.

— Pientä hartauskirjaa, vai mitä? sanoo hän pilkallisesti ja haukottelee suloisessa lämmössä. Ulkona kiertää myrsky ryskien tornia ja ulvoo kuin olisi sillä vilu ja se pyrkisi sisälle.

Beate rouva luo mieheensä varoittavan katseen. Milloinkaan hän ei uskaltaisi huomauttaa hänelle hänen uskon puutteestaan, mutta hän levittää suojaavat siipensä lastensa ylle, heitä ei mikään jumalattomuus saa turmella. Sillä kukaan ei tunne tulevia aikoja. Kaikissa maissa palavat noita- ja kerettiläisroviot, ja vaikkakin rikas, mahtava ja vaarallisten tietojensa suojaama Jörgen Lykke välttyy tuntemasta liekkien nuoleskelevan jalkojensa pohjia, niin ei ole varmaa, että hänen lapsistaan tulee yhtä mahtavia kuin hän. Ja jos he silloin uskaltavat rienata hänen tavallaan, voi onnettomuus pian heidät tavoittaa.

Jörgen Lykke istuu äänettömänä ja lukee. Hänen kädessään on latinankielinen pieni anatomian „postilla", ja sen on kirjoittanut hänen ystävänsä, kuuluisa lääkäri Andreas Vesalius, johon hän tutustui Pariisissa. Jos on jotakin, mitä Jörgen Lykke toivoisi olevansa, niin hän haluaisi olla lääkäri. Hän on seisonut Vesaliuksen vieressä ja nähnyt hänen leikkaavan ruumista, jonka oli varastanut hirrestä. Sillä anatomia on suuri ja kauhea synti ja johtaa helposti kerettiläiskuolemaan, jos uskaltaa käyttää siihen ihmisruumiita. Suuressa kokouksessaan Paduassa Jörgen Lykke kuuli hänen sitten selittävän, mitä virheitä hänen edeltäjänsä Galen oli tehnyt sen vuoksi, että oli hankkinut tietonsa yksinomaan eläimistä, vaikka ihmisellä on oma olemuksensa . . .

Tämä pieni Andreas Vesaliuksen kirjanen on jälkikirjoitus hänen suureen, Stephen Kalkarin piirroksilla varustettuun anatomiseen teokseensa, ja Jörgen sai sen häneltä itseltään hänen ollessaan viimeksi Kaarle keisarin luona, jonka henkilääkäri Vesalius on.

Mutta hänen ystävänsä ei enää uskalla painattaa mitään julkisesti. Papisto odottaa kuolaavien koirien ta-

voin uhriaan, Espanjan inkvisitio kuumentaa jo kidutusrautojaan.

Tästä kirjoittaa Vesalius itse Jörgen Lykkelle. Milloinkaan hän ei tunne oloaan turvalliseksi, minä päivänä ja hetkenä tahansa hän odottaa joutuvansa pidätetyksi kärsiäkseen marttyyrikuoleman roviolla.

Jörgen Lykke rypistää nenäänsä kuin vihainen koira. Vieläpä lääkärikin, joka on ihmiskunnan hyväntekijä, kuuluu marttyyrien historiaan. Hänen paras ja lahjakkain ystävänsä, Michael Servetus poltettiin Genevessä! Koska hän oli verenkierrosta toista mieltä kuin papit — ja nyt, vain kuusi vuotta myöhemmin, ovat kaikki, myös papit, saaneet myöntää hänen olleen oikeassa. Mutta hänen luunsa eivät koskaan lepää hopealippaassa millään alttarilla eikä mitään muita ihmetöitä lueta hänen tekemikseen kuin ne, joita lääketiede on aikojen kuluessa suorittava lääkitsemisen ja parantamisen palveluksessa.

Servetus ei ollut vain lääkäri, hän oli uskontofilosofi, hän näki, missä kurjassa tilassa verentahrima, roviovimmainen, myrkynsekoittajien ja molempiin sukupuoliin kuuluvien huorintekijöiden maailma oli ja hän ehdotti kristinuskon uudistamista — Viennen valtakunnanneuvosto pidätti hänet heti ja vain Jörgen Lykken rikkauksien avulla hän pääsi pakenemaan. Mutta Genevessä saivat Calvin ja Melankton hänet kynsiinsä ja näiden molempien reformaattorien käsistä Jörgen Lykken ei milloinkaan onnistunut vapauttaa ystäväänsä. Suuret lahjat, suuri kaikkien tieteenhaarojen tuntemus, rehellinen sielu ja suuri lääkitsemistaito, kaikki oli perkeleestä, ja Servetus oli todellinen sankari, mitään hän ei halunnut peruuttaa oikeana pitämästään, ja hän valitsi kuoleman, hän kuten Ristiinnaulittukin.

Monia ihmisiä Jörgen Lykke on tavannut elämänsä aikana, ja monet heistä ovat nyt kuolleet, mutta Michael Servetus oli ainoa, jota hän piti suremisen arvoisena.

Heti kun tulee lämpimämpi, hän noutaa tänne toisen ystävänsä, Vesaliuksen. Täällä hänen tiluksillaan tämä voi elää vanhuusvuotensa rauhassa, täällä ei taivas punerru kerettiläisrovioista. Vain silloin jos paavilaisuus tunkeutuu maahan kirottujen Kristianintyttärien mukana, seuraavat sitä kidutus ja kerettiläispaalut, ja lienee kyllin, että vanhoja noitaparkoja poltetaan siellä täällä valtakunnassa.

Jörgen Lykke hymyilee — siinä hänessä kyllä on miehen vastusta. Hän tietää liian paljon kaikesta, vääristä amuleteista vääriin kruununperillisiin saakka.

Myös lääkäri Parélle Henrik kuninkaan hovista hän haluaa tarjota vapaan leivän ja rauhallisen vanhuuden Overgårdissa — pitkässä hänelle lähettämässään kirjeessä Paré kirjoittaa taikauskon lohikäärmeestä, jota on mahdoton voittaa sen vuoksi, että kaikkien maitten papit ruokkivat sitä päivittäin. Alituisessa hengenvaarassa Paré taistelee kuin hengen pyhä Yrjänä lohikäärmettä vastaan. Äsken hänellä oli ollut ottelu nuoren kuninkaan kanssa hänen yrittäessään saada kuningas ymmärtämään, että se muumiojauhe, jota tehdään Ranskan hirsipuitten ruumiista, on yhtä hyvää kuin egyptiläinen, koska molemmat ovat petosta eivätkä voi parantaa sitä eikä tätä. Ei ollut mahdotonta vaikuttaa Henrik toiseen. Mutta kun hän antoi älynsä sotajoukkojen tehdä hyökkäyksen myös kuninkaan kallisarvoista arabialaista besoarikiveä vastaan, joka suojaa myrkkyjuomilta ja myrkytetyltä ruualta, ei kuningas väistynyt tuumaakaan — johonkin piti kai ihmisen voida luottaa tänä myrkkyjuomien tulvan ai-

kana! Mutta kuningas ja Paré sopivat kokeen suorittamisesta, eräs kuolemaan tuomittu sai besoarikiven käteensä ja lupauksen vapautuksesta, jos hän suostuisi nauttimaan sinihappoaterian. Kuolemaantuomittu teki sen ilomielin ja kärsi totisesti tuskallisen kuoleman — mutta kuningas uskoo yhä besoarikiveen! Miten silloin voi päästä mielettömyyteen käsiksi?

Jörgen Lykke hymyilee.

Ei kukaan tiedä paremmin kuin hän, kuka on myynyt nuorelle kuninkaalle besoarikiven sadastatuhannesta guldenista. Hänen ystävänsä aikoo siis yrittää pyrkiä hänen kauppahuoneensa kimppuun! Kuinka monet ovatkaan päässeet hengestään — kun he pyhässä kiihkossa ovat hyökänneet vääriä kalleuksia vastaan ja joku Vitsköl, joka on niitä valmistanut, on salaa ilmiantanut heidät kerettiläisyydestä! Käpälät pois maailman raha-asioista, ystäväni, ajattelee Jörgen Lykke, kaikki eivät ole yhtä pitkämielisiä kuin minä.

Ja mitä se muuten haittaa? Ihmismielen pimeys kestää vielä tuhat vuotta, ja niin kauan hän ei elä. Ja jos se on päässyt yhdestä pimeydestä, luo se itselleen toisen, ihminen muistuttaa tarun lohikäärmettä, se elää mieluiten pimeässä hulluudenluolassaan.

Hän hymyilee.

Kukaan ei helpommin rikastu kuin se, joka myy hulluille. Yhdentekevää, mitä kauppias tarjoo; kunhan he luottavat ja uskovat häneen, maksavat he mielellään...

Pelkkää vuohenluuta kaikki!

Beate rouva näkee miehensä istuvan niin hymysuin lukemiseen syventyneenä. Perheenisän olemuksessa on kotoista viihtyisyyttä hänen istuessaan nojatuolissa vahakynttilöiden ja tulen lämpimässä, kellertävässä loisteessa. Haahkanuntuvapeitto on leveänä

hänen polvillaan, kotinutun avarista samettihihoista pistää hänen kätensä silloin tällöin esiin kääntääkseen lehteä, ja samassa vilkaisee hän seuraavaan ja hymyilee. Lapsetkin näkevät sen ja leikkivät hiljaa, sillä mitä haittaa ulkona raivoava myrsky ja talvi, joka tulee nälkäisten susien ulvonnan seuraamana metsien hautovasta pimeydestä — kun heidän isänsä istuu heidän parissaan, ei mikään voi tehdä heille pahaa.

Kauan istuu Beate rouva katsellen Kristian junkkeria. Poika nojaa kyttyräänsä seinävaatteeseen, hänen ruskeat, sametinpehmeät silmänsä ovat aina täynnä veitikkamaisuutta, ja pienet hampaat purevat pehmeästi alahuulta, kuten hänellä on tapana. Sivusta hän katselee, miten Mats Kattovalkea salaa jatkaa talon herran piirtämistä, ja sille hän hymyilee. Niin, luojan kiitos, hänet on ihmeitätekevä yksisarvisenluu parantanut, nyt se on mielisairaan hallussa.

Ah, mitä uskaltaakaan ihminen toivoa!

Mutta jos on niin kuin hän aavistaa, jos hän jälleen kantaa lasta sydämensä alla, silloin hän tahtoo lainata luunsirun ja pitää sitä raskautensa aikana! Ja hän tahtoo uskoa, että pieni, uusi sielu on tuleva maailmaan hyvänä ja terveenä.

Milloinkaan hän ei ole unohtava, että hänen puolisonsa antoi hänelle tämän lahjan. Se pyyhki Gregers Ulfstandin hänen muististaan.

Ynge pieni kulkee hiljaa tulisijalta toiselle ja sirottaa hyvätuoksuista tärpättiä ja kuivattua myrttiä tuleen.

Joinakin iltoina perheenisä on kertomistuulella, se on kaikkein parhainta. Silloin asettuvat perheenjäsenet ja muut hänen ympärilleen pienille jakkaroille, lattialle, toisiinsa painautuneina tuijottaen häneen innok-

kain katsein, ja tarkkaavaisina myös, sillä kukaan ei tiedä, milloin heidän maallinen jumalansa kääntyy suoraan toisen tai toisen puoleen.

Hän kuvaa kaupunkeja ja maita, aatelis- ja kuninkaanlinnoja, luostareita ja kirkkoja... ja nyt hän kääntyy pikku Hellen puoleen, ja merkillisin on pyhän Mikaelin saari, jolla on benediktiiniluostari, sanoo hän, ja siellä hän on seisonut ja kuullut vuoroveden saapuvan ryskien ja pauhaten kuin olisi koko maailma hukkumaisillaan. Mutta ranta on samanlainen kuin Limvuonon ranta Helle Hakin isän kartanon kohdalla, sillä se on hetteinen! Ja ne jotka huomaamattaan joutuvat liian pitkälle, nielee hiekan viekas suu, eikä kukaan voi heitä pelastaa, ei kukaan! Sillä kukaan ei voi jalan mennä sinne, kukaan ei voi uida sinne, ei kukaan soutaa veneellä — varo sinä, lapsi, hetettä! Jos menet vuonon rantaan uimaan, mene pitkän matkaa syrjään.

Hellen silmät kostuvat hänen katsoessaan ylös ja sanoessaan surullisena:

— Minun pikku vuoheni juoksi sinne keväällä, ja minä olisin halunnut auttaa sitä, sillä se huusi niin, mutta minä en voinut.

Perheenisä kierittää omenan lattiaa pitkin hänelle. — Nyt on vuohesi laitumella Isäjumalan myllyniityllä, niin että älä sitä sure. Mutta muista aina — ja te toiset myöskin — että Fovlumklosterin vierellä hetteessä makaa iso peikko piilossa, ja se tarttuu teidän jalkoihinne ja vetää teidät syvyyteen.

He ryömivät lähemmä toisiaan lattialla, ja suurin, pyörein silmin, jotka selvään näkevät peikon nyt juuri, he lupaavat olla milloinkaan menemättä sinne, kun lähtevät uimaan. Jörgen Lykke tietää, että ritari Hak vuosittain antaa joukon karjaa hukkua hetteeseen, kun hän ei milloinkaan muitten tavoin anna pystyttää risu-

aitaa rantarämeitten eteen. Nyt hän on varoittanut lapsia, eivätkä he tule unohtamaan peikkoa.

— Ja Carcassonne on Ranskan suurin linnoitus, kertoo hän, valtavine, paksuihin varusmuureihin yhdistettyine torneineen. Ja kaikilla torneilla on nimet. Eräs on nimeltään „Inkvisitiotorni”, ja siellä hän on nähnyt kaameimmat kidutusvälineet, joita ihmismieli voi keksiä ja ison uunin, jossa ne kuumennetaan, ennenkuin niillä käydään käsiksi ihmisparkoihin...

Jörgen Lykke katsoo tiukkaan Mats Kattovalkeaan, tämä ei ole paljonkaan siistimmin pukeutunut kuin hänen nähdessään hänet ensi kerran. Sillä tosin on tulevalla papilla kiistämättömät kuvanveiston lahjat, mutta hänen mielensä on yhtä vastahakoinen kuin hänen tukkansa. Jörgen Lykke epäilee vakavasti hänen olevan samaa mieltä Mariagerin papin, Selgen herran, ja Vognsildin Anders Grönningin kanssa siitä, että noitien polttaminen on Jumalalle otollinen työ.

Katsoen Matsia tiukkaan silmiin hän sanoo:

— Caracassonne'in kidutuskammioissa on eläviä ihmisiä kidutettu päivästä päivään, kuukausia ja vuosia! Jumalan luomat olennot vietiin piinapenkkiin *eheinä* ja nostettiin siitä ruhjottuna veri- ja luumassana, elävinä mutta mielipuolina.

Tämä on tapahtunut Jeesuksen Kristuksen kunniaksi, Mats Kattovalkea! Jos sinusta joskus tulee saarnaaja, muista että Jumala on sanonut hänen henkensä asuvan meissä — jos kidutamme lähimmäisiämme, kidutamme Jumalan henkeä.

Mats painaa katseensa alas, hämillään hänen kätensä silittävät vastahakoista, villiä hiustulvaa.

Jörgen Lykke hymyilee pienelle Kirsten tyttärelleen.

— Olin läsnä Ranskan kuninkaan tyttären, Claude'in häissä nuoren Lothringin herttuan, Kristinan po-

jan kanssa. Ja saat uskoa, että siellä oli komeaa. Piispan palatsista Notre Dame-kirkkoon saakka oli rakennettu katu sen kadun ylle, jolla rahvas seisoi isoina laumoina ja tuijotti ihanuutta. Ja ylemmän kadun ylle oli ripustettu keltaisia lippuja, jotka loistivat auringossa kuin liekkiseinä. Silloin puhalsi torvensoittaja torveensa, ja piispa saapui katedraalin ovesta täydessä virka-asussaan, piispankruunu päässään, ja häntä seurasivat kaikki ylhäisimmät papit, ihanat nähdä vaaleanpunaisissa ja valkeissa väreissään, hopeassa ja kullassa. Sitten puhalsi torvensoittaja jälleen, ja palatsin portista saapui suuri joukko maan ruhtinattaria ja ruhtinaita, aatelismiehiä ja rouvia heidän pukujensa ja aseittensa loistaessa melkein aurinkoa kirkkaammin ja sulkien liehuessa tuulessa. Mutta kaikkein ensimmäisenä kulki prinsessa Claude kimaltelevien jalokivien peittämässä kärpännahkaviitassa. Päässään hänellä oli neitokruunu, ja takanaan kultakankainen laahus, jota kantoivat kuningashuoneen prinsessat.

Kirsten menee melkein päästään pyörälle katsellessaan kaikkea tätä ihanuutta. Mutta parantumaton Ynge purskahtaa iloiseen nauruunsa.

— Jos olisi tullut rankkasade, olisivat kaikki hienot sulat riippuneet kuin rotanhännät.

Jörgen Lykken täytyy hymyillä, sillä Ynge osaa keksiä jotakin nauramista joka asiasta, onnellinen se mies, joka saa hänet morsiamekseen, sillä hän on yhtä terve ruumiiltaan kuin iloinen mieleltään. Hän soisi Kristianin mieltyvän häneen, mutta hän tietää nyt jo, että Helle Hak on ainoa, johon hänen sydämensä milloinkaan kiintyy.

— Mutta nyt saatte kuulla jotakin merkillistä, sanoo hän, ja jälleen riippuvat kaikkien ihmettelevät katseet perheenisän huulissa.

— Olin kuningas Henrikin hovissa Englannissa, ja kuninkaalla oli suuria ja vaarallisia suunnitelmia, eikä hän tiennyt, miten asiat sujuisivat. Siihen aikaan oli Englannissa hyvin kuuluisa ennustajatar, häntä sanottiin Dame Shiptoniksi. Ihmisiä tuli matkustaen pitkien matkojen takaa, vieläpä kaukaisista maista, jotta hän ennustaisi heille ja antaisi heille neuvoja. Sinne tuli ylhäisiä kirkkonmiehiä ja asekuntoisia miehiä, jotka halusivat tietää sotaonnen, sinne tuli kauppiaita ja iloisia neitoja kuulemaan sulhasistaan. Ja kaikki, jotka sieltä saapuivat, sanoivat Dame Shiptonin kertoneen asioita, jotka vain he tiesivät ja lisänneen kaiken, mitä he halusivat tietää, eräille hyvää ja toisille huonoa, mutta kaikille totuuden. Ja siihen aikaan sanottiin, että hän oli Belsebubin tytär Agatha Southilin kanssa, jonka Belsebub oli vienyt ilmaan hevosellaan.

Ja niin pukeuduimme kuningas Henrik ja minä kauppiaiksi ja matkustimme Yorkshireen, jossa hän asui.

— Ja sitten?! Yhteinen, pitkä huokaus kohoaa häntä kohden. Helle Hak on tarrautunut Beate rouvan hilkkaan ja vetää sen alas selkään. Mutta Beate rouvakin on niin jännityksissään, ettei hän huomaa hiustensa olevan sopimattomalla tavalla näkyvissä.

— Ja sitten?!

— Ensin täytyy teidän tietää, että kuninkaalla oli kardinaali, Wolsey nimeltään, ja hän oli kuninkaan mahtava ja väkivaltainen neuvonantaja ja hän oli sanonut, että hänen oli poltettava ennustajatar noitana . . .

— Se oli parahiksi hänelle, huomauttaa Mats, ja hänen katseensa leimahtaa; suurine hiusharjoineen hän näyttää vihaiselta leijonalta, ja hullussa innossaan

hän unohtaa kunnioituksen, mihin hän on velvollinen talon herraa kohtaan.

Mutta Jörgen Lykke jättää asian silleen, kumminkin saa hänen katseensa hetkeksi sen jäätävän leiman, jota hänen vihollisensa pelkäävät vielä enemmän kuin hänen pilkkaansa. Sisimmässään päättää hän, kuka ei ole saava Vitskölin suurta papinpaikkaa, minkä hän tietää Matsin unelmaksi! Milloinkaan hän ei ole pääsevä niin pitkälle pappisurallaan, että hän saa valtaa.

Hän jatkaa kuin ei mitään olisi tapahtunut:

— Dame Shiptonia ei poltettu hänen heitettyään keppinsä tuleen ja lausuttuaan, että yhtä vähän kuin se saattoi palaa, palaisi hän itsekään, niin ettei kardinaali siinä pääsisi pitkälle.

Nyt ratsastimme Hänen Armonsa ja minä Yorkshireen ja menimme Dame Shiptonin luo. Hän oli pieni, kumarainen eukko ja hyvin vanha ja hyvin ryppyinen. Ja hän niiasi kohteliaasti Hänen Armolleen ja pyysi palvelijansa sulkemaan oven ja olemaan päästämättä ketään sisälle. Sitten hän jälleen niiasi kohteliaasti kuninkaalle ja sanoi, että oli vahinko, että hänen hevosensa oli kompastunut huonolla tiellä ja ruvennut ontumaan, mikä oli pahoin viivyttänyt kuningasta — samoin, että Hänen Armonsa oli kadottanut hansikkaansa, joka lensi pensasaidan yli.

— Oliko niin käynyt — oliko kuninkaan hevonen kompastunut? Kysymyksiä tuli tulvimalla.

— Se oli kompastunut — ja hansikas oli kadonnut, mutta Hänen Armonsa ei halunnut odottaa, kunnes olisin etsinyt sen. Senjälkeen Dame Shipton pyysi kuningasta istumaan hänen hienoimpaan tuoliinsa ja sanoi, että koska tämä oli niin myöhästynyt, hän oli jo ennakolta katsonut kristallipalloonsa ja jo lukenut, mitä Hänen Armonsa halusi tietää. Te lapset ette voi

ymmärtää, kuinka vaarallista peliä Englannin kuningas harjoitti Rooman pyhää kirkkoa vastaan, mutta Dame Shipton tiesi ja ymmärsi, että Henrik kuningas tahtoi irroittaa maansa Rooman hengellisestä määräysvallasta ja saattaa Englannin kuninkaan Englannin ylimmän vallan haltijaksi, jollaiseksi meidän kuninkaamme tuli, kun uskonpuhdistus saatettiin voimaan Tanskassa, niinkuin olette lukeneet. Mutta tämä tapahtui ennen uskonpuhdistusta, ja ennustajatar sanoi hänelle, että se varmasti onnistuisi hänelle, mutta vain siinä tapauksessa, että hän antaisi kardinaali Wolseyn, joka hänen selkänsä takana tavoitteli paavinistuinta, menettää päänsä. Vielä sanoi hän, että kuninkaan elämäntyön turmelisi hänen ensimmäinen lapsensa, mutta saattaisi jälleen voimaan toinen; nainen, jota Hänen Armonsa paraillaan ajatteli, oli synnyttävä Englannin suurimman hallitsijan lähinnä häntä itseään.

Ja kaikki tämä tapahtui! Henrik saattoi uskonpuhdistuksen voimaan Englannissa, hänen tyttärensä, verinen Maria, kumosi sen, ja toinen tyttärensä, Englannin neitsytkuningatar, joka nyt istuu valtaistuimella, on reformeerattu kuten isänsä.

Lapset vetävät syvään henkeään, ja Jörgen Lykke, joka itse on muistojensa valtaama, antaa kielen käydä edelleen.

Ja sitten Elisabetin äiti, Anna Boleyn odottaessaan Henrikin ensimmäisen kuningattaren kuolemaa, meni hänkin tapamaan Dame Shiptonia ja kysyi tulevaisuuttaan. Ja Dame Shipton sanoi, että kruunua hän tulisi kantamaan ja että hän saisi kaupantekijäisiksi punaisen seppeleen kaulansa ympärille — ja sen hän sai, sillä pyövelin miekka katkaisi hänen kaulansa Tower Greenissä, ja silloin hän sai niin veripunaisen seppeleen, että riitti! Ja Jane Seymour, joka oli ku-

ninkaan kolmas vaimo, meni Dame Shiptonin luo ja kysyi, synnyttäisikö hän poikalapsen, jota kuningas eniten maailmassa toivoi itselleen? Ja ennustajatar vastasi, että hän saisi onnen synnyttää pojan ja sitten hän saisi levätä kauan eikä mikään enää aiheuttaisi hänelle pahaa — ja tämä tapahtui, yhdeksän päivää Edward prinssin syntymän jälkeen hän kuoli. Kuningas Frans oli lähettänyt minut olemaan läsnä ylen loistavassa kastejuhlassa, joka pidettiin kolme päivää myöhemmin; se oli Hampton Courtsin palatsissa, ja ylhäisempää seuraa ei milloinkaan ole nähty ristiäisissä... ja myös nuorelle Jane Greylle, joka oli kuningatar vain yhdeksän päivää, ennusti Dame Shipton hänen kuolemansa Tower Greenissä...

Beate rouvan avoimiksi revähtäneet silmät sanovat hänelle, että tällainen puhe on edesvastuutonta viattomien pienokaisten läsnäollessa, säikähdys kuvastuu heidän katseistaan! Käsivarttaan heilauttaen huiskauttaa Jörgen Lykke pois vakavan sävyn ja sanoo nauraen, että Dame Shipton oli raukka, lantiostaan viallinen nainen, jolta Jumala oli riistänyt täyden ymmärryksen lapsuudesta saakka. Ja siitä lapsuudesta kerrotaan monta huvittavaa juttua. Kun ihmisiä tuli huoneeseen, jossa hänen kehtonsa oli, juoksi apinoita heitä vastaan, ja he pakenivat ovea kohden, mutta jolleivät he päässeet tarpeeksi nopeasti ulos, heitti heidät sieltä pyörremyrsky nurinniskoin! Ja kehto, jossa pirunpenikka oli, lensi ylös ja alas savutorvessa, kuin olisi sillä ollut siivet, sellaista kertoo kansa ja nauraa sille.

Hän nauraa itse, ja lapset unohtavat kauhunsa ja nauravat myös, ja he haluavat kuulla lisää, ja heidän isänsä kertoo hänen sanoneen niin päättömiä asioita, että se oli vallan naurettavaa! Vaunujen hän näki ajavan täyttä vauhtia, vaikkei ollut hevosia niitä vetä-

mässä, ja lapset nauravat, sillä hehän tietävät, että vaunuja vetämään tarvitaan vähintään neljä hevosta, jos niiden mieli päästä suon yli! Ja hän näki raudan kelluvan vedenpinnalla yhtä kevyesti kuin puisten laivojen, ja hän näki ihmisten kulkevan teitä pitkin vuorten sisällä, näki heidän purjehtivan veden alla ja lentävän ilmassa, saattoiko kuvitella jotakin niin hullua!

Talon herra nauraa, ja lapset nauravat, ja jokaainoa, iso ja pieni, tulee suutelemaan perheenisän kättä ja kiittämään päivästä.

— Viimeksi täytyy minun kertoa, sanoo hän johtaakseen heidän ajatuksensa toiseen suuntaan, että Tyrolin maassa on kaunis linna, nimeltään Burg Runkelstein. Kun tulin sinne oli kokonainen portti lentänyt Isar jokeen, sillä linnassa oli ollut paljon ruutia. Christoph von Lichtenstein zu Schenna olisi mielellään kihlannut minut erään tyttärensä kanssa, ja silloin olisin nyt saksalainen valtakunnankreivi. Kreivi Georgium von der Lucken olin siellä nimeltäni, sillä he eivät osanneet puhua tanskaa. Mutta minä en sillä kertaa halunnut mennä naimisiin, halusin vain nähdä hänen kauniin palatsinsa ja sen sanoin hänelle. Taiteet ja tieteet olivat kuvatut soikioissa ja varustetut nimillään. Kaikissa kerroksissa oli triadeja maalattu seinille, suuri määrä triadeja. Kolme suurinta pakanallista sankaria, Hektor, Aleksanteri suuri ja Julius Caesar, jaloimmat lemmenparit, Itävallan Vilhelm ja hänen Agleinsa, Tristan ja Isolde, Orleansin Vilhelm ja hänen Amaleinsa, kolme parasta kääpiötä ja monta muuta, ja eräässä toisessa kerroksessa kaunis runo „kukkivan laakson Garelista”.

Kun Kristian ja Mats Kattovalkea ovat opiskelleet Italiassa ja ovat tarpeeksi oppineita ja pystyviä, niin

rakennamme Bunderupin neljännen siiven, kirkkosalin, kirjastosalin ja salin maalauksille — ja kaikki teidän on somistettava taideteoksilla, veistoksilla ja kattomaalauksilla ja veistetyllä norsunluulla ja tuotettava kotimaallenne kunniaa.

Ja nyt hän lopettaa, sillä on jo myöhä.

Beate rouva johdattaa heidät ulos, ja he lörpöttelevät hänen ympärillään kuin piipittävät kananpojat ja katosvuoteissa he puhuvat isästä, jonka kotona olo on todellinen onni.

Yksin jäätyään Jörgen Lykke istuu tuleen tuijottaen.

Hetken kuluttua kääntää hän päänsä, Kristianin silmät ovat kiintyneet häneen, poika pelkää häiritsevänsä ja seisoo ovensuussa, lyhyt, heiveröinen, mustan sametin verhoama ruumis, kalpeat, kyttyrän painamat kasvot. Mutta ruskeat, anelevat silmät suuntautuvat häneen kuin hyvyydellä täytetyt runsaudensarvet.

Jörgen Lykke häiriintyy ajatuksissaan hänen seisoessaan kunnioittavana, odottaen. Mutta isän suussa ei ole milloinkaan kärsimätöntä sanaa, ei koskaan hänen silmissään kiivastunutta katsetta, jos häntä häiritään. Kristianille hänen katseensa on aina leikkiin valmis ja lauha kuin etelätuuli.

— Tule tänne, poikani!

Kristian tulee hänen polvensa luo ja Jörgen Lykke pistää käsivartensa hänen kainaloonsa, ottaa hänen kätensä omaansa.

— Ja mitä sinä toivot?

Pojan katse painuu, silkkiripset värisevät.

— Älkää kutsuko Matsia Mats Kattovalkeaksi, kuiskaa hän pyytävästi. Kun te teette sen, tekevät muutkin — eikä hän pidä siitä. Ja hän on niin köyhä.

— Hän ei ole köyhä, poikani, kun hän saa ottaa, mitä tarvitsee Bunderupista ja Overgårdista! Ja sen lupasin hänelle, kuten itse kuulit.

— Niin, mutta hän on niin ylpeä.

— Ei ole paha olla ylpeä, — kun se käy yksiin järkevyyden kanssa. Suvaitsen hänen hoitamatonta tukkaansa, erikoisuutena — usein seuraavat erikoisuudet suurta lahjakkuutta. Mutta haluan nähdä hänen käyttävän lahjakkuuttansa, pelkät erikoisuudet eivät riitä.

Kristian vaikenee.

Silloin hänen isänsä nauraa.

— Pestaan kuiskaajattaren, joka kulkee korvasta korvaan ja kuiskaa joka-ainoaan: Mats Kattovalkea ei enää ole nimeltään Kattovalkea! Joka unohtaa sen ensinnä, saa itse olla Kattovalkea ja saa tukkansa värjätyksi tiilellä.

Kristian hymyilee kiitokseksi ja jää seisomaan.

— Mitä muuta, poikani?

Jälleen painaa poika katseensa maahan.

— Hän toivoo niin kovin, että hänellä olisi hevonen, millä ratsastaa — on niin pitkä matka tulla jalan Vitskölistä...

— Anna siis itse hevonen hänelle, voit pyytää Hanynghin valitsemaan hyvän eläimen talleista. Mats — hän hillitsee kielensä, hän oli unohtaa, hymyilee jälleen pojalle ja jatkaa Vitskölin pappihan on iso ja karkea kuin karhunpenikka, tarvitaan tukeva hevonen häntä kantamaan.

Heti alkaa Kristianin kieli luistaa.

— Ei, teidän pitää antaa se, rakas isä! jos minä annan, tuntuu se almulta! Mutta jos te annatte, te, joka olette syntynyt antamaan, silloin se on — suosionosoitus — silloin merkitsee se, että saa, enemmän kuin lahja.

Jörgen Lykke pudistaa päätään. Hän on nyt vakava.

— Jos voisin antaa ihmisille sydämen, poikani, jos voisin antaa heille rehellisen mielen ja kyvyn käyttää järkeään

Hän huokaa.

— Rakas isä, silloin olisitte Jumala!

Poika katsoo häneen miltei taivaallisella katseella, hänen pohjaton isän ihailunsa, hänen sydämensä antaumus täyttää hänen lapsensilmänsä ääriään myöten!

Jörgen Lykke hymyilee sen nähdessään.

— Silloinhan saan yrittää tulla — Jumalaksi! — ken tietää!

Mutta on aika lähteä levolle, poikani! Vieläkö muuta?

— Tiedän hänen niin kovin toivovan, että hän kerran saisi Vitskölin papinviran — siksi että hänen äänensä kaikuu niin voimakkaana isossa luostarikirkossa, ja siellä hän on oppinut...

Jörgen Lykke käy mietteliääksi.

— En ole varma, että tässä voin tehdä mieliksesi, Kristian — en tiedä, onko hänelle hyvä päästä niin korkealle! Hänellä on vaivalloinen luonne. Mutta kolmen vuoden kuluttua lähetän teidät molemmat Italiaan, silloin on Jens Durup opettanut sinua kylliksi. Silloin hän ehkä on tullut helpommin käsiteltäväksi — matkat ja vieraitten maitten olot ja näköalat antavat hyviä tapoja ja vapaamman hengen. Pidän Vitskölin hänen varallaan siinä tapauksessa...

Pieni raajarikko junkkeri polvistuu maahan, hymyilee kyynelsilmin ja juoksee pois.

Jörgen Lykke on aivan yksin. Hän ei tiedä istuvansa mietteissään, kiertelevänsä korvarengastaan, elävänsä vain näyissään. Hänen katseensa kääntyy taaksepäin niihin aikoihin, jolloin hän tyhmänrohkeana nuorena

junkkerina syöksyi suinpäin peliin. Kuinka moni onkaan jo kaatunut, kuten näkijätär ennusti. Hän oli ratsastanut Robertet'n asioissa ennustajattaren luo, eikä se summa, jonka ympärille tämän ahneet kynnet tarrautuivat, ollut suinkaan vähäinen. Ja kun hän tuli takaisin, ennusti kuuluisa noita Robertet'n sanat kardinaalin petoksesta kuninkaan selän takana — ja jos oli sellaista, mihin Henrik kahdeksas oli halukas uskomaan, ja usein täydellä syyllä, niin se oli väite juonien punomisesta hänen selkänsä takana, sillä muuta eivät kummatkaan sotaiset kirkot puuhanneet hänen hovissaan.

Mutta jos jättää laskuista Wolseyn tapauksen, jonka takana oli Robertet, niin oli satakertaisesti totuutta noidan suussa. Hänelle sanoi tämä: — Näen pojan matkalla taivaaseen, jumalaisen puhdas on hänen nunnansielunsa — suuren kirkon näen, kuparikattoisen, loistavan vihreänä päivänpaisteessa, kimalteleva vesi virtaa sen ohi, ja sen takana makaa nunnansielu surmattuna ja vallatonkielinen junkkeri lähtee siitä surmaamaan.

Ison tulipalon näen, aatelislinna palaa metsässä, savun ja liekkien läpi näen puitten runkojen ja latvusten oksien kohoavan kuin palavan laivan mastojen ja raakojen. Näen yksinäisen, parhaassa miehuusiässään olevan miehen pidättävän hevostaan ja katsovan paloon, ja niinkuin lehdet käpristyvät tulen tuhotessa ne, niin näen miehen sydämen tuhaksi palaneena. Lehdet voivat vihannoida jälleen, mutta miehen sydän ei milloinkaan.

Näen saaren uivan ruusunpunaisilla vesillä kaukana kirkkaan taivaan alla. Näen vanhan, piispanpukuisen miehen siunaavan sen ojennetuin käsin, ja hän muistuttaa taivaista Herraa Jumalaa. Näen hänen silmänsä,

ne loistavat kuin tähdet, sillä hän on loihdittu. Hän on Korkeimman loihtima!

Omaako ihmisajatus salaisen näkökyvyn, joka antaa sille aavistuksen siitä, mikä on tapahtunut ja mikä on tapahtuva?

Niin täytyy olla.

Miksi ei silloin joka ihmisellä ole sitä näkökykyä, niin että jokainen saattaisi ajoissa suunnata tiensä siten, että se kulkisi pahan ohi? Miksi ihminen on sokea, kun hän voisi olla näkevä? Kenellä on mitään iloa siitä, että antaa sielun kuoressaan hapuilla maallisen elämän läpi, yhtä turvattomana kohtalon petolinnun kynttä vastaan kuin maan kurjin mato?

Kuinka vähän onkaan kaikkivalta suonut isällisestä rikkaudestaan luomilleen olioille.

Jörgen Lykken istuessa liikkumattomana tuolissaan ja tuijottaessa tuleen, näkee hän sisäisen katseensa edessä ne maalatut puukappaleet, jotka hän löysi isänkodistaan, kun se purettiin — hyvin piirretyn ja maalatun kuvan ritarista, ratsain täydessä turnajaisasussa, heliotroopissa ja kullassa — ja häijyn pedon, jolla on viekkaat silmät ja terävät raateluhampaat. Toisella puolen oli hänen äitinsä nimi, Jörgeni Lange, Preetzin luostarista, hänen kuolinvuotensa ja syntymäpäivänsä. Ihmeellisessä viisaudessa, syntymätön poikansa sydämensä alla, hän oli kuvannut saman pojan, jota hän ei ollut koskaan näkevä, kuvannut hänet hänen ratsastaessaan piiriin keisarin turnajaisissa ja huutaessaan ylimielisesti:

On nimeni Lykke
siis onni myötäni on.

Ihmissielun syvyys on tyhjentymätön, mahdoton tutkia, kuten mustat kallioluolat, joita hän on nähnyt

maan uumenissa, soihtu ainoana oppaanaan. Ja syvällä, näkymättömissä maanalaisten kallioseinämien takana pauhaava vesiputous! Mistä? — Mihin? — Minkävuoksi vesi virtaa mitään hyötyä tuottamatta vuosituhansia?

Mitä kaikki hyödyttää?

Pelkkää vuohenluuta kaikki!

Mutta miksi on jotakin olemassa, kun se on vain vuohenluuta?

Hänen sormensa nykivät ja repivät korvan kiiltävää kultarengasta, hänen katseensa aivankuin porautuu sammuvaan tuleen.

Niin, siinä se on, — peto — pehmeät käpälät saapuvat hiipien hänen sisimpänsä viidakosta. Mikä hänen on? Onko hän ollut kodin toimettomuudessa kauemmin kuin oikeastaan sietäisi? Onko tämä enne jostakin, mikä on saapuva — huutaako murhanhimoinen maailma häntä?

Elääkö hän? — Niin, kai hän elää — mutta horteessa.

Hiipivät käpälät! Mitä ne tahtovat?

Mitä hän tietää?

Vain sen, että tämä ei voi olla elämää. Ei hänen elämäänsä. Hän tarvitsee enemmän!

Uuden Ethelredan? Tai palaako sama Ethelreda? Ja onko hänellä sama mahti hänen vereensä?

Hän ei tiedä. Mutta hän odottaa.

Hän ei ole vielä tehnyt tiliään Jumalansa kanssa!

— — —

Kesken äänetöntä odotustaan Jörgen Lykke tuntee, ettei hän enää ole yksin, äänettömyys soi, tuuli on tyyntynyt, vieläpä takka on käynyt levolle, jokainen pieni kipinä on näkymättömiä käytäviä pitkin liukunut takaisin omaan maailmaansa, tuli on sulkeutunut oviensa

taa, ja jokainen pikkuliekki on kuin palvelija saanut valmiiksi päivän askareet. Syvässä hiljaisuudessa, jossa voi kuulla vähimmänkin tuolin naksahduksen, kuulla sametin liukuvan samettia vastaan, huomaa hän jonkun saapuneen.

Kenen?

Hänen ajatuksensa hipaisee hänen äitivainajaansa, joka tuli hänen mieleensä hänen muistaessaan maalatut puulevyt?

Mutta samassa hän tietää, että hän ei siinä ole.

Kuningas — niin — hän se on! Hänen Armonsa, kuningas Kristian kolmas.

— Valtakunta on kysymyksessä, Jörgen Lykke! Nyt joutui Tanskan valtakunta poikamme käsiin. Hän ei saapunut kuolinvuoteellemme, ei lausumaan viimeisiä jäähyväisiä isälleen — vaikka hartaasti pyysimme sitä häneltä. Ja sen sai tuo nainen aikaan, Hardenbergiläinen. Hän piti hänestä kiinni, jotta emme voisi ottaa häneltä lupausta viime hetkenämme.

Hän voitti, Jörgen Lykke.

Nyt on valtakunnan kohtalo käsissäsi.

Tulee jälleen yhtä äänetöntä — puu naksahtaa. Samettihiha kuuluu liukuvan samettia vastaan.

Jörgen Lykke nousee täyteen pituuteensa.

VALTAKUNNAN KOHTALO JÖRGEN LYKKEN KÄSISSÄ

Beate rouva vastaa aatelismiehille, jotka ovat pysähtyneet Bunderupin korkeitten kiviportaitten eteen. He ovat tulleet hakemaan lääninhaltijaa surujuhlaan, sillä kuningas on vainajana Koldinghusissa.

On kirpeänkylmä tammikuinen talvi. Hengitys huuruaa pilvinä hevosten päitten ympärillä, ratsut korskuvat ja kalistelevat päitsiään, aateliset herrat ovat ratsastaneet nopeasti. Siinä ovat Iver Krabbe, Jörgen Friis ja Biörn Andersen, kaikki valtakunnanneuvoston jäseniä, ja maatuomari Axel Juul Villestrupista.

Ei, lääninhaltija ratsasti kartanosta, ennenkuin sana kuninkaan kuolemasta saapui Bunderupiin. Beate rouva ei lausu montakaan liikaa sanaa ja siksi hän ei kerro aatelismiehille, että Jörgen Lykke ratsasti kuin henkensä edestä talosta eräänä talviyönä, että hän käski herättämään väkensä ja käski heidän hirmuvauhtia haalia kokoon parhaan asunsa. Beate rouva järjesti itse hänen matka-arkkuunsa kaiken, mitä Jörgen Lykke pitää sopivana ripustaa ylleen, kun hän haluaa häikäistä ja esiintyä ruhtinasten vertaisena.

— Eikö hän sanonut, minne hän matkusti? kysyy Jörgen Friis kärsimättömästi.

— Ei, herrani ei antanut mitään tietoa, vastaa hän tyynesti, ja hänen kasvonsa lukitsevat sen ainoan vastauksen, jonka hän itse sai tiedustellessaan, minne matka vei?

— Sinne, missä on tulipalo.

— Onko hän saattanut saada salaisen viestin? ajattelee Iver Krabbe pahansuovasti. — Onko hän petturi vaarallisena hetkenä? ajattelee Biörn Andersen, joka vähitellen on joutunut vihaamaan entistä ystäväänsä, sillä Biörn Andersen on avoin ja suora siinä, missä Jörgen Lykke on arvoituksellinen ja hänen tiensä tutkimattomat, ja sellaisen täytyy ajanpitkään erottaa ystävät.

Mutta Jörgen Friis ajattelee pahatuulisesti, että on totta, mitä kansa hokee, että Jörgen Lykke on hullu, joka lähtee ratsastamaan milloin sattuu, päämäärättä ja tarkoituksetta, kun se juolahtaa hänen mieleensä.

Beate rouva pyytää heitä käymään sisälle — ruukullinen hyvää viiniä — on pitkä matka Koldingiin. Mutta heillä on kiire, he kääntävät hevosensa ja laskusilta kumisee.

Nyt hoitavat jälleen Beate rouva ja „Uskollinen" yhdessä kartanoita ja asioita ja pohtivat yhdessä Jumalan tutkimatonta armoa ja suopeutta maata kohtaan. Ajatella, että hyvä Jumala otti luokseen vangitun Kristian kuninkaan vain kolme viikkoa senjälkeen, kun Hänen Armonsa oli vaipunut kuolemaan. Ja hänen saamansa ruhtinaalliset hautajaiset suo kansa hänelle täydestä sydämestään, kun hän osoitti valtakunnalle tarpeeksi hyvyyttä kuollakseen oikeaan aikaan.

„Uskollinen" nyökkää. Hän ei tee Beate rouvaa rauhattomaksi kertomalla, mitä hän tietää, että koko Himmersyssel murisee ja haukkuu ja haluaa nähdä Jörgen Lykkenin hirressä, sillä helvetinmoisen suupalan hän leikkasi itselleen Mariagerin luostaritiluksista, kokonaista seitsemäntoista taloa ja puolikkaan lisäksi ja kaksi myllyä. Sisarkonventti oli antanut hänen saada ne, koska „hän rakensi palon jälkeen" — kun oli ollut iso ukkosvalkea. Ei, vaan Jörgen Lykke oli järjestänyt pelkkiä Lykken neitoja konventtiin, siinä oli Sitzele, Hilleborg ja Gertrude, ja nyt he ovat kaikki vanhoja, heille on samantekevä, mitä Mariagerin luostarista jää jälelle, kunhan Lykket saavat omansa.

Ihmiset ovat niin harmissaan, että Jörgen Lykke tällä kertaa varmasti joutuisi julkisen ivan esineeksi ja ehkä pahemmankin. Mutta hänen väitetään olevan täydelleen Holsteinin Adolf herttuan lumoissa, ja siellä hän oleskelee kuukauden toisensa jälkeen siitä huolimatta, että nuori Fredrik kuningas metsästää ja huvittelee Jyllannissa. Ja juorut kertovat, etteivät kuninkaan ja Jörgen Lykken välit ole niinkään hyvät, sillä kuninkaallista henkivartiostoa ei ole kuten aina ennen asetettu Overgårdiin eikä kuningas ole hänen vieraansa kuten olisi saattanut odottaa. Hän on vaarallinen mies oleskelemaan Adolf herttuan hovissa, vaarallisempi kuin Peder Oxe Lothringin hovissa. Ja kaikki, jotka ovat perillä salaisimmista hovijuoruista, väittävät tietävänsä, että nyt saa Anne Hardenberg tahtonsa perille, kuningatar Dorotea on ottanut hänet hovineidokseen. Tämänkin asian takana on Jörgen Lykke, hän on äsken kihlannut Kirsten tyttärensä eräälle Hardenbergille, hänen viisas Sofia sisarensa on Hvedholmin rikkaan Jakob Hardenbergin leski ja Eiler Hardenberg oli prinssin hovimestari.

Niin, Lykket ja Hardenbergit, he haluavat tulla kuninkaallisiksi leijoniksi valtaistuimen juurelle... Anne kuningattaren istuimella ja Kirsten naimisissa hänen veljensä kanssa.

Kaikki aatelismiehet pysyttelevät tänä keväänä kotona kartanoissaan ja odottavat kruunajaisia, joitten on määrä olla elokuussa. He tapaavat toisiaan ja he juhlivat ja puhe käy: Kyllä, Anne Hardenberg vihitään kuninkaan kanssa ja hänet kruunataan myös. Biörn Andersen on katkeroitunut, sillä hän tietää, että tämä on toimimista vastoin kuolleen kuninkaan tahtoa, ja Jörgen Lykke pettää hyvän herransa.

Mutta Biörn Andersenin ajatukset kääntyivät aivan toiselle taholle, sillä iloinen Sitzele Ulfstad kuoli synnytystuoliin, jätti hänet ja viisi lasta. Se oli sumentaa hänen järkensä.

Vähältä piti, ettei Beate Brahe seurannut häntä. Mutta hän otti poltot vastaan pieni yksisarvisen luunsiru tiukkaan puristetussa kädessään! Ja vaikka ei kukaan häntä auttavista rouvista ollut sitä odottanut, saattoi hän maailmaan tyttölapsen, vaikkakin se oli niin surkean pieni, ettei kukaan uskonut sen elävän kauempaa kuin että se juuri ja juuri ehdittäisiin kantaa kastemaljan ääreen. Mutta Beate rouva sai pitää pienen herranenkelin, ehkäpä sen vuoksi, että hänen täytyi maata niin kauan ja kerätä voimia, ja tällöin lepäsi lapsi aina lämpimässä hänen rinnallaan.

„Uskollinen" oli antanut määräyksen, ettei kukaan saanut antaa hänelle vähintäkään tietoa Ditmarskin sodasta, joka leimahti huhtikuussa. Adolfin tarkoitus oli kaikessa salaisuudessa tehdä itse tämä valtaus. Ja yksin. Mutta joku sai vanhan Johan Rantzaun ilmoittamaan nuorelle kuninkaalle, mitä oli tekeillä, ja nyt ovat yhtyneet ruhtinaat Eteläjyllannissa.

Kun Beate rouva pääsi jalkeille, oli kaikki ohi. Koko Tanska, koko Himmersyssel lauloi nuoren kuninkaan kiitosta ja ylistystä, sillä hän oli kamppaillut keskellä taistelukenttää vieri vieressä yksinkertaisinten ja vähäisinten alamaistensa kanssa. Ja hän oli ollut voitetuille lempeä tuomari aivan kuten isänsä: niinpä niin, koko hänen kansansa alkoi katsoa uusin silmin kuningas Fredrik toiseen.

Jörgen Lykke oli kutsuttu Köpenhaminaan kaikkien muitten valtaneuvosten kanssa. Senvuoksi hän vain kirjoitti ja onnitteli vaimoaan lapsesta, ja erinomaista oli, että yksisarvisen luu oli pelastanut hänen henkensä, mutta sellainen voima on kerta kaikkiaan sellaisessa kalleudessa, ja kaikki on vuohenluuta, eikä Beate rouvan pidä odottaa häntä, ennen kuin näkee hänet, sillä hänellä on paljon toimitettavana. Ja jos hän on kyllin reipas, voi hän seurata niitä lukuisia aatelisrouvia, joiden hän tietää saapuvan kruunajaisiin.

Beate rouva on iloinen saadessaan jäädä kotiin ja nähdä puiston täydessä kukoistuksessaan, nähdä lastensa ilakoiden pyöriskelevän kauniiden koirien kanssa nurmikolla omenapuitten alla ja nähdä pienimpänsä, pikku Iden alkavan ymmärtää ja osoittaa ymmärrystä. On kuin jotakin ajan ihmeellisestä rauhasta olisi pienokaisen katseessa, hän nukkuu aina äitinsä luona eikä itke koskaan.

Mutta mielenvikaisessa Hansissa ei näyttäydy mitään muutosta. Silmät ovat yhtä kuolemanmurheelliset, hänen tiedoton kätensä, kuljettaa hiilenpalaa ympäri, ympäri, ja siitä tulee sama pakanallisen kuninkaan kuva, jolla on taidokkaasti järjestetty tukka ja otsakoru, mestarillisesti käherretty parta ja hyvin suuret, tummat silmät.

Ilman kateutta Beate rouva kuulee kotiin palaavien

aatelisrouvien kertovan kruunajaisloistosta. Kuninkaalliset linnat olivat kultakankaalla verhotut, ja niissä asuivat ruhtinaalliset vieraat, leskikuningatar ja nuoret herttuat. Vor Frue kirkon lattia oli sametilla päällystetty ja kuningas piti häät nuorille aatelispareille. Gammeltorv oli purettu ja muutettu turnajaiskentäksi, ja kai Beate rouva oli kuullut puolisostaan?

Ei, hän ei ole kuullut mitään, hän punastuu, koska Jörgen Lykke on käyttäytynyt niin loukkaavasti häntä kohtaan, ettei ole lähettänyt mitään kirjettä. Mutta hän mainitsee, että hänen puolisollaan on aina tapana mieluummin kertoa suullisesti kuin kirjoittaa. Sillä hän ei halua kenenkään sanovan: — Kas, tuo Jörgen Lykke sitten on itsekäs peto. Hän vaikenee. Isännän maine on Tanskan naisen kunnia.

Dorthe Juul, Korsriisin Christopher Tornekrandsin puoliso, on kuin kertomaan luotu, hän levittelee käsivarsiaan ja huudahtelee ja kertoo niin, että on melkein kuin itse näkisi kaiken. Nyt Beate saa kuulla, että Jörgen Lykke oli ylin keittiömestari, ja täytyy sanoa, että hän suoritti tämän tehtävän kunnialla. Mutta hänhän on ennestään nähnyt sellaista vieraissa maissa, kaikki luisti solkenaan. Ja Jörgen Lykke kantoi kruununkalleudet kirkkoon kruunaussaattueen etunenässä, ja kuningas ratsasti silkki- ja purppurakatoksen alla, jota kannettiin kuin vuodekatosta hänen yllään! Ja kun juhlallisuudet olivat onnellisesti ohi, huvitteli kuningas lyömällä rakkaimmat alamaisensa ritareiksi, ja heidän joukossaan oli Jörgen Lykke.

Ritari Jörgen Lykke, Overgårdin ja Bunderupin herra, eikö se kuulu ylhäiseltä? Iver Krabben puolison, Magdalena Bannerin täytyy myös päästä kertomaan, että hänenkin herransa ja miehensä lyötiin ritariksi, ja nyt he aikovat rakentaa uudelleen Östergårdin ja ni-

mittää sen Krabbeholmiksi! Ei ole Magdalena niitä, jotka jälkeen jäävät.

Mutta Elsebe, joka on naimisissa Örsted Klosterin herran Hans Lindenowin kanssa, huomauttaa myrkyllisesti hymyillen, ettei Anne Hardenberg ollut kruunajaisissa läsnäolleitten neitojen joukossa.

Ja Dorthe Juul ja Jens Fredbergin Else Vinter ja Niels Byrialsenin Birte Skade ja Kirsten Urne nauravat niin, että heidän sikiöittensä täytyy suojata itseään käsillään vatsan pimeässä holvissa.

Ei, sillä Anne Hardenberg ei välittänyt nähdä tyhjää paikkaa kuninkaan vieressä, jolla hän oli odottanut tapaavansa oman takamuksensa. Ja nythän hän voi odottaa nähdäkseen, milloin se tulee sinne. Sillä on eri juttu olla trubaduuriprinssi ja eri juttu olla kuninkaallinen kotka itse. Ja hänen miehensä ja neuvostonsa aikovat kosia hänelle Englannin Elisabet kuningatarta, se on toista se, vakka kantensa valitsee.

— Sen sanon rehellisesti, etten suo Anne Hardenbergille kuninkaallista purppuraa, vakuuttaa Kirsten Urne, sillä jos niin käy, saa kulkea kapein kengin, jos aikoo löytää jalalleen paikan, jossa ei ole jotakuta Hardenbergiä.

Mutta siitä tulevat kaikki yksimielisiksi, että jollei olisi sattunut onnellista Ditmarskin sotaa, joka äkkiä kutsui kuninkaan lemmenlurituksistaan, niin olisi hän kyllä siepannut tarpeeksi aikaa tehdäkseen Annen kuningattarekseen. Sen verran hyötyä oli joka tapauksessa Adolf herttuasta — vaikka kukaan ei voikaan epäillä hänen tehneen sitä ehdoin tahdoin.

— — —

Pikku Ide kasvaa ja tietää tuskin, että hänellä on isä, sillä katkera ja verinen unionisota pidättää valtakunnanneuvostoa pääkaupungissa.

Niin pahaa ja vaikeaa sotaa ei ole ollut miesmuistiin. Tyhjät kodit todistavat maan taistelevan ankarasti kunniansa — ja turhamaisuutensa puolesta. Kerran aikaisemmin on unioniajatus maksanut kuninkaalle hänen kruununsa.

Ja sen vuoksi itkevät lesket ja surevat äidit katkerasti. Vaakunan kolme kruunua on lumonnut kaksi kuningasta mielettömiksi, he eivät suo toisilleen edes yhtä. Ja kumminkin he ovat sisarustenlapsia, Eerik neljästoista ja Fredrik toinen.

Onnettoman Norjan ja vielä onnettomamman Skånen täytyy uskoa Herran hyljänneen heidät... täydellä syyllä... sillä mitä hänen ihmiskuntansa saa siellä aikaan, on arvotonta villipedoillekin. Mikään tiikeri ei voi olla niin julma, ei mikään sakaali niin viekas, ei mikään korppikotka ahmia enemmän eläviä ja kuolleita kuin sota.

Mutta Himmersyssel ei ole sotanäyttämöllä, Himmersysselissä kylvetään ja korjataan satoa, heitetään siemenet peltoon ja siemenet itävät, keväänä toisensa jälkeen. Hevoset varsovat, lehmät vasikoivat, metsissä röhkivät tuhannet siat ja lihottavat itseään tammenterhoilla. Sorsat täyttävät rämeet, sillä ei ole ketään, joka niitä metsästäisi, jänikset paistattavat päivää kaalimaassa ja heiluttelevat luottavaisina pitkiä korviaan.

HIMMERSYSSELIN MADONNA

Totisesti on jo heinäkuu, keskikesän päivä, aurinkoa, tuoksua ja taivas korkealla. Lempeinä, mutta levottomina ajelehtivat pilvet ilman sinessä, leivoset livertelevät leikitellen korkealla taivaankaaren alla, ikäänkuin ne kutoisivat päivänsäteitä pilvien valkeisiin loimiin.

Sinistä ja valkeata ja hopeaa.

Ja päivä säteilee ja valvoo äidin tavoin niitä kaikkia.

Puoleksi puistona, puoleksi rehevästi kasvavina peltoina levittäytyvät Jörgen Lykken tilukset „Uskollisen" hyvin hoitamina. Korkeat, nuokkuvalatvaiset lehtipuut erottavat pellot toisistaan. Kaukana kohoaa metsä piirinä ja sen okainen reuna piirtää pykäliä taivaanrantaan.

Ylpeänä ja yksinään kohoaa Svingelbjergin kirkko harjulla.

Bunderupin nuori herrasväki istuu rotkotien ahteella, siinä on Kristian ja Helle, Kirsten neito ja hänen äiditön ystävänsä Ynge Biörnintytär — Ynge on tosin saanut nyt äitipuolen, rouva Karen Friisin.

Itsekseen kuten tavallista istuu Ide rotkotien pohjalla, hänellä on syli täynnä kultakukkia, joihin hän upottaa käsivartensa. Aurinko paahtaa hänen niskaansa, mutta siitä hän ei välitä. Henrik ei ole mukana, hän on Maunu herttuan leikkitoverina Dorotean hovissa.

Rinne on täynnä kesän yltäkylläisyyttä. Polvenkorkuisesta, huojuvatähkäisestä ruohosta kohoaa vihreä kultasadepensas, siivekkäät kukat kaikilla oksillaan, ja näyttää siltä kuin kullankeltainen perhosparvi olisi laskeutunut pensaaseen ja pysyttelisi siinä, vaikka se keinuukin tuulessa. Pensaan juurella kukkii sininen sikuri, veripunainen valmu ja norsunluunvalkea morsiamenleipä. On tuskin sijaa kaikelle, joka vyöryy esiin maan rehevästä suvisylistä.

Rinteen keskellä taivuttaa villi ruusupensas pitkät, kukkien peittämät oksansa kuin köynnökset. Ynge tahtoo taittaa sirot oksat ottaakseen ne kotiin, mutta Helle neito pyytää niille armoa: — Pensas on niin kaunis siinä, Ynge, anna sen olla.

Kirsten neito sitoo kimpuksi kultakukkia ja panee sen hiuksiinsa, hän on aatelisen hieno ja kaunis, hän tietää sen. Kristian kiusoittelee aina häntä siitä, että hän ajattelee kovin nopeasti, kun on kysymys koristautumisesta, mutta hitaasti järjenasioissa. Hän päättää, että Hellen on saatava neidonseppele vaaleaan, vaaleaan tukkaansa, ja hän sitoo sellaisen valmuista, mutta heittää sen heti pois, sillä se on aivan liian leimuavan värikäs sopiakseen lempeisiin sinisilmiin ja pehmeään, helmenvalkeaan poskeen. Ynge haluaa auttaa ja poimii kaikenlaisia kukkia, joiden saattaisi ajatella sopivan: valkoapilaa ja keltavirnaa, jotka heti hyljätään, villiruusuja ja kieloja, joita Kristian väittää liian bakkantisiksi ja panee syrjään.

Ja sitten hän sitoo pyhimyskehän koiranheisipuun valkeista kukkakoreista, asettaa voikukan kullankiiltäviä pikkulehtiä pisaroiksi sen reunaan.

— Himmersysselin madonna, sanoo hän, ja Helle punastuu.

Heinä on rukoina pellolla, lempeästi ja hiljaa huojuttavat ruohot tähkiään ja kaikki pikku kukat päitään lauhassa suvituulessa. Lempeänä ja suloisena kohoaa lintujen kuoron auvoisa riemu maasta ylös taivaisiin yli rehevien peltojen, joilla ruis lainehtii miehenkorkuisena ja tähkien vihreät päät törröttävät suoraan ilmaan.

Kristian junkkeri pitää viimeisiä koiranheisipuun kukkia kädessään, on kuin hänen mielestään olisi näkymätön side hänen ja niiden siskojen välillä, jotka sädekehänä ympäröivät Hellen päätä. Omaan itseensä vaipuneena, sanattomana, ajatuksettomana hän tuijottaa neidon niskaa, jota aurinko paahtaa.

Hän siirtää raskaan ruumiinsa niin, että Helle Hak joutuu istumaan hänen ison kyttyränsä varjossa.

Kirsten ja Ynge istuvat käsivarret toistensa vyötäröllä, he ovat yhä neitoja sen vuoksi, että sota lykkää heidän häittensä viettämistä, he ovat kuusitoistavuotiaita ja heidän äitinsä olivat naimisissa jo kauan ennenkuin he saavuttivat niin korkean iän. Voimakas, korkeapovinen Ynge, jota Kristian on leikillään pyytänyt keulakuvan malliksi, on onnettomuudekseen menettänyt sulhasensa, joka sodassa kuoli ruttoon.

He puhuvat keskenään kuiskaillen Kristianista ja Hellestä.

— Uskotko, että Kristian saa hänet?

Harmistuneena Kirsten kohottaa tummia kulmakarvojaan.

— Isä on hänen puolestaan esittänyt kosinnan ritari Jörgen Hakille — mutta saanut kieltävän vastauksen.

Yngen vallaton nauru kiirii yli peltojen.

— Sen sai Malte Stigson Hvide tänä vuonna seitsemännen kerran — Fredbiergiläinen — monennenko kerran, sitä ei voi laskea! Ritari Hak odottaa ihmettä tapahtuvaksi, poikalapsen tipahtavaksi taivaasta, sillä vaimonsa kanssa hän ei saa yhtään!

— Härkäpäisen ukon suussa ei ole muuta kuin „ei" sana, kuiskaa Kirsten, arvelisin, että sentään Lykke...

Hän keskeyttää, sillä merkillinen näky ilmestyy rotkotielle, joka ei suinkaan ole mikään aatelistie, vaan tarkoitettu vain talonpoikia ja heidän ajojaan varten. Se on ylhäinen ratsastajajoukko — Kirsten luo levottoman katseen pelloille, mutta siellä on „Uskollinen" ja paljon talonpoikia ja päivätyöläisiä heinänteossa, minkä vuoksi hän saattaa olla rauhallinen ja kääntää katseensa ratsastajaparveen. Etummainen on pitkä, ryhdikäs ratsastaja, hyvin miehekäs, lyhyet viikset hänellä on ja suippo leukaparta, hän ei ole nuori, mutta ei vanhakaan. Kaksi aatelisherraa ratsastaa hänen seurueessaan, ja nämä he tuntevat, sillä ne ovat valtaneuvokset Iver Krabbe ja Jörgen Friis. Heidän jälessään tulee joukko keihäsmiehiä.

Etummainen ratsastaja pidättää hevostaan ja katsoo ympärilleen. Hänen takanaan on rotkotie, edessään hänellä on mitä kaunein ja rauhallisin kesäinen taulu: rehevät pellot metsien puoliympyrän kaartamana sinisen taivaan alla. Korkealla rinteellä, joka muistuttaa vihreää seinäverhoa, mihin kaikki kesän kedonkukkaset ovat kudotut, istuu kukkeita ja jalosukuisia nuoria kuin linnut oksalla. Kaksi neitoa, toisella tumma ja toisella hunajankeltainen tukka hajallaan. Heidän vieressään kalpea ja hiljainen impi, valkea pyhimyskehä

päänsä ympärillä, pitkät, vaaleat, kiiltävät hiukset ja hyvin tummat orvokinsiniset silmät. Hänen yllään kohoaa junkkeri, kyttyrän painama, mutta mitä lempein katse ruskeissa silmissään ja kullan arvoisen sielun leima ystävällisillä piirteillään.

Rotkotien pohjalla istuu tyttölapsi yksinään hameet levällään ja syli täynnä siivekkäitä kultakukkia.

Ruskeat ja siniset silmät kohtaavat ihmettelevinä hänen omansa. Heidän päittensä yllä liukuvat valkeat suvipilvet, kaikki kukkien tuoksut sekaantuvat heinän makeahkoon henkäisyyn. Ilmassa soi lintujen riemukuoro . . .

— Kaunis on maa, sanoo ratsastaja tummalla, mutta sointuvalla äänellä, kukaan ei uskoisi, että sotaa on olemassa.

Hän hypähtää hevosen selästä — ratsastajat laskeutuvat myös satulasta, mutta jäävät seisomaan hänen taakseen.

Hän on kaunis ja komea mies, mutta kuin monien huolien laihduttama. Syvällä kuopissaan palavat silmät kuumeisina, näyttää kuin ne voisivat kiivastua ja itkeä samalla kertaa. Mutta hänen olemuksessaan on jotakin ylhäistä, ja hänen barettiaan reunustaa kultanauha ja siinä on höyhentöyhtö koristeena. Pieni röyhelökaulus on kevyen rintahaarniskan yllä, joka ulottuu lyhyihin, hyvin avariin housuihin saakka. Pitkät reidet ja pohkeet katoavat kiiltäviin ratsastussaappaisiin, joiden suissa on kaulukset ja pitsiröyhelö. Hänen harteiltaan riippuu viitta, lyhyt, kuten muoti määrää, ja vaaleanharmaa, rubiininpunaisella damastilla vuorattu.

Hän tervehtii:

— Oletteko lääninhaltija Jörgen Lykken lapsia, sanoo hän sitten.

Kirsten suoristaa selkänsä, tuntemattoman on kai sanottava nimensä . . . !

Mutta junkkeri Kristian nousee ja seisoen epävarmasti ahteen reunalla, joka luisuu jalan alta, kumartaa hän kumminkin ja vastaa:

— Olemme, Teidän Armonne.

Ja huimaten valkenee Kirstenille ja kaikille muille, että siinä on kuningas.

He niiaavat niin hyvin kuin voivat seisoessaan ahteen multaisella reunalla, sinitaivas takanaan.

Kuningas panee kätensä Iden olalle, hänen äänessään on erikoinen, veljellinen ystävyys, sillä hän pitää lapsista:

— Mitä sinulla on siinä?

Tyttö nostaa keltaisen aarteensa hameen poimuista.

— Kultatukaatteja, sanoo hän, paljon kultatukaatteja.

— Silloin saattaisimme joutua kiusaukseen lainata sinulta, sillä meillä ei niitä ole yhtään, hymyilee Hänen Armonsa.

Lapsi ojentaa niitä häntä kohden.

— Voitte saada ne kaikki.

— Kiitos, hymyilee kuningas. Toivomme, että lahjasi on meille hyvä enne.

Hän saa tietää, että Jörgen Lykke on Bunderupissa, ja ratsastajaparvi karauttaa yli peltojen.

— Kuningas! kuiskaa Kirsten ja hän on tärkeydestä pakahtumaisillaan, sillä ei jokaisen isä saa kuningasta vieraakseen.

Junkkeri Kristian auttaa Helle Hakin alas ahteelta, miltei kantaa hänet ja ehtii sillä aikaa kuiskata:

— Isäni on luvannut jälleen kosia puolestani — jos Jörgen Hak antaa suostumuksensa, olisiko sinulla mi-

tään sitä vastaan? Herättääkö vammani sinussa vastenmielisyyttä?

Neito kohottaa rajattoman puhtaan katseensa häneen, ilman rakkautta, mutta myötätunnon ja lempeyden täyttämän.

— Minulla ei ole mitään muuta tahtoa kuin isäni, sen tiedät.

Kun he ovat onnellisesti päässeet rinteestä, täytyy heidän katsoa ylös, sillä siellä seisoo Mats, paljain päin kuten aina, kampaamaton tukka tuulessa liehuen. Niin nuori kuin onkin, on hän melkein jättiläinen.

Kirsten katsahtaa häneen pilkallisesti, ja hän ja Ynge lähtevät poispäin. Sillä Mats tulee nykyisin harvoin Bunderupiin eikä milloinkaan lääninhaltijan kotona ollessa. Ja hän on kuullut „Uskolliselta", että hän seurustelee rahvaan parissa monien heidän isänsä vihollisten kanssa, ja aateliton sopii parhaiten aatelittoman seuraan, sanoo hän pilkallisesti.

Mutta Kristian junkkeri jää paikalleen, hän on yhtä ystävällinen lapsuutensa opettajaa kohtaan ja vain pahoillaan hänen vuokseen, sillä Matsin oma hillittömyys asettuu hänen tielleen.

Hän muovailee yhä savea, mutta vain huvin vuoksi, sillä papiksi hän haluaa.

Kesäpäivä on niin lämmin, että paksu, punainen tukka kuumottaa Matsin poskia, ja kun hän on raskasrakenteinen, sietää hän huonosti hellettä. Ja hän kohottaa rintaansa kuin kantaisi hän suurta ja tuskallista taakkaa ja ojentaa molemmat käsivartensa niiden täyteen pituuteen.

Ja niin seisoo hän siinä ja näyttää kuin hän olisi naulittu kieltäymyksen ristille! Katkeroitunut, epätoivoinen, tuskanpoltteinen on katse, jonka hän luo aate-

liseen pariin, rujoon junkkeriin ja vaaleaan, sädekehäiseen neitoon.

Kun hän katsoo alas kohtaa hän Iden katseen rotkotien pohjalta, ja hän rientää takaisin pellolle — tuo merkillinen lapsi ymmärtää kaiken. Mutta hän ei sano mitään siitä kenellekään.

Jörgen Lykken kirjoituskammiossa istuvat Hänen Armonsa ja Jörgen Lykke kahden. Viiniä on pöydällä. Ovi on lukittu.

Jörgen Lykke odottaa, että kuningas kohottaisi pikarin, joka hänellä on kädessään, ja joisi hänen maljansa. — Mutta hän istuu raskaasti penkillä, hänen suunsa on tiukasti suljettu, jalat ojennetut, hän katsoo alas ja vaikenee.

— Eikö olisi parempi juoda, ennenkuin pikari lämpenee Teidän Armonne kädessä ja viini väljähtyy?

Kuningas avaa huulensa ja paljastaa hampaansa kuin vihainen koira.

— Viini on katkeraa meidän suussamme, lääninhaltija. Hän puristaa yhteen huulensa ja katsoo Jörgeniä suoraan silmiin.

— Emme halua enää.

Jörgen Lykke vaikenee.

Kuningas läimäyttää säärtään kädellään.

— Nyt emme enää halua nimittää itseämme meiksi. Emme halua enää olla Tanskan kuningas.

Jörgen Lykke vaikenee.

Hänen Armonsa jatkaa: — Emme voi johtaa sotaa maallemme kunniakkaaseen rauhaan, sillä meillä ei ole rahaa.

Rauhattomasti hän hieroo kämmenellään vasenta säärtään ylös ja alas jatkaessaan:

— Meillä ei ole rahaa. Porvareilla ja talonpojilla ei

ole rahaa. Vain valtakunnan aatelistolla on rahaa. Ylenmäärin rahaa. Ja nyt saa valtakunnan aatelisto saattaa sodan päätökseen — ilman kuningasta.

Vihdoin Jörgen Lykke puhuu.

— Viisaasti sanottu, Teidän Armonne. Mutta — näinä päivinä kokoontuu Juutinmaan aatelisto Viborgiin, Teidän Armonne sinne kutsumana. Mitenkähän olisi, jos Teidän Armonne antaisi mielipiteenne kuulua siellä.

Lääninhaltijan olemus on poikkeuksellisen tyyni, hän katsoo kuin isä nuoreen, kiivaaseen poikaansa.

— Antakaa heille kruunu Viborgissa, Teidän Armonne! Asettakaa heille valittavaksi: Rahaa — tai uusi kuningas.

Kuningas huokaa, juo kulauksen viiniä kiinnittämättä siihen huomiota ja katsoo jälleen maahan.

— Onko Teidän Armollanne jotakin muuta mielessä? Jörgen Lykke auttaa häntä tielle.

— On, sanoo kuningas lujasti. Emme enää halua elää naimattomana.

— Ei ole mitään puutetta kuninkaantyttäristä, vastaa Jörgen Lykke.

Kuningas pyyhkäisee pois kaikki näkymättömät kuninkaantyttäret kämmenellään.

— Ei, Jörgen Lykke. Meillä on Anne! Ja hänellä on meidän sanamme.

— Sellainen sana voidaan lahjoittaa takaisin — Anne...

Kuningas keskeyttää hänet:

— Emme ymmärrä teitä, Jörgen Lykke, emme enää ymmärrä teitä. Ettekö te juuri kannattanut meitä aikeessamme, kun kuninkaallinen isämme oli kuollut. Ettekö te viitannut Kustaa Vaasaan, joka otti itselleen

kuningattaren maan tyttärien joukosta ja oli Ruotsille hyvä kuningas kuolemaansa saakka...

— Mistä syystä ei Teidän Armonne sitten ole aikaa sitten ottanut Anne Hardenbergia puolisokseen?

— Teillä saattaa olla syytä tiedustaa sitä, Jörgen Lykke — ja samoin Annella. Eikä vähinten itsellämme —

— Mutta — kuningas hypähtää pystyyn, ojentautuu ja alkaa kulkea rauhattomasti edestakaisin, edestakaisin ahtaassa kirjoituskammiossa.

— Me ikäänkuin emme saaneet aikaa. Emmehän voinut viettää häitä, ennenkuin isämme oli kylmennyt arkussaan. Sitten tuli Ditmarskin sota, ja tehän itse tiedätte, että setämme ilmaisi mielialansa. Teidän salaiset viestinne neuvoivat meitä panemaan toimeen kruunauksen mahdollisimman pian. Setämme varustautui vain näön vuoksi Ditmarskia vastaan.

Ja teidän Ranskan hovissa nauttimanne ehtymättömän suosion ansiosta, lääninhaltija, saimme sieltä tietää, että Eerik neljästoista etsi itselleen kuningatarta kirotusta Lothringin hallitsijahuoneesta voidakseen hänen kanssaan vaatia Tanskan kruunua.

Kuningas kulkee edestakaisin ja hieroo hiusjuuriaan.

— Emme ymmärrä siitä nyt mitään, Jörgen Lykke, mutta meistä tuntuu joskus kuin joku olisi ollut sokkosilla kanssamme, pitänyt meitä alituisessa pelossa tämän ja tuon asian vuoksi, emmekä saaneet milloinkaan aikaa häittemme viettämiseen. Sanoitte itse, Jörgen Lykke, että jos tahdoimme naida aatelisneidon, piti sen tapahtua kuninkaallisella loistolla, mikäli halusimme kuningattaremme saavan kuningattarelle kuuluvaa kunnioitusta. Ja aina täytyi odottaa jotakin — hetkinen — vieläkin hetkinen — kuten itse meitä neuvoitte.

Kuningas keskeyttää rauhattoman vaelluksensa ja

katsoo Jörgen Lykkeen, joka istuu käsi pikarilla ja katse alas luotuna. Hänen muutoin niin iloinen ja hieman ilkkuva hymynsä on kuollut, hän näyttää punnitsevan Hänen Armonsa sanoja.

Ja on aivan kuin Hänen Armonsa pyytelisi anteeksi Jörgen Lykkeltä, ettei hän milloinkaan saanut aikaa mennä naimisiin Anne Hardenbergin kanssa.

Pyytelee anteeksi, että aina on tullut hänen tietoonsa jotakin, mikä oli saatettava hyvään päätökseen, ennenkuin hän uskalsi ajatella omia asioitaan... tuli riitaisuuksia hänen ja hullun Eerik neljännentoista välille, lähetystöjä sinne ja tänne, kuningas Eerikin röyhkeä vaatimus saada kolme kruunua vaakunaansa ja Gottlanti.

— Ja teidän suuri ja kunnianhimoinen päämääränne oli saattaa meidät valituksi Saksan keisariksi, Jörgen Lykke — kuningas Ferdinandin seuraajaksi. Kuinka paljon tai vähän asialla saattoi olla perusteita, sitä emme nyt tiedä — mutta kuten oikein olikin, keisari Ferdinandin poika tuli valituksi. — Mutta se vei joka tapauksessa meidän aikamme ja ajatuksemme! — Tuolla helvetin lothringilaishuoneella on niin hyvät avioliittosuhteet etelään, ja sitten idässä niin mieletön Ruotsi, pitikö meidän silloin ajatella avioliittoa — te itse, Jörgen Lykke, sanoitte meille, että meillä oli oikeus odottaa, te kehuitte miehekkyyttämme, valtakunta ensimmäiseksi ja viimeiseksi!

Tehän piditte puolenne lothringilaisia vastaan, te toitte Ranskasta Mikaelin ritarimerkin meille, ja me näimme siinä todistuksen siitä, ettei teidän mielestänne ollut paha, kun odotimme. Teitte Ranskan ystäväksemme sen lähettilään Charles Danceyn kautta.

Suuri Jumala, jollei meillä olisi ollut teitä, läänin-

haltija! Te hankitte meille rauhan lyypekkiläisten kanssa, rauhan Venäjän kanssa...

Jörgen Lykke kohottaa katseensa.

— Ja Ruotsin kanssa, mikäli Teidän Armonne olisi halunnut sitä.

Nyt istuutuu kuningas jälleen ja kätkee päänsä käsiinsä.

— Tiedämme sen, Jörgen Lykke, syytitte meitä ja maata ylimielisyydestä, isävainajamme jälkeen meillä oli hyvä sotajoukko ja hyvä laivasto ja täysinäinen valtionrahasto —

— Ja mitä on meillä nyt?

Kuningas katsoo Jörgen Lykkeen, ja hänen silmänsä ovat kuivat ja kuuman epätoivon täyttämät.

— Emme olleet yksimielisiä siitä, Jörgen Lykke — monet aatelismiehet odottivat runsasta saalista ja uutta maata —

Jörgen Lykke nyökkää —

— Niin, ja meidän onneton Ditmarskin voittomme oli vallan liian helppo — ja kansanrunoilijamme lauloivat Tanskan historian suuruutta, käänsivät Saxoa, kertoivat kuuluisista Valdemareista, kuningatar Margaretan unionista, niin, he lauloivat:

Kuningas Fredrik saa Ditmarskin
rusoposkin ja töyhdöin liehuvin.

Kuningas pudistaa päätään.

— Mitä hyödyttää puhua pilkallisia sanoja, Jörgen Lykke. Sota raivoaa valtakunnassamme, ja mitä olemmekaan kadottaneet. Kansamme kukkeimman osan maalla ja vesillä, ja miten ovatkaan Norja ja Skåne itkeneet verta näinä vuosina.

Kuningas syöksyy jälleen pystyyn.

Epätoivoissaan hän huutaa:

— Ei olisi käynyt niin huonosti, jos meillä olisi ollut rahaa. Sotavoimat näkivät nälkää ja nousivat kapinaan, eikä meillä ollut rahoja lähettää — on helpompi iskeä vettä kivestä kuin saada Tanskan aatelistolta varoja avuksi.

Te itse olette poikkeus, Jörgen Lykke, mitä teille olemme velkaa, sitä emme koskaan kykene maksamaan takaisin.

— Kyllä, sanoo Jörgen Lykke — äkkiä ja lyhyesti. Ja kuningas pysäyttää kulkunsa ja katsoo häneen — syvällä hänen katseessaan kytee epäluulo, jonka monet Jörgen Lykken kadehtijat varsin usein kuiskaavat hänen korvaansa: Lopuksi Jörgen Lykke aina sai enemmän kuin antoi! Hän katsoo tiukkaan mahtavaa valtaneuvostaan.

— Millä voimme palkita teidät?

— Kutsumalla kotiin Peder Oxen.

Isku on sattunut.

Ja sitä seuraa mitä syvin hiljaisuus.

Sitten puristaa kuningas nyrkkinsä ja pudistelee niitä uhkaavasti.

— Lääninhaltija! Tahdotteko, että meidän on solvattava haudassa lepäävää isäämme! Ja äitiämme, joka on elossa! Peder Oxe panetteli heitä molempia. Ja törkeästi hän on pettänyt maansa, sitä ei kukaan tiedä paremmin kuin te! Eikö hän ole ollut Lothringin hovissa ja punonut salajuonia sekä Espanjan että Ruotsin kanssa! Ja jollette itse olisi matkustanut kuningas Filipin luo niin nopeasti kuin hevonen pystyy juoksemaan... Niin, Herra yksin tietää, mikä kummallinen valta teillä on ruhtinaisiin, mutta te olette pystynyt pitämään koko Euroopan ystävänämme ja liittolaisenamme, kun meidän kätemme olivat täynnä tätä onnetonta sotaa Eerikin kanssa! Jollei teitä olisi ollut, ei

kukaan tiedä, vaikka paavilainen kuningas aikoja sitten olisi istunut Tanskan valtaistuimella!

Ja siinä olisi silloin Peder Oxella ollut runsas osuutensa! huudahtaa kuningas kiivaasti ja äänekkäästi.

— Ja sitten tahtovat valtaneuvokseni, että meidän olisi kutsuttava hänet kotiin — tekin, kuten nyt kuulemme! — Arveletteko, että minun olisi veljellisesti, anteeksiantavin sydämin tultava Peder Oxea vastaan ja sanottava: Rakkahin sydänystävä, ettekö halua kaikkia tilojanne ja läänitystänne takaisin! Ja voimmeko jollakin muulla vielä palvella teitä?

— Tarvitaan enemmän, sanoo Jörgen Lykke piittaamatta.

— Teidän Armonne on tehtävä hänet valtakunnanhovimestariksi.

Kuningas tulee varovaisin askelin Jörgen Lykken luo, kuin lähestyisi hän hullua.

— Älynne on täytynyt lamautua, rakas lääninhaltija.

Jörgen Lykke tarkkaa kuningasta sivusta.

— Tahtooko Teidän Armonne kuunnella minua.

Hänen armonsa istuutuu todellakin, ja Jörgen Lykken puhuessa värisevät hänen kätensä alussa jatkuvasti sisäisestä rauhattomuudesta — mutta vähitellen hän tyyntyy.

— Olin mukana Pavian verisessä taistelussa, jossa Frans kuningas joutui vangiksi. Bourbonin Kaarle sai voiton. Tietääkö Teidän Armonne, kuka Bourbonin Kaarle oli? Hän oli eräs Ranskan kunnollisimpia miehiä, ja leskikuningatar Savoijin Louise rakasti häntä ja hänen halunsa oli syttynyt häneen. Kaarle nai toisen ja sai lapsia, ja oudolla tavalla kuolivat sekä Bourbonin Susanne että hänen jälkeläisensä. Hovissa, jossa myrkkyjuomat ovat jokapäiväistä leipää, ei ollut mi-

tään epäilystä siitä, mihin Susanne ja kaikki hänen lapsensa olivat kuolleet — ja tämän sanoi Bourbonin Kaarle suoraan Louiselle vasten kasvoja, kun tämä kultaompeleisessa purppurassa oli valmiina syleilemään kovan kohtalon koettelemaa!

Bourbonin Kaarlen kohtaloksi tuli melkein sama kuin Peder Oxen, häntä syytettiin vilpillisyydestä, hänen omaisuutensa, vieläpä hänen sisin kunniansa ja maineensa riistettiin häneltä — ja niin tuli hänestä petturi! Hän liittyi keisariin, joka oli Ranskan katkerin vihollinen!

Naisen rajattoman halun vuoksi menetti Frans kuningas Milanon ikuisiksi ajoiksi, hänen poikiensa sielu ja terveys vaurioitui keisarillisessa vankilassa, ja kahdenkymmenen vuoden aikana onnettomat sodat muuttivat Ranskan hautausmaaksi.

Peder Oxe on Lothringin hovissa yhtä vaarallinen kuin Bourbonin Kaarle keisarin sotajoukossa!

Jos Kaarle olisi kutsuttu kotiin ajoissa, olisi keisari menettänyt parhaan sotapäällikkönsä ja Ranska saanut pitää Milanon! — Antakaa Kristinan hovin menettää Peder Oxe, se on pahinta, mitä Teidän Armonne saattaa tehdä sille!

Kuningas istuu molemmat kyynärpäät pöydällä nojaten päätään käsiinsä. Hän tuijottaa itsepäisesti pöytään.

— Ja meidän rouva äitimme, sanoo hän vihdoin.

— Älkää katsoko taaksepäin, Teidän Armonne, katsokaa eteenpäin.

— Valtakunnan hovimestariksi meidän siis pitää nimittää hänet! — Hän kohottaa päänsä, kohtaa Jörgen Lykken katseen. — Siihen virkaan olimme ajatelleet teitä, lääninhaltija, sen tiedätte! Riistättekö niin suuren kunnian Lykkein sukupuulta?

Jörgen Lykke vaikenee. Sillä tämä on ollut hänen unelmiensa päämäärä siitä saakka, jolloin hän luopui Ranskan palveluksesta ja siirtyi Tanskaan. Valtakunnanhovimestari! Jonka tehtävät hän tietää voivansa täyttää paremmin kuin useimmat muut. Mutta hän tietää myös, ettei hän ajanpitkään voi salaa asettua Kristinan juonien tielle, jollei Peder Oxea saada pois hänen hovistaan. Valinta on raskas.

Vihdoin hän sanoo:

— Peder Oxe tulee hyödyttämään valtakuntaa. Hänen lahjansa ovat suuret ja hän kaipaa palavasti sitä sielun palsamia, jota maansa pyhän asian petturille on päästä palvelemaan sitä uskollisesti ja puhdistautumaan sen menestyksessä.

Minä — palvelen maatani parhaiten näkymättömissä.

Äkkiä kuningas kurottuu pöydän ylle, niin pitkälle kuin ulottuu.

— Onko totta, Jörgen Lykke, mitä kuiskataan, — että Eerik kuningas on tarjonnut teille herttuakunnan, jos tahtoisitte tulla hänen palvelukseensa — ja olla Ruotsin lähettiläänä? Onko se totta?

Jörgen Lykke nyökkää kevyesti.

— Ja mitä vastasitte?

— Että olin tanskalaiseksi syntynyt! En mitään muuta.

Kuningas nousee. Hänen ruumiissaan ei ole mitään rauhaa. — Tässä maailmassa ei ole helppo elää, sanoo hän ja ojentautuu. Ehkä ei kuka tahansa valtaneuvoksistamme olisi... no niin, emme tahdo tehdä kenellekään vääryyttä...

Hän ojentaa kätensä, se on kuumeinen ja värisee. Jörgen Lykke vastaa lujaan kädenpuristukseen.

Jälleen pari levotonta askelta. Ja sitten menee Hä-

nen Armonsa veistellyn puukaapin luo ja tutkii sitä. Hän kääntää puhuessaan selkänsä Jörgen Lykkelle.

— Lääninhaltija, kuuluu värisevä ääni kaapin luota, me tiedämme, että monet, jotka huonosti tuntevat teidät, vihaavat teitä. Mutta me tunnemme teidät. Ehkäpä tiedämme vain vähäisen osan teistänne ja puuhistanne, mutta minkä olemme nähneet, on aina ollut meidän ja valtakunnan hyödyksi. Ja henkilökohtaisen tuntemuksemme perusteella kunnioitamme teitä. Tiedämme teidän pitävän avioliittoanne kunniassa ja sille annamme arvoa! Joko saamme aikaa tai ei, ja vaikka meillä ei olisikaan rahaa isojen häitten pitoon, niin menemme naimisiin. Ja me olemme jo lähettäneet sanan Annelle. Kun rouva äitimme nyt pian matkustaa Saksiin, ratsastamme me Koldingiin ja pidämme häämme siellä.

Ja te ratsastatte mukanamme, Jörgen Lykke!

Hänen Armonsa kääntyy nopeasti nähdäkseen sanojensa vaikutuksen.

Lääninhaltija istuu ja nyökkää — kuuliaisesti.

Ja kuningas, joka on levottomuudesta puhelias ja hieroo kuumia käsiään, jatkaa:

— Olemme onnellisesti välttäneet kaikki ansat, joita valtaneuvoksemme ovat asettaneet meille saadakseen meidät naimisiin, milloin Englannin Elisabetin, milloin Skotlannin Marian ja milloin Lothringin Renaten ja monien keisarintyttärien kanssa.

Hän huokaa kiivaasti, kuume kalvaa häntä yhä.

— Aatelisto voi saada uuden kuninkaan, jos haluaa, mutta me haluamme Annen — nyt! Teidän on hiljaisuudessa järjestettävä kaikki häitämme varten Koldingissa.

Hän seisoo siinä niin uhmaavana — ja Jörgen Lykke tuntee, että kun on kyseessä Fredrik kuninkaan halu

uhrata kaikki maansa hyväksi, on hänen uskonsa aito, hän on halukas asettamaan kruununsa vaakalaudalle — hän kutsuu ehkä Peder Oxen kotiin, jos se on valtakunnan eduksi.

Mutta hänen uskonsa on liian hillitön ollakseen aito, kun hän puhuu omastaan! Jörgen Lykke nyökkää ajatuksilleen, tosin on Anne ainaisella neitseellisen lempeällä tavallaan sanonut hänelle, ettei hän todellakaan tahdo olla hänen tiellään, nyt hän haluaa antaa sukunsa valita hänelle aatelisen puolison, niin on kuningas vapaa. — Sillä keinolla hän on sitonut hänet useammin kuin kerran, ja kuten kaikki lemmensokeat miehet, on se sitonut hänet kaksinverroin. Ja sen Anne tietää!

Mutta sitä keinoa voidaan kai toistaa, kunnes se kerran iskee harhaan, sekin — ja ajatuksissaan on Jörgen Lykkellä jo valmiina leskikuningattarelle menevä kirje: — Ottakaa Anne Hardenberg mukaanne Saksiin — ja hän lisää hieman kirpeästi: — Nyt petän ystäväni — mutta kuninkaalle olen uskollinen.

Ääneen hän lausuu kylmästi ja ilkkuvasti: Salahäät! — Teidän Armonne lienee ollut perinpohjaisella paastolla, mikäli asiaa ymmärrän.

Ja kuningas punastuu.

— Minulla on tässä eräs asia — Jörgen Lykke ojentaa kätensä ottamaan asiakirjan, kirjerullan — johon haluaisin Teidän Armonne vilkaisevan, ennenkuin ratsastamme Viborgiin... hän puhuu lääninhaltijan levollisuudella, sillä nyt hän haluaa antaa kuninkaalle aikaa rauhoittua; hän ojentaa kirjerullan kuninkaalle häneen katsomatta.

Vihdoin kuningas istuutuu, hänen katseensa selailee kirjeen... Mariagerin luostarin nunna, Eline Bilde... Noita.. herra Selgen, Mariagerin pappi.

Hän heittää kirjerullan kädestään.

— Eukko rukka on pian kahdeksankymmentävuotias, kannattaako sellaista varten sytyttää roviota!

— Minulla on oma uskoni siitä jutusta, sanoo Jörgen Lykke, ja olen antanut kutsua tänne Selgen herran, jotta hän saa antaa selityksen ja puolustautua Teidän Armonne läsnäollessa. Mutta saatan kuulla linnanpihalle kokoontuneen useita aatelismiehiä, ehkä Teidän Armonne haluaa tervehtiä...

Aterian aikana tulevat puheeksi lukuisat noidat, joita poltetaan kaikissa maissa, ja mielipiteet menevät kovin hajalle. Jörgen Friis, Viborgin entisen piispan veljenpoika, puhuu herra Selgenin puolesta, hänen oikeutensa ja velvollisuutensa on saattaa syytteeseen noidat, missä vain heitä tapaa. Kirjoittaahan itse piispa Peder Palladius: — „Nämä noitavaimot saavat nyt oikean palkkansa, he eivät saata seistä evankeliumin kirkkaassa valossa."

Ja sen hän tietää, että koko joukko heitä on poltettu Malmössa ja Kjögessä ja neljä poltettiin äsken Skievessä, he olivat noituneet herra Iver Krabben; Aarhusissa poltetaan noitia melkein joka kuukausi, ja jos tuuli käy hänen humalatarhaansa päin, tuo se mukanaan pahaa savua, joka vahingoittaa paljon hänen oluttaan. Randersissa ovat polttaneet kolme kappaletta saman paalun ympärillä ja Aalborg on vallan noitien kansoittama, joita Aalborgshusin lääninhaltija antaa polttaa nipuittain, mutta vasta kidutuskuulustelun jälkeen, kuulustelussa ne syyttävät toisia, ja pahennus on tiettävästi lisääntymässä — eniten Himmersysselissä, koska tiedetään lääninhaltija Jörgen Lykken vapauttavan kaikki.

Jörgen Lykke ei näytä siltä kuin isku olisi sattunut.

— Jollette tahdo suoda minulle kunniaa muusta, Jörgen Friis, niin antakaa toki hitunen kiitosta parhaasta ominaisuudestani, en koskaan ole takertunut tämän ajan rajattomaan hulluuteen. Uskallan sanoa itsestäni, että olen vapaa kaikkien henkisten kahleitten painosta! On totinen tosi, että olen kieltäytynyt kallistamasta korvaani Selgen herran noitasyytteille, mutta olen seurannut hänen teitään, missä ikänä hän juoksi noitaroviolle häntä pystyssä.

— Olette pappisvihaaja, Jörgen Lykke, lausuu entisen piispan veljenpoika harmissaan ja Jörgen Lykke hymyilee.

— Niin, tunnustan, että monet noidat saavat kiittää minua siitä, etteivät he joutuneet kidutetuiksi ja vartailla ja paaluilla haisemaan paistetulle ihralle, mikä on pappien lempituoksu...

Kuningas puuttuu puheeseen välittävästi:

— Mitkä ovat nyt ne hirveät ja turmiolliset asiat, joista tätä Eline Bildeä syytetään?

Jörgen Lykke antaa katseensa liukua runsaan pöydän yli.

— Jos Teidän Armonne lupaa olla menettämättä ruokahaluaan... siis, tätä kahdeksankymmenvuotiasta nunnaa, joka tiettävästi on tullut lapseksi jälleen, syytetään siitä, että hän oli kaatanut pursuolutta vanhaan lantaansa ja siitä sekä kaurajauhoista leiponut kakun. Sillä unessa oli joku ilmaissut hänelle, että jos sellainen kakku annetaan hyvälle miehelle ja hän syö sitä, niin syttyy hänen lempensä siihen, joka on tehnyt kakun. Hän antoi sen Selgen herralle — ja tämä söi sen.

Raikuva nauru kohoaa kattoon.

— Syttyikö Selgen herran lempi sitten tähän kahdeksankymmenvuotiaaseen? tiedustaa kuningas.

— Tavallaan, vastaa Jörgen Lykke salaperäisesti

hymyillen, hän syytti vanhaa Elineä siitä, että tämä oli unissaan harjoittanut yhteyttä perkeleen kanssa.

Axel Juul huomauttaa hyväntahtoisella äänellään, että onhan koko maailmassa muotina polttaa noitia...

Jörgen Friis keskeyttää hänet terävästi ja sanoo, ettei se ole mikään muoti, se tapahtuu heidän sielujensa pelastukseksi.

Tähän Jörgen Lykke nauraa pilkallisesti ja arvelee, että on kaikenlaisia muoteja, sellainenkin, että rouvat kätkevät tukkansa, ikäänkuin heidän hyveellisyytensä olisi kiinnitetty heidän päähänsä jokaisella hiuskarvalla. Sanassa ei sanota mitään pääliinoista, mikäli hän tietää.

— Aatami ja Eeva tekivät itselleen vaatteet, kun näkivät olevansa alastomia, sanoo Jörgen Friis, ja hän on kuten tavallisesti harmissaan siitä, etteivät hänen sanansa ole yhtä tehokkaita kuin siihen aikaan, jolloin hänen setänsä oli piispa.

Jörgen Lykken huvi on tehdä hänestä pilaa.

— Arveletteko, että herra Aatamin rouva Eeva Herrantytär Paratiisinkartanosta teki itselleen vaimonhilkan kaisloista?

Hänen Armonsa ei voi olla hymyilemättä. Mutta Jörgen Friisin silmät suitsevat tulta.

— Huonosti vartioitte suutanne, lääninhaltija — ja sitten hän hairahtuu oikaisemaan kuningasta — ja huonosti sopii kuninkaalle hymyillä sellaiselle.

Fredrik kuningas rypistää kulmakarvojaan, varjo sumentaa hänen katseensa hetkeksi, mutta se saa pahaenteisen kovuuden ja loiston. Hiljaa ja uhkaavasti hän lausuu:

— Teille sopii antaa kuninkaan määrätä, mikä kuninkaalle sopii. Ja hän ojentautuu, hän on niin pitkä istuessaan, että hän voi katsoa alaspäin aatelismiehiin,

kun hän sanoo: — Ja minusta tuntuu, että niin kauan kun valtakunnan aateli paisuu hyvinvoinnista ja koristaa postillansa kultasoljin ja sitoo ne kallisarvoiseen kultanahkaan, samalla kun se kieltäytyy suomasta kuninkaalleen aurtuaakaan hänen hädässään — niin kauan kuuluu pahalta, kun se puhuu siitä, mikä meille sopii.

Kuninkaan katse saa Jörgen Friisin luomaan omansa alas. Ei kukaan koskaan tiedä, milloin vihan tuli iskee kuninkaallisesta asumuksesta, jossa se aina tuntuu piilevän ja hehkuvan. Ilon ja rehevän naurun alla, joka auringon tavoin levittää leikinlaskua ja riemua hänen ympäristöönsä, piilee aina tämä kätketty viha.

Kuningas on kohottanut katseensa ja luo sen yli puiston. Hän ei tee sitä katsoakseen johonkin, vain saadakseen nostaa päänsä korkealle kuin peura — eikä hänen eleestään puutu ylpeyttä. — Sulkeutuneet huulet ovat epäsuopeasti yhteenpuristetut, leukaparta piipottaa suippona. Ja puoleksi suljettujen silmäluomien alta loistaa tyytymättömyys kaikkea ja kaikkia kohtaan, eikä hän vaivaudu sitä peittämään.

Sitten hän kääntää päänsä ja kohottaa kapean ylähuulensa, vihaista ja vaarallista hevosta hän muistuttaa, puremaan halukasta.

— Mitä arvelette, lääninhaltija, lähtisimmekö metsästämään?

— Metsästyksestä ei nyt ole mihinkään, Teidän Armonne, vastaa Jörgen. Kettu ja susi ja villisika ja kaikki muut eläimet ovat nyt niin lihavia, että ne saa keihästää makuultaan. Mutta olen äsken kuullut kerrottavan nuorten hiehojen laumasta, joka on villiytyneenä metsässä ja on tullut vaaraksi sekä ihmisille että eläimille. Ne ovat niin hulluja, että hyppäävät suoraan ilmaan kuin kärpästä pyydystävä paarmalintu. Jos

Teidän Armoanne huvittaa, voitaisiin järjestää pieni, näppärä härkätaistelu — elävinä emme niitä ikinä saa käsiimme.

Hänen Armonsa on metsästysinnosta jännittynyt kuin joustin. Mutta jälleen rypistää hän sieraimiaan, usein vain pikku nykäykset herkän nenän ympärillä ilmaisevat hänen äkilliset mielialanvaihdoksensa.

— Saamme antaa villihiehojen juosta vielä hetkisen — kunnes olemme päässeet Viborgin aateliskokouksesta.

Hänen Armonsa nukkuessa Jörgen Lykke toimii. Pikalähetti ratsastaa Koldingiin viemään kirjettä leskikuningatar Dorotealle. Beate rouva saa tiedon suuresta juhlasta, jonka Jörgen Lykke aikoo järjestää kuninkaalle — tällä kertaa Bunderupissa! Hän suunnittelee kaiken — siinä hän on mestari — ketä on kutsuttava, missä heidän on yövyttävä — hevosia metsästykseen — ilotulitus!

Kolme päivää on juhlan kestettävä.

Lääninhaltija haluaa kunnioittaa kuningastaan. Ja osoittaa, että hänen tähtensä yhä on keskitaivaalla.

Hän on yhtä reippaalla mielellä aamupäivällä, kun Hänen Armonsa haluaa kuulustella herra Selgeniä ja tietää, mihin epäilyttäviin asioihin Jörgen Lykke luulee papin syyllistyneen. Kuningas on yhtä mieltä hänen kanssaan, että on huono teko polttaa ihminen, joka on niin iäkäs, että on tullut lapseksi jälleen. Ja vaikka Belsebub olisikin valinnut eukko paran vuodekumppanikseen, olisi Belsebub todella ollut niin vaatimaton valinnassaan, ettei sitä voida lukea kummallekaan asianosalliselle viaksi.

Jörgen Lykke asettaa vieraansa kuin joutuisivat he esiintymään jossakin huvinäytelmässä. Tämä järjes-

telykyky saattaa hänet niin välttämättömäksi hovijuhlissa.

Keskellä kirjoituspöydän takana istuu kuningas nojatuolissa, ja Jörgen Lykke istuu pöydän vasemmalla puolen. Abedissa Sitzele Jachimintytär Lykke sekä sisar Gertrud Lykke istuvat oikealla, he ovat saapuneet todistamaan, että Eline Bilde parka on niin vanha ja ymmärryksensä menettänyt, ettei hän tiedä, mitä tekee.

Vasemmalla istuvat aatelismiehet. Ensimmäisenä Jörgen Friis, viimeisenä Kristian junkkeri.

Ja kaikkia on kehoitettu esiintymään erittäin vakavina.

Herra Selgen kutsutaan sisään.

Mariagerin pappi on viisissäkymmenissä oleva, karkealuinen mies, hän muistuttaa eniten muhkuranuijaa. Hänen ihonsa on kova ja harmaa, liikkeet kulmikkaat. Mutta katse on kuin metsän pimennossa piilevä tuli, ei kukaan tiedä, millaiseksi se saattaa villiytyä.

— Jumalan rauha, sanoo hän ja kumartaa jäykästi lääninhaltijalle, jonka hän tuntee. Sitten suuntaa hän jäykän, vaanivan katseensa kuninkaaseen, arvaa, kuka hän on ja kumartaa hänelle. Vastenmielisyyden tunne saa hänet vasten tahtoaan kumartamaan nunnille, jotka istuvat mustiin vaatteisiinsa verhoutuneina, ja viimeksi aatelismiesten riville. Hän katsoo ympärilleen tuolia etsien, mutta sellaista ei ole.

Silloin Jörgen Lykke nousee. Hän ei vain nouse, hän kasvaa — pitkä hän on ennestään, mutta nyt hän seisoo kasvaen yli itsensä, kasvaa ja kasvaa. Kulmakarvat ovat kohonneet kolmioksi, sekin saa aikaan, että hän kasvaa. Ylpeys ja viha suitsevat hänestä.

Hänen silmäluomensa ovat puoleksi suljetut, vihreänsiniset silmät ovat kuin jäätyneet järvet, kuin jäätikkö liukuvat ne Selgen herraa kohden.

— Olette Selgen, Mariagerin pappi?

— Kyllä, herra lääninhaltija.

— Oletteko lähettänyt meille syytteen — oletteko syyttänyt neito Eline Olavintytär Bildeä, Mariagerin luostarin nunnaa, noituudesta?

Kirjoituspöydällä on kirjerulla, joka nyt näyttää Selgen herrasta kahta vertaa isommalta kuin hänen laatiessaan sen. Sisimmässään hän toivoo, ettei olisi milloinkaan sitä lähettänyt, ja se puhuu hänelle äänettömästi ja kauhua herättävästi kuten kuningas, aatelismiehet ja nunnat hunnuissaan.

Vihdoin hän vastaa:

— Kyllä, herra lääninhaltija.

Jörgen Lykke ottaa kirjeen käteensä, kierittää sen auki ja lukee syytteen ääneen.

— Onko tämä teidän totinen ja rehellinen mielipiteenne, herra Selgen?

— Kyllä, herra lääninhaltija.

Herra Selgenistä ei enää ollenkaan tunnu, että hän on syyttäjä, hän tuntee olevansa syytetty, mitä järkeä siinä saattaa olla? Hän kääntyy kuninkaan, aatelismiesten, abedissan puoleen.

Mutta kaikki istuvat äänettöminä, silmät alasluotuina ja odottavat.

Lääninhaltija asettaa kirjeen takaisin kirjoituspöydälle, jossa se itsestään kiertyy rullalle. Se on tehnyt tehtävänsä. Suorana seisten, käsi miekankahvalla, Jörgen Lykke kallistuu hiukan eteenpäin, hän vetää henkeä, silmät ovat aivan avoimet, ja kahden sinivihreän jääpuikon tavoin tunkeutuu hänen katseensa herra Selgeniin, joka lyyhistyy, räpyttelee silmiään ja vaistomaisesti puristaa kyynärpäitään ruumiiseensa.

Jörgen Lykken ääni kuulostaa kummallisen käheältä

hänen puhuessaan. Hän kumartuu vielä kauemmas eteenpäin.

— Olette lähettänyt noin nelisenkymmentä syytettä noituudesta minulle... joka-ainoan niistä olen hyljännyt.

Herra Selgen haluaa sanoa jotakin, mutta siitä ei tule mitään, hän vain nielaisee, korkealla hänen yllään on hahmo, jossa hän tähän saakka on nähnyt lääninhaltija, ritari Jörgen Lykken, mutta tässä hän näkee hirviön, joka laskeutuu saaliinsa ylle, käsi on koholla, sormet harittavat — kuin petolinnun kynnet.

Ja nyt puhuu hirviö — nopeasti — nopeammin.

— Ette saanut suostumustani ainoaankaan näistä neljästäkymmenestä huvista. Mutta olette nähnyt useampia noitia palavan kuin ehkä itse kykenette laskemaan.

Mutta minä olen heidät laskenut.

Olen seurannut teitänne, herra Selgen — tiedän, kuinka monta roviota nähdäksenne olette matkustanut pitkiä matkoja — olen seurannut retkeänne tarkoituksellisesti ja huolella, en sen vuoksi, että siten laiminlöitte papinvirkaanne, sillä sille saattoivat laiminlyöntinne olla vain hyödyksi.

Pitkä käsivarsi — käsi koukistuneine sormineen häälyy Selgen herran yllä — vielä askeleen verran.

— On enemmän kuin vuosi siitä, kun viimeksi näitte tulta, herra Selgen, toivoitte minun olevan sodassa ja pääsevänne näkemään polttorovion...

Viimeisen askeleen astuu hirvittävä, armoton syyttäjä, koukistuneet sormet tarrautuvat Selgen herran röyhelökaulukseen.

— Älkää rohjetko kieltää, sillä tiedän teistä kaiken! Teidän täytyi saattaa nesteenne vuotamaan, Selgen pappi, siinä on totuus.

Jörgen Lykken pää tärisee, niin että hänen korvarenkaansa tanssivat, hänen kasvonsa ovat aivan papin kasvojen edessä. — Hekuman tyydytystä te haette — ja löydätte sen — kun tuli leimuaa ja liekit räiskivät — silloin antaudutte tulen jumalattarille, ja nesteenne valuvat vapauttavasti ruumiistanne.

Musertavan varmasti ja jyrkästi päättyy syyte.

— Luonnottoman rakastelun vuoksi syöksytte roviolta toiselle, kieltäkää se, jos uskallatte!

Herra Selgenin polvet ovat lyyhistyneet, hänen käsivartensa retkahtavat, ne pistävät esiin hihoista, ne ovat karvaiset kuin apinan. Hänen päänsä on painunut alas, hän on pyörtymäisillään. Jörgen Lykke ojentaa käsivartensa auttaakseen hänet tuolille, mutta ennen kuin hän on ehtinyt koskettaa häntä, tuntee hän niin suurta inhoa, että hänen täytyy vetää kätensä takaisin. Sensijaan tyrkkää hän tuolin pyörtymäisillään olevan miehen alle, joka ruumiiltaan ja sielultaan murtuneena vaipuu istuimelle vaikeroivasti huoaten, pään retkahtaessa niin syvään kuin hänet olisi hirtetty.

Kuningas on astunut askeleen häntä kohden, mutta astuu samanverran taaksepäin, hänen inhonsa on suurempi kuin hänen sydämensä hyvyys. Jörgen Lykke on istuutunut ja kirjoittaa nopeasti — sitten hän nousee ja herra Selgenin edessä seisoen lukee ääneen ja selkeästi, mutta rauhallisesti, niin että jokainen sana tulee korostetuksi:

— Minä allekirjoittanut Selgen Selgeninpoika, Mariagerin luostarin pappi, teen tällä avoimella kirjeelläni kaikille tiettäväksi, että minä suuren haluni vuoksi nähdä tulenliekkejä, olen syyttänyt neiti Eline Olavintytär Bildeä Mariagerin luostarista noituudesta ja taikuudesta, hyvin tietäen, että mainittu neito on vanhuudenheikko ja kykenemätön harjoittamaan mi-

tään taikuutta tai muuta pahaa tekoa. Myös tunnustan, että sama halu nähdä tulen palavan on tullut siitä, että nesteeni vuotavat sellaista nähdessäni, ja olen minä kulkenut roviolta roviolle, missä ikinä sellaisia on ollut nähtävänä ja syyttänyt muita naisia saman himon vuoksi. Ja pyydän minä armoa tästä luonnottomasta kanssakäymisestäni tulen kanssa ja lupaan lopullisesti, ettei kukaan ole kuuleva, tietävä tai tunteva minun syyttäneen ketään noituuden takia.

Kirjoitettu Bunderupissa.

Jörgen Lykke katsoo kuninkaaseen, tämä nyökkää hiljaa. Sitten ojentaa hän sulkakynän Selgen herralle, joka hapuillen ja melkein tajuttomana panee asiakirjaan allekirjoituksensa: Selgen Selgeninpoika — omakätisesti.

— Mitä Teidän Armonne arvelee rangaistuksesta?

— Antakaa hänen mennä naimisiin, sanoo kuningas ja kääntyy syrjään, hän ei halua nähdä tuolissa viruvaa avutonta hylkyä.

Lääninhaltija lausuu:

— Hänen Armonsa tahto on, että teidät vapautetaan rangaistuksesta. Mutta terveytenne vuoksi teidän on saatava itsellenne vaimo mahdollisimman pian.

Nyt voitte mennä.

Herra Selgen ei astu huoneesta, hän ryömii, kaikki hänen ruumiinsa luut tuntuvat pehmenneen.

Tulee hetken hiljaisuus. Kuningas pitelee kädessään suippoa partaansa ja hänen katseensa on kohdistunut seinään. Jörgen Friis työntää esiin alaleukansa, hän katsoo suoraan eteensä ja pureskelee alahuultaan. Hänellä olisi halua sanoa, että hän joka tapauksessa pitää Eline Bildeä noitana, ja samaa mieltä on Erik Krabbekin, mutta kukaan ei uskalla avata suu-

taan sitä sanoakseen. On parasta vaieta Farsöen papista, joka äskettäin on syyttänyt erästä Fanderupin noitaa taikuudesta — abedissat ovat vetäneet eteensä päähunnut ja odottavat, että kuningas sanoisi jotakin tai lähtisi, sillä he haluavat päästä pois. Kristian Lykke on harmaankalpea kasvoiltaan, hänen värisevät silmäluomensa ovat suljetut ja kouristuksenomaisesti pusertavat hänen sormensa peukaloita.

— Lääninhaltija, mistä olette saanut tietonne niin — niin hirvittävistä asioista, sanoo kuningas ja nousee vihdoin.

— Kärsimys on tiedon esikartano, sanoo Jörgen Lykke kevyesti — sillä hän ei aio tunnustaa kenellekään, että tuona päivänä, jota hän ei milloinkaan unohda, kun hän ratsasti Ethelredan, niin palavasti jumaloimansa puolison luo, sietämättömään kaipaukseen syttyneenä, epätoivoissaan ja kidutettuna — ja sai nähdä Engelsborgin taivaisiin saakka ulottuvana leikkimerenä — silloin synnytti palo hänessä sen vapautuksen, jota hakemaan hän oli ratsastamassa puolisonsa luo.

— Kärsimys on tiedon esikartano, toistaa kuningas ja katsoo miettivästi Jörgen Lykkeen. Eikä hän tiedustele enempää, sillä nyt hän tietää, että on syviä laaksoja ja korkeita vuoria Jörgen Lykken elämäntiellä. Ja jos hän on vihattu ja ihailtu, loisteliaisuuteen saakka antelias ja huolehtii itsestään kuin koulupoika, niin on hänen elämäntapansa tosin tehnyt hänestä erikoisen ihmisen, mutta tuskin onnellista. Ja äkkiä tuntee kuningas olevansa niin kokematon ja niin naurettavan nuori vuosiltaan, hän heittää päänsä taaksepäin, nyt janoaa hän toimintaa.

— Nyt ratsastamme Viborgiin.

Kuninkaan seurueeseen liittyy aatelismiehiä karta-

noista, ne, jotka eivät ole sodassa. Stig Stiginpoika ja hänen veljensä Malte, molemmat Hvidein sukua, saapuvat Stistrupista, Hans Stygge ja hänen poikansa Niels Nöragergårdista, Rindin knaapit valtavan päällikkönsä Kronbyrialin johtamina saapuvat Ollestorpista.

Kuningas tervehtii Kronbyrialia, hän on ollut metsästämässä knaappien luona, he ovat mainioita metsästystovereita, sillä koko heimo on niin urheiluun perehtynyttä, että he juoksevat kilpaa jänisten kanssa ja käyvät villisikojen kimppuun paljain käsin. Kuningasta huvittaa, että Kronbyrialia kutsutaan Himmersysselin kruunaamattomaksi kuninkaaksi, ja aina kokoontuvat knaapit yhtenä heimona päällikkönsä ympärille. Mutta he eivät nyt ole täysilukuisia, monet ovat sodassa.

Heihin kuningas voi luottaa, he ovat uskollisia.

Mutta heidän ja Jörgen Lykken välillä on vaanivaa vihamielisyyttä, siitä huolimatta että hän ei ole koskenut heidän maahansa. Mutta hän on tullut niin lähelle heitä kuin vain voi; vähimmästäkin syystä he tulevat nousemaan taisteluun, ja Himmersyssel on kauhuissaan, kun knaapit käyvät taisteluun, sillä silloin he raivoavat kuin lauma villejä tappelupukareita.

Jörgen Lykke ojentaa heille pehmeän kissankäpälänsä ja kutsuu heidät nyt jo kuninkaan kunniaksi pidettäviin juhliin — on parempi pyytää knaapit ensiksi kuin viimeksi.

Viborgissa vilisee jyllantilaista aatelistoa, ja nimistä huomaa, että ne ovat alkuperäisiä. Siellä ovat Krabbet, Stygge, Krumpen ja Skeel ja Högit ja Lykke, Rosenkrandsit ja Fredbergit, Munkit ja Hvidet, knaapit ja Tornekrandsit, Juulit, Biörnit ja monet muut, Gyldenstiernat, Porsit ja Grissit.

He kohtaavat toisensa kapeilla kaduilla ja pikku ravintoloissa, sopivat naimakaupoista ja tilustenvaihdoista, pohtivat sodan kulkua ja kuninkaan kovin toivottua avioliittoa. Ja he sanovat kuiskaten, ettei kukaan voi käsittää, mikä sitoo hänet tuohon kalpeanaamaiseen Anne Hardenbergiin vuodesta toiseen. Mutta se sitten on totinen tosi, että viisas mies oli se, joka keksi järjestää Annen kuningattaren hovineidoksi, sillä siinä hän on kauniisti kiinni kuin perhonen neulassa. Siellä hän on leskikuningattaren valvonnassa, ja jollei hän olisi ollut siellä vaan sukunsa luona, niin olisi hän varmasti pitänyt salahäät kuninkaan kanssa aikoja sitten.

Joku kuiskaa, että se on Jörgen Lykken työtä, ja toisilta jää suu ammolleen, sillä he uskoivat Jörgen Lykken puoltavan tätä avioliittoa! Sille nauraa hohottavat toiset, niin, siihen ovat Hardenbergit, Anne etunenässä, varmaan hurskaasti uskoneet. Mutta olisipa Jörgen Lykke tahtonut, olisi se tapahtunut aikaa sitten.

Mutta pettäköön Jörgen Lykken kuka voi!

Eräästä asiasta he eivät puhu, he iskevät silmää toisilleen salaisessa yhteisymmärryksessä ja sitä merkitsevämmin, mitä lähemmäksi kokoussalia he tulevat.

Kaikkien hämmästykseksi kuningas saapuu täydessä kruunajaisasussa. Uhmaavasti pystyssä päässään hän kantaa kruunua, purppuraviitta leveine kärpännahkapäärmeineen ja kärpännahkakauluksineen ympäröi hänen vartaloaan, kallisarvoiset vallanmerkit on hänellä mukanaan, ei ainoatakaan puutu.

Mitä saattanee tämä merkitä?

Oluf Munk, Aalborgshusin päällikkö, joka seisoo Hans Styggen vieressä, iskee silmää hänelle, ja nuori Albrecht Skeel, joka on samanlainen vallaton irvinaama kuin ennenkin, virnistää isälleen, Jungetin Herman Skeelille.

Kuninkaan kasvot ovat kalpeat ja ankarat, hän on sen näköinen kuin ei olisi saanut ruokaa eikä unta, mutta silmäkulmien luuholvin alla loistaa silmien teräksenkova ja merkillisen tyyni katse.

Hänen ympärillään on kuninkuutta, joka on uutta aatelistolle, salissa syntyy hälinää, kun heidän syvään kumartaessaan täytyy liikutella pukujensa loistoa, valtavamittaisia, avaria polvihousujaan, joissa on lähes sata kyynärää silkkiä, suunnattoman pitkiä kultaketjujaan, jotka ovat kierretyt viisi, kuusi kertaa kaulan ympäri ja joista riippuu kallisarvoisia koruja; monet mielikuvituksellisen suuret myllynkivikaulukset ritisevät kuin olisi jossakin kaukana tulipalo.

Valtaistuin on sametilla päällystetty ja sille kuningas istuutuu.

— Terve teille, lausuu hän hymyilemättä.

Kolisee jälleen, kun he kumartavat uudelleen.

— Terve Teille, Herra kuningas.

Hänen Armonsa istuu hetkisen äänettömänä, hänen suunsa kapenee yhä enemmän. Näkyy, että hän on purrut yhteen hampaansa. Vihdoin hän keskeyttää hiljaisuuden:

— Meille ei ole mikään pitkä kokous tarpeen, valtakunnan aateli tuntee sodan kulun ja valtionrahaston tilan yhtä hyvin kuin mekin. Valtakunnan aateli tuntee valtakunnan tarpeet ja kunnian yhtä hyvin kuin mekin, ja sama häpeä lankeaa meidän kaikkien yllemme, jos nyt lopetamme Ruotsia vastaan käymämme sodan — siitä syystä, että meiltä puuttuu rahaa sen kunniakkaaseen päätökseen saattamiseksi.

Hans Stygge ottaa puheenvuoron ja lausuu, että valtakunnan saattaa olla pakko säästää...

Kuningas kohottaa kätensä.

— Hans Stygge, sen tietävät kaikki, että teidän ra-

hanne liimautuvat niin ruumiiseenne, ettette saa koskaan sieluanne vapaaksi, kun kuolette.

Sille nauravat kaikki läsnäolijat, sillä on totta, että Hans Stygge on niin rahanahne, että hän unissaankin niistä rahoja nenästään.

— Itseämme varten emme tarvitse mitään, Hänen Armonsa nousee, avaa kuninkaallisen viitan purppuran, ja totta se on, musta ja köyhä ja koristeeton on ihokas, joka tiukasti ympäröi hänen lujarakenteista ruumistaan.

— Mutta valtakunta tarvitsee rahaa. Ja me olemme kutsuneet teidät tänne tiedustellaksemme, aikooko valtakunnan aatelisto avustaa uusien vahvistusten ja palkkausten hankkimisessa sotiville.

Hiljaista.

Haudanhiljaista.

Kristoffer Tornekrands hypistelee monia kultaketjujaan — kun kuninkaan katse suuntautuu hänen käteensä, päästää se ketjut.

— Tiedämme, että valtakunnan aatelisto on rikkaampi kuin useimpien muiden maiden aatelisto, sanoo kuningas, yhä ilman hymyn häivettäkään ja katseessaan pinnistetty tyyneys. — Tiedämme, että kuningasvakuutuksessamme olemme sitoutuneet olemaan panematta mitään veroa aatelistolle ilman sen suostumusta. Tiedämme, ettemme voi mitään, mutta aatelisto voi kaiken.

Me tahdomme! Aatelisto ei tahdo!

Äänettömyys. Läsnäolevat ajattelevat eniten sitä, että on jotakin uutta siinä, että kuningas mainitsee vakuutuksensa, sillä hän ei mielellään muista olevansa valittu ja sidottu kuningas. On jotakin pahaenteistä siinä, että hän niin kylmästi muistuttaa itseään ja kaikkia tästä.

Nyt nousee kuningas.

Hän laskeutuu valtaistuimelta, molemmin käsin nostaa hän kruunun päästään, sitä käsissään pidellen hän menee aatelismiesten pöydän luo, asettaa kruunun sille ja levittää molemmat tyhjät kätensä.

— Tanskan kruunu on näkyruokaa, ja me annamme sen takaisin teille. Voitte tehdä sillä, mitä haluatte.

Hän asettaa valtikan kruunun viereen, purppuraviitta liukuu maahan hänen selkänsä taa ja lepää siinä kuin verijärvi, kuninkaallisen sinettisormuksen pyyhkäisee hän sormestaan.

Ilman kuninkaan asua mutta kuninkaana päästä kantapäihin hän seisoo aatelismiesten edessä, jotka ovat täydelleen mykistyneet.

Kun kukaan ei löydä puhekykyään, saa Örslevin Hans Lindenow vihdoin sanoiksi:

— Ankarana aikana asetatte meidät kuninkaanvaalin eteen! Hän välttää lausumasta „Teidän Armonne", sillä kun kuningas on riisunut kruununsa ja valtikkansa, ei hän enää ole kuningas, eikä kukaan tiedä tuleeko hän siksi jälleen.

Kuningas vastaa ripeästi:

— Aika olisi ollut vähemmän ankara, jos maan aateli olisi käsittänyt, mihin sen aateluus velvoittaa.

Tässä on nuorella Albrecht Skeelillä tilaisuus osoittaa ymmärryksen ja ihmistapojen puutettaan, hän syöksyy pystyyn ja huutaa:

— Emme ota vastaan opetuksia kuninkaalta!

Kasvavan melun läpi jyrisee kuninkaan ääni:

— Tämä ei ole mikään kuninkaan antama opetus, sillä teillä ei ole mitään kuningasta!

— Kenen sitten? huutavat aatelismiehet toistensa suuhun — oletteko vain Fredrik Kristianinpoika — missä ominaisuudessa puhutte valtakunnan aatelistolle?

— Overgårdin, Ovegårdin, Bunderupin ja Hazelin herrana.

Jörgen Lykke seisoo nyt pitkänä ja ylpeänä kuninkaan vieressä, komeamin pukeutuneena kuin kukaan muu salissa olija. Kahdeksan kyynärän pituinen kultaketju, jonka hän on saanut Espanjan Filipiltä, kaartaa monina riveinä hänen rintaansa, ja siinä on raskaassa, jalokiviupotuksin varustetussa korussa Filipin kultapohjalle maalattu muotokuva. Viitan kallisarvoinen soopelinnahka nousee röyhelökauluksen ylle, kultasoljet ja kaksi riviä kultanappeja loistaa ketjujen alla. Myllynkivikauluksella lepää hänen merkillisen kapea päänsä kuin olisi se vadilla, ylpeydestä ilmeettömänä.

— Teidän Armonne, lausuu Jörgen Lykke ja hänen sanansa ovat aivan huolettomat ja leikittelevät, kuin puhuisi hän jostakin niin vähäpätöisestä asiasta kuin kengänsoljesta — sallikaa minun tehdä teidät näitten minun kartanoitteni herraksi, koska olette minulle rakas kuin poika! Te puhutte tanskalaisena maaruhtinaana — hän kääntyy ripeästi aatelismiesten puoleen: — riittääkö tämä teille?

Ensimmäinen isku on valtava, mutta toinen vieläkin valtavampi. Kuningasta valitsemassa on ennenkin oltu, mutta nähdä mies käsivarren liikkeellä lahjoittavan kaiken maaomaisuutensa — saamatta mitään korvaukseksi — ja olisipa hän edes antanut sen hallitsevalle kuninkaalle suurten läänitysten toivossa!

Mutta ilman muuta — suurpiirteinen päähänpisto — antelias ele — lahja, jonka hänen yksityishenkilöä kohtaan tuntemansa suopeus saa hänet antamaan.

Sellaisesta ei kukaan ole ennen kuullut! Hän on hullu — ja hän on Kultavuorenkartanon ruhtinas, joka lahjoittaa maatilansa kuin lelun.

— Minä kiitän teitä, ystäväni, sanoo kuningas eri-

koisesti korostaen „minä" sanaa, kuninkaallisesta „me" nimityksestä hän on luopunut. Ja tästä huomaa aatelisto, että hänen tahdonvoimansa on kasvanut. Minkä hän tekee, siinä hän pysyy.

Uusi kuninkaanvaali nyt — aatelismiehille alkaa selvitä, että siitä voi tulla kallis huvi useimmille. Kuninkaanehdokkaita ovat Holsteinin herttua Adolf ja Lothringin prinssi, ja molemmat ovat niin lähellä paavilaisuutta, että kummankin mukana paavilaisuus palaa. Ja aatelisto on rikastunut siten, että se uskonpuhdistuksen kautta sai takaisin kirkkotilukset, jotka monet sukupolvet olivat menettäneet aikojen kuluessa. Kolmannen osan valtakunnan maasta on vanha kirkko vaativa, jos se saa takaisin valtansa.

Siitä ei tule vain tämä, tulee käräjäriitoja loppumattomiin.

Östergårdin Erik Krabbe ottaa puheenvuoron, ja hän on vihoissaan, kun heidät on asetettu näin odottamattoman pulman eteen:

— Onko nyt aika maan kuninkaan jättää paikkansa?

Ripeästi vastaa kuningas:

— On jo aika minun lähteä ja antaa toisen tulla tilalleni, jos toinen voi pelastaa maan häpeästä ja häviöstä.

— Mehän voisimme varata aikaa, neuvotellaksemme asiasta, sanoo harkitseva Stövringgårdin Niels Kaas.

— Mielihyvin, lausuu kuningas, aion keisari Maximilianin luo, joka on kutsunut minut.

Ei päästä mihinkään kuninkaan suhteen, hänellä on nopeat vastaukset kaikkeen. Ei ole hyvä päästää häntä keisarin luo, kaikkialla etelässä vaanii paavilaisuus.

Jörgen Lykke kierittää kaulastaan Espanjan kuninkaan kultaketjun, kaikki kahdeksan kyynärää, karta-

noita ja metsiä, joista riittää tammenterhoja monelle tuhannelle sialle on sen raha-arvo, kukaan ei voi arvata, kuinka paljon. Hän panee sen pöydälle.

— Lahjani kuninkaalle — ja 5000 kultatukaattia lisäksi — jotta kuninkaamme saattaisi johtaa maamme voittoon ja kunniaan.

Mutta Kyön Michel Tornekrands on vihainen.

— Sanotaan, että Jörgen Lykke osaa tehdä kultaa, niin ettei se hänelle ole mitään, mutta me...

Kronbyrial keskeyttää hänet, hänen kieltään pelätään, sillä se on sekä karkea että purevan sukkela, knaappien luontoon kuuluu iskeminen.

— Pikku Mikko, sinähän et raatsi syödä itseäsi edes puolikylläiseksi, miten voit luulotella saattavasi tehdä kultaa tai muutakaan. Jotakin tulee jostakin ja mistään ei tule mitään. Syö kultaa, niin saat nähdä, että kultaa rupeaa tulemaan toisesta päästäsikin.

Kokous nauraa hieman hämillään, mutta kaikkien muiden yli kuuluu samassa Jörgen Lykken ääni, se on terävä kuin piiskansivallus:

— Muistatteko, mitä Herluf Trolle äsken sanoi Niels Hemmingsenille: „Tiedättekö, miksi meitä kutsutaan herrasmiehiksi? Tiedättekö, miksi kannamme kultaketjuja ja miksi meillä on perintömaa? Ja miksi tahdomme, että meitä kunnioitetaan ja pidetään suuremmassa arvossa kuin muita? Sen vuoksi, että meidän, kun herramme ja kuninkaamme kutsuu ja maa ja valtakunta on hädässä, on seistävä yhtenä miehenä valtakunnan vihollisia vastaan, varjeltava, kunnioitettava ja puolustettava isänmaatamme parhaan kykymme mukaisesti, jotta porvarit ja talonpojat voivat rakentaa ja asua rauhassa ja turvassa. Jos haluamme makeaa, saamme ottaa happamenkin sen mukana.”

Jörgen Lykke astuu puoli askelta eteenpäin.

— Kuninkaamme on äsken, oman henkilöllisyytensä unohtaen, vain valtakunnan menestyksen vuoksi kutsunut kotiin Peder Oxen, joka suostuu kyvykkyydellään hoitamaan valtakunnan raha-asioita...

Monet silmät loistavat, senvuoksi, että aatelismiehet ymmärtävät asian merkityksen, ja senvuoksi, että monet ovat katsoneet solvaukseksi aatelissäätyä kohtaan, kun eräs heidän omistaan häpeällisesti ja kenenkään näkemättä todisteita karkoitettiin maasta.

Mutta ennenkuin he saavat aikaa puhua toistensa kanssa, kaikuu jälleen Jörgen Lykken naseva, määräävä ääni:

— Astukoon esiin jokainen, joka on kuninkaan puolella.

Heidän suureksi hämmästyksekseen astuu jokaainoa esiin — sillä ei ole ketään, joka tietää, kuinka tämä voi päättyä, ja silloin voi käydä vaaralliseksi, että on osoittautunut uskottomaksi Hänen Armoaan kohtaan.

Kuningas Fredrik saa purppuraviitan hartioilleen, monet halukkaat kädet tulevat avuksi, ja nyt vasta alkaa aateliskokous ja pitkät neuvottelut, jotka päättyvät siihen, että aatelismiehet lupaavat kolmanneksen kaikista perintö- ja panttitilojen tuottamista tuloista.

Aateliston keskuudessa vallitsee suuri riemu, on kuin kivi olisi pudonnut kaikkien sydämiltä, nyt voidaan sota saattaa sopivaan päätökseen. Moni tietää itse olleensa huonolla omallatunnolla, koska oli jättänyt maansa pulaan, mutta kukapa haluaisi joutua syytetyksi horjuvaisuudesta ja säätynsä pettämisestä. Nyt he ylistävät määrättömästi nuorta kuningasta, kun tämä teki lopun kurjuudesta ja vallan yksinkertaisesti asetti kruunun heidän eteensä näkyruuaksi, ja sille he nau-

ravat ja pilailevat, sillä se oli hullunkurisesti ja sukkelasti tehty. Ja niin se oli tarkoitettukin.

Nyt heillä on vain kaksi toivomusta. Toinen on, että sota päättyisi, ja toinen, että he näkisivät kuninkaan ottavan puolison ruhtinashuoneesta ja vallanperimyksen turvattuna. On niitä, jotka arvelevat, että kuningas tuskin olisi käsitellyt niin huolimattomasti kruunuaan, jos hän olisi ollut naimisissa. Jos hänellä olisi ollut kuningatar ja perintöprinssi, olisi häntä ollut helpompi johtaa.

Mutta nyt heidän täytyy päästää itsensä irralleen, unohtaa sodan taakka, luovuttamansa tulot, kaatuneet sotilaat, ja siksi niin monet lupautuvat Jörgen Lykken kuninkaalle pitämiin juhliin.

Kuninkaalle, joka tiettävästi on hänelle kiitollisuudenvelassa tästä!

Kaikki tietävät, että Jörgen Lykke tahtoo kunnioittaa kuningasta kymmenkertaisesti sen vuoksi, sillä sellainen on Jörgen Lykke!

Vain Jörgen Friis, entisen piispan veljenpoika, joka ei milloinkaan saata unohtaa, että aateliton piispa, Jacob Skjönning istuu Viborgin piispanistuimella, ja ylen pyhä Jörgen Rosenkrands kuiskailevat toisilleen koko joukon hämäriä juttuja siitä, kuinka paljon Jörgen Lykke mahdollisesti arvioi saavansa Hänen Armoltaan neuvoista ja teoista! Sillä jotakin hän haluaa — no niin, se saadaan kai nähdä.

Mutta molemmat matkustavat kumminkin juhlaan.